

Forlovelse, bryllup og første ægteskabsår.

(+ De far mødte mor i biskop Kierkegaards have, blev han forelsket ved første øjekast - hende og ingen anden. -

Far skriver i sin dagbog:

"Hvis jeg ikke har iaften set den, jeg skal eller rettere jeg vil vinde, saa forstaar jeg ikke mig selv. Hun var i Sandhed mangeløs dejlig - brune Lokker, mørkeblaa Øjne, saa blaa, at det hvide i den bleesede - yndigt Smil, dejlig Redae."

Og Mor.. hvorledes stod hun? Jo, om ikke betaget, så dog optaget af far. Hun skriver i sin dagbog (1. August 1866). "Vi gik og talede i Haven så rart med Fruen Knudsen¹⁾, senere kom Bispens Anna-nensie Barfod, som var saa overordentlig venlig og opmærksom, hun viste os mere end smilende Opmærksomhed, og jeg tror ogsaa, vi var ret livlige. Der var ellers Stiftsprovst Glahn med Frue og en anden Frøst Glahn, alle elskverdige Mænd. Poul Kierkegaard så vi ogsaa, han havde et varmt Håndtryk og mørke Øjne, men var ej tiltalende. Jeg var meget glad ved den Aften."

Næste morgen stillede far ved diligencen og sagde farvel til de unge damer; Mor er glad derved. "H. (Nielly) og jeg indbildte os, at det var for vor Skyld, og var glade derved." Far skriver (2. August 1866): "Hun kaldte Marie til Fornavn, det fortalte Frk. Knudsen mig idag -

Jeg gik over paa Posthuset - led, som det var tilfældigt -

(+ Der findes som grundlag for denne skildring dels mere meget aabenhjertige dagbog for 1866 - 1. januar til 25. novbr - dels to dagbøger ført af far¹⁾ - om min lille Marie (fra vort første møde 1/2 til 1/10 1866)* og²⁾ - paa en Rejse 5-10/11 66* samt endelig xix alle fars breve til mor fra 1866 og 1867.

1) Biskop Kierkegaards husbestyrerinde.

Fra Maria redede helt, da hun saa mig - to Gange bed hun og Søsteren mig farvel, rakte mig hver Gang Haanden. Jeg fik ikke Lejlighed til at behøve mit Lemme saa snart - men til Statensnaden sagde jeg det, og han svarede, at selv om han ikke var hjemme, vilde jeg altid finde Norre Vosbergs Gæstfrihed."

På stadige tænke er nu, hvorledes han skal få et påskud til at skrive - først tænker han på at købe et Lomsterklæde "(smukt)" og sende til bestemor, lade som om det er fundet på posthuset, og spørge, om det ikke er en af detrene. - Dette opgives, men 4. August skriver han et lille brev til bestemor "om en lille rød og grøn kejsestok, som kunne være gløst på Posthuset Torsdag Morgen, om det var en af hendes Præken Petres Hjemme?" Det kom Hovedsagen: "et jeg behøvede snart et kunne henvisse Hr. Statsraadens venlige Indbydelse til at gæste Norre Vosberg". - Han skriver yderligere: "Hos Valeurs¹⁾ talte de meget - og for det fra min Side - om det yndige indbyrdes Liv på Vosberg, om de indtagende Petre (om Paterens formentlig stolede Placering osv.)".

På Vosberg vækker brevet en del forbavselse - bestefars indbydelse havde vel heller ikke været så indtrængende, måske ikke end det høflige svar ved Helligaasen. - Her skriver (7. August) "et mærkeligt Brev fra Søster, som vil komme her; men der dog næppe gjort lidt indtryk på ham, det var for højt om en Fødsel, som var gløst på Posthuset, men ikke af os."²⁾

1) Brygger Hansik Sten Valeur (1832-1886), senere gift med Wester Christine.

2) Samme dag - men det er en helt anden historie - fortæller han os, at han har været ude at køre med "Faxe", og at der har vist sig Morild på hendes Pisk - hvilket minder mig om den gamle historie om, hvorledes bestefar, da han red over en møse, så Morild først på piskens spids, så på hostens ører, så på ham selv, efterhånden forvandt det, så det end der igen kun en Flæske på piskens spids.

10. August får før et venligt svar fra bedstemor, der beder ham komme og hilse fra detrene.

Den 16. august skriver mor i sin dagbog: "Evdaller (Hvernår) kommer dog Harfod, burde skynde sig."

Den 20. har biskop Kierkegaard givet før fri et par dage til en rejse "ned ad Fjorden og hjem over Viborg", og den 21de skriver han igen til bedstemor og beder om besked i Holstebro, om de er at træffe hjemme - skønt han må sige sig selv, "at 3 Timers Bekendtskab ikke berettiger (ad Fornuftens Vej) til noget Haab". Tirsdag Aften påbegynder han rejsen ned ad Fjorden - han har fri til Tirsdag Aften - Fredag Aften er han på Struer Banegaard; Kl. 11 går posten til Holstebro, Kl. 1½ fra Holstebro til Vejlstrup brevsaalingsted¹⁾, hvor han kommer Kl. 3¼ om morgenen, får en seng og lægger sig til hvile. "(i Holstebro indet Brev, altsaa - efter min Regning - intet afslag)". Han står op Kl. 9 og spadserer senere til Vosborg, hvor han kommer Lørdag 25. august Kl. 11 fæl. - stor skuffelse, mor er den 25de taget til Silkeborg og bliver borte til Tirsdag; skal han holde sin aftale med Biskop Kierkegaard, skal han rejse fra Vosborg mandag Aften - altsaa kan aftalen ikke holdes. Han bliver venligt modtaget af bedstemor, som han straks bliver indtaget i, "en velsignet, moderlig, stilfærdig varm Kvind", og af Christine og Nielly, der er hjemme. Han indtager alle ved sin charme - bedstemor, detrene, tante Hanna, onkel Peter og tante Anna - alle bliver de oplivede af hans besøg og kommer til at sætte pris på ham. Selv betages han ganske af stemningen på Vosborg, af tonen og præg, af samlivet mellem moderen og detrene. Christine og Nielly viser ham omkring, de er i Viborg kirke om søndagen, går tur til gl. Vosborg om eftermiddagen, tager om mandagen til Stad. Højhøje, hvor

1) ligger ikke langt fra Viborg Kirke, mellem denne og Ulfborg by.

far gør bekendtskab med Sørensen - indledningen til mangeårigt venskab -, kommer til havet ved Husby, hvor de spiser medbragt frokost, så kører de til Husby præstegård og derfra hjem. Men først Tirsdag den 28de om eftermiddagen kommer Nor, Dorothea og Molly hjem fra Ringskøbing.

Nor har fået brev i Ringskøbing om, at far var kommet, og håbede, at han vilde blive, så han får ham at se, før han rejser, men Morten med Vognen kommer først op ad dagen om Tirsdagen, og de kører hjemad for ca. Kl. 4 $\frac{1}{2}$ at træffe den langselsfulde Barfod. Vredrik Meinert er imidlertid kommet til Vesborg. Nor skriver i sin dagbog:

"B. var meget venlig imod mig, men hvorfor skulde han gøre mere af mig. Ja, blot jeg kunde knuse den Tanke, men den er der endnu. Det var behagelige Timer, vi tilbragte sammen, Pastor Deichmann kom. Jeg synes nok, B. sagte mig lidt, men det var jo saa rimeligt, da vi havde saa kort Tid, at forny gammelt Bekendtskab, men under det Hele blomstrede dog den taabelige Tanke, Herren hjælpe mig, dette ene at sætte mig selv tilside. Jeg var imellem saa underligt fortvivlet og havde lyst til at løbe bort. Vi gav ham vort fælles Billede og skrev vore Navne der, og saa kørte jeg ham alene til Posten, og det var jo en vidunderlig Tur. Vi talte om meget, han sagde, at han havde været meget ked af, at vi ej var hjemme, talte om vort første Møde, og at dersom han ej havde set os, vilde han ej have været her, mente, at min Karakter ej svarede til Udlæggelsen af mit Navn som Bitterhed, hvilket jeg mente, han ej kunde vide. Jeg var maaske uabenhjertigere, end jeg ellers vilde have været, da jeg fandt, jeg havde saa meget at indhente, hantalte meget om at komme igen, og jeg inviterede ham ogsaa meget¹⁾ "Farvel, Gud velsigne Dem, og Lev vel, Hils hjemme! jeg kommer nok snart igen", var det sidste.

1) det samme havde vielly gjort under opholdet på Vesborg.

og jeg kørte hjem med mange Tanker."

Denne køretur var for far højdepunktet af besøget: "O, hvor fortred jeg da ikke, at jeg ikke bedre nyttede tiden og talte med hende om meget og meget - den søde Pige, der i den mørke Aften kørte mig til Ulvkær Kro, ene tilbage!" men afskeden fra Vosborg var så venlig og inderkommende fra familiens side, at far havde fuld ret til at nære de bedste forhåbninger for fremtiden. Han skriver om den sidste eftermiddag på Vosborg:

"Undervejs derned (til Vosborglille for at sige farvel - mor er endnu ikke kommet fra Ringkøbing) bad Kirstine mig om mit billede "til ^{Hjemmet} ~~for mig~~", jeg forærede hende og Nielly to (forskellige) billeder, bad om deres igen, og de sagde: "Vi har tænkt derpaa, vil De have Billedet med os alle fem." . . . Da jeg Tirsdag Aften forlod Vosborg, gik vi endnu engang Haven rundt med Søstrene (nu er mor kommet til). Nielly sagde: "Du skal De have nogle Blomster", og hver af de køre fem Piger gav sit Bidrag - Marie - saavidt jeg ved - nogle Steindorrsblomster og en Rosenknop. - Afskeden gjorde mig ondt. Fru Tang ret, ret inderligt: "Gud bevare Dem!" og den lille sørlige Nielly sagde ogsaa med sin sædvanlige Uskyldighed og yndige Sikkerhed: "Gud velsigne Dem!" Alle var de ret kærlige imod mig. Kl. 9 $\frac{1}{2}$ kørte jeg fra Vosborg med den lille Busspender - Faxe foran og min søde Pige, Marie til Kusk - - - Han bad mig komme snart igen, ikke blive for lange, ikke et Aar, ikke et halvt Aar, - men komme snart, snart. Og saaledes kørte vi ud over Heden i den stille Aften. Fatteren kunde han ikke lide. "Der er jo Forskel", og saa saa han til mig og ind i mig." Posten standser ikke ved Vejlstrup Kro, men i Ulvkær, og saa kører han ham videre dertil, hvor afskeden tages med et "ømt og inderligt, Jeg kommer snart igen". Diligencen kører forbi hendes køretøj på vejen, og han vinker til hende.

Han har sagt: "Jeg synes straks, jeg saa Dem, at vi havde kendt hinanden længe, længe, og nu synes jeg, at vi har kendt hinanden meget længe."

Han så holde far tilgode, at går han hurtigt frem - hurtigere end nogen af hans sønner har haft mod og anlag til - så har han fået opmuntringer på Vosborg, der man kunne bære ved til hans flammende kærlighed.

At han på grundlag af disse korte timers bekendtskab uden yderligere mere sender frierbrev, er dog måske lidt voldsomt. Det går således til:

Straks da han kommer hjem, skriver han et længere "barnligt" brev til Thilde, med forskellige billeder - desuden et - 6 sider - fællesbrev til alle døtrene med skildring af sin hjemrejse og endelig et takkebrev til bedstemor med "et par indlagte Ord til hendes Mand i Norge." Til Mor sender han samtidig et exemplar af sin bog "Efter en Rejse".

Mor går imidlertid på Vosborg med "mange tanker". 30. August skriver han i dagbogen: "D. (Dorothea) og jeg havde det rart sammen, hun sagde, hun troede D. syntes bedre om mig end om C. (Christine)", og den 31te "M. (Nielly) og C. var nærværelse at gøre os Andrerassende af Hentykkelse over Barfod, og jeg har tænkt altfor meget paa det og angret mig over, at jeg alene kære hende; det var ej ret, og måske var jeg for fri, men det er den brændende Uro i mig, der driver mig indellen."

Så kommer forsendelsen fra far, og mor skriver: (1. September) "En hel Del fra Barfod, en bog til mig og Brev til mig, halvt Fællesbrev, men ogsaa et lille privat, ikke lige ~~en~~ en Kærlighedserklæring, men det kan da blive til, hvad det skal; han har fæstet mig her. Det har gjort mig lidt urelig, dog har jeg været ret glad. Gud

fære alt til en god Udgang i sin Hænde. - - Jeg talte meget med Moder, og han var lidt trykket af at have ladet mig køre alene med ham den Aften Da vi gik til Sengs, læste jeg Barfods lille yndige solrige Epistel for dem, de synes saa godt om den, og vi var Alle glade, og jeg var ogsaa glad.*

2. September. "Jeg har skrevet et Brev til P., skændt lidt, undskyldt mig, foræenet lidt og saa ellers fortalt vidt og bredt.*

I Aalborg har biskop Kierkegaard først været gnaven over, at far kom hjem en dag senere end aftalt - "senere saare mild.* Far er hos Glahn (Fru Glahn driller ham: "Hvad vilde De paa Vosborg, Skulmsmøster?"). Helt Dagen går med at skrive breve til Vosborg, og allerede dagen efter igen et brev til Thilde, hvem han sender sit billede.

Allerede på dette tidspunkt (3. september) - før han endnu har friet - endelig fået svar - er far i fantasien langt inde i brylluppet: det skal stå på Vosborg, og biskop Kierkegaard skal forrette vielse, og fra hans side skal indbydes: Moder, Bedstemande, Tante Sofie¹⁾ og Kristiane²⁾, lille Sofie³⁾ fra Lasse Onkel Fr., Tante Emilie, Agathe⁴⁾, William Hoff med Betty, Fru Hoff fra Viborg, Ella Nielsen, Glahn med Kone, Fruerne Schreder, Forchammer og Vilstrup - maaske Johannæ og Katrine.* - Det er ikke småting, 21 alene fra hans side. - da dagen virkelig oprandt, måtte han nøje sig med betydelig mindre - det var farner, faster og Marie Kanft, der repræsenterede familien ved hans bryllup 2 år efter; jeg kan også huske en bemærkning af faster, da vi talte om det i mine drengeår, at mindre kunne det da ikke være.

1) Onkel Magnus kone, hans plejemor i drengeårene.

2) hans bedstefars, den gamle provsts 3^{die} kone, altså hans "sted-bedstemor" og "guindoler".

3) hans plejesøster - adopteret af Magnus og Sofie Barfod, gift med herredsfogden på Lasse.

4) datter af onkel Frederik, gift med Jørgen la Cour.

Dagen efter, at far har nedkrædset denne fremtidsfantasi i sin dagbog, får han brev fra Veeborg, og bedstemor sender sit billede med nogle venlige ord, og mor sender svar, - det han omtaler i sine dagbogsefterskrivelser.

Han svarer straks. Disse breve, som far sender, ville måske ikke have behaget alle; de er fulde af religiøse betragtninger, henvisning til Gud, Fortrøstning til hans Nåde, bøn om hans hjælp, - men mor, der selv var et afgjort kristent menneske og vant til, at bøn og salmesang var stadige led i det daglige liv, - kunne tage også dette, som måske havde frastødt mere verdslige genstande.

Dagen efter skriver han et nyt brev - lagt ind i et brev til Nelly og Christine. Han sover ikke om natterne og er helt opfyldt af tankerne - også legemligt er han forpint (Hemoroider). Da han hører, at Paul Kierkegaard rejser til Veeborg, giver han ham sukker godt med til Thilde.

Søndag 2. september får han et langt brev fra Tante Marna og et skrevet af Thilde ("den Stakkels") - Thilde er på dette tidspunkt 20 år, men leger med dukker og er i det hele ganske barnagtig i sin væremåde. Han svarer omgående med indlagte billetter til Nelly og Dorothea.

Dette virker jo selvfølgelig lidt overvældende på Veeborg. Mor skriver allerede 4. Sept.: "Thilde fik et (brev) fra Barfod, og det blev jeg lidt ked af, han maa ikke være saa utaalmodig Jeg læste i Bogen, B. har givet mig, jeg er vist ikke sandrig nok til at følge ham" - men den 6de skriver han: "Og saa var det Fredag den næste dag, den første jeg beregnede at kunne høre fra B. den 7de - - "Var der Brev eller ej" . . . Men jo der var. Jeg tænkte, maaske har jeg lagt for meget i det første Brev, der var mest Tale om Guds Kærlighed og at lægge alt i hans Haand". men han har altsaa

faaet det andet Brev med spørgsmaal: "naar maatte han komme". O, for mig gerne straks, men jeg kan intet gøre. Jeg læste det for Moder, for O. og N., der faaet det smukt."

den 8de har han en alverlig samtale med Christine. "Jeg var lidt hjerteles, mente C. imellem, jeg vilde tilbedes, ikke elskes - nej, saadan er det ikke, men jeg elsker ikke og forstaar mig ikke ret paa Kærlighed. Barfod vilde maaske blive ilde tjent med mig." - - - "Der er Brev til Middag . . . et lille privat (til hende selv), saa forunderlig rørende, fuldt af Længsel."

den 9de: "Jeg har i Sinde at skrive til Barfod, naar jeg blot kunde samle Tankerne ret."

den 12de. "Men saa kom jeg til at tænke paa Fader, paa hvad han vilde synes om vor kjære Barfod, og paa, hvor kedelig han altid er mod vore unge Venner."

den 14de får *far* brev; han skriver i sin dagbog: "Han er ikke vred for mine Breve, - og dog, hendes venlige Brev angstede mig, "han vilde saa gerne, at jeg kan skulle tænke paa hende som paa de andre, kun som et Led i Kæden." . . . "Breve til hende særlig saa jeg ikke skrive."

den 16de (Søndag) "Kl. 6 hentede jeg paa Posthuset det tykke Brev fra mine 5 Veninder paa Vosborg, det kære, tykke, prægtige Brev. Hver det glædede mig: 16 Sider tetfyldte, og der var Mathildes Billede og Fotografiet af Ulvborg Kirke."

den 18de skriver han frierbrevet til mor, men vil vente med dets afsendelse til Poul Kierkegaard er kommet tilbage fra Vosborg; denne har imidlertid, da han kommer, ingen særlig hilsen, og brevet afsendes. . . . Dels sender han 6 småbreve til hver af søstrene med et stort smukt fotografi af Aalborg - og dagen efter et "flet og morsomt."

riembrev med billedet af gården, han boede i, - dals heri et særligt lille brev til mor, forsejlet med oblater, hvori han beder hende afhente et brev i Ulvhøi kro, adresseret til "Velgtede Pige Katrine Andressdatter, poste restante, afhentes hos Krosmanden". Den 20. afsendes det.

Mor er spændt på, om hun vil få brev efter den sidste noget afkølende deouche - men er iøvrigt optaget af Poul Kierkesaards besøg - han både morer og forarger dem; den 20. skriver hun: "Jeg har det saa godt idag og føler mig vidunderlig lettet, naar blot B. ikke er blevet ked af det Hele; jeg føler, det er en mand, man kan stole paa, og jeg glæder mig ved at se hans Portræt i Mathildes Album."

Brevet fra far kommer den 22de: "Brev fra Vennen B. Føllesbrev, Riembrev, jeg holder næsten mere af Fross."

At hun skal hente brev i Ulvhoi, sætter hende en del i bevægelse; hun drømmer om det om natten, og næste dag beslutter hun at bede Knud hente brevet til hende. Knud er straks parat. - Han har i sin ungdom gerne villet have en pige, men bedstefar, som jo mente, at han som godsherre også skulle ordne den slags ting, satte sig imod det, og Knud fik en anden, som han for resten var godt tjent med. - Men han havde intet især nu at hjælpe de unge mod bedstefar, som han for resten holdt af, det var ikke hvern - men altså!

Knud kom med brevet, "et langt fuldstændigt frierbrev, fuld af den inderligste Kærlighed til mig i et straalende Lys". skriver mor, og der bedes om telegramsvar, - tålmodighed var ikke fars stærke side.

Jeg har arbejdet mig gennem fars frierbrev, - det er på 12 tæt skrevne sider, skrevet i 8 forskellige gange, fra den 14de til den 18de september - ordrigt, svalstigt, vævende om det samme, men mor kunne altså tage det. Hun svarer pr. telegram, som Knud besørger:

"Måske han i Tiden, ikke nu. Brevet kom idag, vent Brev". Mor indremmer, at dette er alt, hvad han kunne vente.

Mor skriver så brev, men det varer lidt, før det afsendes. Samme dag, da de står på volden og glæder sig over det dejlige vejr, siger bedstemor: "Gid Barfred var her", - og mor tilføjer i dagbogen: "Ja, gid han var her." - Svarbrevet skriver mor i onsdag. "Forklarede saa vidt muligt mit Hjertes Tilstand. Jeg ved vel knap selv, hvorledes den er, jeg føler mig glad ved Tanken om hans Venlighed og isærlig synes jeg ogsaa, at jeg trygt kunde lægge sin Skæbne i hans Hænder, men saa kommer der jo ogsaa isærlig nogen Tvivl." Knud hentedes brevet, da de mødtes i planteskolen, og hermed begynder den himmelige brevveksling, som går gennem Knud i Skarumbro. Mor fortæller i brevene om sig selv (- alle de oplysninger, som jeg har anført i min skildring af Fars ungdom -), om sin familie, sender fotografier af fædre, sødskenne, onkler og tanter, om sine venner i Aalborg, ligeledes med fotografier, og skrifter sine forelskelses i Ellen Hoff og Katrine Wini, - ogsaa disses billeder får mor. Der er næsten brev hver dag, men han samler dem og sender dem samlede til Knud, der så besøger dem videre og modtager svarene, - romantisk er det, at Knud en dag (3. Oktbr.), da mor sidder i sit kammer og læser et brev fra far, banker på ruden; han har endnu et brev, og hun må ned at lukke op; såvidt jeg husker, har mor fortalt, at han havde sat en stige til vinduet for at komme op; dørenes lejlighed lå jo på 1ste sal over karnapstuen.

Bedstefar er nu vendt hjem fra Sandefjord, og 9. oktober skriver far: "Igaar aften søgte jeg forgæves Deres Fader, - han kom ikke med Posten, idag hørte jeg, at han var kommet - søgte han 4, 5-6 Gange forgæves paa Gæstgivergården, ligesom andre Steder (han havde været paa "Aldershaab" hos Forchammer), endelig traf jeg ham i en

frøsche udenfor Bispegården, han bad mig stige op, - jeg fulgte hjem med ham og fik en Toddy. Han var saa inderlig glad for Deres Moders Brev, saa det rørte mig - han kyssede hendes Brev. "Han skælder mig altid ud, den søde Kone - vil De se, han skriver: "min egen elskede Tang!" " Jeg syntes riktig godt om ham, han var saa mild imod mig, sad længe med mig i Haanden, - det var en meget livlig og rar Times-tid. Den unge Kierkegaard kom der ogsaa, og vi morede os begge meget over Deres Faders Munterhed og morsomme Fortællinger. Han længtes nu efter Vosberg! Han gjorde mig en Unidskyldning, fordi jeg "kan have truffet Dameselskab paa Vosberg" - Ak, han vidste ikke, hvorfor jeg kom der, hvorfor jeg længes der tilbage! Vi talte om Christine i Anledning af Fødselsdagen, som han bragte paa Bane, og han viste mig Kallebilledet af sine 5 Pigebern."

Dagen efter (10/10): "Jeg har fulgt Deres Fader ned og gav ham en lille Bøke til Mathilde, stakkels Barn; han sagde mig "Mange Tak, fordi De - har min Kone skrevet - har været god imod hende."

Brevvekslingen fortsættes iøvrigt fra hans side. Her er jo stadig tvivlrådig og usikker; dagbogen giver følgende hjertesuk:

4/10. "Det er umuligt, at Barfod og jeg skulde blive eet uden Kamp, thi vi ere faldt udviklede Mennesker begge, men dog tror jeg nok, vi kan komme til at holde af hinanden."

5/10. "Saa skrev jeg lidt til min Ven, for at sige ham Besked om Sagernes Tilstand, skrev ret ud om min Følelse af vort Forhold."

6/10. "Stakkels B., dersom han skal nøjes med en Kærlighed som min."

10/10. "ventede ikke uden Længsel Knaa, lige efter The var han udenfor med to Breve."

11/10. "Læste hans Breve i Haven -. Ja, gid han vilde komme, men at han dog maatte se mig, som jeg er, ikke et Phantasibillede af hans ideale Kærlighed."

13/10. (Bedstefar er nu kommet hjem til Vosborg) - "Yndigt Brev til mig fra B., hvor han dog er god og kærlig."

21/10. "Knud havde Brev. . . . jeg læste det saa først, bagefter paa Pulterkammeret, det var saa kærligt, saa straalende glad, saa jeg blev ganske beklemt derafter, thi jeg synes, han gaar for vidt, og frygter lidt at have lovet mere, end jeg maaske kan holde."

23/10. "Skrev ligesaa alt, hvad jeg følte, og det lettede mig."

24/10. "O. fortalte mig, at Fader ej syntes om B. - O nej, han synes jo aldrig om nogen ung Mand, der kan være Tale om; han havde hert, han var ustadig.ⁿ

Dette brev, som mor skriver 23. oktober, bedrøver far meget - det smyger alle hans forhåbninger om at komme til Vosborg snart, og hans svar (25/10) er meget sørgmodigt; han er ked af, at bedstemor ikke blev glad, men overrasket, forskrækket (- sagde hun ikke "jeg er ikke angstelig, jeg holder ogsaa af Barfod"), og Deres Fader har talt om min Stilling, mine Udsigter - Jeg kan heraf ikke slutte andet end, at der saa vare talt temmelig ligefrem med ham enten fra den ene eller den anden Side.¹⁾

29. oktober følger et langt vers, der begynder: "Min tabte Glæde", og 1. november et "Farvel", og på bagsiden: "Frygt ikke, dette er mit sidste Brev."

4. November får mor dette brev, der gør hende bedrøvet "O, hvad skulde jeg gøre". . Hun telegraferer: "Hvis De vil, kan vi (saa) ikke ses, for De saa afgørende siger Farvel, snarest muligt."

Far har imidlertid faaet brev fra Willy - skrevet allerede 2. novbr. - han råder far til at komme nu, mens faderen er borte, siger, at Marie gerne ønsker det, men ikke ligefrem vil bede deraf,

1) Det mener jeg nu ikke, der er; far har været omtalt, som det fremgår af Christines ytring, og dette har givet bedstefar anledning til en udtalelse om hans ringe udsigter.

osv." Far rejser med det samme, og natten til onsdag (den 7. novbr.) ankommer han til Vejlestrøg Kro (Kl. 3) Der bliver reddt op til ham, og han kommer i seng. Fra sit vindue i kroen kan han den næste morgen gennem regnen, der pisker på ruden, se Vosborgs bygninger, spiret og haverne. Han læjer en Vogn - en stor, gul karet, der tidligere har været diligence - og kører til Vosborg. Nielly modtager ham på trappen, mor sidder i Karnapstuen, paa den runde vinduessofa, tilhøjre yderst ude." Den første dag sker der intet, den ~~tal~~ ikke fortroligt sammen, er begge lidt trykkede og forlegne; heller ikke næste dag, da de går til Broen - alle søstrene. (Christina er dog borte med bedstefar) - for at hilse på Knud, får far talt i enrum med mor - om eftermiddagen går far op på sit kammer og skriver her på en lap papir, om han "af frit Valg, af Hjertets frie Tilskyndelse kunde bede sig mod mig, glæde sig ved "ikke at kunne undvære mig." Da han kommer ned i "karnapstuen" sidder mor og Nielly i sofaen tilhøjre for karnappen, han sætter sig imellem dem og giver hende den lille seddel, hun går ud, men kommer straks efter tilbage og bejder hovedet mod ham og lægger det på hans skulder, og han kysser hende, og så er de forlovede. Søstrene - som altså er tilstede under forlovelsen - synger nu: - også meget typisk for hele ånden - "Alt står i Guds faderhånd", "Dejlig er jorden" og "Alt, hvad som fuglevinger fik". Så går søstrene ud af stuen, og mor går hen til bedste-mor, der sidder i en vinduesfordybning, - drager hende hen til sofaen, bringer hende til sæde mellem far og mor og siger: "Hos os to, mor." Bedstemor bliver meget bevæget og siger, "Men Fader, - hvad vil Fader sige. Når han siger ja, siger jeg også ja." De fortæller om den lange, hemmelige brevveksling, og da far senere søger bedstemor i hendes kabinet, kysser han hende og taler om sin mand, "han er en from Mand, det må De tro, vil gerne høre Vorherre til, - han er en

god, hjærtensgod Mand, men han er sør også her, som Marie vel har sagt Dem." - Udenfor døren sader han Nicely to gange; første gang siger hun kun "Tillykke" - "Hvad vil nu din Fader sige?" spørger far. "Aa hvad, alt kan jo ikke gå efter hans hoved", - anden gang kysser han hende, og hun siger: "Velkommen i vort Søsterlag." Der skal lades som intet, og efter aftenbordet læses der højt i "Nachtbath". Så rejser far kl. 11½ i den samme gule karet, som han kom i.

Det hele skulle jo holdes hemmeligt, til bestefars samtykke forelå, men dertil var begivenheden ^{for far frøst, hans lykkelige} for overvældende, han måtte tale med andre derom. Da han kommer til Viborg, iler han derfor straks til Fra Hoff - Ellas mor - og fortæller det hele, telegraferer til far og i København:

"Velsignet Nyhed til dig, Anna, Lauritz. Ellers ubetinget Taushed. Igår Aften kl. 5 forlovet Nørre Vosberg med Marie Tang. Kristelig, sandelivlig, hjertelig, 26. Statsraaden bortrejst; inden hans Hjemkomst - og Samtykke ingen Offentliggørelse. Telegram Lykensning, vantes til Aalborg. Høj, mørkeblaa Øjne, mørkebrune Zrel-ler. Bekendtskab i. August."

Samtidig telegraferer han til Betty Hoff i Valløkilde - også under tavsheds løfte.

Fra Randers banegård sendes langt brev til far og, der skal gå videre til Lauritz og fra ham til Betty Hoff med udførlig skildring af hele begivenheden, da han kommer hjem, iler han til Glahns, Ella Nielche, Fra Vilstrup, Fra Schrøder, Kier - jeg ved ikke engang, hvem det er - og Kane - der alle under samme tavsheds løfte får begivenheden at vide, og alle er lige henrykte. Han skriver brev til bestefar og vedlægger et brev fra biskop Kierkegaard med anbefaling af far; får også Glahn, der iøvrigt er bortrejst, til at skrive til bestefar.

Denne henrykkelsestilstand varede næjagtig 5 dage; den 13de kom bedstefar hjem, og lynet slog ned - ikke tale om samtykke; hvad var det for et bekendtskab? - i 5 timer havde far og mor været sammen, før han frier! - og hvad var han? - exam. jur. amanuensis hos biskoppen i Aalborg - ingen offentlig ansættelse og ganske uden udsigter - og saa denne underfundighed med den himmelske korrespondance gennem Knud. Et brev, der er kommet samme dag - tilmed på vers, brændte bedstefar uløst.

Han skriver vrant til far - far siger "Hvatsaad Tings uar-tige Brev (hidsigt afslag)" - og kaldt til biskop Kierkegaard; denne siger: "Hvater en løjerlig mand, han skriver, som om jeg havde friet for Dem - jeg vil ikke svare på det brev."

Han kan godt forstå bedstefar, særlig når man tænker med den tids tankemåde - det er et spørgsmål, hvorledes man selv vilde have reageret i et sådant tilfælde, hvor alle omstændigheder - objektivt set - tydede på et overilet, stemningsbetonet - altfor forhastet - skridt. Der er intet at bebrejde den gamle herre!

Men far! egentlig heller ikke! - Den modtagelse, han får på Vosborg, den sympati, der strømmer ham i møde fra alle - bedstemor, søstrene, tante Hanne, Vosborglille - må gøre ham fortrækningsfuld også over for den sidste hindring - etateriden -; han regner med, at der højst vil gå 8 dage, så kan deklarationen af forlovelsen finde sted, derfor tager han heller ikke hemmeligholdelsen så alvorlig. - Han glæder sig til at komme til Vosborg til julen - og nu dette!

Selvfølgelig er hele hemmeligheden kommet ud. Betty Hoff har ikke kunnet holde tæ, og Fra Hall har fortalt det i en spervogn, hvor en af familien Ponger har hørt det, og det er ude i hele slægten. Far telegraferer igen til Betty Hoff for at "vise op mod strømmen", men det er jo helt arkaisk.

Samme dag, som bedstefar i vrede har tørdnet over mor, skriver

både hun og tante Hanne til far, og denne svarer - foreløbig som hidtil gennem Knud, - han siger, at da bedstefar i vrede har forbudt ham at skrive, bliver dette brev det sidste (15/11) - det overholdes jo ikke, der skrives fra begge sider; far skriver den 18., den 20. (to breve), 21., 24., 28., 30., 1. december, 2., 3., 4. - Bedstefar vil have mor med, når han rejser, taler om at tage til Sverige med hende og blive der hele vinteren, så han kan få det hele på afstand.

14. november skriver mor: "Pastor Gjerløff, Knud, Wbl. (Vestborglille) og G. havde talt med Fader, som nok er mildere nu". . . . "Maaske min Uklarhed er for lille, maaske han ikke kan være tjent med den, men hvad skal der saa blive af mig."

17. november. "G. (Dorothea) sagde, at min Uklarhed er det værste."

24. november "Talte med Fader, som var dybt bedrøvet, lovede at være god mod ham og ikke skrive til B.; det klarede for Fader". Forinden skriver hun et par ord til far og meddeler, hvad han har lovet.

Mor rejser med bedstefar, dog kun til København, og herfra under den påvirkning, hun er undergivet, "står hun op". Da hun meddeler dette hjemme, bliver bedstemor bedrøvet over hendes vækelsedighed, - så borte, hvad der skete den 8de november, aldrig være sket¹⁾ - også Nielly skriver bebrojdende, havde hun blot fået lejlighed til at tale med mor forinden, havde opslaget ikke fundet sted.

Far står egentlig nærmest uforstående. "Endnu synes denne Leaning mig næsten en Ualighed" - han får samme dag breve fra Nielly, og Christine og Sørensen fra Staby - som er både heltens og heltindens fortrolige og stadig er opsuntrende og ved godt med - og fra farar ("som i Mandags sadte Tang i Farvergade, kendte ham efter Beskrivelsen"). Selv om han ikke mere får breve fra mor, får han stadig breve fra Vestborg. - 8. decbr. fra Nielly, Kristine, Dorothea.

1) Jeg citerer efter hukommelsen, brevet har jeg læst, men kan nu ikke finde det.

Kolly og Tante Hanne, - og skriver selv 10 tætte sider til bedstemor, og dagen efter - en søndag, da han næsten ikke bestiller andet end at skrive breve - 12 lange sider til bedstemor, 4 til Tante Hanne, 3 til Dorothea og Kolly, 3 til Christine og Nielly, 4 til Sørensen; han er selv rolig, men afsiger dog indbydelse til Glahns, Lærpents og Rentsens. Han får svar igen fra detrene og bedstemor, og således går hele december. Han køber julegaver til søstrene, et stort fotografi af Thorvaldsens dåbsengel - og til mor, ja, hvad tror man - et udmærket smukt indbundet - chagrin med guldsnit - eksemplar af Hørrads oversættelse af "Hjeb og Psalmerne", på ryggen sætter han "H. fra H. Juleaften 1866". på siderne

Hjeb 22; 25-31¹⁾
Psalme 31: 15-16²⁾

Indeni "skrev jeg nogle kærlige, bevagede ord samt Welhavens ^{Hans} Hørbøjelse af Thomisens salme³⁾. Gid den saa glæde hende! Gid jeg saa høre lidt fra hende til Juli!" - Han så være inde i hele fars indstilling og i tonen på Veeberg for at forstå valget af hans elskovsgave.

1) "Saa skal den alægtige være Dit guld, og han skal være Dit kostbare selv. Thi da skal du forlystes ved den alægtige og oplefte dit Ansigt til Gud.

Du skal bede til ham, og han skal høre dig, og du skal betale dine løfter.

Naar Du beslutter en ting, da skal den lykkes for Dig, og lyset skal skinne over Dine veje.

Naar man trykker dig ned, da siger Du opad! og han skal frelse den, som slaar øjnene ned.

Han skal fri endogsaa den, der ikke er uskyldig, og denne skal affris ved Dine hænders retted.

2) Men jeg forlader mig paa Dig, Herred! jeg sagde, Du er min Gud!

Mine Tider er i Din haand; red mig fra mine Fjenders haand og fra dem, som forfølge mig.

3) "Nu vil jeg Herren prise" - findes ikke i vor nuværende salmebog.

Et par stykker guldflus, som han har købt på en bazar og ladet indfatte i guld til nogle nåle og knapper, leder han hvile til bedre tider(- hvor husker vi ikke disse guldflusnåle, som mor altid bragte som sjælenåle, og som vi fandt meget kostbare og fine.) - Desuden sendes smågaver til hver af døtrene, småfotografier etc. - Mor sender ham til jul en lille billedet og et bogmærke, hvorpå er broderet "min Ven" med rød silke - alle brece er altså ikke afbrudt.

På dette punkt standiser fars dagbog - og man har kun brevene at holde sig til. Nu skriver far meget sjældnere 15/1, 9/3, 22/4, 30/4, 3/5 - en pakke breve, 15/1 67; 25/1; 16/2; 4/3; 12/4; 30/4; 6/6; 7/6; 28/6; 15/7; 29/7 er vist aldrig sendt af sted ("skrive saa jeg jo ikke mere.") Derimod findes der en lille dagbog, som mor har ført, fra 1. januar 1867, i en lille i chagrin indbundet læsebog med guldtryk "Souvenir", som han sikkert har fået af far til jul; i den indfører hun sine tanker, forhåbninger og tvivl - mest af det sidste.

Heraf fremgår, at bedstefar allerede 12. februar har talt om, at han, når han i maj og juni havde været i København og forhørt sig om far, måske vil indbyde ham til Vestborg, for at man nærmere kan lære ham at kende.

Næsten inden dette skete, mødes de på Staby højskole. Far rejser derved, og 3. juni går der over til højskolen: "Med Hjertebanken gik jeg derefter, først lidt efter kom han ind. Samtalen ret almindelig. Efter Middagen talte vi lange ene. Det var blevet Regn, men klarede til Hjemturen. Gik meget igennem på den. Han var glad ved dette lille møde, jeg vidste af ret, hvad jeg var. Vi gik her ind i Haven¹⁾ og det var vist ikke ret; jeg frygter, vi vil angre det, eller jeg da, thi han kyssede mig varmt." Mor har været meget bevæget ved dette møde; for hun går ind på det, taler hun med Hørensens, om det 12-

1) Vestborg have.

ke er at gå krogveje, hvad han ikke mener, og hun begynder sin dagbogsoptegnelse om morgenen 3. juni, skrevet før hun går til højskolen: Gud, forlad mig ikke denne Dag!"

18. juni skriver bedstefar så til far om at komme til Vosborg. Far er henrykt. "Nu er Din Faders Indbydelse kommet. I disse Dage, siden Din Faders Indbydelse kom, har en Svale bygget Nede over mit Dagligstuevindue, betyder det ikke Lykke?"

Mandag den 12. August kommer far til Vosborg og bliver der til Søndag den 25de. Far så jo have lov til at tro, at når mor har sendt ham - hemmeligt så man gå ud fra - på højskolen - og han nu indbydes til at blive 14 dage på Vosborg, er alt i orden, og mor læser også selv, at han er gået for vidt. Alligevel er modtagelsen fra hendes side langtids varm. - Han taler første dag om formiddagen med bedstefar i "holighed"¹⁾ "og kom ret opmuntret tilbage." - - "men jeg føler jo, at jeg ej holder nok af ham. Det var næsten umuligt for mig ikke at få ham til Sidsørd på Aftenvandringen, saa talte vi jo sammen, og hvad jeg kunne sige, var jo ikke meget opmuntrende. Saa det er jo ekstrant forbiindellen os." Så kunde far jo for den sags skyld godt være rejst igen, men dagen efter, da de taler om sagen, siger han dog, at han helst vil blive, og det har mor intet imod, "men jeg ved ej, om det er ret," men efterhånden får de da talt ud med hinanden; først siger han, at det jo ikke behøver at være et brud, kun en udsættelse, men senere - også under indtryk af, at hendes nærmeste meget vil misbillige en havet forlovelse - bliver han mere glad ved forholdet; far siger til hende: "Du har ikke faaet det, som Du havde drømt, men tag saa dette som af Gud." Saa danne Ord trostede mig, og vi gik Arm i Arm til de andre," og den sidste dag, 24. august er alt i orden.

1) Et lysthus på bedstefars s, hvor mindetotten nu står.

"Jeg og B. talte med Moler, og saa talte hun med Fader, som var venlig, men dog ikke vil have Afgørelsen endnu. Jeg følte mig lettere, og vi havde det rigtig godt sammen; læste for os: "Jøden" med Armen om mit Liv, saa det var, som jeg aldeles fulgte hans Tankegang - - yndigt Ophold i Plantagen og "Lærkereden" med alle de andre og Mor, som jo ret er glad ved ham. - - - The, hvor Fader drak hans Skaal og bad ham komme igen Paa Thinget og paa den romantiske Bank, mange Kys og megen Varme. Vi havde ondt ved at komme fra hinanden. Vi stod under de lysende Stjerner tæt op til hinanden."

Dagen efter rejser han.

Allerede fra Holstebro skriver han til mor. sender 10 kys, og skønt bedstefar vel endnu ikke har givet sit samtykke, og forlovelsen (er ikke) officiel, kan far dog 26. august skrive - overstrømmende lykkelig: "Nu kan jeg altsaa frit og aabent skrive Dig til." Han tilføjer: "I Viborg traf jeg ligeledes min Onkel Frederik¹⁾, der spurgte til Sammenhængen "Hvor jeg - sagde han - skriver til Vosborg, har jeg altsaa ligesom før at spille Blindebuk og være blind og døv?" - "Ja, i hvert Fald, naar Du skriver til Ratsraaden."

Efter sin hjemkomst spiser han frokost hos biskop Kierkegaard, hvor han ved bordet fortæller alt til frk. Knudsen og Poul Kierkegaard, "men det er en Hemmelighed."

"Bispinden lod sige, at hun undte mig det bedste, undte mig derfor netop at komme ind i den Tøngske Familie, da hun ikke kendte nogen, hun hellere saa mig bundet til - Din Mor holdt hun nemlig saa grusomt meget af Iaergaard er det Aarsdagen for vor Høretur til Ulvhøjs Kro."

Dagen efter skriver han, at forlovelsen er ude over hele Aalborg by (- kan man undre sig over det? -), og at "Hemmeligholdelsen"

1) Denne har ogsaa været på Vosborg Kinde fars besøg, hvor der i det hele har været flere gæster.

er "uheldbar", saa han skrive til bedstefar derom?

Han får lidt efter brev fra bedstemor, som skriver: "Ingen i Verden kalder jeg hellere Ben, til ingen i Verden ser jeg mit Barn tryggere end hos Dig."

Mor er i sine breve forferdet over, at far har gæld allerede som ugift, men han beroliger hende; det er kun til skrædder og boghandler, han skal nok være ude af den gæld ved årets udgang, foreløbig har han tilbagesendt bøger, som boghandleren har sendt ham til gennemsyn, og lover ikke at købe flere, før regningen for sidste kvartal er betalt. Han gør rede for sine faste udgifter: "300 rdlr. om året for to værelser (uden møbler) og hele Kosten og Opværgningen, men så kommer Brænde (ca. 20), Vask (ca. 50), Lys (?) osv. til, for ikke at tale om, at saadan en enlig Svend skal flaa ved alle godtsedige Lejligheder, hvortil kommer min private Pattigpraksis." . . . Naar jeg faar Hospitalsforstanderposten, hvad jeg vistnok gør - den nuværende Forstander, Kancelliraad Ostenfeldt er nok 70 Aar gammel - har jeg en smuk lille Have udenfor Boligen, der har høje, tildels hvalvede Værelser¹⁾. - Apropos, jeg har klippet mit Overskæg." Senere kommer han flere gange tilbage, han skal nok få klaret sin gæld inden årets udgang, ikke en bog vil han købe, ikke et klædningsstykke; han vil afsige "Illustreret Tidende" og sine aviser, som han kan læse andre steder og melde sig ud af "Haandværkerforeningen". Han vil også tale med stiftamtmand Bahlstrøm om at få nogle ekstra indtægter - han skal nok skaffe 1000 rdlr. årlig, "ikke overdaadigt, men dog noget" - og desuden udsigt til hospitalsforstander ^{stillingen} ~~posten~~ (26. og 28. oktober 1867)

Far vil sende en lille reel til mor, på hvilken han ordner

1) Det skulle dog være over 8 år, før far blev hospitalsforstander; det skete først i decbr. 1875.

en samling af sine bøger, som han skal have¹⁾, men bedstefar vil ikke have forbehold med gaver eller brevveksling - der må kun skrives en gang om ugen - far skriver omtrent daglig, men samler hele bunken sammen og sender den under det en gang om ugen. Reolen vil Christineantage sig "at tage følgerne af", og den 16. September er reolen kommen og opstillet på ^{moder} ~~hendes~~ kommode, hvor hun ser på den med "lidt Fornøjelse".

Han vil gerne sende bedstefar Krügers og Ahlmanns billede²⁾ til epistolskuen og samtidig skrive direkte til ham - om alt - også om reolen med bøgerne - han er ked af at bruge Christine som skærbræt. "Jeg vil også i alt muligt - inden for Rimelighedens Grænser - føje mig efter Din Fader med god Villie."

25. Sept. skriver han: "Jeg vilde have sagt ham paa den kærligste Maade - naar jeg sendte ham Portrætterne af Ahlmann og Krüger, at jeg var glad og taknemmelig for alt dette, han nu tillader (og han har virkelig alligevel gjort det med god Villie, thi ellers havde han ikke den sidste Aften udbragt sin skaal saa venligt, eller - dengang jeg kom ind for at sige Godnat til ham - spurgt skalæk, om jeg var ude at studere Maanen, "men der er nok ellers ingen Maane"), og saa vilde jeg spagende venligt have talt til hans Hjertelag, fortalt sin Bristighed med at sende Dig Bøger og Reol."

Tante Hanna, der sammen med Onkel Nee er på besøg i september måned foreslår, at forlovelsen skal deklareres hos dem i Viborg, men det vil bedstefar, som rimeligt er, ikke høre tale om.

Den 14. sept. tager mor mod til sig og spørger bedstefar, om

1) ialt 36 bind, omhyggeligt udvalgt - omhyggelige bøger, Historie, Guldalderens forfattere og anden skønlitteratur.

2) Krügers og Ahlmanns Billede hang jo i epistolskuen på Vesberg, som må altså være kommet der senere.

han må tage en tur til Viborg og møde far der, og får lov til begge dele; den 12. oktober tager han til Viborg, far kommer den 19de, og de er sammen til den 22de.

På Årslagen for "Hjerlevelsen" sender fader mor en dagbog - skrivepapir, indbundet med guldtryk "Dagbog for H. ... 8. Novbr. 1867" - og fra den dag fortsætter mor sine optegnelser i denne bog, medens den lille "souvenir" har tomme blade; til sin dagbog betror han alle sine tanker, sin tvivl og sin angstelse.

Far har bebrejdet mor, at søstrene på Vasborg aldrig siger "Godmorgen" til hinanden, når de mødes ved morgenbordet, og mor noterer (14. novb.) "Tante sagde, da jeg sad i Sofaen hos hende i Morges ved Thebordet, at hun syntes, jeg var blevet saa rar, siden jeg var blevet forlovet. - Skulde det alene ligge i, at man efter Vennens Raad pønt siger "Godmorgen"."

7. november skriver far: "Sig hende (bedstemor) fra mig, at naar hun er Haandskriver for Din Fader, saa saa hun endelig, om det ellers er muligt, se at faa optaget Ord til andet Din Faders udsærligt fortalte Historier (f. Eks. om Schwanwede og Hester Nielsen i Husby) - - - Det er ikke nok, selve Historiens indhold meddeles, nej, det er netop Maaden og Udsærlingen, som ledsager Historierne; det er det fortræffelige, som her bevares, ikke gaa i Graven med Din Fader."

25. Novbr. skriver mor i dagbogen: "Fader sad saa rart, og vi talte i Hørningen, og derfor har jeg skrevet et daarligt Brev til min Ven."

29. November: "Brev fra B. . . mit Brev havde gjort ham saa ondt, saa bedrøvet." - - "Jeg tænkte meget paa, at jeg saa gerne vilde være de andres Glæde; at mit lille Hjem kunde være et Tilflugtssted for den at tænke paa, naar Skyerne drev for Solen i vort Hjem."

1. December. - - "Tante Anna P.¹⁾ kom hen og lyhenskede mig med Hjer-

1) Tante Anna Pønger fra Beldering.

Kys, end jeg holdt af, og talte om ham, jeg elsker. O ja, at jeg dog ret elskede ham. Slige Lykenskninger generer mig."

2. Febr.- "Fader fik Brev fra Frederik Barfod, et meget venligt et - Gud ske Lov ej Hentydninger til os to."

5. decbr. har mor fået brev fra Sabine Høxbro: "han skændte ikke saa lidt paa mig, og det er vel fortjent, han siger: enten have forlovelsen eller have al Tvivl. Jeg kan nu ikke det første, jeg tør ikke; han skal gøre det, skal det gøres, og jeg vilde nok heller ikke blive glad, hvis han gjorde det."

Far har tidligere i brev til mor talt om, hvor kedeligt det var, at detrenes Varelær blev saa daarligt holdt, tapetet hang i la-ser; det bliver nu istandsat til julen.

I brev af 1. december beklager far, "den stærkt tilbagetrangte Stilling, jeg hidtil har indtaget mere eller mindre, saa mit Navn har frekaldt Større og Tærrer, medens det, at det ikke nævnes, at jeg er en Slags Konstrabande, giver mig et underligt ufordelagtigt Underlag at staa paa."

"Saa er det vel Meningen, at jeg skal ikke sige Du til Din Moder, men vil Du sige mig, om vi ellers til Jul skal fortsætte Ma-skedomedien med De? Er det nødvendigt, saa skal jeg nok passe min Rolle, men sært er det og tvangent og unaturligt, er det ogsaa." i breve
Han faar senere at vide, at selvom bedstefar har sagt Du til ham, var det ikke Meningen, at han skulde sige Du til hende. - Det forstår han slet ikke.

Na er han inde i planerne om sine julegaver - til alle på Væborg, ogsaa Væborglillerne, Pigerne, Korten, Drengen - samt bedstefar; men det bræses, det synes bedstefar slet ikke om; han beklager, at han ogsaa i dette Kapitel kunde være "Din Fader til Uvillie". "Og Din Fader vilde se lidt venligere paa mig og min Ma-le at være paa".

Dagen efter skriver han "saa giver jeg ikke Pigerne noget, ikke Din Fader, - heller ikke Vosbergillerne eller Gartner Sørensen - jeg skal nok være skikkelig."

Men den 10de december kan man skrive i sin dagbog, at bedstefar endelig har givet sit smykke, "skønt han ikke gør det med Glæde; jeg takkede, det var det hele, jeg gjorde, men jeg var ellers ret fornejt den Dag."

Den 16. december: "Fader er elskverdig i disse Dage. Gud give os Sind til ret inderlig at takke for de gode Gaver, han giver os."

Den 22. december: "Lidt Værel om, hvor B. skal være. Fader havde det ikke godt. - - - Naa, ja, saa kom han, og vi havde en god Mærkning til sammen, derefter kom vi op til Fader, som modtog os venligt og lagde vore Hænder sammen i hinanden, det var jo alt, som det skulde være. B. hjalp os med at klippe Hat, viste os en Stamme, havde arbejdet af vor Familie, og var i det hele taget en rigtig god Dreng, og jeg var glad ved ham den Aften."

den 24. december . . . "Det er dog ikke saa let at bøj sig ganske ind under en Arken, og saa var der ved Mændene altid den Frygt, at Fader ej syntes om, hvad man sagde og gjorde, man er lidt rastløs og urelig i sit Væsen, saa man er ikke helt rolig for ham. Juletræet var smukt - og de Andre var glæde; vi sang jo og læste som sædvanlig, jeg havde vel ogsaa som sædvanlig mine Tanker for lidt ved det Hele."

27. December: "Saa oprandt da den mærkelige Dag, og den første Solstråle paa den var, at Fader og Moder havde haft en ualmindelig god Nat, og at derfor Termometret stod adskillige Grader højere; vi havde saa lidt travlt med Forberedelserne til vort Gilde, af og til kaldte Drengen lidt for mig, og jeg lidt for ham, det skulde jo ogsaa gøres. Vi Søstre var alle i hvidt. B. gav mig den Dag den de-

ligste Selje, jeg har set, som jeg havde paa den Aften, de Fremmede begyndte at komme, jeg skænkede The paa Kraft. Drengen konverserede de Fremmede og bar sig meget paa ad. Juletræet blev tændt, man sang og spillede, legede Jullege, og det store Øjeblik kom, da man gik til Bords, jeg med min Ven. Da Stegen kom, adbragte Fader vores Skaal meget rart, rigtig rart, siden blev der drukket flere til os. Onkel Peter og især Pastor Gjerløff talte rart. B. kom ikke saa galt fra et Par Taler. Salen var festligt smykket, Stemningen var god, og Aftenen var i det hele meget rar. B. og jeg blev hentede fra vor Sofa til Selskabsstuen i Dagligstuen, men vi fik da til sidst Lov at være lidt alene."

Den 23. December "The med Vensken, besøgte hos Fader, som var venlig, takkede B. for hans Taler, og det glædede jo mig meget."

Den 25. December vil søstrene holde Gilde på deres værelse, far skrev en pæn lille sang til tak for det ny tapet. "Sørensen den eneste alene for Familien. B. læste for os og saa saa yndig ud, medens han læste. Stemningen var saa rar. Fader var venlig og mild, holdt en rigtig yndig lille Tale til os, vi var rigtig glade ved det hele."

Den 30de kører de og til præstegården og højskolen. Her er lidt dårligt humør. "Paa Hjemturen var jeg ogsaa tvær. Men vi kom rigtig godt til at tale derom, og hun er meget god og overbærende mod mig, skendt Gud saa vide, at jeg er ikke let at gjøre til Maade."

For vi forlader Aaret 1887 skal blot bemærkes, at der i December er truffet en ordning på bedstefars fortvivlede økonomi; jeg tror, der blev optaget et kreditforeningslån, der dækkede den løse gæld; den 7. december bliver dokumenterne underskrevet, og sagen ordnet, - onkel Høg var kommet til Yosebrog for at være med, ligeledes Carl Kjelbed fra Alserskille, der i det hele hjælper bedstefar med disse sager. Dermed sluttede mange pinagtige overvejel-

som havde lagt et pres på hele familien i en række år; undertiden havde bedstefar talt om at sælge det hele, nogle englændere havde gjort bud, men trak sig tilbage, også fra anden side var der købetilbud; det havde dotrene været meget fortvivlede over; tanken om at skulle forlade Vossberg var været dem meget sørgelig.

Om bedstefars hele situation får man et sken ved at læse, hvad han i kolercåret 1853 skriver til bedstemor for det tilfælde, at han skal dø pludseligt. Her samlede indtægt anslår han til 8000 rdlr. årlig, og sin guld opgør han til 35.509 Rdlr., altså ikke overvældende. Han ønsker, at Vossberg skal holdes sammen som et hele (det er "ingen Guldklump, hvorefter hver af Børnene (kan) hugge et Stykke ud efter Vægt) helst ser han det overtaget for Halvdelen af Værdien af en brav og dygtig Svigersøn, "med nogen Formue (uden Formue kan ingen overtage det)".

I begyndelsen af 1865, da Christine er med bedstefar i København, taler han med hende om sagen, - nu tænker han på at rejse bort et år - til Sydfrankrig - og isens lade en Kommission - hvori ogsaa Christine og mor skal have ande med tilsammen een stemme - bestyre godset og handle på bedste måde for at få orden på sagerne. Skønt gælden er steget meget siden opgørelsen i 1853, er sagen ikke håbløs - hans guld er nu ca. 100.000 Rdlr., og godset er vurderet til 260.000 Rdlr. Denne plan bliver nu ikke til noget, men i slutningen af November 1867 skriver mor i sin dagbog, at bedstefar har truffet beslutning om, "hvorledes det skal være med Vossberg og vore Penge". Mor tilføjer følgende Hjertesak: "Han vil nok give sit Samtykke, skønt han ikke holder af B. . . ."

Den 7de december ordnes altså sagen. Salg af godset til dækning af gælden for at bevare selve gården, som tanken var i 1865,

er der nu ikke tale om. Kammerråd Høller fra Singløbing tager nu hånd om bedstefars sager. Han kommer fra nu af regelmæssigt til Vosborg og besøger forretningerne - "Det er Kammerråd Høllers Dag" siges der i dagbogen.

Bytårsdag 1868 holdt far ved bordet en "ligeledes meget smuk Tale", og dagen efter rejser han hjem, - nu er han endelig rigtig forlovet!

Bedstefar tilbyder at betale mors forlovelsesring, og det glæder hende (9/1 68).

Den følgende tid er egentlig ret svar for mor, hendes tvivl om, hvorvidt hun kan bære over med de træk hos ham, og de ting i hans væremåde - og hans udseende - som ikke tiltaler hende, piner hende; hun er usikker, taler meget med Hobing, der er hendes fortrolige, med Christine, der er rolig og overbevisende, og med bedstemor, der også trøster hende, - hele brevvekslingen med dens op og ned - glæde ved brevene, misfornøjede med breve, med fars "sterke udtryk", alvorlige breve, rare breve-giver, som den skildres, (brevene selv er næppe bevarede) et stærkt indtryk af denne tvivl hos mor. Med sin sædvanlige sandhedskærlighed skriver han alt til far - og for ham har dette været en sørgelig læsning. Han skriver tilbage, erklærer sig ^{parat til} hvis han virkelig vil det, at lade hende fra hendes løfte, at udsætte brylluppet etc., taler alvorligt, kærligt, under tiden bebrejdende. Det er en svar tid for dem begge at komme igennem, men de kommer igennem den.

I begyndelsen af februar kommer der indbydelse fra stiftsprovst Glahns til mor om at besøge dem i Aalborg, bedstefar samtykker, og den 13. februar ruller mor af til Aalborg. Den 14. om aftenen ankommer hun til sit bestemmelsessted - far modtager hende ved dillingen, og Glahns er venlige imod hende. Besøget varer lange, vel

over 4 uger, og forløber i det hele godt, men også her er humøret og glæden ved at være sammen med far op og ned. Betegnende er følgende udtalelse: "naar han sidder hos mig, og jeg ser ham fra Siden, er der noget saa elskeligt, næsten smukt i det Ansigt, men naar han vender sig og ser helt paa mig, træder det ikke kjenne i hans Ansigt saa meget frem," men senere skriver hun "jeg kan næsten skamme mig over, at de smaa ydre Ting kan være saa vanskeligt at komme over", når han gør sig klart, hvor hjærtelig og kjærlig han er imod hende. De bliver under opholdet i Aalborg fotograferede sammen.

På dette tidspunkt er det, at biskop Kierkegaard har indgivet sin dimission, men han er endnu minister og er ikke i byen under mors besøg der.

Far følger hende hjem, og den 7. marts tager de fra Aalborg for at være hjemme på Vosborg til mors fødselsdag. I Hobro får de ekstravegn, så de er alene, og kører i den til Viborg. "Det blev en meget lykkelig ^{far} ~~rejsen~~, fordi vi snart kom ind i en meget alvorlig samtale, hvor B. viste mig, hvorledes jeg var imod ham, og ogsaa ligefrem sagde, at han ej kunde have det saaledes."

Fødselsdagen fejres med Beskab, hvor Pastor Gjerløff taler for mor, også Assens og Sørensen og far for forældrene, derefter dances der, - far danser ikke, men mor glæder sig ved at danse. Dagen efter tager far hjem, men i slutningen af måneden får man på Vosborg besøg af biskop Kierkegaard, og bedstefar beder selv - efter fars opfordring - denne om at forrette viselsen.

I tiden, der følger, er det stadigt op og ned med mors humør - tvivlen forlader hende aldrig, men bryllupsforberedelserne er dog igang, der skrives om læglighed, der føstes pige.. Mor er lidt behagelig for, klæst, naar der er tale om bryllupsfeesten, at far skal foreslå for mange indbudd, og at bedstefar - der jo havde sans for store festligheder, - skal sige det hele for stort op; et frødeligt, lille

Bryllup" er, hvad hun ønsker.

Skønt bedstefars helbred jo stadig er vaklende, fejres hans 65 års fødselsdag - den 26. maj - med sædvanlig glans; de er 77 til beris på salen, mange taler, god stemning, også efter beriset i haven, og mor ønsker han, at far havde været der.

Da far kommer derned til pinse - i begyndelsen af juni - driver han sin iver for, at han skal kende hende og hendes følelser helt tilbunds, så vidt, at hun beder ham læse ^{hendes} ~~sin~~ dagbøger med ^{hendes} ~~hvis~~ løsligste tanker; Men hvad indtryk dette gør, ved jeg ikke; herom findes ikke andet end en blyantnotits fra fader: "Indskræk dit dagbogsskriveri", så helt glad har han næppe været ved læsningen.

Gang på gang kommer det imidlertid frem, hvor godt far er faldet ind i samlivet på Veeborg, hvor bedstemor og alle søstrene holder af ham, og hvordan mange af dem, mor taler med, taler venligt om ham, hvilket altid glæder hende.

Mor skriver, at han læser højt "For os paa Nicolaj og Christine", - jeg har aldrig hørt om et lysthus af dette navn - men hvorfor skulle der ikke være det, når der var "Hoe og Hanna" og "Pater og Anna" - og Fremithytten med indskriften "Ove Krarup og Mathilde Tang i kærligt Minde" - jeg har imidlertid ikke hørt derom, hverken far eller senere, så jeg ved slet intet deraf.

Bedstefars sygdom tager til, 12. juli er doktor Holst med en kollega, doktor Loth på Veeborg for at rådføre om, hvad der kan gøres. Fra begyndelsen af August skiftes søstrene til at våge over ham; det går op og ned, han er ikke altid ved sig selv, men til andre tider er han oppe. Den 8de er Knud og Marie - Knuds kone - hos ham, og hans tilstand gør et meget stærkt indtryk på dem.

Mandag den 10de august er han dog ude at køre, men det er vanskeligt at få ham ind. Om aftenen er de samlede om ham. Nielly

siger for ham verset: "Lad os da, o Jesu mild", hvilket han takkede for. Tirsdag den 11te er han dårligere. Onkel Peter og Tante Anna er hos ham og flere andre, bl.a. pastor Gjerleff. - Han er dog oppe. Her skriver: "Om Aftenen havde de ondt ved at faa ham i seng, men da sov han roligt; henad Kl. 1 blev vi kaldt op, og da var han lige død, det var så underligt vemodigt, men egentlig så yndigt, han lå så fredeligt, så roligt, døde næsten usælskligt, medens Knud stod ved ham og Dorothea; Moder var ogsaa vaagen." - Den trofaste Knud, har altså våget den sidste nat hos sin gamle herre.

Det var onsdag den 12. august 1868 om natten kl. 1, at bedstefar døde, lige 65 år gammel, men svag og træt. - Hvis han på sit dødsleje kunne have ladet sit liv passere i sine tanker, have set i billeder de forskellige store begivenheder, som prægede det, ville han have set, hvor forskellig den verden var, der så ham de, fra den, der havde set hans første skridt og hørt hans første tale, - enhver generation kan konstatere dette, den nærværende mere end nogen anden.

Født under Napoleonskrigene, oplevede han i sine barndomsår - 1807 - Københavns bombardement - og 1814 - Norges tab - vel uden at han havde nogen erindring deraf; hans første sinder vilde nok have kredset om barndomslegene på Vosborg i søskendekreisen, indtil stedfaderen dukker op, og scenen forlægges til Ribe - "det kære Ribe" - så kommer udlændighedsåret i Holsten, og derefter er hele hans liv knyttet til den elskede fædrene ejendom, som han ofrede sine kræfter og sin omhu. - "han fredede det gamle og ophjælp det nye i ridderlig ånd og med trefast kærlighed" står der på hans kistelæg, - så kommer hans giftetill og det samliv med bedstemor, som i så høj grad bærer præg af inderlighed og kærlighed, og i alle disse år hans arbejde for landbrugets fremme og bondestandens opkomst, og indimellem sten-

dertiden i Viborg, Himmelbjergfesterne og 3-årskrigen med al dens begejstring og løftelse, den grundlovgivende rigsforsamling og senere de årlige rigsdagssamlinger - og under alt dette hans glæde over sit Vosborg, over at vise det frem for alle, som han gæstfrit indbad og rundhåndet bekvæmte med "soiréerne" som det lysende højdepunkt - og endelig kongebesøget. - Hvis han har set alt dette for sig, har det nok kunnet overskygge de strange år, der fulgte efter - 1864, - og senere den stadigt tiltagende sygelighed og de stigende pengebekymringer, - hans modstand mod fars gludselige dukken op i kredsen som fredsforstyrrer kan vi nok tilgive ham for alt det store i hans karakter, - "hans store, rige hjerte", som bedstemor skriver, - og den dygtighed, som særlig i de yngre år har præget hans færd, og vi kan glæde os over, at en mand som Andreas Ewald Meinert Tang er vor bedstefar.

Den 19de august blev han begravet - i den hvidt betrukne, med grønt og planter pyntede "karnapstue" talte Ewald Meinert, der den gang var præst i Fjæltring, Corydon og provst Møller; i kirken præsterne Gierløff, Ulvberg, Petersgaard, Staby, og Sørensen fra højskolen.

Han blev bisat i gravhøjen, hvor hans mors kiste allerede stod. Ligvognen er kommet fra Ringkjøbing; Carl Zoefoed sårer for det, men beklager, at de kun i Ringkjøbing har sorte skabarakker til 2 heste; da der skal 4 for ligvognen, så de to lånes i Holstebro. Far er kommet ned til begravelsen. Mor er lidt mismodig under besøget. Far kan slet ikke forstå, at man anstiller betragtninger om sine følelser overfor andre, "han gør det ikke selv", men han elsker mig meget".

Så bliver bryllupsdagen fastsat til den 24de september - den 18de skriver mor, "nu rejser alle mine søger af, og Gud give, jeg må pakke dem op med et glad Sind".

Den 23de september kommer Frederik¹⁾ og Hanna Krarup, "søde, elskelige Hanna", og "min egen Sabine", - dernæst Biskoppen, far, sønner, Pastor Anna og Marie Ranft, Onkel Hanritz' forlovede; damerne installeres på "familiegæsteskammeret", som har lidt ondt ved at tale med fars familie, hovedindtrykket af svigersøderen "er stolt Tilbageholdenhed, men ogsaa lidt kjedelig" . . . Marie Ranft var mest tilgængelig og derfor lettest at komme ind på."

Beskrivelsen af brylluppet gengiver jeg efter mors dagbog:

"Bryllupsdagen oprandt med Regn og Blæst, men jeg havde det underlig godt, traf N., som vilde gaa ud, fik nogle blade, varme Kys, som han indimellem kan give, gav ham Flaget og var glad." (Et Ilag af silke, som mor selv havde syet, var hendes gave til ham). ". . . Nu kom der et rart Frokostbord, hvor jeg vist var meget munter, og derefter begynte man Paaklædningen, man sagde, jeg saa paa ud, at mine 10 hvidklædte Brudepiger gjorde det, ved jeg: man sanges, Sølen begynte at skinne, og i Solskin kørte jeg med mine 2 Modre og Tante Hanne til Kirken²⁾. Onkel Hoo førte mig op i Koret, Kirken var dejlig pyntet³⁾ med Krands, Blomster og Potteplanter. Biskoppens Vielse var ganske dejlig over Ordene "Alle Herrens Stier er Niskandhed og Haade for den, som holder hans Pagt og Bud." Han talte til os begge om de forskellige Stier, vi havde vandret, hentydede ogsaa til Faders Sygdom, sagde ogsaa, at man skulde holde fast ved, at alt var Niskandhed og Haade, det var som talt til mig, som Lys paa min Vej, og for Øjeblikket Ophævelse af Tvivl. Jeg gik ud med min Mand,

1) Frederik Krarup (1841-1910), Tante Mathildes Søn, cand.mag., registrator i Sebestiansarkivet.

2) Det var nok denne Wienervogn, der havde firspand, og ikke den lille Vogn - "faders lille vogn", hvori brudeparret kørte fra kirken.

3) men på alterlysene end endnu sørgeløret fra bedstefars begravelse. - 5 uger før -.

vi sad sammen i Faders lille Vogn med Knud som Kusk, og Frederik Krarup hos ham, vor lille elskverdige Brudesvend, og jeg var saa fuldkommen lykkelig ved de trofaste Arme, der omslyngede mig, var glad ved de klare brune Øjne, der saa ind i mine Middagsbordet var livligt og rart. Onkel Nee drak saa hjerteligt vor Skaal, Biskoppen drak smukt vor Faders Minde. Salen var smukt pyntet. Faders Billedet hang der, nedenunder vare Havnetræk i Blomster, 2 Sange var der, en af Moder til os, en af Mathilde Meinert om Fader. Desuden blev der sunget og talt en Del, det var mørkt, da vi endte Maaltidet. Af Gæster var Harboes, Meinerts, Sorensens, Gjerløffs, Corydens, Røstergaards, Tranbergs, Frantzen, Marie Balgaard. Efter Kaffe saa vi paa Brudegaver, som var smukke og mange. F.F.'s dejlige Madonna næsten noget af det bedste, saa Gaverne fra vore Tjenestefolk. Vi fik flere Breve og Telegrammer."

Det har altså, som rimeligt er så kort efter bedstefars død, været det lille fredelige bryllup, som mor ønskede sig.

De nygifte bliver i flere dage på Vosborg, tager med gratulationer og gør besøg. Først tirsdag 29. september tager de fra Vosborg og ankommer onsdag 30. til Aalborg, til "et hyggeligt, yndigt lille Hjem, fuldt af Blomster og Brudegaver. Et smukt Maleri, en Bunte af Glahn osv." Stina, mors første pige, hendes trøst og støtte (senere nok lidt et tugtens rid), var ikke kommet, og mor "tænder selv Ild paa Skorstenen og hjælper sig med lille Mine" - må vel vare en midlertidig hjælp. Denne deres første lejlighed var en kvistlejlighed i vestre ladegård i udkanten af byen, - bygningen blev inspektarbelig, tror jeg, til det sygehus, der senere opførtes på ladegårdens grund; i stuen boede en oberstfamilie, som de havde en del bryderi med; de havde tildels haven fælles. Lejligheden var på 4, ikke helt små værelser, - fars stue, dagligstue, spisestue,

sovekammer, desuden køkken med stort spisekammer, pigeværelse og gæstekammer på loftet. Den var hyggelig med røde gardiner i dagligstuen - "svalerøden" kaldtes den, og mors nye udstyr pyntede pænt. Da vi var børn kunne vi ikke rigtig sætte pris på vore forældres møbler, når vi så plydsstolene i vore kammeraters hjem, - men de var i virkeligheden ganske smukke, sofa og stole "grønne stole" - spejl på konsolen, i hvilken det beskedne selvstøj gemtes, og spisestuen med mahognibuffet, - "skunk" kaldte vi den på Grundtvigsk maner - og mahognistole med rørflettete sæder, som vi også grundig foragtede, når vi så på kammeraternes egetræs spisestuer; til sin stue havde far jo møbler fra sin ungdomstid. Sovekammeret var også mahogni, med 2 servanter med marmorplade. Jeg mener at have hørt, at alle møblerne var købt i København, og at Marie Meinert havde været behjælpelig med indkøbet, samt at mor holdt igen, når far henstillede ny anskaffelser.

Der foreligger et regnskab fra bedstemor over udgifterne til udstyret, hvorefter det samlede beløb er 1250 rdl. og på dette tidspunkt slet ikke helt lille sum.

På gulvet i dagligstuen lå det gulvtæppe, som søstrene med så stor flid havde broderet i korssting, med røde og hvide lillier og mange andre blomster i brogede farver, - ikke stort som gulvtæppe, men stort som korsstingsbroderi. Løjligheden var som sagt hyggelig, og søstrene og bedstemor barmnædede den meget og så hen til den som et lykkens tempel, og det var den også, thi den tvivl, som mor allerede havde følt svinde under biskop Nierkegaards tale ved vielsen, er næsten helt borte. "Jeg har nu været gift i 14 dage, og det har været lykkelige dage -" er det første, mor indfører i sin dagbog efter brylluppet. Stine kom et par dage efter hjem-

konsten, og dagliglivet begyndte.

Selvfølgelig var det ikke helt dagligliv fra først af - de blev bedt ud til fars ikke helt lille omgangskreis; de går fra selskab til selskab, og der holdes taler for dem, - ikke altid den første tale, hvilket mor ærgrer sig over, men dog i aftenens løb en tale, som far må svare på. - Helt let er det ikke for mor at falde tilⁱ det nære samliv på ladegården; hun er af naturen sparsom og nøjsom, og det irriterer hende, når far kommer hjem med kager etc: "han er lidt flod, vant til med Hensyn til Smaaslikkerier ikke at magte sig selv noget" - "det forstente mig" (26/10 68), men også det glider over, og man lever lykkelige dage.

Gæstekammeret kommer snart i brug. Allerede 3. november - 6 uger efter brylluppet - ankommer mester Christine og bliver til den 24de; hun indleder dermed den række af besøg, som derefter følger - bedstemor, søstrene, onkel Hoe - alle søger de til "Svalerens" gæstfri stuer¹⁾.

- 1) Om sin rejse hjem fortæller mester (30/11 68), at der i Febr kom en ung dame ind i postvognen: "med Fløjels Hat og hvide Haand, bag hvilke Kanten af et rødt Øre stak frem; hun kom ind i Vognen, hun vinkede til dem, der fulgte hende til Vogns og brød sig ej // om sin Hælle og Bachlich, som Postføreren og jeg tog under Varetægt." Mester læser i en bog, på hvilken fars navn står; damen beder, om hun må låne den, ser navnet Barfod, "og spurgte beskedent, hvilken Barfod det var, jeg forklarede hende det, tillige med vort Familieskab: "Saa er De vist en Frk. Tang, jeg har hørt saa meget om Dem" - "han kendte os gennem Amalie Holst, som havde været hendes Lærerinde. Hun hed Marie Ahlmann fra Langholt og en livlig, godmodig Pige syntes det, vi talte da om meget, om bryllup, bl.a. havde hun nylig været til et stort Bønderbryllup; tilfældet fortalte hun, hvad man fortalte om iders første Hæde. Hun sagde, at det var vist overdrevent - men så lyder Historien: "Statsraad Tang og Datter kom til Aalborg, blev inviterede hos Biskoppen. "Skal vi ej bade Barfod," sagde Frk. Knudsen, "han er livlig og underholdende." B. kom, saa Frk. Tang og sagde ej et Ord hele Aftenen; "det var da gart, saa B. var tavs i Aften", sagde Frk. Knudsen, "han er da ej skudt i Frk. Tang" - I Randers skiltes vi". - Jeg har jo truffet Frk Ahlmann meget i min skoletid og mine

fortsættes næste side.

80-03-03:

8.00 S. 251, 20 linie:

8.30

9.00 Slægtskab var

9.30

10.00 meget langt inde i

10.30

11.00 mine 2 bedstefædre

11.30

12.00 Var mødes i kandelabum,

12.30

13.00 de 1 duborgske søstre

13.30

14.00 (og deres bror, min mormor)

14.30

15.00 mormor var søster

15.30

16.00 til provsen i Faxe,

16.30

17.00 Slægtskab som

17.30

18.00 mellem Poul Olsen

og Finn Rasmussen, f. 22.

-Sådan var mine bedstefædre
Esløst. 20.3

Da gæstebogskriveren skal ordnes til møster Christines besøg, bliver mor ærgerlig på Stine, der vil give gode råd, "saa jeg blev helt utaalmodig, saa kom B. med lidt op, og jeg følte mig lidt tilside, eller som om det var de 2, der arrangerede, og ikke mig." Men disse skyer på himlen svinder snart for solen igen. Mor glæder sig meget til julen, som de skal tilbringe på Vosborg - så nægter biskoppen far lov til at rejse, og solen formerkes igen; mange beklagende breve fra Vosborg: er det rigtigt? det var jo næsten kun helligdagene, far skulle være borte. Enden på det bliver, at mor bag fars ryg skriver til bispen, der derefter smilende giver den ønskede tilladelse, og de drager af sted, så de kommer til Vosborg netop juleaften. Far bliver der kun i helligdagene, men mor bliver på Vosborg hele januar måned; far er ked af, at hun ikke længes mere hjem, end hun gør. Vosborg er stadig for hende "hjemmet".

Lige før jul har far fået sættryk af biskop Kierkegaards tale ved brudevielsen, som har været trykt i et kirkeligt tidskrift, og sender dem ud til venner og bekendte, og lige efter nytår foreligger litograf Harald Jensens udmærkede litografi af bedstefar, som far havde besættet lavet; - Harald Jensen var gift med en af de lenborgske søstre, som regnede far for fetter, skønt slægtskabet var meget langt nede. Bedstemor er begejstret over billedet; hun bestiller 150 eksemplarer og deler rundhåndet ud til slægt og venner, glæder sig også over de mange varme takkebreve, hun får.

Da møster Christine fejrer sin fødselsdag (9/10) 1868, skriver hun (6/10) til mor: "Jeg tænkte saa meget paa lille far, som for 30 år siden var saa glad over mig, at han dansede med mig paa Arnen; det er mig ofte saa underligt, at han virkelig er borte."

Fortættelse af note s. 250: studenterår, og han var min meget gode veninde ("Kære, rare Student Barfod" skrev hun til mig), så det er underligt for mig at høre, hvordan hun så tidligt har haft forbindelse med familiens.

Der er saa meget, jeg gerne vilde have spurgt om, han vidste saa meget;" og den 10de tilføjer hun: "Sørensen udbragte min Skaal saa højt, men jeg selv var saa underlig om Aftenen, thi jeg tænkte saa meget paa Fader". 18de April 1869 skriver Nielly til mor om en bazar, der holdes til bedste for skytteforeningen, at en mand har sagt til hende: "ja, vi savner statsråden, han kunne sige folk, hvad ejened festarne havde, og takke, fordi de havde deltaget", og Nielly tilføjer: "Ja, Gudskelov, han savnes ogsaa i videre Kredse, hans kærlige, folkelige og edle Sjæl savnes her i hans Fædesogn ved de Saamenkomster, hvor han plejede at være den, der traadte frem og sagde, hvad der burde siges; nu er der ingen, der kan stille sig i Spidsen for sligt som han."

Man har indtrykket af, at livet på Vosborg gik i de samme baner som før bedstefars død. Kammerråd Møller styrede godssågerne og forpagterne de forskellige ejendomme, og der var stadig rykind på gården, - om sommeren 1869 i ferien 25 personer daglig ved måltiderne, som vi også kender det fra vor ungdom, - og de store selskabers tid er ingenlunde forbi.

Af et brev fra Nielly (29/7 69) fremgår det, at de spiller komedie "Jomfruen" i denne ferie; stiftsprovst Slahns er gæster, og de unge spiller med; der holdes desuden fest i anledning af kronprinsens¹⁾ bryllup med "Hellyshvile" dekoreret med flag og karte-lerte lamper - ved den lejlighed er de 37 ialt.

Landgilledagen er stadig stor festdag, hvor alle fæsterne bespises "de fik Flæsk, Kaal, Osesteg, Panch og Rødvín, der blev sunget og spillet, hvilket folk jo holder meget af", skriver moster Nielly.

Der er selvfølgelig interesseret i, om hans første besøg som

1) Kong Frederik VIII.

dreng (i 1846), hvorom han skriver det tidligere citerede brev til sine forældre, er omtalt noget steds. Bedstemor skriver i brev af 27. maj 1869, at hun har fundet brev fra tante Hanne (5/8 1846), hvori det siges (indskuddene er bedstemors): "Dagen derpaa var Krarups bærrede og drak The hos Tante (sin Svigermor) udenfor hendes Dør i Haven (den lille Havestue paa det store Hus), og Dagen efter kom Jespersen her med 2 Smådreng og fandt os sidende paa samme Sted ved Thebordet." Det er ikke meget, der siges om besøget, men dog alt, hvad man kunne vente.

Bedstemor og søstrene skriver i det hele stadig; bedstemors og moder Christinas breve er næsten alle værd at læse. Med glæde læser man, hvorledes bedstemor stadig fryder sig over og giver udtryk for sin glæde over, så snart alt er på Vesborg: "Her var uendelig dejligt iorges, da jeg var ude. Fjordene og de nærmeste Vandløb var saa blå, saa blå; Genstandene paa den anden Fjordbred var saa klare, og jeg læs der et Bler over det hele, gennemsigtig fint, som jeg kun har set det i Alperne. Et Par Svaner læs saa nær, at jeg kunde se deres hvide Halse." (11/1 1870).

Eller et andet brev tidligere (20/2 68) - før bedstefars død, under mors besøg hos Glahns i Aalborg - "Tirsdag morgen efter en god nat skinnede Solen blank og Vinden viftede forårsfrisk, og det var saa dejligt at gaa imod den klare Sol og se de til Bugdraaber forvandlede Rie som Millioner af Adelstene skinne i Solskinnet,.... da jeg saa gik op til vor kjære Fader, saa havde ogsaa han været ude og gaaet helt ned til Rolighed og var saa glad ved at have set Taarnbroen i det klare Vand. Den Dag befandt han sig saa forurolig godt hele Dagen igennem, saa der gik da nyt Haab - igennem mig i det mindste."

"Taarnbroen" var en bro over graven for enden af den vestre

xxxx grav ud mod engen med to maledede trætarne med en stor kantakket brovne imellem, nærmest som en flad kulisser. Vi fandt den meget pragtfuld i mine første drengeår; så var der en tid, hvor vi ikke måtte gå derop, da den var usikker, - man gik op ad en trappe i hvert tårn og kom så ud på broen over graven; om det er på denne tid, jeg alligevel har været deroppe og sluppet godt derfra, ved jeg ikke, men været deroppe har jeg; jeg var første gang på Vostorg med fæster i 1881, da jeg var 3 år, så det er muligt, det var den gang. Så fik vi en vinter brev om, at "Tårnberg" en nat var blæst om, og om morgenen sejlede den gamle karvelanestel, der stod deroppe, i graven.

Det må imidlertid have været meget senere, i hvert fald tidligst i midten af firserne. Jeg husker i hvert tilfælde, at jeg en gang i skolen pralede af Vosborg og sagde, at gården havde 5 tårne, og til dette tal kunne jeg kun nå, når jeg regnede de to tårne på "Tårnberg" med - desuden regnede jeg porttårnet, det store tårn og spiret, - jeg gjorde det med et lille stik i samvittigheden, men på det tidspunkt må "Tårnberg" da have stået endnu. I stedet blev der sat en lille almindelig bue, der blev kaldt "Hejenloftsbroen".

Mor havde under sit juleophold på Vosborg i januar 1869 været lidt forundret over, at bedstemor ikke havde talt med hende om hendes tilstand - hun var klar over, at hun kunne vente et barn - men skrev senere til bedstemor dærom, Bedstemor, der ikke havde sat sine døtre videre ind i ægteskabets mysterier; mor var, som hun skriver "aldeles uvidende, saa aldeles" - skrev nu (20/2 69) det sidste brev til hende: "Hvem skulde Du i Verden vel kunne tale og skrive til, var det ikke Din egen Mor, der har gaaet alle disse forhold igennem, før Du kom til Verden, derfor ser du mig her lige frem

og ligend. Det vil tjene Dig bedst" - og brevet slutter med . . .
"Har mit brev ikke tilfredsstillet Dig, saa skriv igen, altid Din
trofaste Moder M. E. Tang."

Bedstemor og Nielly er i foråret 1869 et længere besøg i
Aalborg, hvor der jo har været lejlighed til fortrolig samtale, og
mor er igen på Vesborg om sommeren (18. juni - 5. juli). Om den tid,
da mor ventede sit første barn, har Anna jo skrevet i det lille
bælte "Til minde om Johanne Ammitsbøll, f. Barfoed", som hun udsendte
efter denne vor eldste søsters død, så det gentager jeg ikke her.

Den 24. august 1869 fødte mor så sit første barn; da hun så
det lille væsen ligge for sig på sengen, ubrød hun henrykt: "Mit
lille Barn, aa, mit lille Barn", bedstemor tog straks (25/8) til
Aalborg igen sammen med Nielly, og var hos mor til efter dåben;
hun boede i bispegården, mens Nielly boede i gæstekammeret på la-
degården, og tog sig meget af pasningen af den nyfødte. Dåben fandt
sted Årødagen før brylluppet - 24. september 1869 -; bedstemor
holdt sit første barnebarn over dåben; faster Anna holdt kuen, og
Biskop Kierkegaard, Onkel Hoe, Pastor Dam og Stiftsprovst Glehn var
mandsfæddere - men alle søstre fra Vesborg var med, indlogeret
hos forskellige venner. Barnet blev opkaldt efter sin farmoder og
kom til at hedde: Johanne Marie Tang Barfoed.

Kort før Johannes fødsel havde bedstemor været i København
til Tante Christines og Nikolaj Weinerts guldbryllup (6/8 69); mo-
ster Holly var med bedstemor, og onkel Hoe var også derovre og
holdt festtalen. Egentlig vilde bedstemor helst haft mester Christi-
ne med; dette var hendes plan fra først af, og mester Christine
glædede sig meget til at være med ved festen, men så betydedes det
hende, at hendes ihærdige, men afviste bejler, Frederik Weinert -
guldbrudeparrets yngste søn - vilde føle sig ubehagelig berørt over

hendes nærværelse, og han måtte blive hjemme. Dette holdt sig selv 50 år efter - onkel Frederik Meinert ønskede ikke at være i stue med moster Christine, skønt han forlangt havde fået sin egen søde kone: i den elskede kusine Hanna Krarup.

I vinteren 1869-70 boede moster Dorothea i flere måneder på Ladegården, idet hun spillede med organist de Hage - en broder til generalen. Der var hos bedstemor og mostrene mange overvejelser, om hun, når hun kom hjem i julen, skulde tilbage igen, - det var Poul Kierkegaards mærkel, man var betænkelig ved; han havde været meget optaget af hende under sine besøg på Vosborg, og hun havde været optaget af hans vid og morsomme konversation. Han var jo en fremmed fugl i den vosborgske kreds - fræk og udskende i sin optale af kristendommen, men mæns, åndrig og begavet, så det var ikke underligt, at hans hyldest sørgede og optog Dorothea, - der blev dog heldigvis intet ud af det hele. Dorothea kom hjem i julen og vendte tilbage efter denne.

Det var den første jul, som mor tilbragte borte fra familien, og bortset fra julen i København i 1855, vel den første borte fra Vosborg.

Christina kom derefter uventet på besøg til Johannes ½ års fødselsdag 24. februar 1870 og igen til fars fødselsdag 11. maj; da havde hun Thilde med, men allerede i Påsken 1870 havde mor været med Johanne på Vosborg, hvor "tullen" - vistnok det eneste af os børn, der er kaldt "tulle" - var bedstemors glæde og genstand for alle mostrenes beundring. Om sommeren havde de i Aalborg et langt besøg af farner, "og det gik meget godt, han var meget god og hjælpsom. Anna kom tilsidst, og med hende havde vi nogle fornøjelige Dage", skriver mor, men samme dag, som hun rejser (27/8) tager mor "hjem til Vosborg". . . Efter her at have fejret bryllupsdagen,

hvor også far er kommet til, tager de på et 8 dages besøg i Viborg og derefter hjem.

Ved begyndelsen af året 1870 kan mor skrive i sin dagbog: "Jeg føler mig så glad i denne Stund med mit søde, sovende Barn, med Solskinnet i min Stue og med min gode Mand". Dagene gik dog med små bekymringer, så er barnet uroligt om natten, så om dagen - den faste, rolige hånd ved småbørns behandling, som senere tider har lært os, kendtes jo ikke dengang. - Stine er hjælpsom optaget af barnet, som hun elsker - eller muggen over, at det tager al hendes fritid - som det også kan være.

I Foråret udkommer 1ste bind af "Søren Kierkegaards efterlæste papirer", og far må stå for skud. Han tager det imidlertid forholdsvis roligt. Bedstemor skriver (1/3 1870) "Jeg skal ikke nægte, at jeg blev bekymret ved Dagbladets uforskammede Angreb paa Dig, - hvor uberegtiget og smaaligt det end forekommer mig, men jeg var bange, Du vilde tage Dig det for nær. Det glæder mig, at Biskoppen kalder det Vravl, naar man angriber Meddelelsen af Nocta docta (?), thi at denne saa smertelige Sag har haft en saare stor Indflydelse paa S. K.^s hele Udvikling, er jo klart (Jeg vidste dog ej, at han selv havde udtalt sig i en Bog derom), og den Mænde, hvorpaa han berører denne ubenævnte i det af Dig udgivne, er saa fin og yndig, at det ikke skulde synes muligt, at den paagældende kunde have noget derimod." Også Nielly skriver, at hans brev har beroliget bedstemor saa meget, "det var saa betænksomt og kærligt af ham straks at skrive, og det var saa rart, belysende og beroligende at se Harefs rolige Holdning."

Far fortsætter jo også med udgivelsen af Søren Kierkegaards efterlæste papirer og opgiver først arbejdet dermed i 1877, og

Gottsched begynder sit arbejde med papirerne i 1880, og i dette år opholder han sig i længere tid i Aalborg, hvor han kommer meget i hospitalet, hvor far og mor den gang boede.

Far gør afskedsgilde for ham, da han rejser og søger gennem universitetets bibliotek at få ham indstillet til Sieder af Hannebrog - det mislykkes dog, men i begyndelsen af 1881 får han en artikel om Gottsched optaget i "Illustreret Tidende" med billede af ham. Artiklen er skrevet af "H.V." - jeg ved ikke, hvem det er, men den anfører en begrundelse for kritikken af fars udgave af papirerne, som jeg ikke tidligere har set eller tænkt på: "De første Bind af Kierkegaards efterladte Papirer fik en Modtagelse, som ikke var ubetinget gunstig; man mente, at den Nimbus, der omgav Kierkegaard, vilde forsvinde, naar man ved Hjælp af hans Selvbekjendelser kom til at se ham i altsin fortrolig Nærhed", og fandt, at det var . . . "Uret, at en Forfattervirksomhed, der syntes saa organisk udfoldet og saa konsekvent afsluttet, fik et vidtløftigt Appendix Det var denne mod Udgivelsen rejste Modstand, eller i hvert Fald Savnet af tilstrækkelig Tilslutning, der i Forbindelse med andre personlige Grunde bevagede Udgiveren af de 3 første Bind til at fratræde Arbejdet i 1877."

Om Gottsched fortælles, at han var født i 1848, student fra Wernigerode i 1867, - hans far var "kammerdirektor" hos Grev Stolteberg - Wernigerode - og doktor i 1879 for en afhandling "die pädagogische Gedanken des Amos Comenius". Hans interesse for Søren Kierkegaard vægnede i særlig grad, da han ved sin moders dedsleje ved hjælp af et dansk-tysk leksikon arbejdede sig igennem "Til selvprøvelse", hvilket bevirkede, at han, da udgivelsen af papirerne standsede, satte sig i forbindelse med far og universitetsbiblioteket for at deltage i den frestidige udgivelse af disse. I 1879

opgav han sin stilling som gymnasielehrer i Wernigerode, solgte sine ejendele og bosatte sig i Danmark. "Hans Arbejdskraft forbavsede alle", han fik den ene store pakke papirer sendt efter den anden, og man fik dem tilbage på utrolig kort tid, "efter at de var ordnede og afskrevne Blad for Blad til Trykkeriet med Gottscheds egen Haand - han begik altså ikke den samme fejl som før, at sende de originale papirer i trykken - hertil kom "det vanskelige Kommenterings- og Henvisningsarbejde med dets omfattende Undersøgelser af hele Samtidens Litteratur", og det lykkedes ham i løbet af 14 måneder på denne måde at gennemarbejde halvandet hundrede ark "af vor vanskeligste Prosaforfatter" - men siges der, man kan ikke anse "den Hjælp ringe, han har modtaget af den tidligere Udgiver". - Det hele er skrevet med megen sympati ikke alene for Gottsched, men også for før.

Heraf har jeg i nogen grad foregrebet begivenhedernes gang. Jeg går derfor igen tilbage til årene 1870-71.

På denne tid var der medarbejder på en rejsehåndbog for Jylland¹⁾, hvor hans mange rejser rundt i Aalborgs omegn kom ham til gode; sikkert også en rejse han i 1-4. juni 1870 foretager med mor - Johanne er lige vænnet fra - til Aarhus, Skanderborg og Maribo. I fortalen til bogen siges det: "Strækningen fra Langes til Herre Sandby samt Egnen om Grenaa og Hølstøft, Byerne ved den jydskke Fverbane med deres Omegn, endelig Limfjorden og de sydlige Limfjordssteder ere skildrede af Ammannensis H. P. Barfoed". Bogen udkom i 1870 og anden udgave allerede i 1871, så den lader til at være slået godt an og har vel også givet før nogen indtægt.

Men også Fosbergs forhold må han tage sig af. Oplysende er

1) "Jylland" Illustreret Rejsehåndbog, udgiven af Foreningen "Fremtiden". Redigeret af H. V. Grove.

et brev fra bedstesor (20/10 70). . "Jeg købte nemlig i fjor ved havet en prægtig Skibsmast¹⁾, men havde det Uheld, at Temmeranden forborrede sig samme. Jeg brugte da en Del af den gamle og tilsatte et Stykke af den ny skævhorede, men dette har aldrig villet gaa; det er kun med stor Anstrengelse, at man kan faa Vandet deraf, og jeg har enit af mine Folk i den Retning. - Man har raadet mig til Kobberer i Randen og en Metalpæse . . . Det nævarende Træ er 9 Alen fra Brændhuden og til Røkslet og ovenfor samme 3 Alen 4 Tommer . . . man er jo ved Træ mere sikker paa, at Vandet ingen Afmag faar, og saa kunde jeg jo desuden bruge det gamle Jernstøj, der er saa godt." - nu beder han for rådføre sig med kloge folk i Aalborg.

Der er på dette tidspunkt tale om hospitalsforstanderposten, - man orienterer sig allerede om mulighederne for at skaffe kentionen (5000 Rblr.); bedstesor har ikke mange disponible midler, men Onkel Hog lover at ordne det (12/11 70); dog går der endnu næsten 5 År, før dette bliver til virkelighed.

Ved julen 1870 skriver moster Christina: "tank, vi tanker paa at faa vort næsten skrinlagte Teater rejst og mere vore gæster ved vort Juleelskab og os selv med at give noget af en Komedie; vi have tænkt lidt paa 2^{den} Akt af "Toniotta", men der er jo og Herrer, dog vi have jo Hansen, Sørensen og Ferdinand²⁾, og vi tænker paa, at August³⁾ kommer her vist, og han kan være Gaetano Jeg skulde være Toniotta, men er egentlig ikke livfuld nok, Sielly

1) til at lave en pumpe af.

2) Sørensen fra præstegården, med hvem hun læser engelsk; selv læser hun fransk to gange om ugen og lidt italiensk.

3) August Fenger fra Bildorping.

Teresa og Dorothea Munk¹⁾.

I et brev (Juleaften 1870) skriver hun helt rørende til mor....
 "Jeg er saa glad ved at tænke paa Dig, elskede Marie, glad ved at
 tænke paa Dig i Dit Hjem med Dit Barn og Din Mand; Dine Breve er saa
 kære, lille Mis, jeg har altid fundet, at Du var elskværdig, men
 jeg synes, at Du bliver sødere og sødere." - Dernæst skriver hun om

1) Henrik Hertz "Toniatta",

romantisk lystspil i fire Akter, opført første gang på det kgl.
 teater 31. novbr. 1849, er en forrygende rewerhistorie, som en
 nådig Forglemmelse har gjort ganske ukendt nu. I en villa i Alba-
 nobjergene bor en ung englanderinde med sin bror, sir William,
 og sine husfolk; hos hende bor en italiensk ung pige Toniatta af
 ukendt herkomst. Der sker forsøg på indbrud i villaen, der af-
 værges, og det menes, at Toniatta har haft kendskab hertil. Det
 har hun også, da hun er i forbindelse med folk i landsbyen, der som
 bierhverv lever af reveri, hvilket anses for tilladeligt overfor
 freemede. Et sådant rewertogt er nylig mislykkedes, idet en adels-
 rever "Gaetano" har befriet den fangne dame, som de altså ingen
 løsepenge har fået af; denne dame er en kusine til villaens be-
 boere. Der planlægges igen et kup, og man får hende i sin vold,
 men hun befries i sidste øjeblik af Toniatta. Sir William frier
 til denne. Gaetano er forelsket i den engelske dame, og hun gen-
 gælder hans følelser. Det konstateres så, at Toniatta og Gaetano
 er søskende og børn af en italiensk greve, hvis familie har be-
 kæmpet deres ret til navn og formue, men som nu er inisat i al-
 le rettigheder. Alt ender i bengalsk belysning.

Anden akt handler væsentligst om, hvorledes rewerne narrer
 og udplyndrer den dragonvagtmeister, som er kommet med sine folk
 for at beskytte villaen. Teresa er krokonen i det vartshus, hvor
 rewerne har tilhold, og hvor vagtmeesteren udplyndres - han er nær-
 mest en komisk figur. Munk er også en komisk figur, der kun tæn-
 ker på at tigge almisser sammen, han er også ven med rewerne.
Stefano er den onde rever. Ignato, ven med den onde rever Gaetano.
 3. akt foregår i Teresas vartshus.

komedien: "Gid det nu man gaa godt imorgen. Jeg glæder mig meget dertil, og glæder mig mere til, naar det er endt, i No at nyde Bagene herhjemme i vor yndige Kongestue. Vi bliver mange imorgen - over 50 - og senere skal vi atter have et Julselskab for Bander, spille Komædie igen og bliver næsten ligesaa mange."

Komedien går nok godt. Nielly skriver (26/12 70) "Hansen udmærket Stefano, Dorothea excellent som Munk - Christine Tonietta, Lise Holsted Ignato, Molly Gaetano, Gartner Sørensen Vagtmesteren og jeg Teresa; for det Stykke har vi Elverhøj med Billeder, Hansen Dovretrolden, Sørensen Elverkongen, Dorothea først Husholdersken, der ryger med Krolshaar, senere - tillige med Christine, Molly og Lise Elverpiger..... jeg læser Eventyretop. ... Vi bliver 55."

Den 22. juli 1871 fik mor sit andet barn, en lille Dreng, der blev opkaldt efter bedstefar og døbt (13/8) Andreas Evald Meinert Tang Barfod; moster Christine bar ham, og Nielly holdt huen. Onkel Nikolaj Meinert var indskrevet som fadder, men ikke til stede ved døben; de andre faddere var biskoppen, stiftsprovst Glehn og pastor Dam; begge de to sidste blev forflyttede snart efter, Glehn til Storeheddinge, Dam til Thisted, hvad mor er meget ked af.

I februar måned 1872 er mor med Johanne på Vosborg, mens hun lader Evald blive hjemme, og i april tager far en rejse til København i anledning af farbror Jens's bryllup (24. april 1872) og tager Johanne med - knap 3 år er hun på dette tidspunkt, og det går godt, skønt det synes noget ubetænksomt og næppe har glædet dem, de boede hos, så meget, som det glædede far.

Lille Evald havde noget skeem, som plagede ham en del, men det tog af, "og han blev senere Dag for Dag". Farmor aflagde

igen i denne sommer et langt besøg i Aalborg, "det gik meget godt, skjønt jeg nok til sidst var noget træt af hende" . . . "Johanne længtes hele Tiden efter Vosborggrejsen, og jeg glædede mig også svært dertil, da min søde Dreng nu saa saa godt ud, og hvad han manglede i Fedme og Styrke haabede vi, han vilde faa paa Vosborg.... han var altid saa jublende glad, han var saa sød og kærlig." De fejrer hans 1 års fødselsdag med chokoladegilde, og den 3. august - Lørdag - rejste de. Farmer er stadig i Aalborg, men far følger dem til Viborg, "min søde Dreng var glad ved Turen, men meget urolig, da han altid vilde være i Bevægelse; han var blevet vaccine-ret en 3 Uger, før vi rejste, men det slog ikke an, og da han fik Diarrhe, blev det ikke forsøgt mere; hans Mave var vedvarende dårlig, men lidt bedre, da vi rejste." Fra Viborg, hvor de er i nogle dage, skriver mor i sin dagbog: "Drengen er hele Dagen Flink og livlig", og til far: "aldeles intet foruroligende, lidt løs Hoste", men da han kommer til Vosborg den 6te (Tirsdag efter middag), er han meget nat, "der var saa megen Slægt samlet, at vi var 26 til Bords hver Dag":

Han skriver nu hver dag til far om Evalds tilstand.

7/8. "Lille Evald er heller ikke¹⁾ rigtig rask, hoster noget og døser hele Tiden."

8/8 "Lille Evald sover meget, men vi synes dog ~~at~~, at han er bedre end igaar. . . Jeg har en god Hædgiver i Marie Barboe . . . i Nat havde lille Evald Surdeig under Fødderne, og Marie Barboe sad hos Hørnene til Kl. 1, før at jeg kunde faa nogen rolig Sovn. Natten gik ogsaa ret godt..... lille Drengen sov dog nogenlunde, han drak ikke saa lidt Mælk..... Drengen har hele Dagen været i sin Vugge, men er dog bedre, mindre ned, og hans Øjne er ogsaa lidt klarere."

1) Johanne har ligget af Ferkelelse.

9/8. "Lille Evald synes vi derimod ikke var bedre og fik derfor fat paa Doktor Benzon; han undersøgte ham omhyggeligt og mente, at Brystet var noget angrebet, men der var ingen Betændelse tilstede, men Feber har han og er mat; han skulde mest styrkes, have Suppe og Kinin, saa faar han ogsaa en Mixtur for at løsne Slimen, Surdeig under Fodderne og Olieklud paa Brystet, isorgen ser Doktoren igen herind."

10/8. "Benzon har været her og finder dog, at vor Dreng har det noget bedre, er mere livlig, og Slimfortættelsen er heller ikke saa nogen, nu sover han; han ser sig mere om og vender sig omkring, men kortandiet og mat er han jo.... Benzon mener, at hans Mavesygdom før Rejsen har svækket ham."

Samme Dag. "Lille Evald har vist tilligemed sin Sygdom noget ondt for Tænder, vi har set lidt af en Kindtand i Overmanden, og den faar maaske en Hage i Undermanden..... han farer imellem op i hæftig Uro, vrider og kaster sig og griber med Fingrene i Munden saa voldsomt, at hans Tunge og Gummier bløde; vi faar nu Bad efter lidt Violrod, for at han kan faa noget at gnave paa, der bliver nu væget hver Nat, indtød Lucie Walsten til Kl. 4 $\frac{1}{2}$, og jeg har mange Tilbud til Natten Jeg er glad ved at tænke paa, at jeg ej mindes at have været uforsigtig med lille Drengen paa Rejsen. Han skriger ikke lidt, naar det kommer over ham med disse Smærter i Tænderne." Samme Aften Kl. ca. 10, da Mor har lagt sig for at få lidt ro, mens Tante Lucie sidder hos drengen, der han.

Far kommer straks til Veshørg; den 13de august - årsdagen for hans død, bliver Evald lagt i kiste, og den 14de tager far og mor tilbage til Aalborg, mens Evalds kiste sendes med dampskib. Pastor Christians skriver (16/8 72), at kisten er sat indeni en kasse, som de har lånt hos købmand Schubart i Vemb, men som til-

herer Ravn i Aalborg, til hvem den skal afleveres. "Saa tanker vi, naar vi har spist, at synge lidt over lille Ewald, lukke Kisten til og bære den ud af Taarnet, hver Vognen holder". Morten vilde kl. 3 køre kisten til Struer og få den bragt om bord samme aften.

Johanne er blevet tilbage på Vesborg, glad og fornøjet, "hun er vor lille Solstraale: "Moder er blot kørt til Aalborg for at købe Legestej til min fødselsdag og kommer straks igen". Lørdag den 17de august kommer dampskibet til Aalborg og samme aften - "en stille mild Sommeraften" - bliver han begravet. Pastor Hansen¹⁾ taler over den af Johanne så meget yndede salme "Vorherre han er en konges stor", og "flere gode Venner hjalp at bære den lille kiste hen paa Kirkegaarden, hvor vi nu ogsaa har vor lille Have".

Og hvad dede han saa egentlig af, mors "lille, krøllede, brun-sjede dreng" - det er vanskeligt at sige. Onkel Benzon skriver til far (21/8 '72): "Da jeg Lørdag Formiddag²⁾ besøgte ham, havde jeg begrundet Haab om, ihvordel han var meget slet, at Resultatet var blevet det, Legens Bestræbelser gaar ud paa, efterdi Brystaffektionen var bedre, Feberen aftagende, og den lille Patient endog var bleven livligere, ja, jeg tror endog, at jeg afløkkede ham et lille Smil, da jeg legede med ham ved gentagende at trække i hans Flække, som han bestræbte sig for ikke at give Slip paa. Under Udbruddet af den forreste Hindstænd i Underkæbens højre Side er rimeligvis om Aftenen Feberen vendt tilbage med Kongestioner til Hjernen, hvorved hans faa Kræfter er blevet udtømt." - Det bliver man jo ikke stort klogere af, - men sandsynligt er det, at havde man dengang kendt Penicillinbehandlingens, var drengen blevet reddet.

1) præst ved hospitalskirken og kapellan ved Rudolfs kirke; far til forfatteren Peter Hansen.

2) Samme dag, som han dede om aftenen.

Hor tog tilbage til Vosborg og ankom på Johannes 3 års fødselsdag om eftermiddagen; hun blev så mester Niellys bryllup over.

Den 18. april 1872 var nemlig Niellys forlovelse med Carl Petersen på Gimsinghoved ved Struer blevet deklareret; det skulde have været badstemors fødselsdag den 16. april, men den ventede elsker udeblev, da han ikke havde hentet post i nogle dage og derfor ikke havde fået brevet; så måtte festen udsættes. Hermed var en lang og til en begyndelse helt frugtesløs bøjlen bragt i havn; Brylluppet stod den 13. september, og Johanne var en af de 14 brudepiger, "stod stille og sad hele tiden". Efterskabet blev langt lykkeligere, end man efter mester Niellys fra begyndelsen af helt afvisende holdning kunne have ventet det. Onkel Carl var en både rar, kurlig og dygtig mand, som Nielly efterhånden levede sig godt sammen med. De fik 2 drenge, Ewald, født 29. december 1873, og Ferno, født 30. december 1875, og en lille datter Rana, der imidlertid kun levede i 14 dage (12/4 - 29/4 1877). Onkel Carl var enkemand, og hans første hustru var - så vidt jeg ved - død af tuberkulose, efter at have smittet ham. Mester Nielly blev smittet efter ægteskabets indgåelse og døde allerede 30. maj 1877, altså ca. 6 uger efter den lille datters fødsel, kun 36 år gammel; selv døde han 11. september 1882, 52 år gammel. De to sønner har aldrig været syge af tuberkulose, så hvis de er smittet i deres barndom, hvad jo er det sandsynligste, har det vel virket som en vaccine; de to fætre var vores kære legekammerater i ferierne på Vosborg, og Ferno var nære ven gennem hele livet.

Hvad fars familie angår, havde faster Anna Barfod allerede i 1871 en plan om at få lavet en forretning i Aalborg med færdige retter, salater etc. og spørger far til råds derom. Hun kan låne penge til etableringen og langes efter at få sit eget, hvor hun

kan have farmor boende hos sig - farmor er - skønt kun 61 år -
svag og kan dårligt se, hun famler sig frem. - Dette bliver dog
ikke til noget; han bliver hos biskop Grundtvig til og læd hans
død og fortæller i ~~mine~~^{sine} breve om livet der.

1869 (adateret) "paa Søndag holdes der Fest paa Tuborg, saa er
det 30 Aar siden, den gamle¹⁾ prædikede første Gang i Vartov, nu
har Menigheden bygget ham en stor Glasveranda, hvor der er dej-
lig udsigt til stranden, der kan vi rigtig se de, mange Fremme-
de skal vi have til Middag og om Aftenen endnu flere; forskellige
Frøer inde i København hjælper noget til med Rejserne. Om Le-
verdagen faar jeg sendt en Del herud til koldt Bord og Kager og
Vin, saa der bliver noget at tage fat paa; nu vil jeg da haabe,
at det ikke gaar som ved Jubilæet, at uvedkommende spiser Maden,
medens der høres paa Taler og synges; af den Grund tør vi heller
ikke dække i Haven, men renner Stuerne ud. Blot nu den Gamle saa
være rigtig rask, saa bliver det nok fornøjeligt."

(samme Aar; adateret) - - Juleaften havde vi 16 Karle fra Højskolen
til Juletræ, og det gik meget fornøjeligt, vi sang saa meget og
legede tilsides, men det var et stort Savn, at vi manglede Fruen,
og den Gamle var jo heller ikke meget inde."

Hun forlader imidlertid det grundtvigske hus noget før hans
død²⁾, men skriver (10/9 72) til far, at han er bedrøvet over, at
han ikke var blevet på Tuborg, "da den gamle nu saa snart gik bort",
men han er glad ved, at hun kom ind og fik ham at se, for han
blev ført hjemmefra, og fulgte ham til kapellet og håber, at han
kommer med til begravelsen både i København og i Køge. "Det bliver

1) Grundtvig var født 1783 og var altså i 1869 86 år gammel.

2) 2. sept. 1872.

jo en forunderlig skøn Ligbegængelse, 150 Præster er meldt. De skal have Plads i Koret, og Studenterforeningen med Fane danner Espalier i Midtergangen; i København skal Boisen, Herdam og Fenger tale, i Køge Hammerich, Schmedstrup og Biarnstjerne Biarnsen. Han glæder sig over, at Adolf Leuborg fik ham fotograferet 6 dage, før han døde; han tager 20 Rdlr. for et brystbillede i fuld størrelse.

Senere i september skriver Fæster: "Du kan tro, det var en forunderlig dejlig og minderig Dag, den Gamles Begravelse. Du har vel læst saa meget om det i Aviserne; saikskent der var en uendelig Rængde Mennesker, hvor hele Toget kom frem, saa herskede der dog en Fred og Stillehed, det var som hele København deltog i Sørgehøjtidene. Det var forunderlig skent, da Toget standsede udenfor Vartovs Kirke, og der sidste Gang blev sunget for ham fra Kirken: "Christ stod op af Døde"; men det allerbedste, det var i Køge, den Vandring op til Aasen af den store Skare, der syngende fulgte ham til det sidste Hvilested, det var mageløst rart; Talerne kunne man saa godt høre, og Sangen gik saa skent, han blev rigtignok sunget til Graven, men han har jo ogsaa givet os saa mange skønne Salmer og Sange."

I slutningen af Året er Fæster begyndt på sin pensionsvirk-somhed; hun har lejet en 6 værelses lejlighed og kan leje de 5 ud, men i december har hun kun fået en dame, der har taget 2 værelser, og til nytår håber hun at få et mindre værelse udlejet til en anden dame. Fr. Grundtvig¹⁾ har ladet hende arrangere et aftenmilde hos sig for 19 unge mennesker, "og det var saa hyggeligt, at det stod her" "muntret og ordentligt til kl. 12½" - han fik 1 Rdlr. kævten.

Om farmer er flyttet til hende og har opgivet enkeboligen i
1) en af Grundtvigs sønner.

Treschow's stiftelse, er jeg ikke helt klar over, men jeg mener det; far sender penge til farmor - om det er månedvis eller kvartalsvis, ved jeg ikke - efter hendes takkebrev synes det at være periodiske forsendelser, som hun venter, men han sender engang 30 rdlr. - hvilket ikke er så lidt. I januar 73 er de bekymrede for, om de får værelserne udlejet, men i månedens slutning er alt lejet ud på 1 værelse nær, så nu synes det at gå, og faster kan glæde sig over den selvstændighed, hun har længtes efter; hun er også på den tid 36 år. Det gik dog - som foran omtalt - ikke i langden, i 1876 opgav hun sin virksomhed og flyttede over til far og mor i Aalborg og var i huset hos dem til fars død i 1892, altså i 16 år.

I 1872 er bedstemor ivrig efter at få oplyst, hvad der er blevet af 2 artikler, bedstefar har skrevet - efter foredrag holdt i Lemvig - og som er sendt til Jysk-topografisk Selskab; far tager sig af sagen, og de bliver trykt i tidsskriftet, - det er dem, på hvilke skildringen af livet på "Herre Vinkel" (side 14 flg) er bygget.

I oktober er onkel Hon gæst hos dem i Aalborg, og så ender året 1872, der har været præget af sorgen over lille Evalds død, men 1873 meder med lys igen. 1ste februar fødtes deres 3^{die} barn, en lille pige, der blev døbt på mors fødselsdag den 9. marts og fik navnene: Holly Elise Birgitte Tang Barfod, opkaldt efter sin mormor - Birgitte efter den hellige Birgitte, hvis navn dag far mente den 1ste februar var; det var nu ikke den svenske Birgitte, men en anden helgen, oplysende far senere, men det gør jo mindre til sagen. Mønstre Nielly bar hende, Johanne Glahn - en af stiftsprovstens detre - holdt huen, og søndesfæddere var Plesner¹⁾.

1) ved jeg ikke hvem var.

Ovesen¹⁾, Carl Petersen og Valeur. Far noterer i sin dagbog, at de havde en smuk festlig middag, med 3 glas ved hver kuvert, - han havde købt vin for 9½ Rdlr., hvilket var mange penge på en tid, da en flaske rødvin vel kunne lide for et par mark.

Den 25. januar 1873 på møder Dorotheas 30 års fødselsdag deklarerer på Vosborg hendes forlovelse med lægen Lorenz Benzon²⁾; han var betydeligt ældre end hun, født 1825, medens hun var født 1843, og hun var bestemt ikke forelsket i ham; han var enkemand med et par børn. Det var længselen efter at få sit eget og frygten for at blive siddende som gammel jomfru, der gjorde udslaget. Hun besøgte Aalborg i maj måned og beder, om hun må blive der i nogen tid for at komme til klarhed over forholdet til Benzon - han "holder ^{mest} af ham", siger hun, men frygter for at binde sig til ham, på den anden side vil hun nødig sidde som gammel ugift pige. - Både hun og far skriver til bedstemor om sagen, men får et afvisende svar fra bedstemor og søstrene på Vosborg; havde de forlovelser kan de åbenbart ikke lide. Mange bevægede samtaler følger, far råder hende til ikke at ofre sig, hvis hun er klar over, at hun ikke vil, og skriver igen til Vosborg, "et langt varmt indlæg", men bedstemor bliver meget ked af disse breve. Dorothea er forknyttet - også fordi andre taler ilde om Benzon. Så rejser hun hjem, har den 27. juli en samtale med Benzon, som hun er glad for; hun får nok nogen udsættelse, men næste år - 8. juli 1874 - holder de bryllup i Ulfborg kirke, og hun begynder det langvarige ægteskab, som vel ikke bragte hende stor lykke - hendes blide, sørameriske sindelag og mangel på praktisk dygtighed harmonerede ikke med hans natur - "hviden er et med djer mand, er han lig' urimelig", spurgte en kone hende en dag - men ægteskabet skaffede hende vel alli-

1) overlærer ved katedralskolen i mange år.

2) 1825-1905.

vel det, der gav hendes liv dets bedste indhold, - hendes 3 børn:

Johannes Ewald Benzon (1875-1906)

Christen Eog Benzon (1877 - død i årene efter den anden verdenskrig)

Nielly Johanne Benzon (1880 - død imellem 1930 og 1940),
den traf vi senere på Vosborg, vore stadige sommerferiekammerater.

I 1873 har far en del økonomiske bekymringer; jeg er ikke ganske klar over, om han låner 400 rdlr. i diskontobanken, men forskellige optegnelser kunne tyde derpå.

Han hører biskop Kierkegaards "mageløse bibellæsninger", og stiftsprovst Gad - som de ikke falder så godt i tråd med som med Glahns - foreslår, at han og far i samarbejde skal udarbejde et referat af dem - far arbejdede trestigt derpå et par dage - så opgiver Gad sagen, og det bliver til intet.

25. marts er det 8 år siden, far overtog stillingen som amanuensis på bispekontoret, og Kierkegaard siger: "Gudske lov for disse 8 år, vi er jo kommet godt ud af det sammen."

12. april - Påskelørdag - far får lyst til en lille tur i påskedagene, han tager kl. 4 $\frac{1}{2}$ billet til Randers. Fortryder det straks, stiger ud i Hobro og er hjemme samme aften. - Det ser besynderligt ud.

30. april mindes han, at det er 25-årsdagen for hans konfirmation i Handbjerg kirke, og da han om sommeren tager hjem fra Vosborg, gør han ophold i Vinderup, besøger madam Ruchhave - sikkert vennens Vilhelm Ruchhaves mor - spadserer til Rydhave, genser Ryde præstegård - skuepladsen for hans barndoms sorgelige år - hvor han bliver venligt modtaget; dagen efter besøger han Handbjerg kirke og ender på Gimsinghoved hos Petersen.

Far får lyst til på småture at tage sit vidunderbarn Johanne med taber sig ikke; han er med på en rejse til Hjørring i maj og

på en rejse til Søby i september - det er rørende, men næppe velbetænkt. Senere tager ^{han} også Molly med på småture.

Også i 1873 har de i juni måned et besøg af onkel Moe, der dette år har tante Hanna og Annete Koch med; tante Hanna var jo ellers ikke let at flytte, hun var stadig svagelig og pylrende. Efter ferien i september kommer bedstemor og moster Christine på det årlige besøg.

Da Johanne den 24. august fejrer sin 4 års fødselsdag, får hun af sin lille ½ år gamle fætter Niels Forsten - Onkel Jens ældste barn - den negerdukke fra Brasilien, som vi husker fra vor barndom som en stor raritet, den var syet af sort silke med små sorte silkefingre og havde turban på hovedet; på turbanen havde der vistnok været en kurv med frugter, men den var borte på den tid, jeg husker dukken.

Under Vosborgbesøget i september taler moster Christine med far om, at han og onkel Carl skal overtage bestyrelsen af Vosborg gård og gods i stedet for kammerråd Møller, som bedstemor dog kvier sig lidt ved at opsiges. Hvorledes dette ordnes, ved jeg ikke, men i 1873 er det i orden, og far tager ofte til Vosborg for at træffe onkel Carl og afgøre påkomende sager, og dette bliver formentlig ved, ~~at~~ onkel Valeur køber ejendommen af bedstemor.

Efteråret er isvrigt præget af hele den politiske strid. Folketinget nægter finanslovens overgang til 2^{den} behandling, og Folketinget opløses (8/10); i hele valgkampen deltager far med interesse; den 14/11 bliver justitsminister Klein valgt som konservativ kandidat i Aalborg med 9 stemmers overvægt.

Næsten vigtigere for den lille husholdning på ladegården er det, at Stine siges op til fratrædelse 1ste november. Far gør det, mens mor er på Vosborg, og han er meget glad ved, at han har på-

taget sig ubehaget derved - Stine var sergmodig og meget grædende, men da, som i den senere tid har haft en lige konfirmeret barnepige til hjælp, har besluttet at søge at klare sig med denne alene. Da Stine grædende tog afsked den 31. oktober, var far "helt ilde tilmode, meget forknøyt. Det forekom mig, som om vi havde været meget utaknemmelige imod hende. Måge til hende, hvad Gudsfrøgt, Troskab og Hengivenhed angår, får vi ikke let eller aldrig".

Deres omgangs-kreds tynder stadigt ud. Forchhammer er blevet rektor på Herlufsholm og Larsen assessor i kriminal- og politiretten i København. Far får en del meget triste breve fra ham og henen, han er mere og mere deprimeret, og i november 1873 fores han til Oringe, hvor han der i marts 1875.

Til julen 1873 får far Perraults Eventyr med Dorés tegninger - men mor synes ikke om bogen. Vi husker dengang, det var Johannes, og nogle af billederne var meget uhyggelige, man var ikke sparet for noget.

Bedre har mor sikkert syntes om den store bibel med Dorés illustrationer, som nu er Jørgens, skønt heller ikke dens billeder nægter sig noget i realistisk grun. Også den bog fik far hjem fra bogbinderen til julen.

30. april 1874 døde farner i København, ikke mere end 64 år gammel, men såvidt jeg forstår svag og tidligt ældet; hun havde jo også haft et trangt liv, særlig da hun efter mandens død havde sine børn hjemme og måtte forserge dem ved syning. Hun blev begravet på Frederiksberg kirkegård, og far satte stenen over hende, men den blev først opsat i 1875.

I slutningen af året 1874 blev Molly meget syg af lungebetændelse, så syg, at man ventede hendes død. 1ste januar 1875 udtalte dr. Lorentzen, der var deres læge, sig meget mistroeligt om

hende, til trods for at hun havde sovet godt den nat, men om aftenen var hun bedre, og samme aften kl. 8,25 fødtes den næste lille pige, "en sorthåret, fed, lille pige". Forlesningen var gået overraskende let. Samtidig gik det stadig fremad med Molly, der den 7. januar kunne le højt, og glæden var stor - den dag havde hun "gredsmalag" på for sidste gang -.

Kædelig lader det til at blive til noget med hospitalsforstanderposten. Den 9. januar sender forstanderen, kancelliråd Ostenfeld, bud efter far, og denne bliver konstitueret for 50 rdlr. kvartalet, hvilket synes en ussel betaling. Johanne, der under Mollys sygdom og barselferden har været anbragt hos nogle venner, Hanokes - det var eller havde været deres naboer på ladegården, men jeg ved isvrigt ikke noget om dem - kommer tilbage igen, og alt synes at se lysere ud; far sender 60 rdlr. til asylet i taknemmelighed over Mollys helbredelse, og den lille piges fødsel - en meget betragtelig sum på dette tidspunkt. Den blev anvendt til en asylfest på Mollys 2 års fødselsdag; 120 børn fik risengrød, fløskesteg og æbler samt 18 af de mindste børn bøger, kjoler eller bluser.

Da den lille pige var utilpas, blev hun hjemmedøbt den 19. januar og fik navnet Anna Yng Barfod. Fru Schröder, Frk. Moltke og Sofie¹⁾ vare tilstede Molly lå så sød i sin seng, og Johanne havde jeg hentet hjem fra Hanokes. - Vi sang først Salmeverset Nr. 320 "Herren strækker ud sin Arm". Marie bar selv barnet, hun var i sin hvide Daabskjole (hendes fødselkjole). Biskoppens Glaskumme brugtes til Debeskaal, Kristusfiguren og gl. Fru Wibroes røde Roser stod her. Hun var rolig. Derefter sang vi "Af Diendes og Spædes Mand" (3 Vers). Det var en smuk, stille, lille Højtid, men Hepsdorph gjorde M. lidt forstyrret ved at tale lidt misbilligende

1) Sofie Barfod, senere gift Cramer, der på denne tid var i huset hos far og mor

om Hjemmedaaben. Siden spiste vi en Kage og drak et Glas Vin."

Først den 13. juni blev Anna fremstillet i kirken; bedstemor og mostrene Christine og Molly var kommet dagen før. Mor bar hende, i hvid kjole med en brasiliansk fjerrose på håret. Rensiorph, far og Sørensen fra Jerslev var faddere, desuden fru Schreder og frk. Moltke. "Hjemmet smykket med Masser af blomstrende Rødtjørn, Guldregn og Sirener fra gl. Wibroes Landsted og Bispegaardens Have; over Døren til Spisestuen en stor Rødtjørnegren." Til Middag var foruden fadderne Wibroes, Ovesens og Dr. Lorentzen.

Aarets ^{fejrværk} ~~begivenhed~~ er ellers, at biskop Kierkegaard - mismodig og deprimeret endelig indgiver sin afskedsansøgning, og den-
ne bevilges 6. august samtidigt med, at biskop P. Lind udnævnes. Lind er intet imod Kierkegaard, en ringe prædikant; da han har prædikeret juledag, erklærer mor, at det var den daarligste prædiken, hun lange havde hørt, men med far var han vist venlig; han måtte jo også i et og alt støtte sig til far i forretningsager.

Nogle år efter (9/3 78) skriver far dog i sin dagbog: "Jeg er saa trykket af mit forhold til Lind (hans aandelige Ubetydelighed, der alligevel overrasker alt og alle)", og senere (12/3) om en samtale med pastor Rensiorph, "vi talte om Biskop Lind, der sikkert er en af de aandelig talt mindste Størrelser, som kunne beklæde en Bispestol, hans hjertelige Elskvardighed ufortalt. Hans "Uheviskhed" med at skælde Folk ud i Omtalen som "Lus" og "Afskum" og "Slyngler", i stedet for at overbevise, klæder hans Verdighed kun daarligt" - han vedblev dog at være fars foresatte i en år-række. Rent tåbeligt er det, at Lind nogle år senere er så små-
lig, at han nægter at betale pengekonvolutter til de embedsbreve med penge, som far udsender; folk kan selv hente de penge, de skal have, på bispekontoret.

Om dette hænger sammen med, at en skriver har bedraget far ved at tilvende sig et pengebrev - 60 kr. - da han skulle bringe en stabel pengebreve på postkontoret, som han og far havde siddet en aften og gjort i stand, ved jeg ikke; far var selvfølgelig meget optaget af denne historie, der fandt sted i januar 1880 og først blev opklaret ved, at skriveren i oktober gik til bekendelse. Han kom så væk og erstattedes af Lyngø, som vi husker fra mange års tjeneste i vor barndom, en aldrende mand, der skrev en ikke videre smuk, list stor skrift.

For sin afskedigelse havde biskop Kierkegaard udtalt, at han vilde tilbyde Rasmus Nielsen udgivelsen af resten af Søren Kierkegaards papirer - far skriver dette i sin dagbog ganske roligt, som om det angik en anden, men det har dog sikkert påvirket ham stærkt; han glæder sig over, at Beitzel, da det meddeles ham, beklager fars fratræden. Det bliver jo nu ikke til noget. - Rasmus Nielsen svarer i halvanden linie, at han har modtaget biskoppens brev, - hvad der senere sker, ved jeg ikke, - men resultatet bliver jo, at papirerne overgår til universitetsbiblioteket, og at far foreløbig fortsætter udgivelsen.

Far er ivrig interesseret i, at der samles ind for at skaffe biskop Kierkegaard en bolig i Aalborg; det lykkes at samle den fornødne sum, og det lille hus i Grønnegade opføres til ham. Far noterer med tilfredshed, at stiftsprovst Gad ved en middag har holdt en meget rosende tale om ham, og at fra Gad fortalte, at andre biskoper vilde have far til amanuensis. Gad var med i komiteen vedrørende huset til Kierkegaard.

Ostenfeldt indgiver også sin afskedsansøgning, men der 18. juni - han er 78 år; far får til minde hans stok, en malagastok med elfenbenshåndtag, som vi alle husker (Andreas fik den vist of-

ter far). Han overtog også efter Ostenfeldt den prismekrone, der altid hang hjemme i dagligstuen, og som Kornerups nu har. Så bliver hospitalsforstanderstillingen opslået, og ansøgninger indkommer; far er nok favorit, men i sidste øjeblik er der fare for en ansøger, der anbefales af kronprinsen, M en tidl. kgl. næstfoged, - (hvad det nu ellers er) - det driver over; Dahlstrom skriver ret bestemt til kabinetssekretæren, at det kan der ikke være tale om. Far rejser til København og søger foretræde i justitsministeriet, "Hellemann meget forbeholden"; en bogholder Larsen er meget interesseret i at fremskynde ansættelsen, da han skal have lejligheden i ladegården, når far og mor flytter til hospitalet, og så kan han - Larsen - blive gift; hans kæreste har forbindelser i justitsministeriet, og søndag 5. december 1875, da far og mor kommer fra kirke, møder de i Tienfjelds Larsen, der har fået telegram fra kæresten, at nu er sagen i orden. - Far taler om "Kongens underskrift", men jeg ved ikke, hvortil der sigtes, - far havde jo ikke kongelig udnævnelse; men der er tidligere på året skaffet kgl. resolution for, at forstanderlønnen er hævet til 1600 kr. (tidligere 1300 kr), hvilket foruden fribolig og brændsel var et betragteligt tillæg til stillingen som amanuensis, som far bevarede; om hans amanuensis-honorar samtidig gik noget ned, ved jeg dog ikke. Allerede den 5. december begynder de at flytte deres sager fra ladegården til hospitalet, selv om udnævnelsen - underskrevet af Dahlstrom - først kommer den 11. december. De røde gardiner bliver hængt op i dagligstuen, i kontoret bliver fars lænestol og chaiselongen, Ostenfeldts gamle betrukket med sort damask, flyttet ind. "Kontoret er saaledes tildels i orden; det er saadelig hyggeligt og yndigt" "Om Aftenen gik Løsthold¹⁾, Heller²⁾ og jeg og hængte skildrier

1) Hospitalets portner og snedker.

2) fars skriver, tror jeg.

op i 2-3 Timer". Dagen efter (12/12) deres første sendag som boende i hospitalet har de gangkonerne¹⁾ (mdm. Pandrup, Thomsen Landi og Madsen) og Legtholt med kone til kaffe, og den næste aften samles alle de gamle, der ikke is til sengs, i en af spindestuerne, hvor dels far, dels pastor Hepstorph talte. Den 21. decbr. er far helt færdig med ordningen af sine bøger - han har nu 1200 bind, juleaften kommer alle de af de gamle, der havde lyst (ca. 50) over til juletræet. "Det var en stor glæde for dem alle og for os med", og året ender i glæde og godt Haab til fremtiden.

Året 1875 har dog ikke været helt uden skygger. Den 1ste juli opdager far, at der mangler 6000 kr. i hans kasse; han kan slet ikke forstå det, mener, der må foreligge et tyveri og melder det til politiet og til stiftamtmanden, Kammerherre Dahlstrom. Far rejser nu regelmæssigt til Vosborg og passer sammen med Carl Petersen godsets anliggender, taler med fæstere og tager mod landgilde; der er undertiden en del vrevl med en ny forpagter Hosen-
sen, og på en af disse rejser standser han i Holstebro, låner 6000 kr. af pastor Hepstorphs,^{far} der er en velhavende købmand der, med Carl Petersens og Hensens²⁾ kaution, men den 21. juli klæres det hele i fryd og glæde. Han finder en hidtil overset bankbog, hvorpå de 6000 kr. står, - giver straks 100 kr. til politiets kasse og betjentene og byder Valour og hans bror til flot middag på Penix; mor er på Vosborg. Ja, god økonomi var far ikke og blev det

1) På hver gang var der en gangkone, der sørgede for orden. Hun havde en lille stue for sig selv nede ved det fælles køkken. Af de her nævnte husker vi i hvert fald Pandrup. Der var 2 gange på kvindesektionen, 1 på mandsafdelingen og 1 i det ny hospital.

2) tidligere forpagter på Vosborg, nu ejer af Hygård, tror jeg.

aldrig, skønt stadigt voksende økonomiske bekymringer; på 25 årsdagen for slaget ved Isted (25. juli 1875) giver han, der, medens mor er på Vosborg, spiser på Hotel Penix, 2 flasker Champagne til 7 officerer, som også spiser på Penix, og af hvilke to har været med i slaget! Også en anden dag giver han Champagnetraktament på Penix i anledning af, at Ronnevie har fået en søn, - denne Ronnevie må være Betty Hoffs bror, så det er jo lidt langt ude; - en estersfrokost på Penix for Carl Valeur, Henry Wibroe og mor betød vel den gang - og i Aalborg - næppe nogen stor flothed; estersfrokoster var også en ikke sjælden foreteelse i mors ungdomsliv på Vosborg, hvor bedstefar undertiden kunne komme hjem med esters, når han havde været ude i Limfjordsbyerne. Jeg går ud fra, at lånet fra Repsdornh nu straks betales tilbage, men i december ~~sk~~der han dog afdrag og renter, hvad jeg ikke rigtig forstår.

9. oktober 1876 fødtes det 5te barn, en søn, det første af børnene, der blev født i hospitalet. Drengen blev opkaldt efter biskop Kierkegaard og døbt: Peter Christian Kierkegaard Tang Barfod. Biskoppen stod fadder til ham, men ellers kan jeg intet oplyse om dåben eller de andre faddere, da fars dagbog for 1876 ikke findes bevaret.

Kort tid efter drengens fødsel var det, at fader Anna Barfod opgav sin pensionatsvirksomhed og kom i huset hos far og mor. Jeg mener, at det var på dette tidspunkt, at Magnus Barfod, søn af herredsfogden i Skern, der var gift med fars plejesøster Sofie, fik sit ophold i hospitalet, mens han gik i latinskolen i Aalborg, han blev student 1883 og har vel nok boet hos far og mor i 5-6 år. Han findes i hvert fald på det billede fra 1877, hvor familien er fotograferet i anledning af, at 4 af fars farbrødre - onkel Frederik, onkel Immanuel, onkel Teofil og onkel Peter Marius - sammen

med broderen Lauritz og Immanuels søn ~~WM~~ Benjamin besøgte hospitalet. Peter Christian er da en yndig dreng på mors sked. Far udtaler sig jo i sine breve til mor før forlovelsen ret nedsettende om sin fætter John - Magnus far - ; det må derfor anføres, at han nu ontaler ham meget venligere, og at også mor synes ret godt om ham, når han besøger dem.

Året efter blev søster Christine 16. april 1877 gift med Henrik Stampe Valeur, brygger i Aalborg. Han var enkemand og havde 4 børn - døtrene Elisabeth, Gunild og Ingeborg og sønnen Hans - og var fars nære omgangsven. Far havde kendt hans første kone Secilie Larsen, der døde i november 1867 i barselsæng med Hans, der altså ved faderens andet ægteskab var godt 9 år. Valeur havde i 1875 været forlovet med en dame Mina Haer, men dette må altså være gået over styr, eller han er død; jeg ved ikke noget nærmere derom. Han købte Marie Vosberg af bedstemor, og derved ophørte for hende alle økonomiske betyngninger, og hun kunne for så vidt se en sorgfri alderdom i møde; det var på hendes 70 års fødselsdag, at brylluppet fandt sted. Men overdragelsen af godset fandt først sted året efter. Derved sikredes der også søster Christine vedvarende ophold på Vosberg, som hun ikke kunne tænke sig at forlade, og som blev hendes elskede hjem lige til hendes død.

Denne overdragelse af ejendommen til Valeur gik dog ikke af uden nogen misstemning fra de andre svigersønners side.

Da far er på Vosberg 1878 til bedstemors 71 års fødselsdag, da mindetatten over bedstefar - som onkel Valeur havde givet bedstemor i fødselsdagsgave - afsluttedes, talte han med Benson og Carl Petersen om dette forhold "og det varslende mig ikke så godt - jeg var lidt angstelig den aften." Dagen forløb ellers forholdsvis roligt og festligt. Onkel Hoe var der med Nicoline og Agnete Koch.

Petersen med sine to sønner, - Nially var død året i forvejen, - Far mindedes hende ved bordet og talte også ved afsærlingen. Dagen efter havde Petersen og han en "rigtig rar" samtale med Valeur ved H. C. Andersens Bank, "Valeurs noble Sindelag kom atter frem, - alle Benzons indvendinger var alt afkræftede ved hans foranstaltninger."

Far
 Imeder er sagen dog ikke klaret; 28/4 får Benzons erklæring "og den var ikke lystelig", hvad heller ikke mor fandt, og da han 4/5 talte med Valeur om sagen, får han indtrykket af, at bedstemor var stødt over svigersønnernes indgriben. "Jeg havde mest lyst til ikke at komme til Vosborg på Søndag til Svogermødet". Han tager dog til Vosborg den 12. efter forinden (7/5) at have skrevet til bedstemor for at forklare sin stilling. Ved mødet, der holdes efter middag på onkel Valeurs værelse (det tidligere Familiegæstehuset) mødte Benson med Kammerad Haller, der optrådte "larmende, brovtende (?), ubehagelig og upålidelig", - men Benzons indvendinger forekommer egentlig far korrekte, og det var kun for at ordne sagen, så bedstemor kunne blive tilfreds, at de blev enige, således, at det kl. 7 omtrunt var afgjort, at Valeur var Kier af Vosborg.

Far udtaler, at Gud forhåbentlig ikke vil lade hans børn angælde for, at han havde opgivet deres berettigede krav. Hvorledes det egentlig blev ordnet, og hvilke opklærelser der skete, for at Valeur skulle kunne overtage denne altid vanskelige ejendom, ved jeg ikke. Jeg tror ikke, at nogen af vi sedekende nogensinde har følt, at der var givet arkald på noget, der kunne have tilkommet os; de to af os, Anna og Andreas, der senere kom til at overtage gården, fik jo tilstrækkeligt at føle, at nogen guldgrube var det ikke.

Og bedstemor forstår man egentlig så godt, - her sidder hun

med sin kærester datter Christine og kan få det hele ordnet således, at denne og hendes mand - der havde de penge, der altid savnedes på Vosborg - kan overtage det elskede hjem, og bedstemor leve sorgfrit resten af sine år og Christine bevare gården i familien; og så kommer disse 3 fremmede mand, hvis forbindelse med Vosborg er så perifer og vil have et ord med i laget. Det manglende bare! - Vi, som husker, hverledes mester Christine overfor sine søstre blot bad om en underskrift på obligationen, når han havde solgt noget bort fra ejendommen, der skulle udgå af pantet, og blev indigneret, vred, forargt, når man gjorde indvendinger, kan godt forstå, at dette var den samme tanke, der lå bagved bedstemors ubehag og misstemning overfor svigersønnernes; senere var det os - søsterbarn, - der trådte i svigersønnernes sted, og vi forstår nu begge parter.

Hos onkel Hansen blev der allerede en stadigt virkende følelse af forurettelse; da Valeur er død, og hans bo skal ordnes, bryder Hansens misfornøjelse igen frem; han er meget bitter over Vosborgs affærer og "omtaler Valeur stygt" - i et brev til far; senere er han dog meget flink mod far, da de mødes på Vosborg.

Vosborg blev altså et år efter brylluppet Valeurs ejendom, og mester kunne sætte sig til rette som ejerinde af Vosborg, den stilling, som han satte så højt.

At Valeur var kommet til Vosborg, mærkedes på mange ting. Han plantede plantagen ved gården og var i det hele virksom med driften. Douaden købte han mange møbler til udsmykning; det store skab i Kongestuen har han købt og forskellige af møblerne på salen, bl. andet den Chippendale stol, som Bent nu har; han fandt den hos en markandiser og købte den, det er en gammel engelsk stol¹⁾; han købte også hos en markandiser et maleri af 2 unge

1) Direktør Blomberg på Kunstindustrimuseet, der har set stolen, mente, at den var fra et engelsk værksted, måske ikke fra de aller fornemste Londonerværksteder, men fra provinsen - "en sød stol", sagde han.

piger i rigt rokokkestyr, som lange hang over et skab på salen. En opkøber, der kom til Vosborg, bad straks møster Christine 1000 kr. for det, når han kunne få det med sig med det samme - nogle år senere genfandt jeg billedet på Nationalmuseet i Stockholm som et billede af den bekendte svenske portrætmaler Per Kraft den ældre; der stod bag på, hvem det forestillede. Da jeg engang senere traf overintendent (direkteur) Gauffin fra nationalmuseet i Stockholm, spurgte jeg ham, hvad de havde givet for det. "1000 kr", men det var for dyrt, det var sket engang, han havde været borte.

Møster Christine var ved sit gifternål 33 år; han var sikkert ret forelsket i sin sukke, velhavende mand, men hver lykkeligt ægteskabet ellers var, ved jeg ikke; jeg mener at have opfattet, at onkel Valeur var noget uligevægtig - ofte tung i sindet - og ikke altid lige hensynsfuld og overherende overfor sin kone. Han boede mest i Aalborg, hvor han drev sit bryggeri, og han på Vosborg, - kom møster Christine til Aalborg, boede han ikke på bryggeriet, men hos far og mor. De fik en dødfødt lille pige (12. juni 1878), men ikke flere børn. Onkel Valeur døde allerede 1880 på Frederiks Hospital i København af mavekraft (far mener i forbindelse med tarmslyng). Der er imidlertid flere udtalelser om, at under hans sidste sygdom blev forholdet mellem ægtefællerne helt godt. Han fik øjnene op for alle Møster Christines gode egenskaber og forstod at vurdere hendes varme kærlighed til ham, således at søslivet endte i fuld harmoni.

Af fars dagbøger fremgår det, at han altid har stået Valeur ret nær og sat megen pris på ham, og det synes at have været gensidigt. I maj 1878 tilbød Valeur far fri rejse med ham til Paris, hvor de skal være i 8 dage; far bliver helt fortumlet, derefter fristet, men afslår det dog tilslut, da bispen meget fraråder.

og er senere glad ved, at han ikke kom afsted.

Men i august - 2 måneder efter den lille dødfødte piges fødsel - giver Valeur far en konvolut med 300 kr. - et "rejsestipendium", som far kan anvende. Far skriver imidlertid straks til Valeur, om ikke moster Christine skal med, - "lidt alvorligt, men han trænger undertiden dertil", og han svarer omgående, at brevet var "en god gerning" og at både han og Christine vil være med på rejsen.

Dette viser jo imidlertid, at ikke alt var, som det skulle være, thi der skulle ikke behøves en opfordring udefra for at få ham til - nygift som han var - at foreslå sin kone at tage med på rejsen; det hele varer nu heller ikke længe, thi midt under rejsen forlader Valeur selskabet og tager alene til Paris, idet han overlader til far at føre mor og moster Christine gennem den sidste del af turen og hjem.

Rejsen begynder den 4. september, og de kommer hjem den 23de. Over Kolding besøger de Sønderjylland, - Flensborg, hvor Monrad¹⁾ er deres vært, og Sønderborg - derefter Lübeck, Hamburg, Goslar og Halberstadt - herfra tager Valeur 15/9 til Paris -; i denne by træffer far Biertheld, som er ontalt foran vedrørende udgivelsen af Søren Kierkegaards papirer. Rejsen går videre til Blankenburg, Wernigerode, hvor han træffer Gottsched, til Eisenach for at se Wartburg, derfra over Halle og hjem. En 3 ugers rejse kan selvfølgelig ikke gøres for 2 personer for 300 kr., far brugte ialt 471 kr., men han har også set alt, hvad han havde lyst til

1) Kollaborator (d.v.s. Overlærer) Monrad i Flensborg var en fremtrædende danskeindset sønderjyde.

et se. Efter sin hjemkomst fra Paris forærer Valeur far en prop-
trækker, han har købt der - en pudsig gave.

Snakkest og klarest får man imidlertid indtryk af fars nære
forhold til onkel Valeur - deres gensidige venskab - ved fars op-
tegnelser om Valeurs sygdom og død.

I dagbogen for 1880 skriver han:

2/7. "Om Aftenen paa Skovbakken og i "Kilden" med Valeur . . . V.
ret livlig -. Mit sidste egentlige Samvær med ham."

6/7. "Om Formiddagen var Valeur vistnok sidste Gang hos mig (ang.
Køb af Parcellerne). Valeur rejste sidste Gang fra Aalborg."

8/7. "Valeurs sidste Ankomst til Vosborg."

17/7. "Valeur forlader Vosborg for sidste Gang (rejser over Ham-
burg-Rhinen, Hildesheim (20/7), Leipzig til Karlsbad 22/7.

13/8 Ankomst til København (24/8)

Alle disse notater "sidste gang" må jo være gjort efter døds-
faldet.

10/8. "Valeur forlader Karlsbad."

13/8 "Valeur kom dedsygt hjem fra Karlsbad, indlagdes næste Dag
paa Frederiks Hospital."

20/8. "Varre Efterretninger fra Valeur, hans Tilstand særdeles
farefuld. Sævekraft, vistnok i forbindelse med Tarmulyng."
Dagen efter rejser far til København.

22/8. "Kl. 6 hos Valeur, utaalmodig over Ventetid. Læst for ham i
Bibelen efter hans ønske, yndigt Møde, usigelig kjerlig - ...
Ibsen¹⁾, C.²⁾ og jeg vaagede fra Kl. 9,.... ind Aftenen
med ham. Han var rar og mild, Satten urolig. Stærke Opkast-
ninger."

23/8. "Hart Møde med Valeur. Tilstanden forværret. Telegram efter
Bernene."

1) Ved jeg ikke, hvem er - måske en læge.

2) Mønstre Christine

24/8. "Eille Johanne 11 Aar. Paa Frederiksberg Kirkegaard (ved Møders Grav). . . . Børnene og Brødrene kom Kl. 10 $\frac{1}{2}$. Jetsmark¹⁾ forhindrede os i at gaa derind. . . . Kl. 12 $\frac{1}{2}$ ud til Hospitalet.... traf Karl v.²⁾ udenfor. Brødrene deroppe, - jeg derop.... Lise Quade³⁾ fik mig til at vente..... på Prof., Insp., Præst m.H.t. Altergang, som påtænkte, men ikke blev til noget. Hos Valeur alene (tildels med Lise Quade), sagde de to snåvers: "Kom i den sidste Nattevagt" og "Mit Hjerte til Rejsen er saare nat" Han lod til at være tilfreds, var rolig, saare svag. Ringede et Par Gange Kl. 2 $\frac{1}{2}$. 2,20 kom endelig Vognen⁴⁾ - jeg sagde det til ham. Han sagde: "Sig dem, at de maa skynde dem, skynde dem, skynde dem." Det var hans sidste Ord. Jeg iløbe ud, fik Lise med efter dem. Han kunde ikke tale, vilde sige noget, dybe Sukke, Børnens Graad og Suk - Ulrik⁵⁾ i Værelset nærværende. Kristine havde ham i den ene Haand, jeg ham i den anden. Lise Quade i Sofaen. Kl. 2,38 var alt forbi. (Lægen erklærede det saa ogsaa). Kr. bad for ham, Børnene stærkt bevægede. Jeg og Ulrik gik paa Langelinie, hvorpaa jeg telegraferede ramt om Bedsfaldet, tog saa Børnene i Brosche hjem til Jetsmarks. Dag⁶⁾ kom 3 Minutter efter Bedsfaldet. Holdt en Ben for og med os . . ."

Far tager saa straks hjem til Aalborg, hvortil bedstemor kommer med moster Molly den 26de for at overvære begravelsen, der finder sted allerede den 28. august.

Kl. 7 om morgenen kommer damperen med kisten ombord; med den

-
- 1) Konferenteråd Jetsmark var Valeurs onkel, tror jeg.
 - 2) Valeurs bror Carl Valeur, senere Birkedommer i Nordre Birk i København.
 - 3) en slægtning (vist nièce) af Valeur.
 - 4) vel med børnene
 - 5) en anden af Valeurs brødre, fabrikant i Fredericia.
 - 6) Pastor dag fra Thisted, havde stået Valeur nær under sin virksomhed i Aalborg.

følger moster Kristine, Karl Valeur, Jetsmark og alle børnene. Lige-
bærere sammen med bryggeriets folk og vennerne bærer kisten "den
udmærket suukke Kiste" fra skibet op til Rudolfi Kirke, hvor jor-
defærden finder sted kl. 12. Repsdorph taler.

2/9 skriver far i dagbogen:

"Jeg langes mere og mere efter Valeur."

Det overdrages frk. Kondrup at male et portræt af Valeur,
vel efter fotografi; det hang altid i karnapstuen på Voseborg.

Jeg har taget alt dette med her, skønt det først skete 3 år
efter, til belysning både af onkel Valeurs personlighed og af fars
forhold til ham.

Når jeg tilbage til 1877, da giftermålet fandt sted, er der
om dette år ikke andet at fortælle end, at moster Eielly døde fra
mand og børn den 20. maj, en god måned efter sin lille piges død.

Fars dagbog fra 1877 findes ikke; derimod eksisterer dagbe-
gerne fra 1878 og 1880, af hvilke det ovenfor anførte om Valeur
er taget.

Disse dagbøger er meget omhyggeligt førte; de oplyser ikke
blot om det daglige liv i hospitalet - om fars glæder og bryderier
- men også om de hovedbegivenheder, der præger Europas og Danmarks
historie. - Den russisk-tyrkiske krig, kampene om Schickacasseet
og Freden i San Stefano optager far meget.

Helligtrekongers Aften skriver far om dansen om det for sid-
ste gang tændte Juletræ. "Lille Peter Kristian dansede uafbrudt
med - han saa saa smuk og sød ud. Hans Dans var saa yndig - han
bliver nu først 5 Hjerdingaar paa Onsdag."

I januar måned er Holly meget syg, - det trækker op til
"Strubehoeste" med operation, men han bliver dog rask uden dette.

Far er bekymret over sin økonomi; låner 1200 kr. af sin bror Lauritz til juni og sender straks en mængde bøger til bogbinleren. Han har også meget at stå i, - tidligere var det farmor, der skulle støttes, nu er det Jens, som familien må samle sammen til, han kan ikke klare sig og sin voksende families udgifter med sin styrmændelen - 50 kr., som far sender, er ikke så lidt for ham på disse tider; og disse vanskeligheder for onkel Jens bliver ved; i sommeren 1878 er tante Sofie, Niels Torsten og Ellen på et langt besøg i Aalborg og rejser hjem med en læmesteg og 9 pund smør. Da far (i 1880) skål have penge fra Reitzel, lader han sende 25 kr. til Jens; i 1881 får han et forknytt brev fra Jens og sender ham 100 kr., men får de 75 kr. tilbage, da Jens er blevet i bedre humør. Da mor i 1880 efter tante Anna harde arvet en lille sum, der sikkert havde bud mange steder hen i husholdningen, går 50 kr. til tante Sofie "til barnenes vintertøj" og i vinteren 1880 tager far en rejse til Kiel, hvor han træffer onkel Jens på hans skib i havnen, - men om det alene var for at tale med broderen, at rejsen foretoges, ved jeg ikke.

Også den sociale nød (halvdelen af arbejderne er uden fortjeneste) optager far; der afholdes møder derved, men det bliver til så lidt. Middagsmad til nogle familier c.lign., om arbejdslededsundersøttelse var der jo på denne tid ikke tale.

Holly kan ikke rigtig nyde sin 5 års fødselsdag 1. februar 1878; han var pylret og dårlig tilpas hele dagen, og fars - meget ubetydelige - sang til ham, morer ham ikke. - Og den 2^{den} februar - en lørdag aften kl. 8³⁰ - fødes deres 6te barn, en dreng. - Far skriver i dagbogen: "Glæde og Tak! - Hos Legtholts og Gangkonerne - hos Biskop Lind, Dr. Lorentzen, Ovesens, S. Schierings, Repsdorffs, valseur. Telegram til Vesborg. Skriver ca. 20 Bmaabreve.

i Seng Kl. 11 $\frac{1}{2}$, men kunde ikke sove den Nat, vel fornødelst den nydte svære Kaffe. Drengen er meget stor, sagde Mdm. Reamer¹⁾. Hans Skulders Bredder vanskeliggjorde noget Fødselen. Men det hele gik jo da heldigt."

Her ved min Fødsel havde jeg egentlig tænkt at standse, men jeg vil tage barnedåben med, da beskrivelsen heraf er ganske betegnende for det forhold, hveri "de gamle" i hospitalet stod til deres ny forstanderfamilie, samt meddele, hvad jeg har fundet om restaureringsarbejderne i forstanderboligen, som fandt sted i mit første leveår.

Jeg skulle have heddet "Svend", men der var en ilde berygtet person i byen, der hed Svend Christensen, og mor kunne ikke lade være at tænke på ham, når navnet blev omtalt, så blev det opgivet, og jeg fik det da almindelige drengedyndlingsnavn Lase - jeg ville have foretrukket at blive ved Svend, som er raskere og ikke har det lidt kælne, der er over navnet Lase; at jeg desuden fik navnet Immanuel, var, fordi dette betyder "Gud med os" - jeg har heller aldrig set særlig pris på dette navn.

Mor holdt sin kirkegang søndag 3. marts - denne skik varede altså ved endnu på den tid, - den første kirkegang efter barselfærien, der holdtes på særlig afdæ; hvordan er jeg ikke helt klar over, men der blev bedt for den pågældende unge moder; far skriver i hvert fald om Hepsdorphs "dejlige Bøn for M. og Børnene."

Jeg blev døbt 17. marts 1878. - Herom skriver far: "En dejlig dag: lille Lase Immannuels Døbsdag. Skent Vejr: Begyndte Bøgen med at lave Punch og tælle Kager til alle "de gamle" (som de vist først ned om Aftenen i Forening). Frokost med Petersen²⁾ og Valour.

1) Jordemoderen, som hjalp mor ved alle hendes 8 fødsler.

2) Carl Petersen fra Gisinghoved.

Spadservatur til Fæstbroen. Kl. 2 til Kirke (Sudolfi). Hepsdorphs Prædiken over II Søndag i Fæsten (Samme Søndag debtes Molly for 5 år siden). Paster Anna bar Drengen. Kjbnd. S. Schierking, Valeur og Petersen var Fædders. Sabine Hægsbro holdt Huem. Ialt 6 børn debtes, min Dreng 2° 2. Han var sød og religiøs. Hjem Kl. 4. Rigtig yndigt. Kl. 5 Middag (Ovesen sendte Afbud, ligl. Fr. Lorentzen og Kjbnd. J. Petersen, hvis Søns Aksel ligger dødssyg; jeg havde Sabine Hægsbro og Fru Hepsdorph til Bords; Hepsdorph havde sin Kone og Fru Schreder, Valeur sin Søster og Frk. Bundtsen, Petersen Frk. Berg (Fru Hepsdorphs Søster) og Fru Schierking; S. Schierking Kristine og Fru Bavnkilde (Petersens Søster). Frakkerne Angelika Petersen og Hænske gik selv tilborde. Holger og Magnus sad sammen ved det lille Annex, Johanne ved det store Bord og Søpigerne inde i Spisestuen (Pauline passede Køkkenet). Dejligt med Sange og Taler. (Hepsdorphs Drengens Skaal "Dine Tjeneres Børn skulle fæste Bo for Dit Ansigt"), alt var sød rørt. Valeur Annas og min Skaal. Jenses Sange modtoges med stort Bifald og navnlig den sidste med umædelig Jubel. - Af 7 i nordre Hus (Brolægger Garum, Gertler Aastrup, Armb. Nielsen, Skomagerne Alexandersen og Christensen samt Gartner Rimmen og Gangkone Marie Lassen) fik han en Sølvskæ og af det ny Hospitals Hebeere et Sølvbæger. Vestre Hus illu- mine- rede ligel. Legtholts og Jonfru Hedskev havde hos sin broder En- løren faset lavet en smuk lille Papengel, der smævede ned med en Krans, hvori Drengens Navn og Datum stod. Vi var alle deroppe Kl. 8-9. Det gik smukt med Taler (af Hepsdorph og mig) og Sange. Daabssangen var omdelt. En fornøjelig Aften var det. I vestre Hus gik det muntert ligetil Kl. 12. Valeur morede sig meget der- over. Vi selv skiltes ad Kl. 11 glade og fornøjede. Der sendtes først fra mig og saa fra alle andre Telegram-Hilsen til Jens, fra

mig ligeledes til Svigermoder". Sangene findes jo endnu, og jeg synes egentlig ikke, at farbroder Jens' er særlig vellykkede eller - den sidste - vittig; det har altid stødt mig, at far i sangen til mor på melodien: "Gubben Hca" begynder sidste Vers med: "For den høje vi os bøje. Ham i alt vi se", man kan ikke på denne måde blande sammen en munter melodi og kristelig påkaldelse, - men for far var det nu en nødvendighed at få dette sidste med.

Selvskeen kan jeg ikke huske, bageret må være et af de to, jeg har endnu. Min barneke, forbiidt og mishandlet, men bragt i alle mine drengeår, fik jeg af faster ved min dåb; først da jeg for nogle år siden skulle have den pudset op, så jeg, at den var af plet, - hvilket sandelig ikke skal bebrejdes min kære faster, der havde meget lidt af denne verdens smag. Papengelen var et grusomt monstrum, som lå på pulterkammeret i mange år, - det pulterkammer, der lå over barnekammeret - at far kan kalde den "smuk", er sikkert et udtryk for taknemlig påskønnelse af tanken.

Jeg ved ikke, om det var ved Peter Christians - eller ved min dåb, at følgende digterværk kom fra en af de gamle - det var vist ved Peter Christians:

"Den lille Dreng, som kom til jord
hvis skyld forældre dette bred
trindten på Jord
Gud signe Dem og dette dret -
Nu tak for Gud,
Jeg er så glad."

- - - -

Også et andet digt af samme slags skal citeres; det er fra nytår 1878:

Nytaars Ønske

Til

Vores Forstander med Familie.

Vi Fem i den store Stue
Ønsker Dem, Deres Barn og Frue
et rigtig gladeligt Nytaar at skue
Gud give Dem Hilsen og di kære Leve
og af Deres Barn nyde megen Glæde
og Guds Velsignelse i deres Hjem,
Det ønsker vi Dem alle Fem.

Ærbødigt

T. Garum. I. C. Sørensen, C. Lassen

H. Aastrup. A. Nielsen.

Aalborg Hospital d. 1. Januar 1878.

En ting, som i høj grad prægede hjemmet i mit første leveår, men som jeg jo ikke selv kan have nogen erindring om, er de omfattende restaureringsarbejder, som hele forstanderboligen var genstand for. Hvorledes den så ud tidligere, ved jeg ikke, men hvalvingerne i stuerne var der fra gammel tid.

Hvornår planerne er lagt og arbejdet besluttet, ved jeg ikke, men i begyndelsen af marts 1878 flytter man ~~frystuen~~ ovenpå, medens arbejderne nedenunder begynder; allerede 17. januar har far anset brygger Jacobsen om et tilskud til istandsættelsen af boligen på 5.500 kr.; han får et venligt afslag (4/6), men søger igen - nu indtil 3000 kr. til hospitalets udsmykning med kalkmalerier og marmortavler og får 3/9 tilstået 2000 kr., hvilket letter en stor sten fra hans hjerte. Han har nemlig indlådt sig på noget, som han slet ikke kan klare. Billedhugger Fieldskov, der har med restaureringen at gøre¹⁾, indtager ham nemlig helt for et forslag om deko-

1) han er billedskærer og arbejdede med munkestolene i forhallen med garderobestativerne og den lille dreng, der bar bassen i forhallen.

rering af billedstuen - tidligere tænkt som bogstue - med kalkmale-
rier, og han viser (1/8) far udkastene, som er "særdels skønne",
og det har aldeles henrykket mig at tænke mig dem anbragt - hvor-
ledes jeg kommer over Pengene, maa Gud vide, men Lykken hjælper den
kjakke," og arbejdet sættes i gang.

Brygger Jacobsens 2000 kr. hjælp jo slet ikke helt, der var
både denne dekorering af billedstuen og 9 marmortavler til for-
hallen, med klostrets historie, der skulle betales. Om der ikke
har været bevilling til noget af det, ved jeg ikke, men i hvert
fald kom far til at sidde med smerten. Enden på det blev nemlig,
at der var en overskridelse på byggeregnskabet, som far måtte be-
tale. Efter fars død blev beløbet efter ansejning tilbagebetalt
mer, og det angives da, at det drejer sig om et beløb på "3839 kr.
41 øre med Renter, der indestaar paa Kontrabog med Aalborg Bys og
Omegns Sparekasse, og som er tilvejebragt ved successive Indbeta-
linger til Restituering af et - - udover den bevilgede Sum
til Restauration af Hospitalsbygningen anvendt Beløb."

Hvortvidt far i denne sag har handlet helt på egen hånd - uden
om inspektion og direktion - ved jeg ikke, men jeg tror, han har
forelagt sine planer og vel selv påtaget sig ansvaret for over-
skridelsen. Han stod jo under en inspektion - hvor politimester
og borgmester samt byens provster havde siddet, - og en direktion,
der var stiftsøvrigheden, altså stiftsamtmand og biskop.

Inspektionen kan han have noget bryderi med; - den 31. ok-
tober har han et inspektionsmøde, hvor politimesteren - Rhalff -
er temmelig ubehagelig m.H.t. byggeriet og fars henvendelse til
brygger Jacobsen - det bilægges ved en visit hos Rhalff et par
dage efter.

Direktionen støtter ham altid. Kammerherre Pahlstrøm er han

meget venligt sindet - men denne sag har han altså ikke kunnet klare; om han overhovedet har forsøgt derpå, ved jeg ikke.

I december 1878 - vistnok før alle disse ubehageligheder er kommet til at foreligge helt klart - har far stor frokost for direktionen og inspektionen med damer for at se de færdige stuer, og alle bliver overraskede og glade ved det snukke resultat af restaureringen, - "og ved Bordet fik jeg Behageligheder af Dahlstrøm, som indrømmede, at han havde haft Tvivl om Hensigtsmæssigheden af Forandringen, men efter det nu tilendebragte Resultat frafaldt han alle Indvendinger og Tvivl. Mit Kontor forbyttede dem ved sin Skønhed. H. var ligesom jeg meget glad ved det altsammen."

Dette sidste noterer far med glæde, da mor tidligere havde set lidt køligt på hele arbejdet, - og hvis han havde anet bagslaget, havde hendes modstand sikkert været langt alvorligere; han var jo nemlig en langt forsigtigere og bedre økonom end far.

Man kan kun glæde sig ved, at Pjeldskov, der ved sin afsked fra far, forærede ham den lænestol med dragerne, som P.C. nu har, ikke ved den lejlighed fik far med på et projekt om anskaffelse af et større udstyret møblement til billedstuen (stort bord til 24, hvilende på 6 lever, tilsvarende stole og småborde, samt et skab under det store billede), selvom prisen herfor angives til den urimeligt lave sum af 500 kr., samt at far lod de tegninger til støbte lysekroner, som han fik fra Tyskland, gå retur.

Restaureringsarbejderne fortsattes jo i flere år efter hinanden, i hvilke facaderne på alle hospitalsfløjene istandsattes, og med hensyn til disse arbejder var far nok forsigtigere. Det var fars gode ven, arkitekt Fr. Uldall fra Randers, der ledede alle disse arbejder også ved forstanderboligen, der efter den tids principper for restaurering fandt sted med indsætning af

spidsbuede døre og vinduer - skønt rummene vel nok var romanske, og med de dekoreringer af kvalvinger og hvalvingerribber, der gav det hele et lyst og venligt udseende og gjorde det hele beboeligt for nutidsmennesker. Det hele er kasseret og bygget om ved en ny restaurering - vistnok under Kampmann, der har samlet alle de hvalvede stuer i en stor sal - det tidligere refektorium - der også danner et meget skønt - men ret ubeboeligt rum.

Vi, der har levet i den tidligere forstanderbolig, kan derfor også kun med sorg se, at alt det, som far havde arbejdet for, og som han havde måttet betale til af sine sparsomme midler, er helt kasseret, selvom vi så indrømme, at den sidste restaurering sikkert er den, der kommer det oprindelige Helligåndshus nærmest.

Far havde i slutningen af 1878 ladet trykke en lille brochure om restaureringen af forstanderboligen. Da den er tilgænet hospitalets direktion og inspektion samt "en uanset Fædrelandsven og Kunstelsker" (Brygger Jacobsen), har han vel selv bekostet dens trykning. Nu sender han manuskriptet til en artikel om klosteret til "Ude og Hjemme", hvor den optages. "Billedernes merede mig en del, de fra Forhallen og det indre er dog mindre gode."

17/5 kommer Brygger Jacobsen (junior) og en anden herre til frokost og besøger hospitalet i 1½ time - dernæst aflægger han et 2 timers besøg på Musæet, af hvis bestyrelse far allerede for sit giftermål havde været medlem for den historiske afdelings vedkommende, senere var han i mange år formand, men også afdelingen for kunst havde han med at gøre og fortalte mange historier om en billedhugger Walte, der indlagde sig fortjeneste ved at skaffe kunstværker, bl.a. vistnok den originale model til Johannesgruppen fra Frue Kirke. Far har senere besøg af Walte og professor Jerichau

og der foresvæver mig noget om, at Jerichau forærede musæet "Pantherjægeren" eller dog solgte den til musæet på billige vilkår.

31. maj 1880 afgår der indstilling til Justitsministeriet om byggearbejderne i 1878 og fars forhold dertil. Biskoppen beundrede indstillingen, som far selv havde skrevet, og både han og stiftamtmanden underskrev pure; om resultatet heraf ved jeg intet, men i slutningen af året 1880 taler biskoppen selv til far om lønnings-tillæg eller dyrtidstillæg, og der fremsendes en indstilling, hvor Kammerherre Dahlstrøm selv har skrevet "den særdeles skønne Indstilling eller Anbefaling", og da far næste dag (21/12) takker ham, sagde han, at "det var ham kært at arbejde sammen med ham", en ros, der glæder far meget; da de næste år (den 20 december 1881) har det "fine" juleselskab - det mere fornøjelige er gået af stabelen et par dage før - med stiftamtmandens, biskoppens, stiftsprovstens, rektorens og dr. Boyesens, udbringer Dahlstrøm en skål for far, hvor han omtaler ham meget smukt og varmt og siger, "at han er som skabt til sin gerning."

Asge Berfod

Erindringer

Barndom og skoledage.

Jeg har mange gange fortalt, at jeg kan huske, fra jeg sad i barnevogn, - i hvert fald kan jeg huske, at jeg sad i en vogn, og at mine søskende stod rundt om mig, at det var ~~men~~ ved fjorden i Aalborg på pladsen ud for slottet, og at der var bygget en rød trappe, som kongen skulle gå på, men at en stor dreng i matrostej og en pige i hvid kjole gik op ad trappen, og at mine søskende talte om, hvor uhyre uartige disse børn var, der gik på den trappe, hvor kongen skulle gå.

Jeg har altid tænkt, at, når jeg blev pensioneret, ville jeg blade i gamle "Illustreret Tidende" for at finde et billede af Havnepladsen i Aalborg ved en kongemodtagelse, - ~~men~~ det gav indtil-
tid intet resultat. Så tænkte jeg, at det nok må have været en broindvielse, men pontonbroen blev allerede indviet i træderne før min fødsel, så den var udelukket, - så den faste bro, - ja, det var 7. juli 1879 - da jeg var 1 år 5 måneder gammel. "Aalborg Stiftstidende" (7/7 79) har om udsmykningen følgende:

"Man har benyttet den Støttebro, der for nogen tid siden blev anlagt for at sikre Dampskibet "H. P. Prior", naar det ligger her i Havnen. I Højde med Støttebroens Bolværk er der opført en perronagtig Forhøjning. Ind imod Havnepladsen afsluttes denne Forhøjning med en Apropert, fra hvilken en bred Trappe fører ned til selve Dampskibspladsen. . ." - derefter beskrives en flagallé og

4 kolossale pyramidale Søjler, forestillende Granit, der fører op til Slottet.

Her er altså den trappe, der sandsynligvis har været betrukket med rødt, men alligevel må jeg indrømme, at min alder på det tidspunkt næppe gør det tænkeligt, at det kan være dette, jeg tænker på, - en dreng på 1 år 5 mdr. har ingen forestilling om en konge eller sådan noget, højst om en "pipfagl" og en "vovvov". Dette erindringsbillede må derfor nok referere sig til en anden begivenhed, som jeg ikke nu kan tidsbestemme.

Når jeg derfor har afskrevet dette som min tidligste erindring, bliver mit første sikre erindringsbillede, at jeg har set General Schleiermüllers statue i "Kilden" tilhyllet før afsløringen, der fandt sted 7. juli 1880; jeg husker, at jeg og nogle søskende gik i "Kilden" med barnepigen om morgenen og i nogen afstand så den høje tilhyllede statue. - Min næste Erindring er onkel Valeurs begravelse i august 1880, - disse 2 erindringsbilleder lyder straks meget sandsynligere, thi da var jeg 2½ år gammel, - jeg kan huske mig stående med pigerne hjemmefra og en af gangkonerne - Pandrup vistnok - og se op på deres blå bomuldsforklæder, der lå over runde maver langt over mit hoved, og jeg mener, at vi var gået op gennem haven, ud ad døren i plankeværket og stod på hjørnet af Algade og skulle se på ligtoget, der kom fra Rudolfs kirke. Men hermed standser min erindring; jeg kan ikke huske, at det var ved denne lejlighed, jeg fik min barndoms uovervindelige rædsel for ligvognskeste med de sorte skaberakker - denne rædsel holdt sig i mange år; også efter at jeg var kommet i skole, gik jeg en omvej hellere end at gå forbi en ligvogn. - Jeg kan huske, at der engang - det må have været, før jeg kom i skole - skulle være begravelse i hospitalet - det skete jo ikke så sjældent, men der var forskel, eftersom den pågældende havde

sparet sammen til, eller havde slagtninge, der ville betale for en ligvogn, eller om de måtte nøjes med ligbærere - det var jo selvfølgelig så langt mindre stillidst, og ærgerrigheden efter at kunne få ligvogn plagede mangen gammel sjæl; - far havde bestemt, at, hvis han døde som hospitalsforstander, ville han bæres og ikke have ligvogn, netop for at vise, at dette intet betød.

Naa, men denne formiddag skulle der være ligvogn, og jeg havde bestemt at være tapper og sagde til faster, at jeg ville sidde i spisestuevinduet, og så snart de sorte dasker, der sidder i spidsen af hesteskaberbakkets arer, viste sig ved muren ind til gården, ville jeg skynde mig ud og se på det, - men den, som, så snart hestene viste sig, smuttede ned under bordet og gæste sig der, det var nok mig.

Min næste erindring er Poul's hjemmedøb, der fandt sted 11. april 1881, som han var født 20. marts. Selve fødslen eller underretningen om, at jeg havde fået en lille bror, har ikke gjort det indtryk på mig, at jeg kan huske det, - far skriver i sin dagbog, at "11. 3²⁰ om Morgenen havde vi en Dreng (fed, sød, velskabt) kun lille, vejede 6 Pund"; skønt det var mere 7¹⁰ barn, var fødselen svar, det havde været værre end de andre gange. - det, jeg kan huske, er derimod hjemmedåben - 11. april; far skriver: "Da jeg kom hjem (10¹⁵ Aften) var lille Dreng syg, næsten aldeles bevidstløs, Blim stærkt for Brystet. Jeg hentede Repsdorph, der døbte Drengen Poul (os) David T. Bfi. Lille Aage på Fasters Aræ." Jeg kan huske, at det skete i spisestuen, hvor der var sat en lampe på spisebordet - hængelampen var ikke tændt - jeg sad på fasters aræ, og på bordet var stillet en krystalskål på fod, - vi kaldte det vist "is-glas" - med vand, og far og mor var tilstede, og pastor Repsdorph

debte drengen. Jeg var iført en af de natdragter, vi lå med som små drenge, af stribet bomuldstøj som små pyjamas, syet i eet stykke, vi kaldte dem "girafdragter", skønt der jo ikke findes aribede giraffer. - P.O. har en sådan dragt på på det billede, hvor han sidder med mig som spud i en lænestol, der ligger et par strikkede underbukser under mig på stolen, thi helt pålidelig var jeg jo ikke.

Når far skriver Povl (os) er det for at antyde, at det var efter Paulus i det ny testamente, at drengen blev opkaldt, ligesom efter kong David i det gamle.

Forestillingen i kirken - 15. maj - kan jeg ikke huske - jeg har en forestilling om Moster Dorothea i en lys silkekjole, men kan ikke nøjagtig forbinde den med denne dag - Moster Dorothea skulle bære drengen, men kom for sent i kirken - man rendte rundt efter hende - hvordan det var gået til, ved jeg for resten ikke, men hun kom da til at bære drengen, til hvem Provst Sørensen og købmand J. Petersen samt Magnus Barfoed iøvrigt var faddere; Magnus var året før blevet konfirmeret, mens han boede hos far og mor i hospitalet; faderen, John Barfoed, Angelika Petersen, som efter fars forældring styrede hus for dem i Skjern - hvilket faldt godt ud - og søsteren Mis havde i den anledning været i hospitalet, hvor konfirmationsgildet stod.

Jeg kan huske Andreas' fødsel - 1 juni 1883 - men da var jeg også over 5 år. Jeg lå i min seng i sovekammeret ved væggen ind til spisestuen, - sovekammeret var dengang i det senere barnekammer - og far stod for fodenden af min seng og fortalte, at jeg havde fået et en lille bror. "Det er ikke sandt", sagde jeg - måske syntes jeg, jeg havde en allerede, som var lille nok. - "Det er en, som far har lavet af papir". - - -

Jeg kan også huske hans dåb, han blev døbt på landemødetagen, og stiftamtmand, biskop og alle stiftets provster stod faddere, - dåben foregik i hospitalskirken, bedstemor fra Vosborg bar ham i lys silkekjole, og stiftamtmand Bahlstrem sad i uniform oppe i køret, hvor vist også alle provsterne var susedt - men den lagde jeg mindre mærke til. Han blev kaldt Peter Nee Andreas Tang Barfod efter de 3 Tang brødre på Vosborg, men altid kaldt Andreas efter bedstefar, - hvorfor navnet ikke blev Ewald, som bedstemor altid kaldte sin mand, ved jeg ikke. Om det ikke var en lidt påfaldende ide at lade hele landemødet stå fadder, skal jeg lade være usagt, - samtlige faddere havde skillinget sammen til et lille etui med ske, kniv og gaffel til drengen.

Om mine første leveår har jeg ellers ingen erindringer, men jeg kan gengive enkelte træk, som far noterer i sin dagbog for 1878, 1880 og 1881.

Rørende er et udbrud i dagbogen (16/1 1878) "mine elskede børn ere min hjertelige glæde - de er så kære, navnlig Johanne og Molly - Anna er jo mindre endnu, også mere arrig" - Men det er til dette tidspunkt, at den historie knytter sig om mor, der spørger, hvilke af mine søskende, hun bedst kan lide, og får svaret: "Jeg holder mest af Pede¹⁾ og Aage, for når Johanne og Hanne²⁾ kalder mig for "trollunge", så kan jeg da ikke holde mest af dem" - nej, det er nok nogle år senere. Heller ikke P.C. er altid blid. 19. oktober 1878 sætter han Anna med en spids saks over det ene øje, dog uden at der sker alvorlig skade. Far glæder sig over, at P.C. har fået en ny lille grå hat (lavet af hans egen gamle, hvordan det nu har kunnet lade sig gøre) og en ny overfrakke af sin gamle Brudgoms-kjole" - også et særkeligt stykke at sy en til en lille dreng. - og

1) Peter Christian. 2) Pigen.

noterer senere, at P. C. har været ude at spadserere i det ny overtejs (27/10 78); om sit arbejde skriver han: "Glad ved mit Arbejde og ved mine gamle (nogle af dem.") (11/10 78).

3/3 1878 noterer han med fornøjelse, at "Koppe Pigebern" og Johanne har spillet Hostrupe "en Bernekomedie". Johanne tog sig godt ud; han rebode et næsten farligt Talent for Skuespillerkunsten" - det er pussigt, for jeg ved ikke af, at Johanne senere var særlig kunstnerisk anlagt . . . han var i hvert fald den af os syv, som havde mindst anlag for tegning, men nogle år senere (1881) noterer far igen, at han glædede sig over "hendes læselyst og bevandrethed i Bøger", - han er da 12 år.

Juleaften 1878 er en del af de gamle og gangkonerne til kaffe, og mor fortæller far "en meget smuk kalot" - far var 44 år, men var meget skaldet.

Med sin gamle veninde Fra Schröder kommer far helt på kant i disse år. Maleren August Fischer besøger far - han er vist fars gudsson, men jeg ved ikke noget videre derom - han maler det maleri af forballen, som hang hjemme, og som Anna nu har, og han tegner den lille tegning af mig som lille (10/5 79), som hænger på vor væg. Han bliver vist forlovet med Fra Schröders datter Helene, og far skriver et brev til ham derom, som han bliver meget rasende over, og som han viser Fra Schröder, der bliver lige så rasende, - det varer længe, men jeg tror dog, at Fischer blev klar over, at der var noget sandt i, hvad far havde skrevet, og der kom en forsoning i stand, forlovelsen gik vist også over styr; vanskeligere var det med Fra Schröder, men også der løser tiden såret, og han kommer igen til far.

I sommeren 1881 rejser faster med P.C. og sig til Vosberg, -

og jeg er altså 3 år, da jeg første gang besøger gården; faster
staniser i Viborg, og jeg har altså meget vel kunnet besøge onkel
Hoc i Hogensgade; vi er også på Singsinghoved hos Petersen, og det
må nok være den gang, vi legede med drengenes gynghest, - vi havde
ikke selv gynghest - og anbragte vores og drengenes sko under gen-
gerne, for at der skulle være ujævnheder på vejen. Det var nok og-
så den gang, jeg sad på onkel Carls skød og kastede op ned ad ham, -
det er mit eneste minde om denne onkel.

Vi havde ingen gynghest hjemme, men en træhest, som blev
kaldet "Paxe" efter detrenes hest på Vesterborg. Kroppen var drejet,
og derpå var sat et hestehoved og 4 aldeles lige ben, - altså en
meget ufaldkommen hest, men en hest, som vi legede med i mange år,
red på, spandt for vogne etc, men fantasien besvarede resten af,
hvad legen krævede. - Jeg kan også huske mig spande 4 havestole for
havebordet og køre af sted med de små drenge som passagerer, - vi
kørte, når de voksne gik ud, og vi kørte, da de kom hjem; der beh-
vedes ikke så meget.

Far havde det ikke altid så let med sine overordnede; på et
kodeligt inspektermøde (4/9 1881) går stiftsprovst Gad med alle
hans indstillinger, - endog så forslaget om, at der skal stilles små
traktors på hver af de gaales grave. Dette går nu igennem alligevel,
for kort tid efter stilles korsene op.

I slutningen af året 1881 får far af sin forgængers forgæn-
gers enke - fru Juel - det miniaturmaleri af en fransk soldat -
"på ruinen af sit nedskudte hus" blev der altid sagt, - som jeg nu
har. - Det er malet af Joh. Møller, gift med Fru Juels søster; Fru
Juel var datter af den tidligere hospitalsforstander Schou.

Når jeg skal skrive om min barndom, må jeg omtale mit hjem

noget nærmere, - det gamle kloster - Helligåndshuset - i Aalborg.

Det ligger som en lille verden for sig selv midt i Aalborg by; mellem Bispensgade og Adelgade går Klosterjordet som en forbindelsesvej, fra hvilken en bred passage fører ned til porten i det østre hus, gennem hvilken man kommer ind i gården. Denne havde et kastanietræ i midten og fliser, der førte lige ud mod den høje stentrappe til vestre hus ("kvindesafdelingen"), mens nordre hus ("mandsafdelingen") ligger til højre for den, der kommer ind i gården. Fliserne forgrenede sig dels over til forstanderboligen i søndre hus, dels over til mandssafdelingen og sånære "storkøkkenet", hvor vi lagde "ikke vende om", som bestod i, at alle gik på fliserne og kun måtte vende, hvor krydset var, eller flisen endte, og den, der "var der", skulle sege at komme indom dem og fange den, når de var på et sted på flisen, hvor de ikke måtte vende.

Forstanderboligen optog hele den søndre fløj. Gennem en svær - vist ættrus - der med kunstfærdigt udvejffede jernbeslag kom man ind i "forhallen" - et dejligt rum med to krydshvalvinger. Lige over for indgangsdøren var bavedøren med glaseruder i blysprøder, og over døren et glasbatteri, helligåndsdøen stående på et skjold med Helligåndskirkenes dobbeltkors og palmegrene omkring, omringet af en ræmme af små ruder som flaskebanke - og de var grønne eller gule, husker jeg ikke - men det var meget kendt. Billedet var tegnet af Uldall og udført i Strassburg ("forhængende billigt") skriver far); da det kom, var han lidt skuffet over det, men da det var sat op, var han meget begejstret.

I forhallen var hvalvinger og buer og ribber dekorerede i kalkfarver med ornamenter, som Uldall også havde tegnet, og på alle buerne var der malet skriftsteder eller salmelinier; gulvet havde fliser.

Best bemærkelsesværdigt var de 9 marmortavler, som var indmurede i Væggene, og som indeholdt hospitalets historie siden dets stiftelse i 1431. Under den største tavle, der omhandler indstiftelsen, stod 3 munkestole - sidestykkerne gamle¹⁾, men mellemstykkerne ny; under bankene var der nogle små rum med låg, hvor vore galoscher lå i dyndig uorden; jeg erindrer heller aldrig, at vi benyttede dem. Desuden fandtes der to egetræssøjler - erhvervede fra en kirke i Junkibing - der bar en messingkrans med knæger til overtoj, og en lille dreng, ligeledes i egetræ og stammende fra Junkibing, der bar en messingfattighæsse, som jeg især ikke mindes, at der kom noget i. Dette var altså vor entre. Døren til gården blev ikke aflåst - porten var aflåst og passedes af en portner. - Der stod et almindeligt lille fyrretræs bord med et spejl over, og på dette blev om aftenen stillet, hvad vi kaldte "en gålampe" eller "køkkenlampe", en lille lampe uden kuppel, men med en blik-skærm bag flammen, der kastede lyset fremefter, og denne oplyste sparsomt det store rum. Jeg husker ikke, at der nogensteds var lys i de to messinglamper, hver med 3 lys, tegnede af Ellis. Der var opsat på den ene væg, men det har der jo nok været alligevel ved større selskaber. Der var intet ringsapparat, så besøgende måtte selv finde sig til rette og opsege familien. Til fars kontor gik man gennem døren i væggen til højre; der var to døre, en indre og en ydre i den meget tykke mur, så der var et lille rum mellem dørene, hvori man let kunne stå. Fars kontor var ikke hvalvet, men havde fladt bjælkeloft dekoreret med et sort mønster

1) fra Aarhus domkirke, i hvis kor de havde været opstillet, men de var solgt dertil, da koret blev gjort mindre.

på bjælkerne. Det havde to høje spidsbuede vinduer, med små ruder i blyspredser mod syd mod til haven; fars skrivebord, som han havde købt for pengene fra Heradas koncert, stod ad fra det ene vindue og skriverens bord midt i stuen: i et hjørne stod en ståpult, som han havde fået af biskop Kierkegaard, - jeg ved ikke, hvor den nu er, mulig blev den solgt ved fars død. - En gang, han havde fremme og ville vise dem et billede af Bismark - på det bekendte billede af Berlinerkongressen, stillede han lampen på denne ståpult - og derved gik der ild i gardinet lige over - Provst Sørensen var ned og ilde ned til familien og bad forfjæsket om "lidt vand", men bragte dem et glas vand, til han fik forklaret, at det var til at slukke ild med; der blev tilkaldt brandvæsen, og jeg husker en mand med en tung beholder på ryggen, som dog ikke fandt anvendelse, da gardinet allerede var revet ned og ilden slukket.

Faggene i fars kontor var dækket med bogreoler med alle fars bøger - ved udgangen af 1880 over 1700 bind, - far blev ved at købe bøger trods sin anstrengte økonomi - han kunne ikke lade være; bag fars kontor lå et mindre indre kontor, hvor der var arkiv, og desuden var der muret en brandfri kvalving med stælder til penge og protokoller.

Ud til gården tilhøjre for indgangen til forhallen lå et fædebur, "den lyse kælder", hvor de pærer blev lagt, der i efter-sommermånederne, når vi kom hjem fra sommerferien, hver morgen fandtes på græsplænen under de to store pæretræer - dejlige pærer, altid lidt stød ved faldet fra den store højde. - fruerne var for høje til, at vi kunne få dem plukket af, far de faldt ned af sig selv - måske tænkte vi heller ikke på det, de var jo så dejlige, når vi fandt dem.

Folk, der ikke skulle til fars kontor, måtte gå til venstre gennem døren ind til "billedstuen" og se, om de fandt nogen der el-
ler i dagligstuen. Om aftenen lå i hvert fald billedstuen i buldren-
de mørke, og folk måtte selv se, hvordan de fandt igennem den. Hver
lørdag - eller måske var det fredag - aften, når vi sad ved aftens-
bordet, kom doggen Holst famlende sig frem til spisestuedøren, -
vi kunne høre ham støde imod borde og stole, som han kom frem, -
han skulle levere far listen over, hvem af de gamle der ville til
alters om søndagen, da far altid gik ramt om morgenen og talte
særlig med altergæsterne. - "Godaften, hr. forstander" - med tonen
på næstsidste stavelse. - "Godaften, Holst"! - - Vi tænkte aldrig
på, at der her kunne være noget at ændre; havde vi fremsede, var
stuerne jo oplyste, så gennemgangen var let at finde.

"Billedstuen" var en dejlig stue, der gik gennem hele huset
med vinduer til begge sider. Det var den stue, som far havde ladet
sig forlede af Fieldekov til at lade udsmykke med kalkmalerier -
Helligåndshusets indetæftelse, en munk, en nonne, "ved sygesengen"
s.v. - hvilket senere faldt ham så tungt at klare. Også her var
hvalvinger og ribber smykket med ornamenten og skriftsprog. Møbler
var der ikke mange af, kun den lænestol med drager, som Fieldekov
havde foræret far, en chaiselongue og et bord, tror jeg. Den blev
kun bragt, når vi havde større selskab, så blev spisebordet flyttet
herind, gjort langt med lange stænger, der hantededes, jeg ved ik-
ke hvor, og mange plader. - Portneren Lagtholt krøb på en stige op
til en lem i muren og stødte en del spåner ind gennem en kanal til
skorstenen; den blev der sat fyr på, og derefter kunne der, når
den kolde luft i skorstenen var opvarmet, tændes op i den store -
til "billedstuen"s stil lidet passende - kakkelovn, således at den

kulde, der havde samlet sig i denne, ellers aldrig opvarmede stue - forhallen var jo heller aldrig opvarmet - kunne fordrives, for de fremmede kom. Stuen var også altid vor henrivende festlige julestue, hvor juletræet stod under krydshvelvingen ud mod haven, og alle lysene spejlede sig glimrende i det høje vindue.

Fra "billedstuen" kom man ind i vor dagligstue; den havde kun vindue til haven, idet halvdelen af den anden hvelving var skåret fra og dannede et lille gennemgangsvejrelse mod gården; mors kabinet blev det kaldt, og mors skrivebord stod der i vinduesfor- dybningen, hvor mor altid nøjsommeligt søjede med at få hushold- ningspengene til at slå til. Det var ellers et ret umuligt og sjæl- dent brugt værelse, der heller ikke kunne opvarmes; enkel Hoe lå der engang, han besøgte os.

Den dagligstuen var en dejlig stue med det høje smårutede vindue med blysprudser mod syd ud mod haven og alle mors udstyr- sæbler, med 3 malerier over sofaen - det var det sæstykke af Blætte, som Poul nu har, og to andre, der var et af Andersen Lundby, jeg tror fra Viborgkanten, som Andreas nu har, og et andet med en bestevogn i forgrunden i et landskab, som skolebestyrer Jacobsen fik som tak, fordi Andreas fik triplais i skolen efter fars død. Ingen af møblerne passede jo stilsmæssigt til stuens middelalderlige præg, men det var heller ikke at vente og gjorde os intet. Dette gjaldt også om den Louis XVI lysekrone, som far havde overtaget efter Ostenfeld, og som hang i krydshvelvingens midte og var stu- ens kærneste pynt, når den var tændt ved selskaber. Om søndagen, når vi ikke var i skole, glædede vi os, når solen om formiddagen faldt gennem prismerne og dannede hundreder af ^{røde} ~~grønne~~ og blå stjerner på væggen ligeoverfor - at den også gjorde det ^{for} hverdagen, tænkte

vi ikke på, for os var denne stjernevrimsel, der bevægede sig, når vi rørte ved prismerne, forbundet med søndag formiddag.

I vinduesfordybningen stod mors sybord, og her sad hun altid, når busgerningen i det store hus, som også tog en del af hendes tid, skønt hun havde faster Anna Barfoe til hjælp, lovnede hende tid dertil. Mor var altid virksom, aldrig ledig; hun stod altid tidligt op om morgenen og sørgede for os, for vi gik i skole; hun sagde, at når en husmor ligger længe om morgenen, kan huset ikke passes, som det skal. Hun havde om morgenen altid den morgenkappe på, som vi husker hende med, dannet af et trekantet stykke med en smal blanda om, hvis 3 ender blev fæstet sammen med en sløjfe i nakken. - Så gjorde hun lamperne i stand, et regiment af lamper, der hver morgen skulle gøres rede; der skulle klippes vage, pudses glas, fyldes petroleum på, ligesom de store lamper til fars kontor og dagligstuen til vores læselamper og de små "gålamper" og køkkenlamper. - Iøvrigt stoppede hun på alle de mange strømper og syede alt vort undertøj; man traf hende altid hjemme og kunne ty til hende, straks når vi kom fra skole; der fandtes ikke eftermiddagste'er, end mindre eftermiddagsbringe på de tider. Mor kunne dog vist spille whist, men der var ikke meget kortspil hjemme.

Vi spillede lidt whist som drenge - jeg husker da whistpartier bl.a. med Hanning Hasselbalch. Hvor vi, da vi blev større, kunne traktere med røstedsyer.

Fra dagligstuen kom man ind i spisestuen, et mørkt, lidt lavloftet rum, med kun et vindue ud til gården; der kom aldrig en solstråle, men det lagde man dengang ikke vægt på.

På væggen modsat vinduet stod en sofa, betrukket med gråt vadmel; i den end far og mor til bords, foran den spisebordet, altid med to plader, vi var jo to til bords daglig, og mad efter alders

på fars venstre hånd Johanne og så ræden rundt, faster mellem Poul og Andreas og denne sidste igen ved mors højre side. I vinduesfor-
dybningen stod et fyrretræs bord, og ved det sad faster og den pak-
kelrygsede jomfru Nielsen, som sammen med faster fremtryllede vert
tej; sålænge det var metrosbluser, det drejede sig om, kunde det gå,
men når hun vovede sig ind på skrådersyning med opslag etc., var
det ikke så godt; senere, ligetil jeg blev student, var det skråd-
er Ingvaldsen, der syede vores tej, men det var for resten ikke
stort bedre.

Spisestuen var vor opholdsstue, vi læste - som små - lektier
der, og vi legede der og hørte på højtlesning. Hver aften, når vi
var færdige med lektierne, læste faster for os, med sin klare, lidt
senilone stemme læste hun egentlig rigtig godt, og meget kom vi
igennem, alle Ingemanns romaner - også "Landsbybergsene" og "De un-
derjordiske" - og meget andet, "Erik Sjöblads handelsrejse" (en robin-
sonade), "Rutland" af Lie, Walter Scotts "Ivanhoe", Marysats "Par-
cival Keen" og "Peter Simple", "En norsk Metros". jeg kan ikke hu-
ske af hvem, men den handlede om Norge under krigen med England i
1807-14, og hovedpersonen hed Alf, - tilsidst fik faster en gammel
feuilletten, hun havde klippet af og læst indbinde, - det var 1ste
del af Topelius "Felttægens historie", og vi hørte med iver på for-
tællingen om "Kongens Ring", på Peter Hieronymus og bondesennen Ber-
tels kamp frem mod ophøjelse og greves land, senere fik jeg til
fødselsdage de efterfølgende dele og med dem alle, - jeg har for-
søgt at læse dem for drengene, men de brød sig mærkeligt nok ikke
om de kroniker og er vist aldrig kommet igennem dem.

har
Hvormeget timer/vor kære faster ikke tilbragt med denne højt-
lesning aften efter aften, vinter efter vinter, til pigen kom for

at dække aftensbord (vi spiste til aften kl. 7 $\frac{1}{2}$) og jage os fra bordet, og faster til var utilfredshed - vi var netop på sådan et spendende sted - måtte slutte. Mens vi læste, sad jeg og tegnede og malede; det har jeg gjort hele min barndom igennem, det var min bedste beskæftigelse; en hankelæs kop til malervand, min farvelade og papir, - dette fik vi fra en stor skuffe under hylden ved vinduet i spisestuen, hvor alt affaldspapir fra fars kontor, ubeskrevne bagsider, blev bragt hen, og hvor der derfor altid var godt hvidt papir at tage af. Jeg tegnede illustrationer af, hvad der blev læst om, - jeg husker Skimmelen på en hest ride ud i noget vand og finde en nøgle på en sten - eller personer fra bogen, vi læste - alle figurerne fra "Ivanhoe" husker jeg . . . med de gamle kelter i lange kjortler og de unge i korte dragter, efter hvad jeg havde opfattet af bogen, - og ellers hvad jeg kunne finde på. Ridderne var altid i 15.-16- århundredes hjelme med visir og pladerustninger - at Valdemar Sejrridderne ikke gik med sådan udrustning, anede vi ikke - og ridderne antoges at gå med rustning det meste af dagen; "ridderen i hjemmedragt" var os vanskeligere at fremstille, til jeg engang havde set "Ridderen af Randers Bro" på teatret i Aalborg og der havde fået mine begreber om korrekt ridderdragt nærmere fastnede, - også en figur i "Oldfax" kan jeg huske tjente mig som model. - jeg lavede også cirkusfigurer, som jeg klippede ud med en brøderesaks, heste, der sprang, og heste, der løb, klovner og damer, der sprang gennem tæppebånd, - og endelig figurer til dukketeatret, hvad vi manglede. Når jeg malede, puttete jeg altid penselen i munden, når den skulle spidnes, og de kvantiteter af rød og grøn, gul og blå farve, som jeg har sættet i mig på den måde, er ikke små.

Jeg er farveblind, - rødt og grønt kan gå i et for mig, - men det generede mig ikke, - jeg vidste jo, hvad farver jeg tog i

1980-03-04

8.00

8.30

9.00

9.30

10.00

10.30

11.00

11.30

12.00

12.30

13.00

13.30

14.00

14.30

15.00

15.30

16.00

16.30

17.00

17.30

18.00

Thilde var

ikke forreblind!

Når søstrene på

Wasken broderede,

måtte de redde

sig med Thilde,

når rødt og

grønt skulle skæres.

Det er forøvrigt meget

bedt om, at en
søster flode & forreblinde!
vand!

TIRSDAG

19

DECEMBER

DECEMBER 1978

M	T	O	T	F	L	S
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

JANUAR 1979

M	T	O	T	F	L	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

S.o.8.38 - n.15.35

Uge 51

Min far, P.C.T.B., antallet
 engang sin mor og mig
 mødte for øjen specialisten
 på Rixhospi-talet (det
 var vist Edmond Jensen)

— alle de gamle søstre,
 eller i hvert fald flere
 af dem, var døde og
 blev undersøgt.

19. december - 31 dage - 353-12

M.B.

farveladen. - Jeg har arvet det efter min mor, hun og alle hendes søstre var farveblinde, hendes mor havde fin farvesans, men bedstefar var vistnok farveblind, alle døtrenes sønner er farveblinde, men deres døtre ikke - men døtrenes sønner. Mine sønner er ikke farveblinde, men når de døtre og disse igen sønner, bliver de det vistnok.

Når spisestuen var så mørk og forholdsvis lille, hang det sammen med, at et par meter var taget fra og dannede spisekammeret, der havde vindue mod øst. Mod denne skillevæg stod buffeten, "Skenken" - og over den hang "bagerhylden" med alle vore dåbsbøger, som hver dag blev sat på middagsbordet; vi drak altid vand deraf til middag og tænkte ikke på den metalsmag, der mærkes, når man drikker af selv.

I spisekammeret var der under vindust en hylde med den skuffe under, hvor papiret lå, desuden stod her krydderiskabet, et skab med mange små rum og skuffer, som far havde ladet lave i et af de første ægteskabsår, og som fulgte os på alle flytninger.

I hjørnet af spisestuen var der et stort forhæng af grønt reps, der afskar hjørnet og dækkede køkkenløren og derefter til spisekammeret, om det hang der for trakkens skyld eller af økenheds-hensyn, skal jeg lade usagt.

Spisestuens fornemste prydelser var imidlertid en samling af historiske portrætter, som far havde klistret på karton, træsnit, kobberstik, fotografier imellem hinanden, hentet mange steder fra, nogle klippet ud af bøger; han havde ladet dem indramme i smalle sorte rammer, og disse billeder dækkede alle vægge. Han havde det hele samlet i begyndelsen af 1861. - "70 skilderier med 190 portrætter" - og vi så på dem i hele vor barndom. Jeg må imidlertid indrømme, at jeg nu ikke kan huske så mange af billederne - en

del havnede på Agnas skole - og vi fastnede os næppe så meget ved, hvem det var, skønt far havde anvendt megen flid og skarpsindighed med at samle det hele og i underskrifterne gjort rede for deres forhold, ligesom der altid var en tanke med, hvilke personer der var samlet inden for de enkelte rummer. - Jeg husker jeg, at vi var ganske stolte af denne samling og med glæde viste den frem for vore kammerater, når de var hos os.

Ved siden af spisestuen lå barnekammeret; der stod et stort gråt skab, og det var et fast skab, ved jeg ikke, men der lå masser af gamle tæpper, tøj af forskellig slags og andet, som vi kunne tage til, når vi ville spille komedie eller klædes ud. Her stod også de to små bænke med tremmeryg, vi havde, og det lille bord, der svarede dertil; bænken kunne bruges til meget, stillede på højkant var de fortrinlige kalisser, idet ryggens tremmer var vinduer i det hus, kalissen forestillede.

I barnekammeret legede vi meget, her stillede vi vore tinsoldater op på flere bordplader stillet sammen; og vi hentede sand i sandhuus og byggede volde, og vi sked så med småsten, eller hvad det var, med voldene; her legede vi med dukketeatret, og her legede vi endelig "Kobmand Osman på den høje Bæst"; det var de små drenge, - Povl og Andreas og mig, der legede denne leg. Midt på gulvet under den gamle hængelampe - den tidligere spisestuelampe, efter at vi havde fået en større til spisestuen - stod et fyrretræsbord, på dette satte vi en lille skammel, og de små drenge anbragte sig på denne kamel, så slukkedes lyset, og jeg lagde mig på en gammel gul pult, der stod i hjørnet - hvor den er blevet af, ved jeg ikke - og udstødte forekøllige brøl eller hvislede som en slange, mens Osman kamel drog gennem erkenen, men engang fandt Andreas det helt så uhyggeligt naturligt, at han krøb

med af kuglen og sagte tilflugt i den lyse spisestue ved siden af. En lag i spisestuen, hvortil også pigebarne var med, legedes søndag eftermiddag, når lampen ikke var tændt; den bestod i, at vi i mørket krøb rundt på gulvet og skulle undgå at støde på hinanden, afbrudt ved at disse uforstående voksne kom ind og tændte lampe, når vi netop legede så godt.

Barnekammeret var oprindelig bestemt til soveværelse, og forældrene lå også her i de første år, til mor havde haft gigtfeber, og de flyttede op ovenpå - i et stort værelse, som forevrigt også vendte mod nord og aldrig havde en solstråle. Det var sikkert en følge af stens oprindelige bestemmelse, at badeværelset lå lige ved siden af med et stort træbadekar i et hjørne og en styrtebadsindretning over; jeg husker ikke nogen opvarmningsindretning, men det har der vel nok været. I den tid, jeg kan huske, blev det aldrig brugt; far og mor brugte det ikke, og vi havde et mindre træbadekar, hvori et barn eller en ikke altfor stor ung person kunne ligge, og idén blev der holdt varmt vand, og vi blev en lørdag aften ved mors og fasters hjælp vaskede, den ene efter den anden og straks derefter båret i seng ovenpå; badet foregik i barnekammeret.

Så badeværelset lå et smalt, mørkt rum med et smalt vindue ud mod porten. - Der stod en lille stol med en potte i, som vi benyttede, da vi var små; jeg kan huske mig komme ind derfra, da jeg første gang havde seler på, med selernes slæbende efter mig, jeg kunne ikke hitte ud af at knappe bukser med det nye udstyr. Senere blev rummet kaldet værksted, og vi havde været værktøj der,

Langs med barnekammer og værksted lå bryggeriet, et langt uhyre ubevæst rum, der i den ene ende havde dør til porten, i den anden til havegården; der var en stor åben skorsten midt i bryg-

geræet, som aldrig blev benyttet til noget. I et hjørne var der afskildret et rum til sandhus; hvad man brugte af det sand til, er jeg ikke klar over, men det skulle vel bruges til sandstøede galve og til et strek på fortøve etc., når det var frostvejr. Hede ved kanten af afskildringen var der et hul, hvor kattene gik ind i sandet - og det var indrettet dertil, eller væggen afspælt hen imod det borte, ved jeg ikke; men jeg husker, at jeg engang kravlede ind i sandet - der dog ikke var helt fri for efterladenskaber efter kattene - og ville krybe ud af hullet, det lykkedes, men jeg blev tilsidst bange for, at jeg skulle blive siddende fast, - hvad jeg gjorde det for, begriber jeg ikke.

Uden for det store køkken, der lå ved siden af spisestuen, med et stort komfur langt inde og langt køkkenbort under vinduet, var havegården, og i denne var der en åben svaletrappe op til 1ste sal. Det var meget spændende, og den frimodighed, hvormed man her fik lov til at løbe op og ned ad denne svaletrappe, er forbløffende, men jeg husker ikke, at der nogensinde er sket noget uheld der. Fra svaletrappen var der dels indgang i gavlen ind til 1ste etage i forstanderboligen, dels til nogle rum over bryggerst; her havde vi vort dueslag, idet fars grønne bar blev sat derop, men jeg mener også, at vi havde en en vinduesforlængelse i den tykke mur afskildret til døerne. Hvor godt de egentlig blev passede - mange var det nok ikke - ved jeg ikke, at "gule rent hos døerne" var et arbejde, vi ikke yndede, men jeg husker ikke, hvornår dette dueslag blev indrettet, og heller ikke, hvornår det igen blev nedlagt. Jeg husker kun, at jeg engang kom derfra ud på svalen med et rødt blad solst af dørene, og fuld kom mig ind - for efter med et blinkende øvre hovedet som et apogee - og at jeg blev så forfærdet, at jeg endelig færdi dusesjet og så rødtbladet efter "apogee" og flygtede derfra.

I husegården var husehuset med alle huse, det var fæsternes domene, så de blev godt passede, og spændende var det om foråret, når "skrakken" lå på ryg, at afvente den dag, da kyllingerne kom, og så se dem alle sammen gule og sorte "ayldre" frem under "skrakken"s vinger.

Længere henne lå det lille hus, hvor man tyede hen i ensomhed - hvor mange tusinde gange har man ikke været derude, da stolen fra værkstedet også var flyttet derud. - Jeg mener at kunne huske, at der først var to under ved siden af hinanden, som der altid var på den slags steder i ældre tid, da man yndede hyggen ved at være to sammen, men det blev snart ændret til kun eet. Det var mærkt og kølet at gå derud en vinteraften, - jeg husker ikke, jeg nogensinde havde en lygte med, men der var vist en til det brag - og mangen angstelig sjæl vilde gerne have ledsager på disse togter - men ikke jeg; jeg kan huske, at jeg havde, at når jeg selv gik ^{alene} derud, ville jeg heller ikke ledsage andre, som ønskede selskab.

Det blev i vor sprogbrug kaldt "et vist sted", hvilket snart blev til "vistestedet", og det forekom os derfor meget komisk, da vi hørte om en landsby i Vendsyssel, der hed "Vedsted". Senere, da vi havde begyndt at lære fransk, sagde vi "à la maison", hvilket jo var meget diskret, selvom sprogbrugen "jeg skal på à la maison" måske var lidt besynderlig.

Fra en der i dagligstuen gik en lang, men ikke stejl trappe med en afsats midt på op til sovekammerene på 1ste sal; man kom op til en gang, der førte op til to trapper, af hvilke den ene førte op til drengenes værelse mod gården, den anden til pigebarnenes værelse mod haven; efter at sovekammeret i børnekammeret var opgivet, - og den tid husker jeg kun meget dunkelt - var fars og mors sovekammer mellem disse værelser, således at det med sin østre

veg stødte op til drengenes, med sin sødte til pigebarnenes kammer. Når der var trapper op til disse værelser, var det, fordi de lå over hvalvingerne, således derimod pigekammeret, der lå over spise-stuen, ingen trappe havde, men på den anden side havde urimeligt højt til loftet, og vinduet sad højt oppe på væggen; jeg mener, at der var en forhøjning, så pigerne kunne have to stole stående deroppe og sidde med deres håndarbejde og se ud ad vinduet; det forekommer mig, at det var urimeligt højt oppe, og at de med besvær må være klatret derop, men jeg var jo selv lille, og det har måske i virkeligheden ikke været så voldsomt.

Vores værelse var et tofags værelse, der var hyggeligt og rart, når man bortser fra, at der aldrig kom en solstråle. Det havde mærkede vægge, på hvilke vare billeder så godt ud, og vi var glade ved det; P.C.'s seng stod i den ene vinduesindrykning op mod væggen, min i den anden ind mod fars og mors soveværelse. Pouls ved samme væg på den anden side døren; midt på gulvet havde vi et fyrretræs bord, og der sad vi og læste lektier, da vi var blevet lidt større - jeg kan da huske min stolthed, da vi flyttede derop - skulle have eget værelse - men ikke, hvornår det skete. Som stoler havde vi nogle taburetter med gråt valmelsbetruk, egentlig ganske pene, nu jeg tænker tilbage på dem; hvor de er blevet af, ved jeg ikke.

Vi kom altid i seng kl. 8½ og gik selv op ad trappen, om vi havde lampe med, eller om en gik med op og tændte lampen for os, husker jeg ikke. Når vi var kommet i seng, bankede vi med taburetten uden for sengen i gulvet, og mor - eller faster, når mor var ude - kom op og bad aftensben med os. Jeg kan huske, at vi, da vi var små, havde en kappestrid om, hvem der kunne få sagt flest benner: "Fader vor" og "Jeg er træt og går til ro" og "Tak for al din

fædselsglæde", og jeg tror andre sønner, som vi skyndte os at lire af, før den næste kunne gribe ind. "Han ber det hele, så han vel ber det hele?" led det fra den næste, mens den første kilede på. Denne kæppestrid herte vel op, da vi blev stærre, men senere kom der en faldkommen kinesisk hæflighedsformidler mellem P.O. og mig, før vi lagde os til at sove efter aftenbønnen, når mor eller faster havde kysset os til godnat og var gået ned - "God Nat, sov godt, gid du så kunne dine lektier i morgen og drømme behageligt" - "Tak i lige måde", - "Tak selv" - "Ingen årsag". - "Jo årsag". - Vi var selv klare over, at dette sidste ikke var godt, men kunne ikke finde på andet.

Andreas' sang stod for ledelsen af fars og mors sange inde i det store sovekammer, så han sov ikke sammen med os to andre.

På den anden side søstrenes og far og mors sovekammer var landemodesalen, der havde 3 vinduer til hver side. Der stod et stort bord, der på landemodesdagen - i juni måned - blev dækket med 2 af vores bordtepper - at det ene var rødt og det andet grønt, måtte man finde sig i, man kunne jo ikke forlange, at hospitalsforstanderen skulle holde ærligt bordteppe til landemødet. Jeg kan huske, at jeg, da jeg var så lille, at jeg ikke var i skole om formiddagen eller kom meget tidligt hjem, var meget imponeret af kammerherre Habstrem, når han i fuld uniform forlod landemødet; han gik før de andre. Der foresvæver mig noget om, at processionen af stifts-eyrighed og proveter kom ind gennem haven, når den kom fra gudestjernen i Rudolfs kirke, men det er dog vist tvivlsomt; døren i plankværket var jo ret snæver.

Så Landemodesalen, som vi benyttede til større festligheder, når der var for mange gæster til, at de kunne rummes i billedstuen, lå et ret stort værelse mod syd og indenfor et lille etfags værelse

med nord; i dette sidste boede faster. Hun havde sin kommode stående i en fordybning i muren, og over denne hang det gamle spejl, jeg har efter hende. Tapstrykket og gairlanderne under det havde hun ladet snedkeren save af for at skaffe plads i fordybningen, og disse ting var så smidt bort, så jeg har måttet lave noget andet, da jeg fik det. Jeg kunne ikke hille ud af, hvorledes det havde været, og derfor er det ikke blevet bedre, end det er; det var også sortmalet den gang, hvidlekering og forgyldning har jeg sat på. I vinduesfordybningen stod hendes smukke skrivebord, som hun havde fået af Grundtvig, og ved væggen hendes seng; over denne hang billedet af onkel Jens og Otto Sørensen. Jeg skulle arve skrivebordet, blev der sagt; det skete ikke; ved fasters død havde jeg det gamle gamle skrivebord hjemmefra, og jeg bød mig heller ikke om et så decideret dameskrivebord.

I det store værelse boede "pensionærerne" - 3 drenge, som vi havde i pension fra sommeren 1880, - der var 2 sønner fra Sørbjørn oppe i Vandeyssel, John og James French, faderen var englænder, moderen vist dansk, - og en tredje dreng, Niels Westerbjerg, også en landsmanden. De gik i skole i Aalborg og boede hos os - først John alene sammen med Niels, så kom James også, skent mor var betænkelig ved at have mere end 2. John havde 2 sammenvoksede fingre på den ene hånd, og far indskærpede os, at vi ikke måtte lægge mærke dertil eller gøre bemærkninger. - Jeg kan ikke huske noget om disse drenge - jeg var også kun 2-3 år, da de boede hos os; kun ved jeg, at jeg kom i afsindig rædsel, når John tog sin kniv op af lommen, lukkede den op og sagde, at nu skulle Aase slægtes. Jeg løb skrigende af sted, og den bestandighed, at det lykkedes så godt at skræmme mig, bevirkede nok, at legen gentoges, - jeg ved dog ikke hvor ofte. Jeg husker kun bestandt een gang. Da mor

ventede Andreas, syntes han, at det blev for meget med disse pensionærer, og de flyttede bort.

Om Magnus var der sammen med de 3 mindre drenge - de var 11-12 år - ved jeg ikke, men jeg tror det, og jeg tror, at Magnus, da han boede hos os, havde det værelse, der senere blev fasters; faster boede vistnok da i det værelse, der senere blev pigebørnens, og det må have været en slæm overgang at flytte fra dette store, sollyse værelse mod syd til det lille nordværelse, som Magnus havde haft.

Til denne vidtloftige lejlighed hørte så endelig, foruden husegården, som var vor egen, også haven, der lå mod syd, begrænset af forstanderfløjen, det vestre hus mod kirken og skolefløjen. I skolefløjen havde der været latinskole lige til 1848, og "hererne" boede i de rum nedenunder, der i vor barndom var helt ubeboede og fyldte med skrammel. Rektor Faulstich fortæller i sine erindringer om forholdene i skolen dengang - ret ubyggelige pryglerier - og hvorledes "hererne" boede under klasselokalerne. I vor tid var disse, der lå på 1ste sal lejede ud til "adjunkt-skolen" - en forberedelsesskole til latinskolen, drevet af rektor Ankjer - også efter at han var blevet rektor, da den blev flyttet over i ledige klasseværelser i den nybyggede Katedralskole. - Vi så drengene i vinduerne, og de kiggede ned til os; en dag kom der bud over, om vi ikke vilde gå ned af taget over kirkens kor, da det distraherede undervisningen for meget, at drengene fulgte vores færd, - vi var blistrat op i lindetræerne ved muren - vores lindelysthus, hvor der for resten aldrig var nogen.

Jeg kan også huske en lidt større dreng, der boede i pension hos en af mine skolekammerater, gøre sig lystig over min udklædning en dag, jeg havde loget ridder eller konge, eller hvad

det var, og han havde fulgt det fra klassevinduet - det var ikke behageligt.

Da "adjunktskolen" i 1889 flyttede til latinskolen, blev klasserne benyttede til friskole, og vi hørte børnene højlydt stav-
ve i kor.

Hveranden søndag var der gudstjeneste i hospitalskirken - lør-
dagen før hørte vi i haven, hvorledes den gamle organist øvede sig
på søndagens salmer - og så satte vi ikke søndag formiddag lege i
haven. Havederen blev låst af. Men for denne forholdsregel blev
traffet, husker jeg Holst - doggen - der åbnede et vindue og påmin-
dede os om at være stille, og vi fortrak slukerede fra haven, eller
vi kunne forstyrre kirkegængernes, skønt vi var ganske stille, når
vi sad gyngende, og personen viste sig som tiltagende og igen afta-
gende skarp skygge på gardinet i kirkevinduet ad mod haven.

Haven var den gamle kirkegård, der hørte til hospitalskirken,
der tidligere havde ligget i en fløj tværs over haven, begrænsende
den mod syd. Jeg husker, at vi undertiden kunne grave gamle ben op
i bedene; en gang lå der et fuldstændigt kranium i jordarbejdet,
og vi satte det på en stang og bar det rundt i processien, - vi
var vilde menneskeløvere og havde lige gravet hovedet rent, - så
kom far gennem haven og spurgte, hvad det var, vi gik med, og tal-
te til os om at krænke gravfreden; så begravede vi hovedskallen
med stor højtidelighed og satte kors på graven - det var næsten li-
geså morsomt. Nede ved forstanderboligen var haven udgravet, så den
lå under gulvhøjden i stuerne, men denne et par meter brede gang
gik med en skråning dækket af vintergrønt over i den højere liggende
have, midt for ud for havederen var der en trappe. Den begræn-
ses på begge sider af en cementstøbning, der var dækket, jeg tror
med en marmorplade; på denne blev der "femmellemad" sat ud, rug-
bredsskiver med fedt eller smør, som fik en underlig søregen smag

ved at stå længe ude i luften, før vi fik tid til at spise dem.

I denne gang langs forstanderboligen stod et stort havebord med bænke om, og ved dette spiste vi til aften om sommeren, når det var godt vejr - mæden langledes ud af dagligstuevinduet, under tiden mener jeg også, der blev spist frokost i haven, men det kom an på, om solen var nået derhen, eller der endnu var skygge.

Lige over for trappen stod to rosenbuske med masser af hvide roser og de to paratraer, jeg har omtalt før, de stod på vores runde plene med flagstangen; så var der igen et rundt bed - oftest med jordbær - og man kunne så gå igennem døren i pladkeværket ud i Adelgade, hvilket meget forkortede vejen syd ud i byen; døren var dog altid låst, så man måtte have fat i nøglen; da vi kom i latin-skolen, løb vi altid hjem til frokost i det store frikvarter - 10 minutter frem, 10 minutter frokost og 10 minutter tilbage igen - og da var det meget vigtigt, at vi havde nøglen med, ellers nåede vi det ikke.

Henne ved vestre busets mur under kirkevinduerne stod gyngestillaet, der også havde skråstang - hvilket er ganske unødvendigt, da ingen for sin fornøjelses skyld kunne tænke sig at gå i armene skråstangen igennem. Herind var vi glade ved trapez og ringe, - da Andreas var lille, blev ringene banden i trapez og et bånd lagt igennem dem for at danne en gyngestang for ham, der ikke kunne nå trapezen, og jeg erindrer mig siddende i denne gyngestang stadig gyngende ganske langt frem og tilbage, læsende i "Groven af Monte Christo", som F.C. havde i 3 små gule bind af størrelse som en katekismus, til jeg blev rundtosset i hovedet af solen, der skinnede, og den stadige gyngen. Jeg husker også engang, men da hang ringene normalt, at jeg, der flere gange havde hængt i knæene i ringene, ville prøve at hange i vristene, ligesom man kunne det

i trapezen. Det kan man selvfølgelig ikke, og jeg dumpede ned lige på isen. "Jeg må have båret mig dumt ad", tænkte jeg og forsøgte igen for at falde med stød nøjagtig på samme sted; det gjorde egentlig ret ondt, skønt faldet ikke var dybt, og jeg opgav heldigvis videre forsøg.

Lige ved gyngestilladset var der et tredelt træ, hvor der var sat en bank, der var også et lille gulv, og man kunne sidde nogle stykker deri.

I haven var vi hver eftermiddag hele sommeren igennem, - men vi læste lektier først, og det kunne nok hende, at solen havde forladt haven, og skyggen havde arbejdet sig ret højt op på muren af skolefløjen, før vi kom ud. Jeg ved, at mor, da Anna kom i skole, sagde: "Hvordan skal det nu gå Sidsa og Agge, når de ikke mere har Anna at lege med", men jeg husker ikke noget om disse lege, heller ikke om lege med Peter Christian, skønt han var mig så nær i alder, kun 5 fjerdingår ældre; jeg legede altid med "de små drenge" Boal og Andreas, og vi legede alt muligt, om riddere og øvende fra Inge-
manns romaner, eller vilde indianere etc. Ret fantastiske lege, hvortil vi i almindelighed havde en eller anden udklædning - en gammel trøje, der var vendt, en vest eller en baret. Fæster syede os baretter, hvortil vi fik guldbånd/^{fra}kasserede messedragter - hospitalet ejede en del kirker - eller stumper, der var blevet tilovers, og som pyntedes med mere aflagte strudsfejer fra gamle hatte. - Jeg kan huske, fr. Boyesen som var hospitalslæge, trafte mig med en sådan pyntet hat, - det var vist en blå bellehat, disse var fortrinlige, kunne smækkes op som ridderhat eller højes sammen som trekantede hatte, i hvilke vi satte strimler af hvist papir som fjærbuske. - Jeg havde altid misundt mig, og han spurgte, hvad jeg var; jeg var hertug. Så talte han noget om, at jeg jo hed Agge

Tang og ikke Charles Tang og måtte sørge for, at jeg ikke blev en Charlatan - jeg kan huske ordene, men tror ikke, jeg forstod meningen.

Så var der vores paphjelme, det var de 50-eres hjelme, man købte i legetøjsforretningerne, som vi satte visir på og fjerbuske af papirstrimler, så blev de admerkede - brystharnisker lavede vi vist også. Far havde givet stedet til disse lege, idet han fik lavet blikskjold og landser med blikspiser til os hos en blikkenslager; på skjoldene blev malet en rundkreds og i denne en bar fod - efter våbnet - kun een rundkreds var blå, den fik P.O.; min var gul, jeg har altid holdt meget af den gule farve. Disse skjolde havde vi i mange år, bejlerne - der var to bejler loddede på hvert - gik snart af, men det gjorde intet, der blev sat sejlgarn i i stedet for, det holdt bedre. Også Molly og Anne fik skjolde og landser, om de små drenge også fik dem, husker jeg ikke, men jeg tror ikke, vi havde mere end 4 ialt, - pigebernene blev jo også snart for store til det legetøj.

I hjørnet af haven var en vandbane over et stort trækar under hyldebuske, det kunne ofte hælde, når der kaldtes ind til aften, at en eller to drenge dukkede frem derfra med vådeærmer og vandpletter ned foran; at lege med vand er jo morsomt.

Høsten ligeså godt som legested betragtet var den store hvalvede kelder, der strakte sig under hele vestre hus med 3 rumker krydshvalvinger i 3 rum, det ene inden for det andet. Et sted var der afskildret et rum med mure omkring; det blev kalket gult med røde ribber og kaldtes "reverkalen", og ved siden af dette var der et lille rum, som blev kalket mørkerødt. Disse rum havde far ladet kalke således til vor fornøjelse, og vi legede også dernede -

det har vel tidligere været brugt som fængselscelle, der var i al fald et hul i muren til at skubbe maden ind. Vore kammerater syntes alle, at dette var meget spændende. - en af søjlerne i kælderen var svag og forstærket ved en ret kraftig omring. Jeg husker, hvorledes de små drenge engang kom galt af sted. Der var en gammel kone, der købte mælk til alle de vilde katte, der havde tilhold der; hun kaldtes "kattekonen" og var vist skikkeligheden selv, hvad også hendes omsorg for kattene viste, men vi var bange for hende. I haven bag "kvindefløjen" var der en post, og til denne var fastgjort en lille riskost, vistnok til at rense pletter med. Andreas greb om riskosten og sagde: "Kattekon, hvis du kommer, får du ris", - Rosten samtidig gik derop, og kattekon kom; både Andreas og Paul, der havde påført den frække udtalelse, blev slagne med rædsel og smuttede gennem et åbentstående kældervindue ned i kælderen, og Paul skjulte sig bag den tykke pille, - om de nu havde tænkt sig den gamle, ikke meget rørlige kone følge dem ned gennem vinduet, ved jeg ikke, men Paul blev bleg af angst, da han hørte listende skridt på den anden side pillen, han sneg sig om pillen, skridtene fulgte, igen engang - ligeledes - endelig hørte han Andreas' forknyttede stemme sakte hviske "Paul", og angsten fortog sig.

Mellem de to fløje, der begrænsede hospitalsgården mod nord og vest var der en lille der; gennem den kom man ind i en lille gård, hvor kalkkulan var. - Holly var en gang fældet i den, men fik kun en støvle ødelagt, der var ikke meget kalk i kulan den gang, men vi fik indprentet, hvor farligt det var at falde derned. Gården begrænsedes af de to trappegavl på det nordre og vestre hus; i det vestre hus' gavl var der en luge til loftet og her hejssedes terv op i kurve. At tarvefolkene var ubetænksomme nok til at anbringe et barn i kurven og hejse det op til lugen, hvor en anden svingede kurven ind og hjalp barnet ud, må forundre. Jeg har

aldrig sidde i kurven, men pigebørnene fik sådanne ture. Det fortælles, at det også kunne ske uden kurv, idet de to kroge, der sættes i kurvens hank, sættes ind i hinanden under den lille persons bagdel, og så hejsede man op, - men jeg synes næsten det lyder for usandsynligt.

I denne baggård lå også vaskehuset, hvor der vaskedes een gang om måneden. Næsten Eng kom kl. 3 om morgenen og vaskede hele dagen til hen på aftenen den store vask for alle de mange mennesker i den store husstand; hvad lønnen var for sådan en vaskedag, ved jeg ikke, men mange kroner var det næppe. Fra denne lille gård kom man ind i de gamle have, - med græsplaner under høje popler; der var bænke, men jeg har ikke indtrykket af, at der var mange, der sad der, men det var også en underlig sur plet.

Langs de gamle have løb Vesterå, og da vi var små, var der ved vaskehuset en trappe ned til åen, så der kunne hentes vand - måske også vaskes. - Nu var åen kun en stinkende rende, mest interessant den dag om året, da mænd i store træskostøvler rensede den op i store murede kurve og samlede døde katte og affald, der var kastet ud, - men tidligere så den jo have været mere vandførende og høft klarere vand, - der var i hvert fald i hvert af køkkenerne en stor kobberkedel med hane for neden til vand, der blev brugt, før vand blev indlagt, - og da hansen sad lidt oppe på siden, så man ikke skulle få bundfaldet med, når vandet tappedes, har det sikkert været vand fra åen, man samlede i disse kar.

Jeg husker, at P.O. engang fra trappen satte en af sine sko ud at sejle i åen - der så have været nogen strøm, thi den sejlede fra ham; han smed sten efter den for at få den til at standse, det lykkedes ham at ramme den, og den sank; så måtte historien jo berettes, og han måtte finde sig i, at der blev taget penge ud af hans

sparekassebog for at betale en ny sko. - Straffen var nu ikke så stor, for denne sparekassebog var et fjernt og fremmed begreb, som vi ellers aldrig mærkede noget til. - Jo, til hver fødselsdag fik vi 5 kroner af bedstemor - det var en stor sum den gang - og de 4 blev sat i sparekassen, den ene fik vi lov at købe noget for, - men de 4 regnede vi slet ikke med.

De gamle boede rundt i de forskellige floje, - der var en lang gang og små smalle værelser, hver med et lag vindue; på hvert værelse boede 3; den sidst ankomne fik sin seng nede ved døren, den næstsidste midt på, og alderspresidenten havde vinduespladsen; langs den anden væg stod deres kommoder og stolen. Kommoden var pyntet med porcelænshande eller andre rariteter, der var noget at se på. Gennem den lange gang i vestre has gik folk til kirke i hospitalskirken, og søndag morgen åbnede de gamle - eller mange af dem - dørene ud til gangen, så kirkefolket kunne se, hvor pant de havde ordnet deres værelser til ~~søndagen~~. Det sidste værelse var det store fælles køkken. Da vi var små, var der åben skorsten, hvor hver lille kasserolle var anbragt på en trefod med glæder under - det var altid fristende, når ens potte ikke ville koge, at stjæle lidt glæder fra nabotrefoden, og man skulle derfor tro, at det var en stor forbedring, da der blev stillet et rigtigt komfur op i stedet, men nogle af de gamle længtes dog tilbage til den tidligere ordning.

De gamle fik logis, varme og lægehjælp og 3 kr. om ugen til kosten. Det kunne vel den gang nok slå til med sparsommelighed, men det var ikke nemt selv at sørge for sin kost, særlig for de gamle mænd i nordre has, dog sørgede vistnok gangkonen for midt-dagsmad til dem, hvis de vilde være med i bespisningen.

For enden af den lange gang lå spindestuen. Da jeg var barn,

sted der endnu mange røkke der, og mange af de gamle kunne spinde, og man hørte, når man kom forbi, den stadig durrende lyd af røkken, der trådtes, men efterhånden blev det mindre almindeligt, at de kunne spinde, når de kom ind, og vi så da kun røkkene på de gamles loft. Jeg kan huske, når de kastede ulden, og man så de små uldpølser komme frem fra karterne. - Foruden at være spindestue var stuen sæmlingestue, og her holdt undertiden morgendagst med de gamle der, - hvor ofte dette skete, ved jeg dog ikke. - Når de gamle døde, var hospitalet deres arving, og der blev holdt auktion over deres efterladenskaber; far var auktionarius, og auktionen blev undertiden holdt i spindestuen - om sommeren dog også i gården.

Uden for porten lå det ny hospital; på dette sted xxxxx havde der tidligere været en "dårkiste" - altså et sindssygehospital, hvor de sindssyge holdtes indespærrede, altid behandledes som vilde og gale mennesker, som der skulle en hård hånd til at styre; cellerne blev også undertiden brugt som varetagtsarrestar, og jeg kan huske en historie om en fange, der fik lavet et hul i muren for at slippe ud og måtte tage alt sit tøj af for at kunne presse sig igennem hullet, han blev fanget, og "der var sådan en rå kommandersergent på hovedvægten, der slog ham på den bare krop med den flade klinge af sin sabel, sagde lille Lægtholt", der fortalte mig historien; jeg tager vistnok ikke fejl, når jeg mener, at Lægtholt havde begyndt sin løbebane som vogter ved "Dårrekisten".

"Store Lægtholt" og "lille Lægtholt" var vore gode venner i hele vor barndom. "Store Lægtholt" var manden, han var portner og boede i en lille lejlighed lige ved porten; bage lejligheden lå hans værksted, han var nemlig også snekker og lavede alle hospita-

lots ligkister, der stod altid en del på lager på hylder i værkstedet, - hos ham skulle vi have søm, - han havde mange, og vi syntes i almindelighed, at han var karrig med dem og helst vilde give os gamle søm, der skulle rettes ud. - Vi tænkte jo aldrig på, at dette var verdier for ham, som han selv betalte af sine fattige slanter, og at vi selv kunne købe de søm, vi skulle bruge. "Lille Løgholt" turde aldrig give os søm fra værkstedet.

"Lille Løgholt" var en meget lille kone; hvor var hun god imod os! Var vi syge og lå i sengen, kom hun over og læste for os, f.eks. "Nissen i Skolestuen", som vi fandt uhyre morsom - det gik aldrig op for os, at det var meningen, at "nissen" var "norden", vi tog det ligefrem, som det stod der. De havde kun en pæn stue og et lille smalt, mørkt sovekammer, hvor der lige kunne stå to senge i forlængelse af hinanden; det havde vindue ud til ny hospitalsgård. Det havde også det lille køkken, men det havde tillige et lille vindue ud til porten, hvor de kunne se, hvem der gik igennem, når de havde lukket porten op ved at trække i en snor. Deres pæne stue var en to fags stue ud mod den store hospitalsgård; der hang et billede af Rafael med baret og lange lokker, - om det var et kobberstik eller litografi, husker jeg ikke.

I det nye hospital boede ægteparrene; de havde kun et værelse for sig selv. Jeg husker kammager Jensen og hans kone. Han var en kedelig fyr med fine fornemmelser; da han engang skulle ud at rejse, fik han en anden gammel mand til at bære sin vadsæk for sig ned til stationen. Hans kone fortalte, hvorledes han og Jensen havde set reverbanden fra Dronningland blive kagstrøget nede på Gammeltorv; der var en reverbkone, der hed Fernille. Hun havde været med, da banden hjemsegte et hus, og da beboerne ikke ville sige, hvor de havde gemt deres verdisager, "tog hun to lille børn

der lå i vuggen og knyttede dem sammen og hængte dem op på den varme kachelovn, til forældrene gav sig". Derfor blev også hun pisket - ellers var det ikke almindeligt, at kvinder blev kagstrøgne. Madam Jensen kunne huske, hvorledes hendes bryster blev helt sorte, da hun blev pisket på ryggen; hvorledes dette kunne ske, ved jeg ikke. Jeg mener at have hørt, at beddelen havde 9 ris stående i et kar med vand og slog 3 slag med hvert ris, et ned ad ryggen og et over højre og et over venstre skulder, men foran har han næppe slået, - dog har jeg hørt - af en officer, der havde været med i 64, da soldater endnu for forseelser blev straffet med rotting - at man kunne se på brystet hvert slag, som blev slået på ryggen; det lyder jo ligeså underligt. Når vi imidlertid meget optagne af denne historie spurgte madam Jensen ud om enkeltheder, fortalte hun sig i beskrivelse af, hvorledes Jensen var træbet op på en stige for at se bedre, og stigen var gået i stykker, og han var faldet ned, - og det interesserede os slet ikke. Jeg har senere søgt i landsarkivet i Viborg at få akterne vedrørende denne sag tillæns, men da jeg kun kunne sige, at kyllingen hed Pernille, og at sagen må være behandlet før den Erstedske straffelov (11. april 1840), der ophævede kagstrygning som straf for reveri, var udstedt, kunne man ikke hjælpe mig. - Gamle medailler Conradsen,¹⁾ hos hvem Molly senere kom til at bo, kunne også fra sin barndom huske, hvorledes de som skoledrenge kunne møde delinkventerne med vagt, der førtes til kagen møde ved volden, hvor beddelen ventede dem; i Klastrups billeder fra det gamle København findes også et billede, der giver samme scene.

Den slags blodige begivenheder interesserede mig altid meget. Jeg husker pigerne i barnekammeret og tale om henrettelser, der havde fundet sted - vel i begyndelsen af firserne - og hvortil

1) Medaillør Harald Conradsen (1817-1905)

folk var kommet med toget langvejsfra, - og jeg husker, at da Jens Nielsen i begyndelsen af 90^{ERNE} var blevet henrettet i Horsens fængselsgård, - den sidste henrettelse med håndkæde der har fundet sted - greb jeg avisen om aftenen på bordet i "forhallen" og slugte beretningen, for nogen anden så avisen, - bl.a. en baddelens medhjælper, der var stiv af rædsel og ikke turde røre det afhuggede hoved, som det påvilede ham at vise frem, og om de andre fanger, der alle fra vinduerne skulle overvære henrettelsen.

Forsiden kammager Jensens var der agteparret Høyraab og de gamle Rimonsen; han var barber, og det forsøgte engang at lade ham klippe os, - det var en meget langsommelig forestilling og blev igen opgivet. Hun lavede hårarbejder - overskæg til vore teaterforestillinger etc. - og et "forhår" med skilning, som vi dog ikke benyttede; det havde nok kostet hende meget arbejde.

Af de gamle, som vi jo mødte dagligt på vor færd i gårde og haver, kan jeg iøvrigt ikke huske mange. Der var Alexandersen, som altid gjorde lejer med os og vi med ham; han var ikke helt vel forvaret, ungte søn af en Hægh-Suldborn og døbt Chr. Alexander de Rénie, men kaldtes altid Alexandersen, havde været skomager, men var nu havsat i hospitalet.

Jeg har engang til vor skoleforening "Ydun", til hvis blad vi skulle skrive bidrag skrevet følgende om Alexandersen lige efter hans død, som altså må være indtrådt i årene 1894-95: "Han var høj, men krumbejdet, meget mager, havde et regelræssigt, men altid smudsigt ansigt med stærkt markerede Træk, der lige under næsen var "prydet" med den lille underlige Knubelsbart, han nu kun kender fra Billeder af Generalerne fra 45. Han var også i glæde med disse, han var nemlig ungte søn af en Generallejtnant

og af gammel dansk Adel, men hans Moder var en Tjenestepige i Altona (ikke desto mindre har jeg på hans døbeneddel set ham anført som "Højvelbåren"). I sin Barndom var han først opdraget paa Faderens Bekostning paa Landet, men blev senere sat i Skolepædagog; han var imidlertid i det hele saa evig, at han ikke magtede at slaa Pløkker i; desuden var han halv fjollet". - Hospitalet var ikke nogen fattiggård, og beboerne havde stemmeret. Alexandersen var stik konservativ og skædede alt, hvad der var "Venstre". I min skildring fortæller jeg med fortælling om en samtale, jeg foregiver at have haft med ham; i virkeligheden var det far, han talte med. "Der er handlet mig noget, Aaga, som jeg vil fortælle Dem¹⁾, for at det ikke, hvis det skulle komme i Avisen, skal være Dem ukendt. Se, far, da jeg kom uden for Porten - jeg skulle såmænd kun op til Høkeren - saa møder jeg en meget fin Herre og en Dame, som saa ud til at være en Mellemting mellem Noget og Ingenting. De kommer hen og spørger mig, hvad det er for en Stiftelse, og om vi saa gaa ud, naar vi vil, og spise, naar vi vil. Saa svarer jeg: Jeg er aldeles ikke, sådan en, som De måske tror; fordi jeg nu gaar i mine gamle Klæder, tror De måske ikke, jeg har ligesaa fine Klæder som De, min Herre; jeg og de andre Herrer derinde, vi kan gaa ud, naar vi vil, og spise, naar vi vil, ja vi kan gaa op paa "Phoenix" og spise til Middag, hvis vi vil, ligesaa godt som De." Saa spørger han, om vi har Rædighed over vores Penge; men jeg svarer: "Jeg kan skatte og valte med mine Penge, ligesaa meget jeg vil, saalange jeg lever, men jeg kan ikke tage dem med ned i min Grav, det kan måske De, min Herre! Men nu kan De jo for Resten følge med ind og se disse foragtelige Lokaler." Men det vilde han ikke, og han gik sin Vej, men jeg fortæller Dem det kan, fordi jeg tror, det saa være en eller anden Spion fra "Stiftstidende"²⁾, og derfor

1) De gamle sagde i almindelighed "De" til os, selv som ukonfirmerede, når vi ikke var helt små børn.

2) Venstrebladet.

vil jeg, at De skal se efter, om der ikke staar noget deri"
Jeg fortsætter med at fortælle mindre betydelige småting og slutter: "Han var overordentlig glad ved sig selv, saaledes sagde han tidt, at han aldrig havde hadet noget Menneske; det skulde da være Tyskerne, der i 48 havde skudt den eneste, der havde været god imod ham¹⁾, og hans Lærer, der havde slået ham med en Stok i Hovedet, saa han havde Ar derefter hele sin Levetid." -

Jeg har skrevet dette efter det gamle manuskript til "Ydun"s avis, som jeg tilfældig har opbevaret. Den angivne samtale fandt som ovenfor angivet sted på fars kontor, mens Molly var skriver for Far, og blev senere under stor samtykke fortalt ved middagsbordet. Den er nedskrevet nogle år efter, men er vel nok nogenlunde korrekt og viser især, at "halvfjøllet" er et altfor stærkt udtryk om Alexandersens Andstilstand. - Det, jeg mest kan huske om ham, er, at han spøgede med os, da vi var små, når vi havde fået et eller andet, som vi med stolthed fremviste, ved straks at strække hånden frem og sige "Må jeg få det, å, må jeg få det", og vi svarede uvægerligt:

"Den, som vil ha' alt, hvad han ser,
han må græde, når andre ler."

Af gamle mænd kan jeg desuden huske "dove Jens", der altid ryttede på hovedet, og "Potteslageren" - et ubuusk individ, som dog ikke gjorde os, der gik rundt i vores forholdsvis uskyldighed, nogen skade, og "Lassen med de blå briller"; af de gamle koner husker jeg ^{Jære;} ~~mm~~ Jomfru Andrea Kjalby, præstedatteren - "lille navne" sagde hun til Andreas, - og Jomfru Friis, der havde sit ligte liggende parat i sin kommode, saa folk kunne se - "Caroline Friis er ingen gris", hun havde anskaffet sig et geis, men det generede
1) en Manthe Morgenstjerne, der vist var en slags onkel til ham.

hende, så hun gik helst med det i hånden, - så var der "den dovstunne" og mange andre, som jeg her glemte.

I hele nordfløjen optoges stueetagen af oplagsrum til brandsel, terveskuret, hvor tervene blev stablede i høje mure, så man kunne gå ad gange imellem stablerne - der kom masser af tørvevogne kørende om efteråret - og brandhuset, hvor Nads, en mand med et tungeladigt ansigt med en mørk skægkrans under hagen, dag efter dag savede brandet, det ene stykke efter det andet, med en håndsav, idet store dynger af savsmuld samlede under hans savbuk - det kunne blive til løpper, hvis vi ikke holdt os fra det, sagde han. I terveskuret hang resterne af en søden prismekrone, som Ostenfeldt havde efterladt, dog kun stangen med en blå skål og enkelte prismar; ingen tænkte på at bevare den, og den er sikkert gået alt kødets gang.

Mellem terveskuret og brandhuset lå lighuset; når vi om morgenen hørte, at nogen var død, var vi inde i lighuset og så på liget, der lå under et lagen på en rød bære bænk i et hjørne. Man så enklidsene under lagenet. Senere op ad dagen var det lagt i kiste - en af dem Legtholt havde på lager, - i den hvide ligdragt med bugne strikter - en af de gamle, jeg husker ikke hvem, huggede strikterne med et lille jern med en blypude. - Gangkonen viste os kisten. "Vil I se hinner" - det var jo mest gamle koner - og hun løftede klædet fra det gamle, stive, gule ansigt; og så kom begravelsen med følget i gården og ligvognen eller ligbarerne.

Oppe i Klosterjorden lå Obels tobaksfabrik, og i deres fritider lå drengene fra fabriken på tobaksballerne, der var stablede op uden for fabriksbygningerne - ikke altid et lige behageligt eller passende selskab for små drenge. Jeg husker, at vi i 1827 var

med til fabrikkens 100-års jubilæum, og at vi stod i det lokale ud mod fabrikkgården, hvor Obel selv stod og modtog hyldest; der blev afsløret et maleri og holdt taler, og Obel og hans kompagnon Kier omfavnede hinanden. Om det egentlig havde været meningen, at far skulle komme med hele sit slæg, ved jeg ikke, men jeg var da med. Om aftenen var der fest, og far havde skrevet en sang, som vi fandt meget morsom og tit sang bagefter: "Gamle Kristen Vinther gik derinde etc."

I disse vidtløftige gårde og haver i kælderen og på lofterne var der en herlig tæsløglads for alle vore lege, alene eller med kammerater, der kom om eftermiddagen. En særlig barndoms lege-kammerat var Charles Knøth. Han kom hver torsdag eftermiddag, det var "hans dag", som han selv sagde til sin mor, glædede sig til at komme fra gang til gang. Hans mor var enke og ernærede sig ved tilfældigt arbejde, passede syge o.lign., han gik i kommuneskolen, dog vist i betalingskolen¹⁾, så vidt jeg husker, og var denne eftermiddag hos os fra middag til aften, deltager i alle vore lege, men jeg holdt ham tilberligt nede; jeg spurgte fæster, hvad der var mest "greve" eller "baron" - det var "greve"; så måtte Charles ikke blive mere end "baron", skent han bigede efter den grevestand, jeg selv antog. Vi gav ham fødselsdagsgaver - en violin til 25 øre kan jeg huske, - genstanden var i almindelighed i stykker, når han om aftenen gik hjem med den, efter den heftige leg om eftermiddagen - violinen var det i alt fald. - Lidt udenfor faldt Charles til vore fødselsdage, når vore kammerater kom til selskab: "Efter er det? hvor går Du i Skole?", og Charles følte sig også bedre tilpas, når vi var alene. - Han var en stor beundrer af

1) "betalingskolen" var en lidt finere kommuneskole; der betaltes ganske lidt, vist kun 1 kr. om måneden, men forskellen på klienttolet her og i den egentlige friskole var meget påfaldende.

mine kunstneriske arbejder og hjemførte hele det cirkus, jeg havde lavet og klippet ud; det kildrede min forfængelighed, da han fortalte, hvorledes det var blevet beundret hjemme af moderen og hendes veninder - særlig en lille pony, som havde søslet et lommetørklæde op, havde de fandt fortræffelig.

Da Charles kom ud af skolen, måske før - jeg husker det ikke så nøje - han var vist lidt ældre end jeg, men snarest min kammerat, hørte hans besøg hjemmeop, vi så ham aldrig mere. Han kom i handskenagerlære, men blev ked af det og blev barbererlærling, tror jeg. Jeg tror, jeg mødte ham engang i Aalborg, da jeg gik i katedralskolens højere klasser, men at han sagde, da vi skiltes, at vi to kendte nok ikke hinanden mere - men dette kan jeg ikke rigtig huske - derimod ved jeg, at jeg som ganske ung student mødte ham i Vinselskiftet, og han tiltalte mig, - jeg troede, det var en, der ville tiige, og så var det Charles; jeg kunne slet ikke tage situationen og var afvisende og lod ham gå - men med et stik i samvittigheden. Siden har jeg ikke set ham, hvis ikke en gang, jeg engang så på Storebøltsfargen gå fra borde, da jeg gik ombord - det var under sidste verdenskrig - var Charles; det faldt mig straks ind, om det ikke skulle være ham. På denne tid fandt jeg hans navn i en rigstelefonbog - han havde jernbanekiosken i Aalborg. Jeg skrev senere et brev til ham og bad ham fortælle mig lidt om sit liv, men mødet i Vinselskiftet har nok virket så afslækkende på ham, at han ikke fandt grund til at svare på mit brev 50 år efter; vi var imidlertid gode venner engang, og jeg skammer mig stadig over, at jeg ikke havde hjerte nok over for ham, da jeg mødte ham i Aalborg og i Vinselskiftet, til at vise glæde over mødet, og være venlig imod ham.

Jeg husker en anden dreng, Rigurd Holt, men han kom ikke

regelmæssigt - en lille nut dreng; han sagde engang, da han gik: "Min Mor sa' nok, jeg fik ikke noget Stads" - Det var fornuftig sagt af din Mor, min Dreng", sagde en af Mollys Veninder straks, og han tøffede af, - det havde jo været en let sag at finde et eller andet "stads" mellem vore kasserede ting, som kunne have bødet på hans skuffelse, - men børn er tankeløse og ikke videre barmhjertige.

Hverdagen i hospitalet gik ellers således, at vi stod op, så vi kunne komme i skole kl. 8, - faster havde svært skolesæden, vi havde pakket tornystret og om vinteren højt mas med at få de fra dagen i forvejen halvvide fedtlederstøvler på sparkende tæen med panelet for at få hulen til at glide ned. Fodtøjet blev hver morgen blanket, eller for fedtlederstøvlernes vedkommende, svært ind af en af de gamle mænd - Hansen, der sad på gangen uden for sovemønstrene med en "gålampe" i vindueskarmen og hale det regiment af fodtøj, der skulle gøres i stand. Bag ham stod det store grå skab, hvori vi gentede de æbler, der blev købt om efteråret ved "æbleokaderne" i havnen.

Så drak vi the og spiste smørrebrød - rugbrød og sigtebrød ovenpå hinanden - og kom af sted, - i almindelighed, da vi var sad, i rigelig tid, vi løb ad Adelsgade, ned ad Strandstien, forbi bager Havskildes bageri, hvor vi kunne føle bagerovnenes varme ved at lægge hånden på muren, og ud i Niels Ebbesensgade, hvor Jacobsens skole lå.

Hjemme gik de hver til sit, men samledes senere til morgenandagt, der fandt sted i spisestuen; jeg kan ikke huske denne morgenandagt hjemme, vi var jo altid i skole, men jeg ved, at den ofte blev afbrudt selv midt i "fædervor", når mælkemanden bankede hårdt på døren ud til køkkenet, han skulle jo mange steder, og de

gamle koner ventede med deres små potter og kander, så han kunne ikke vente, til ben og salmesang var forbi hos forstanderen.

Frrokost spistes kl. 11 - kaffe og smørrebrød, - men da var vi jo i skole. Middag kl. 2½, når vi var kommet hjem. Det første spørgsmål, når vi kom hjem fra skole, var altid: "Hvad skal vi ha' til middag?" - men middagsmader lå på nogle dage ret fast; søndag: Sædsuppe og steg. Mandag: Vælling og stegt fisk. Onsdag: Suppe og kogt oksekød med peberrodssauce. Lørdag: Ællebrød og pandekager eller æbleskiver, - de andre dage var middagsmaden fri - risengrød, vandgrød, sædgrød fløjlsgrød og alle retter med fars i karry, i sellerisauce etc. etc. - vi var i almindelighed glade ved middagen, - fedt på kødet kunne vi ikke lide - end ikke krøllefedt på en oksesteg eller fedtet på lammesteg, - men det er vist sådan med alle børn, - jeg har altid fået lov at krøse af tykmælk, - jeg fik mælk og tvæbakker i stedet, som jeg gør det endnu på mine gamle dage; jeg har engang spist en portion tykmælk op - det var på Langholt, da jeg var student, og jeg fik den ned, skønt det holdt hårdt. At jeg ikke spiser agurk eller sildesalat, mener jeg ikke gør noget - det behøver man ikke at spise, - rødbeder heller ikke. Det er nu efter min mening afgjort forkert at tvinge mad i børn, som de har afgjort aversion imod.

Der blev altid bedt bordben ved middagsbordet. - Far bad før måltidet "Velsign vort hus, velsign vort bord,
velsign den hele arme jord,
velsign os med din egen hånd,
Gud fader, søn og helligånd".

og efter måltidet

"Nu tak, o Gud, miskundelig
for mad og drikke rundelig
for dine gaver allesammen,
og met vor sjæl med nåde. Amen."

at far udelod "rundelig" en dag, da der havde været lidt knapt med skinke, viser jo kun, at han tænkte over det og ikke blot lirede en lektie af.

Men i det hele taget var ben og salmesang hjemme, som det havde været på Vosborg, noget der stadig kom igen i det daglige, som det er naturligt i alle hjem, hvor man virkelig mener noget med sin kristendom.

Efter middagsbordet - vi fik ikke kaffe efter bordet - læste vi lektier. Mor hjalp os stadig, lærte os i lektier og hjalp os med grammatik, da vi var kommet så vidt, at vi lærte sprog. Da jeg var 8½ år begyndte jeg i 4de klasse med tysk, og alle de lange regler og regler i Antjers vist ret ringe tyske grammatik blev spigret fast i min hjerne, der altid har haft klæbende evne, så jeg ikke glæmte dem så snart - ja, nogle af dem kan jeg da huske endnu, - at jeg intet - absolut intet - forbandt med reglerne, er en anden ting. Jeg kan huske mig stående på hovedet i den store lænestol, som far købte til mor, da hun ventede Andreas, og som Anna nu har, støttet mod den brede ryg med fødderne oppe i nærheden af taffeluret, som stod på en lille hylde i hjørnet, og lire regler af, mens mor sad ved sit sybord og fulgte med i bogen; det samme var tilfældet med katekismus, - Luthers lille Katekismus har jeg kunnet ordret udenad, - og Ralslevs lærebog - alle skriftstederne uden nogensinde at tænke over meningen, - og det var dog en grundtvigiansk forberedelsesskole, vi gik i. - Måske gør dette med udenadslæren, skriftsteder og salmevers - heller ikke noget; havde jeg siddet i en koncentrationslejr, havde jeg vist været glad over, hvad jeg kunne udenad. - Så kom eftermiddagens lege i gård og have og så fæsters højtlæsning efterhånden tidligere og

tidligere, når det blev tidlig mørkt; der var ingen tale om, at vi skulle gå tur eller sådan noget om vinteren, når det var for mørkt til at lege i haven.

Kl. 7 $\frac{1}{2}$ spiste vi til aften - og senere fik vi en femdel-lennad, som jeg tidligere har fortalt. Til aften fik vi the og smørrebrød, som pålæg var der kun ost - den skummetmalksost, som den gang kostede 5 øre pundet - det mener jeg da - aldrig pålæg på sigtebrød og kun eet stykke sigtebrød til hver - dog kunne det hende, at man på et stykke sigtebrød kunne få en gnalling ost "at bide ind til". Vi var kresne med smørret. - Margarine kendtes jo ikke - "Det er ikke smørmandens smør idag", klagede vi højlydt, når det indkøbte kvantum var spist op, og der var købt noget i en butik, til den brave bondemand - smørmanden - kom igen med sin forsyning, - senere lærte margarinens opdukning på markedet i begyndelsen af halvfemserne og at sætte vore fordringer ned.

Efter aftenbordet var der kun kort tid, til vi kl. 8 $\frac{1}{2}$ skulle i sang - derved har jeg fortalt.

Om søndagen gik de voksne i kirke om formiddagen - da vi blev større, kom vi med; forstanderen og præsten havde i forening den første stol til højre, der derfor var lukket med en låge, medens de andre kirkestole var åbne, uden låger. P.O. og jeg skulle skiftes og hver gå i kirke hver anden søndag, og vi passede på hinanden, at den anden ikke kneb ud. Jeg ved ikke, om det er rigtigt at tage børn med i kirken; prædiken keder dem uvagerligt, og de får luet ud af det. Så er der spørgsmålet om at give en god væne - ja hvis den bliver så indgroet, at de ikke smøger den af sig, så snart de bestemmer selv. Jeg sad engang ved en middag ved siden af fhv. justitsminister Elmqvist, søn af en overretssagfører i Aalborg, som var en af de stadige gæster i hospitalskirken;

Overretssagførereren havde mange børn og tog dem alle med i kirke, fortalte sønnen, og folk spurgte: "hvad skal de små børn i kirke?" - "Jeg giver dem i hvert fald en god vane", var svaret, - jeg ved det ikke; jeg havde nok i min ungdom en god samvittighed, når jeg gik i kirke hver anden søndag; jeg gjorde det for at glæde mor, men overholdt det næppe, efter at jeg var flyttet hjemmefra.

Efter kirkegangen var der ofte fremmede inde til frokost med skåret smørrebrød, som fæster havde lavet til rede, og kaffe. Jeg husker også Blagvist, skønt han ikke hørte til vor nærmeste omgang, og jeg havde indtrykket af, at mor ikke yndede ham, han var ikke altid helt "staeren", men Pensiorphs og Købmand Petersens og de gamle frøkner ^{Stine} ~~Mar~~ - kommunelærerinde med mange skægstrå om sin brede ^{snude} mund - og Schwartz, der malede blomster og storke på sorte lærstole - samt flere andre.

Efter frokost, eller måske var det først efter middag skulle - hele familien undertiden - tur med far; han kunne jo ikke gå med os om hverdage, og vi måtte se at blive nettede i udgangstøjet, vi passerede revne, når vi gik forbi far oppe ved havelågen, hvor han undertiden gjorde bemærkninger om pletter på tøjet o.lign. Så gik turen ud til "kilden" eller "skovbakken", hvor vi så ud over byen og sagte, om vi kunne finde hospitalets rede tage; hjem kunne vi gå gennem kirkegården, hvor lille Evald lå; uden for kirkegårdsporten boede "Sarens enke", der solgte kranse, - jeg ved ikke, hvad der dalgte sig under de mystiske ord "Sarens Enke", der stod på skiltet. På kirkegården, nær ved ^{grav} Evalds, var de gælles grave i lange rækker med de små trækors over, som far havde sørget for, at hospitalet satte, når ingen slægtning ville koste en markertavle, og lidt derfra brændte Hallings grav, en afbrudt

søjle med en herkules med kellen i en krans midt på søjlen, under de huller, der markerede, hvor nogle bronzebogstaver havde siddet, som en tyv havde tilvendt sig i den tre, at det var guld. Brigader Halling ejede Dronningensland slot i Vendsyssel og havde desuden en gård i Aalborg, det nuværende hotel "Phoenix"; han ville forskønne befolkningen på sit gods og giftede derfor - uden mange opbevelser - de kæneste karle med de kæneste piger; jeg har hørt, at man endda lang tid efter kunne konstatere virkningerne af denne eugeniske foranstaltning, men jeg ved ikke, om det er sandt. Indskriften om herkulesbilledet på hans gravmonument var "Bestemthed, Mandens sande Værd", så han har næppe ladet sig meget sige. Efter hjeskomsten kunne vi lege, som vi ville, til aftenbordet - det kunne også være, vi fik eftermiddagskaffe med kager til, men jeg har ikke indtrykket af, at det herte sig til, heller ikke, om det var før eller efter turen, - det var nok før. Læse lektier om søndagen tænkte vi aldrig på, det besærgedes om lørdag eftermiddag, når søndagen indvarsledes med, at gangkonen pudse messingknapperne på trappegelænderet op til vestre hus, og med, at organisten øvede sig på orglet - gamle Hansen, som pudsede vort fedtøj, var bølgetræder.

Om sommeren legede vi ude, som ovenfor fortalt, om vinteren inde med vores legetøj. Først vil jeg nævne tinsoldaterne, - far kom engang hjem fra København og havde købt mange æsker tinsoldater, som han havde forelsket sig i, - de var også meget søukke, det var detynde, adærket modellerede Nürnbergsoldater, som i skønhed langt overgår de tykke blysoldater, der senere dukkede op, og adærkede sig ved, at rytterne kunne tages af hesten, hvilket der slet ingen grund er til. Nej, de gamle var meget søukke, gid jeg havde dem endnu. Der var ridere i fuldstandig pladerustning

med visir og hjelmprydelser - på heste med rustninger og bringe og bagkrop; der var ridere til fods med to-håndsverd, der var redfrakkede englændere med tropenhjelm og kaffere med deres høvding, Setovajo kaldte vi ham - det var vistnok en sort høvding i det mørkeste Afrika, som englænderne havde haft meget besvær med - der var beduiner og franskmænd med røde bukser - vi var helt betattede over alt dette, som dukkede op på engang, og senere gik sængen 60 øre til Thorngren i Vinselskæfttet, der havde herlighe-derne til salg - søkkerne var små spånneker, hvor vi lagde solda-terne i lag mellem papir, en lille søkke kostede 60 øre, en stor 1 kr. 20, men så mange penge havde vi kun sjældent. Da Anna en- gang var i København - hun skulle gå på tegneskole - sendte vi hende ubetænksomt de 60 øre i et almindeligt brev; hun blev høj- tideligt kaldt op på posthuset, "da der var kommet et brev til hende, der måtte formodes at indeholde penge". Man åbnede konve- luttten, mens hun så på det, og de små penge trillede ud; 1/5 = 12 øre blev konfiskerede som bøde; den måtte hun vel selv lægge til, da hun så tilforhandlede sig soldaterne hos Thorngren - jeg husker, hun havde meget besvær med at få dem til at vise et or- dentligt udvalg, - ja, hvor er sådanne expeditioner utålelige, jeg husker, da drengene var små, hvorledes jeg ville købe ridder- soldater til dem, "riddere, riddere" bad jeg om, men de frentog dragoner og husarer!

Vi lagde meget med soldaterne - ridderne fik navne, Kong Erik, drost Peder etc. tre riddere til fods med kroner på hjel- men med greverne Hagh efter personer i Ingemanns "Landsbyberne".

Så var der dukketeatret. Leatholt havde lavet det, og det var udmærket. Først købte man de tyske billeder fra Hou Ruppin - de var billige, 4 øre arket, og gav os brogede stuedekorationer

eller bjerge; man kunne også få slotte og huse til at klippe ud, og klistre sammen, men det lykkedes sjældent helt, de måtte klæbes på pap, og så blev det uhandeligt og vanskeligt at klistre sammen, særlig runde tårne var det umuligt at have med at gøre. - Nå, men disse billige ark fordukkedes helt, da Alfred Jacobsens dekorationer kom, pragtfulde, godt tegnede, - men de kostede 25 øre arkket, og da der oftest skulle 3 ark til en dekoration, var det jo en foræm. - Jeg ønskede mig dekorationer til jul og fødselsdag, og husker særlig "Sneskoven" med rød solnedgangshimmel mellem hvide træer, anskaffet til en komedie fra "Bergenes Juleroser". Jeg husker egentlig ikke, at vi spillede så meget, det var det at stille teatret op og få pæne scenebilleder frem, at bringe dukkerne i orden, vi tegnede dem, vi manglede. Jeg husker mig af sort sytråd på en systen¹⁾ forsøge at lave et stort edlerkoppespind, der skulle bruges ved tableauret af "prinsessen i den sovende skov", hvor godt det lykkedes, husker jeg ikke, men det blev da anbragt over scenen, da prinsessen har sovet, var det ikke i 100 år, og prinsen kom og vækkede hende.

Og så var der endelig mit menageri; grunden til det var lagt på rejsen til København i udstillingsåret 1886, hvor zoologisk have havde optaget mig stærkt, og hvor jeg købte et bur med - vistnok - 12 papier-maché dyr; de lå allesammen ned i deres små aflukker, hvor der ikke var nogen plads. Senere købte jeg eller fik til fødselsdage dyr til menageriet - dyrefamilier af porcellæn kunne man dengang købe hos Ferdinand Haasen - Ferdinand Hansen sagde vi altid - oppe på Algade - hjortefamilier, hunde, katte etc. - og de indlemedes i min zoologiske have, hvor det at

1) en blyklump omgjort xz af tøj og med broderi foroven, som blev brugt til at fæste sytøjet ved, vistnok mest, når der blev syet et undertøj eller kjoler.

indrettede bure m.v. var det, der optog mig mest: En bjørnegrotte af en kasse med røde tårne på hjørnerne, små bure med indhegninger til elefanter etc. - jeg fik engang en elefant til min fødselsdag og tabte den på trappen op, da jeg gik i seng, så den gik i stykker, og fremtidig kunne den kun opstilles gående ud af sit bur; bagkroppen manglede jo; jeg forsøgte at lave en indhegning til hjortene af små grankviste, som nålene var faldet af, men da jeg mente at kunne få det hele til at sidde fast ved at lime disse kviste sammen med fiskelim, hvilket selvfølgelig ikke kunne holde, mislykkedes det foretagende. Mit bedste dyr var en Giraf med skind på, som også fik sin indhegning.

Af årets begivenheder hjemme var det første - betydningsfulde - der indtraf for mig, jo min fødselsdag, den 2^{den} februar. - Jeg havde den vanskabne, at Molly havde fødselsdag den 1ste, og at mor, som rimeligt var, helst ville slå fødselsdagene sammen og fejre med en fest. Det gik godt, da jeg var helt lille - jeg husker Molly og mig komme sammen ind i spisestuen, hvor fødselsdagsbordene var dækket, og jeg skulle gætte, hvilket der var mit - jeg tror, det ene var festers dybord i vinduesforayningen, det andet et lille bord stillet mellem de to døre til kabinettet og til dagligstuen - jeg gættede galt og nærmeste mig Mollys. - "Men se dog på tornytret", sagde mor, og jeg gik til det andet; det har derfor nok været, da jeg blev 5 år og skulle i skole om sommeren. Senere, da jeg blev større, var det vanskeligere med denne fællesfest; de små drenge, der kom til mig, var lynende kede af de store piger, der kom til Molly, og når vi skulle lege sammen, husker jeg da, at der, når vi kom ind for at se på noget, vi skulle gætte, blev peget på sådan en lille fyr, på en stol. - "Ja, han hører nu ikke med". Det blev derfor vist efterhånden opgivet, og vi fik fremmede hver for sig.

Senere blev der engang - det var, da jeg var 12 år og Molly 17 - holdt ungt selskab med dans for Molly, og far havde skrevet sang til hende, men tilføjet en lille vise til mig. "Lille Aage, lille Aage har det store held, at når han imorgen, vågner op i gården, 12 år fylder, 12 år fylder han den lille sjæl."

- Det kunne jeg ikke tage, jeg forsvandt under bordet, ud af billedstuen, hvor bordet var dækket - jeg sad ved et lille bord for enden af det store - og viste mig først, da de andre forlangst var gået fra bordet, og mor havde haft fat i den badende dreng og sagt: "Men far vilde jo glæde sig". - Det var nu også - synes jeg nu - noget altfor barnagtigt pjat at byde en dreng, der dog var blevet 12 år og gik i latinskolen.

For bedstemor døde i 1885, var det jo altid et spørgsmål, hvad man ville bruge "bedstemorskronen" til. Jeg husker, at jeg engang havde gået i længere tid og set på en billedbog "I skoven skulde være gilde" i Magnus J. Schultz's vindue ud mod Klosterfor-
det. Den kostede 1 kr. 25 øre, men mor gav mig de 25 øre, og jeg vendte stolt tilbage med mit indkøb. - Jeg pakkede op og satte mig ved dagligstuevinduet og bladede bogen igennem - med en flad og skaffet fornemmelse, "var det det hele" - men jeg sørgede mig nok senere over bogen, da versene blev læst for mig, hvis jeg ikke kunne læse selv; jeg kom i skole i 1883, og bedstemor døde først 5. februar 1885, så jeg kan endnu have fået en "bedstemorskrone" i 1885.

Jeg kan egentlig ikke sige, at jeg kan huske bedstemor; og hvormed han tog sig af os, når vi som små var på Voseborg, ved jeg ikke, men jeg har, netop ved at arbejde med disse gamle minder om livet på Voseborg, fået et indtryk af den betydelige personlighed, som han var. Jeg er blevet ganske indtaget i hende; det har

været en glæde at læse hendes breve, blot at se hendes faste, pyn-
telige håndskrift er en nødsal, og når man tænker på, hvor meget
hun havde at stå i i sit liv, det store hus, de mange børn, som
hun var så meget for, sin rastløse mand altid på farten, - og
angstelsen for ham, hans svaghed og senere hans sygelighed - så
forstår man, at kun en fast og stærk karakter kunne føre dette i-
gennem på den måde, hun gjorde det, hjulpet og støttet af den af-
gjorte kristentro, der udgjorde kernen i hendes liv. - Vi har
mange personer i vor slægt, som vi med glæde kan se tilbage på,
og være stolte af at nedstamme fra, og bedstemor på Vosborg er en
af dem.

Ikke lange efter sin fødselsdag kom fastelavnsmandag, hvor
vi skulle rundt at picke op. Vi glæde os ud, som vi bedst kunne
og begav os afsted i den mørke morgen over gården op til de gamle
- fastelavnsrisene havde vi fået af jomfru Kjalbye, hun lavede ny
hvert år til os, tregrenede med kulørt glanspapir - lagt dobbelt
og adklippet i frynser foran - viklet rundt om den midterste pind,
som Løstholt havde lavet, og de to sidegrene, som var sammenlagt
papir, der var limet til midterpinden; de var meget fine og meget
brogede. Gangkonerne vidste, hvem af de gamle, der ville pikes
op, og vi gik fra stue til stue og fik boller fra dem alle, -
masser af 2-eres boller, som blev taget enten fra bordet ved sen-
gen, eller liggende på dynen - vi begyndte hos Løstholts, hvor
store Løstholt var holdt i sengen, til vi kom, mens lille Løst-
holt lukkede os ind. - Hos hende fik vi ikke boller, men varme
sukkerkringler, - det var meget bedre.

Det forekommer mig, at det var umådelige masser af boller,
vi efterhånden fik samlet sammen, men de gled dog ned. - Op ad
formiddagen gik vi til fastelavnslejerne i skolen, men jeg mener

også, at vi engang imellem fik fat i en cementtønde, - der lå altid så mange i kælderen, mens restaureringsarbejdet stod på, - og slog katten af tanden hjemme, eller at vi bed til bolle eller med tilbundne øjne slog en urtepotte i stykker.

Af fastelavnslejerne i forberedelsesskolen kan jeg huske en festlighed, hvor jeg var ridder i virkelig ridderdragt - mors sorte fløjelsliv pyntet med nogle selvklæber på ærmerne ved skuldrene, Annas gymnastikbukser, trukket højt op, så de dannede blå puffer ved lårene, et par lange, røde strømper - også tilhørende et af pigeberne - bæret på hovedet og et træsverd ved siden - og som den vigtigste træk - den kappe af karmoisinrødt silkedamask, som mor havde syet af en stump, hun havde liggende, helt kantet med hvide herkulesbånd og med opstående krave; jeg havde sort halvmaske, så ingen skulle kende mig. Jeg var meget pragtfuld og burde have haft præmie for god udklædning, men jeg fik det ikke. Poul var somand og mødte med sin hvide matrosbluse og et par af Annas hvide bukser, hvor tangerne for nederen var riet op, hvilket ikke forhindrede, at hans kammerater var simple nok til at forholde ham, at det var hans søsters bukser, han gik i; hans bedste stykke var ellers en kridtpibe, der selvfølgelig passede godt til den raske segut. Disse fastelavnslejer må have været et af de sidste år jeg gik i forberedelsesskolen; i latinskolen havde vi, såvidt jeg husker, aldrig fastelavnslejer, og det var måske på det tidspunkt, at vi hjalp os med cementtønden hjemme.

Så gik jo året med påsken og påskehøjene og pinsen, hvor hospitalskirkens alter var pyntet med begegrene og forårsblomster. Jeg kan endda huske, da der var pinsemarked på pladsen ved havnen, hvor toldkammeret nu ligger; jeg husker i hvert fald en karussel

med to etager. Jeg var ikke oppe i den. På samme plads opstilledes senere Bonbwell³ menageri¹⁾, der en søndag eftermiddag drog ind ad Hobro landevejen med elefanter spændt for nogle af menagerivegnene og kameler for andre; vi var ude at se det komme og var også senere inde i menageriet, hvor lavetamnersken gik ind i løveburet. Pastor Bergsøe talte med hende - fransk eller tysk, jeg husker ikke hvad - og hun viste ham mærkerne af sårerne på sine arme og sagde, at hun var angst hver gang, hun gik ind til løverne. - Så var der eksamen i skolen - i forberedelsesskolen spillede den ikke stor rolle, var nærmest fornøjelig, i latinskolen derimod mere højtidelig. - Men kom undertiden og herte på os - jeg tror også, det var mere almindeligt dengang, end det senere blev, - og faster kunne følge med, - ikke altid til vor fryd, - ikke at vi ikke holdt meget af faster, men hun gjorde sig måske ikke så godt, lille og svar som hun var og med det dårlige øje, hun havde i al den tid, jeg kan huske. - "Er det din bedstemor?" sagde kammeraterne. - Men når eksamen var overstået, kom jo sommerferien - i min barndom far fars tid var vi ikke altid på Vesborg, men holdt ofte sommerferie hjemme - vi havde det jo også godt, hvor vi var. Pigebørnene rejste måske mere regelmæssigt til Vesborg.

Jeg husker, vi en sommer var i Jerslev præstegård, hvor Provst Albrecht Jørgensen, der tidligere havde været forstander for Staby højskole, boede; vi var der sammen med Parno og Kvald, der jo var brodersønner af fru Jørgensen. Det må have været i mine meget unge år, thi jeg husker, at vi skulle have lov til at gå i skjortetrusser, men jeg havde korte armer i skjorten, og det var jo forsmædeligt; så blev der taget et par armer af en gammel skjorte, og de blev hæftet på min lille skjorte, så den kunne se annerlig ud, men de sad dårligt og faldt ned hvert øjeblik; helt godt var det

1) jfr. Johs. V. Jensens "Himmerlandshistorier", side 148.

derfor ikke. Vi fik også lov at løbe med bare fødder ligesom bønderdrengene, men da kornstråene på de mæjede marker stak i de nøgne fødder, blev det igen opgivet. I Jerslev var vi også engang i en mindre ferie med faster, men det husker jeg ikke så meget om.

I 1886 var der stort sommerferiebesøg hjemme. Far ville gerne, at vi, der jo på Vosborg kom sammen med mors familie, skulle lære vore fætre og kusiner på fars side at kende, og inviterede dem alle på besøg den sommer; da vi selv var syv, og der kom 3 fra onkel Jens og 4 fra onkel Lauritz, så vi var 14 ialt. Jeg tror, det gik godt og fornøjeligt; vi faldt godt i tråd med Paul, Riner og Frederik, onkel Lauritz sønner, og søsteren Kelga, og med Niels Forsten, Ellen og Inge, onkel Jens's børn - onkel Lauritz yngste datter Johanne var ikke med fra begyndelsen, men kom senere, så blev vi 15. Far gjorde meget, for at vi skulle more os og se noget; vi var på de Smittske jernstøberier og så virksomheden, og vi var på glasværket, hvor hver fik et vinglas - ikke krystal - med navnet sløbet ind. Vi havde stort selskab engang med mange unge; far havde skrevet en lang sang på en lyserød strimmel, som blev sunget ved bordet, og vi spillede komedie - en akt af "Genboerne", besøget på regensen, men havde betroet mig - 8 års dreng - løjtnant v. Buddinges rolle, men det viste sig snart, at den kunne jeg ikke klare, - så blev Anna v. Buddinge og jeg Rikke, det passede nok bedre.

Det var ikke den eneste gang, det forsøgtes at give mig en rolle, - jeg kan huske Holly siddende en søndagformiddag i vinduet i barnekammeret og læse op for mig, hvad jeg skulle sige: "Endelig slap jeg hjem fra Lars Mathiesen" - det har altså været Klint i "Genboerne" - men det blev vist hurtigt opgivet.

I den sommerferie, hvor Københavnerbørnene var hos os, gik

vi daglig, som vi ellers var vant til hvert år, i vandet fra "Strømbadeanstalten" i Limfjorden, og på vejen spiste vi vanillie-snitter hos konditor Helle - ja ikke hver dag, det havde vi slet ikke penge til, men engang i mellem, når vi havde penge, - de kostede jo 5 øre stykket.

Næste år - 1887 - var "Hundredeårsfesten" på Norre Vosborg: da Peter Tang havde købt gården i 1787, havde den nu været i slægtens besiddelse i 100 år.

Vi havde møbler hjemme, og pigerbørnene var rejst alene, mens P.O. og jeg lå syge: så blev vi raske og kunne tage afsted et par dage før festen skulle holdes, - vi så være rejst alene: "pas på fingrene, når dørene lukkes og glem ikke at skifte i Langsæl" i hvert fald var mor ikke med; hun kom først samme dag, som festen blev afholdt, og jeg husker min henrykkelse, da jeg så hende i hendes bedste stads - en lysgrå silkekjole - aventet stå i havestuedøren. - Festen var meget storslået, og alt, hvad der hørte til familien var samlet der. - Der var kulørte lamper i haven, der var beflagter langs vestre grav, - der var skjolde med navne og årstal på, malet med limfarve - ak, det blev regnvejr netop, da festen skulle gå af - bordene var dækket på soirepladsen og måtte hurtigt flyttes op på salen; først da regnen hen på aftenen hørte op, kunne de kulørte lamper og beflagterne tændes. - jeg husker kun, at der ikke var plads til os børn ved bordene på salen, men vi sad i en sofa med en tallerken i skedet, samt at det var Marie Harboe, der sergede for serveringen ved den bordende, og han gav sine to børnebørn, der sad ved siden af sig, forleds hver et stykke kransekage - det skulle han nu heller ikke have gjort, men Pargo afviste forarget min hviskende besværgelse derover, han var altså en bedre dreng end jeg.

Året efter var udstillingsåret - 1888 - og far og mor tog med os to store drenge til København for at se udstillingen; de voksne boede på Missionshospitalet i Løngangsstræde, mens vi drenge boede hos onkel Lauritz, der dengang var i sin velagt og boede i en ret stor lejlighed på Vesterbrogade. Jeg husker den aften, da familien modtog os i den gamle skumle banegård i København, og vi kørte hjem med den i drosche, men interesserede os egentlig mest for spervognene, som vi aldrig før havde set. Vi lå sammen med fætrene og vågnede tidligt den næste morgen, før kl. 6 tror jeg, vakkede vores værter og spadserede ud ad Vesterbrogade, - vi ville i zoologisk have, men det mente fætrene var for tidligt, og vi nøjedes med at se det norske hus i Søndermarken, før vi gik hjem til morgenteen. Til udstillingen og Tivoli fik vi kort, og det var jo vor store oplevelse. - Kunstnerplanen, pantomimerne etc. og også udstillingen; vi var oppe i Tabergflasken, der nu står i Hellerup, vi fik chokolade fra Gloettas bod, hvor man fik bageret med, hvori den serveredes, vi så dykkeren gå ned i sit bassin. Selvfølgelig besøgte vi familien, var også ude hos onkel Jens, der boede i Skjolderåde, og kom hurtigt under vejrs med den stadige kritik fra tante Marie - onkel ^{Lauritz} ~~Marie~~ kone - over tante Sofies udygtighed og elendige husførelse, - om der var noget om det, ved jeg ikke. Vi besøgte overretsprokurator Rich. B. Lehmann, fars barndomsven, og var på skovtur med ham og familien. Vi var på Frederiksborg slot, hvorfra vi også besøgte Kammerherre Dahlstrøm, der boede i Fredensborg; vi så kejser Vilhelms indtog, da han aflagde Christian II et besøg, - vi stod nede ved toldboden og så de fine kareter køre forbi.

Vi var også i Fanoptikon, og hvor var det spændende med

tjeneren, der sad i vinduet og sov - han bevogtede hovedet i søvnen, - og alt^{alt} man så: "Herske hender, der sloges i en stue", - men det ikke var "Asgårdsreien"? - og kongefamilien og "Aingteatrets braki", hvor man kiggede ind ad en rude og så en loge, hvor tilskuerne var isiddet om på gulvet, mens flammerne rasede udenfor.

Vi boede som sagt hos Onkel Lauritz, og tante Marie tog sig moderligt af os, så moderligt, at hun endogså pyntede os med sine egne drenges kraver etc., når vi skulle med familien på udflugt. Det hjemlige udstyr - vor bedste stads var nye blå matrosdragter med hvide herkulesbånd på kraven - var hende ikke pyntelige nok, så der måtte hjælpes på de to drenge "fra provinsen". Hvor godt der syntes om det, ved jeg ikke.

Vi har sikkert også besøgt gamle onkel Frederik Barfred og de andre gamle af fars og mors slægt, men det husker jeg slet ikke.

Pudsigt nok husker jeg, hvorledes P.O., før vi tog afsted, foreholdt mig, at sådanne viser som "Donnerwetter - kong Christians fætter, han sidder på torvet og sælger billatter" eller "Har I hørt, har I hørt, hvad man her fortæller, kongen kone, han har spist 14 frikadeller, aa, aa, aa, aa, Det er dog forskrækkeligt, hvad folk kan hitte på" måtte jeg rigtignok ikke synge i København; hvis politiet hørte det, ville det gå mig galt.

Hele den Københavnertur var en stor oplevelse for os. På hjemvejen gjorde vi ophold på Baninge Søgaard, hvor en kammerherreinde Mylius boede; fader havde truffet datteren Martha Mylius¹⁾ - jeg ved ikke hvor og var kommet til at tale fortroligt med hende,

1) Martha Mylius, 1864-1912, gift ~~WMM~~ 1889 med kammerjunker F. C. Juul (død 1894), 2^{den} gang med kanselliråd A. V. Bredstrup til Haraldslund, havde 2 sønner, Erik, f- 1890, og Axel, f. 1892.

han var vist blevet en slags sjælsserger for hende; jeg mener, at han skaffede hende, der var nerveøst oprevet, nogen trøst og ligevægt ved religiøs påvirkning. Han følte sig i hvert fald stående i stor taknemlighedsæld til ham, og vi besøgte hende og familien på Renningsø Høi. Jeg var meget imponeret af slottet, af den livræklædte tjener og af, at drengene havde et sæt at ride på; der var to drenge ontrent på vor alder - men var lidt tilbageholdende over for Hertha Nylius, hvis åbenlyse hengivenhed for far han ikke rigtig kunne tage, men besøget, der kun varede een dag, forløb meget godt.

Efter fætrenes besøg hos os og vort i København skulle vi jo skrive til jul og fødselsdage eller svare på breva, vi havde fået. Hvis man gjorde sig klart, hvilken pløge det er for et barn at skrive et brev, ville man absolut slå en streg over alle forpligtelser i så henseende. Jeg husker, at far engang havde skrevet til Yoseb, at han havde ladet vort værelse male, og at han havde købt en kommode til mig på en auktion efter en af de gamle, men det tænkte jeg da ikke på at takke for - en kommode, nå ja, men der var så meget at gøre på Yoseb - så fik jeg et nyt brev om, at nu havde han tænkt at give kommoden til Mads, så jeg jo sjensynlig ikke brød mig om den, og så måtte jeg jo til at skrive.

Det er forevrigt den mahognikommode, som jeg har brugt i alle årene siden, og som Bent nu har, så den var nok værd at sige "Tak" for. Jeg husker også, hvorledes jeg skulle svare på et brev fra Helga og havde fyldt en halv side med undskyldninger for, at jeg ikke havde skrevet for - men hvad så, hvad skulle jeg fortælle? - Jeg skrev: "Jeg har en paphjelm." - det var ^{nu} det, der optog mig mest, men P.G., der så det, spurgte, hvad jeg troede, det

ragede Helga, og puphjælpen blev igen streget ud; hvad jeg så fandt på at fylde endnu en halv side med, husker jeg ikke.

I de følgende år tror jeg, vi mere regelmæssigt kom til Vogberg om sommeren. Jeg husker denne drøbenle jernbanetur. Vi gik i den tidlige morgen gennem de tomme gader til jernbanen og kom i toget hver med sin madpakke og sin bog til tidsfordriv på turen - nogle tykke indbundne almanakker, mange årgange sammen med mange fortællinger i, husker jeg bl.a. - nogenlunde hurtigt var toget i Langå, men så kom Vestbanen med standsnings ved alle stationer, hvor der blev rangeret og læsset torv - Sparker, Hedehrsbre etc. - og først hen på aftenen ankom vi trætte til Vesborg. Vort første spørgsmål, når vi sad på charabancen, der hentede os ved Veab station, var altid: "Hvem er kommet?" thi at der var andre gæster af familien, var selvfølgelig. Vi var glade, når vi hørte, at både Pearo og Ewald fra Ribe var der og Hester Dorotheas børn fra Herning. På den tid, da vi var små drenge, boede vi ofte på det blå kammer, hvor mor og hendes søstre havde boet i deres barndom, med sukkerkammeret ved siden af - vi var for resten ikke slæmme til at tage sukker - senere blev det værelserne i nordre hus, "overkammeret" og "underkammeret".

Pearo og Ewald havde boet et par år i Struer efter deres fars død sammen med kusinen Maria Porslev, der styrede hus for dem - de havde så megen formue efter faderen, at de kunne leve beskædent af renten; da de kom til Ribe, blev det sagt, at de var nogle af de store skattejere. Provst Roch var deres formyndere, og da han blev stiftsprovst i Ribe, flyttede de med for at gå i latinskolen der. - P.C. og jeg har engang besøgt dem i Struer - det besøg kan jeg ikke minde noget om - og derefter i Ribe sammen med far og mor; det var en påske, vi tog ferietil Kolding - vi skulle på rej-

sen spise bœf på Fredericia banegård, og det havde vi glædet os til hele turen ned; hjemme fik vi kun køkkenbœf (1½ stykke til hver) men bœffen i Fredericia var herant - nægte kødbœf så stor som et lokumselæg og med leg og kartofler. - Vi sad forventningsfulde ved bordet, - en bœf kom, nøjagtig som den var beskrevet, den fik P.C. - så kom opvarteren igen: "Ikke mere bœf, kalvefrikasse", og det blev sat foran mig - tænke sig min skaffelse, kogt kalvekød i sovn!

I Kolding besøgte vi Koldinghus, og vi fik hver et lille hæfte om slottets historie - der var et billede af den unge ridders henrettelse, i historien om "dansen på Koldinghus", man så ham ligge ved blokken, og boddelen holdt hovedet i vejret. Jeg var jo et meget fantasifuldt barn - "Grimms eventyr", som min gudmoder Sabine Høgsbro havde sendt mig, måtte sendes tilbage, fordi jeg drømte om billederne om natten, og min urolige søvn, med syner af riddere, der kom frem af stuens kroge, vakte forældrenes bekymring - jeg drømte da også godt nok om henrettelsen den nat på hotellet i Kolding, og straks, da jeg var kommet op, fik jeg fat i en saks, klippede billedet ud og brændte det i kakkelovnen, - måske ganske fornuftigt gjort af en 8 års dreng (jeg mener, at rojsen skete i påsken 1886). I Hibe havde vi det rart hos vore gode venner, fætrene; nogle bekymringer voldte vi nok, som da vi netop påskedagsmorgen vilde følges med en dreng, som Farno nok kendte, men ikke skattede om, til grænsen - det blev dog ikke til noget, Farno fik det vistnok afværget, og vi kom hjem, så vi kunne gå ned i kirke, eller en eftermiddag, da Lauritz Koch, en søn af stiftsprovsten og senere provst på Frøderiksberg, var kommet til at lege med os og sagde til P.C. - jeg ved ikke, hvad han havde gjort - "Jeg kalder dig en Gadedreng, fordi du opfører Dig som en sådan" - var han ikke præst allerede, så tegnede han dog godt nok til det. - Nå, men den mødte vi altså på Vosborg og Johannes Kvæld. Noe og Nielly Benson;

Evald Petersen og Johannes Evald Benzon har jeg ikke mange minder om; da de blev 14-15 år, kom de ud som landvæsenselever, og sommerferie havde de ikke, - men de andre, hvor legede vi godt sammen. - "Første Mand på vippen", "første mand på skierne" råbte vi, når vi fór ud i haven efter morgensangen. Hvor husker man spise-stuen på Vosborg, med det afspiste morgenbord, og solen faldende ind gennem vinduerne mod øst, hvor lindeløvet kastede grønne skygger, og mor og mostrene i lyske beundringsfulde; moster Berthea ved flygelet, og sangen: "Mind nu op i Jesu Navn, Du livsalig Morgenrede", eller hvad det nu kunne være, så læste moster Christine et stykke i en bog og sagde trosbekendelsen, bad derefter "Fader vor", og så kom afslutningssalmen; jeg var glædest, når man nåedes med "Verset" - "Så da frit, enhver til sit" - ikke blot, fordi det var så kort, men fordi det passede så godt. Jeg vil ikke sige, at vi var særlig glade ved morgensangen - den tog nogen tid, og der var jo så meget, vi skulle have lavet - men det var jo noget, som herte med, og jeg havde en meget dårlig samvittighed, når jeg en enkelt gang havde snydt for den.

Skierne - Vandiskierne - var gammelt inventar på Vosborg - der var skier også i mors ungdom - og vi morede os meget med dem. Skierne kunne sejle gravene helt rundt, - det kunne båden ikke, den måtte holde sig til den vestre, mest vandrige grav. Selvfølgelig kendte det ikke sjældent, at en faldt i graven, men det gjorde man ingen videre ophævelser over. - Da Hans og Estrid Ammitzboell senere som børn kom til Vosborg, blev også skierne en oplevelse for dem. Jeg husker Estrid spørge mig: "Skal du ikke snart ud på skierne, morbror" - "Hvorfor det" - "For jeg må ikke sejle, når du ikke er med" - så blev det jo til en tur.

Og Vippen og Gyngen: Gyngen stod på Soirépladsen, stille-

set rådne i midlertid, og den blev taget ned; men i vore dronge-
år var den der, og hvor kunne man gynges højt i den med den sugende
kildren i maven, som jeg egentlig ikke kunne lide. Og Vippen, ja vippe
kunne man jo, men det egentlige var her at blive kørt rundt omkring
den jernstang, der sad midt i den; det var skelt, når en af de
store kom og drejede vippen rundt med en fart, så man slet ikke
kunne holde sig fast, hvis man ikke klæmte til med både arme og
ben.

Så var der billardet - rigtig nok var kludet lappet - tilmed
med en lap, der havde en søm på midten, men vi spillede dog mungen
"Caroline" med gode elfenbensboller, og de få kø'er, der var bra-
gelige, - det var selvfølgelig mest, da vi blev lidt større, og
dygtige blev vi aldrig.

Endelig var der "Vogndammen" en pyt vand uden for Sanier-
have, hvor man tidligere havde vasket vogne, - halvt tilgroet af
iris, som dog altid var afblevstredet, når vi kom til Vosborg (som-
merferien begyndte jo dengang først 15. juli) - her byggede vi år
efter år et hus af græsterv - hvornæst det blev til, husker jeg
ikke så nøje, jeg tror ikke nogensinde det fik tag, men huset
blev xzx kaldet "Patrenes hvile"; det var, æns jeg var optaget
af "Feltlagens hustru", og Poul, Hos og jeg var pater - som pater
Hieronymus - de nærrestreges var Pargo vist ikke med til.

Vorpagter Jepsens børn var også vore legekammerater, djer-
vere og mere uferbeholdne i udtryk og optræden, end vi var vant
til, men uden at det gjorde os nogen skade.

Fra Vosborg gik den årlige Havtur til Fjand eller Husby
klit; vi havde, forekommer det mig, ofte regn på disse ture, hvor
der var lejet en vogn fra Vemb, der kørte de unge, medens de ældre
sad i char à bancen, og vi sang den ene vise efter den anden.

medens vi kørte de 3 mil, - "Blaksprutte"viser, og hvad det kunne være - og vi spiste frokost derude, en pakke smørrebrød til hver, som man havde lært af Frederik VII's hofstat under kongens besøg på Vosborg, hvad vi fik at drikke til, kan jeg ikke huske, - så gik vi i vandet, drenge og piger i behørig afstand fra hinanden, badedragt havde ingen, og så kørte vi hjem, - når det regnede indsvæbt i "havkapperne" - men det ikke var de kapper, der i vore modres ungdom blev benyttet, når de skulle ligge over i kroer, for ikke at komme i for nær berøring med sengetøjet.

Det var herlige ture, ligesom turene til Buarkrat ved storden - der badede de unge engang, og en ung pige, der kom ud i strømmen, ville være druknet, hvis ikke Anna og Solly, der svømmede godt, havde fået hende bragt i land, - eller ud i heden - til Lærkehøj - det var jo før bilernes tid, så det var begrænset, hvor langt, man kunne fare.

Men vi havde jo den gamle gård selv, alle de dage, der ikke var ture; tårnet, hvorfra man så ned i gården med brokningen i stort mønster, og det lille, altid rislende springvand i midten, og ned i storkereden med ugerne, eller se ud over de flade enge mod vest og syd og kirkerne, der kunne tælles i klart vejr uden om, - spiret, hvorfra mor havde spejdet efter kongens kortège under Frederik VII's besøg, interesserede os mindre; selvom de kulørte ruder var ganske morsomme at se igennem, var udsigten jo intet imod den fra tårnet.

Så var der "Senderhaven" med alle stikkelsbarbuskene, der skulle have deres daglige besøg eller "Serrehaven", hvor gartner Sørensen's hus lå, den samme Ole Sørensen, der var kommet til Vosborg som gartnerdreng og havde været der al tid siden, og som kunne fortælle så mange erindringer fra den tid, da statsråden stod

i hans velmagt".

Om eftermiddagen var der altid eftermiddagskaffe med store stykker hvidebrød - "brødkagerne" som man lagde for ned, før man gik i lag med smøkkagerne på mange fæde. Der var altid spøgsmål om, hvor eftermiddagskaffen skulle drikkes - oftest på verandaen ud for det østre hus, men det kunne også være på volden, ved det gamle Marientykt, i gamle frues have eller i en af plantagerne. Derefter eller mellem middag og kaffe gik vi i bad i stordænen, hvor der ligesom i vores ungdom - kan tælle meget om deres badeture i sine dagbøger - var sat et badehus ud ved "Helligkilde" nede ved åbredden i den ene plantage, tidligere en helbredende kilde, nu kun en krans af sten om en tør brand. Vi badede dog snarere nede i engen ved en drejning af åen, hvor der var grundt vand, - jeg husker en badetur, men det var meget senere, da jeg som kandidat kom til Vosborg, og Jvald Petersen boede der som forpagter med alle sine drenge. Vi gik derned i solskin og badede i solskin, men pludselig viste der sig en sky på himlen - jeg synes, den hang lige over os og brente sig mere og mere - og så kom der en torden-skylle, vi klæbte os på, hvert stykke, vi tog på, blev straks gennemledt, og pludselig så vi lyset slå nedovre på den anden side åen, og en gård kom i brand, mens flammerne på een gang spillede lange hele tagrygningen - det var betagende at se - og der blev en tørren tale, da vi kom hjem, vi måtte alle skifte fra yderst til inderst. Vor barndoms- og ungdoms badeture var dog mindre dramatiske.

Jeg kan også huske tordenvejr om natten, når vi stod op og halvtpåkledte samlede os i den lange gang, vi sad på de to trapper lige for indgangsdøren - den ene var blind, kan anbragt for asymetriens skyld - og vi fik "tordenkaffe", før vi, når det var trukket over, gik i seng igen.

Efter aftenbordet - smørrebrød og the og malk - legede vi på soirépladsen eller dansede, - française og lenciers dyrkede vi en del i nogle sommerferier - eller vi sad alle på den ydre vold og så solen gå ned og sang "Der står et slot i Vesterled, trøkket med gyldne skjolde"; var det regn eller mørkt hen på sommeren, sad vi efter aftenbordet samlede i karnapstuen og legede, "slumrelege" - kaldte Anna dem, - "et ord i to betydninger", "at komme ind som en person", "gætte hvad det andet parti har tænkt på" etc.

Der kunne også være selskaber - mester Christine var altid parat til et fæste, hvis der var en anledning - en stakenter- eller candidateksamen, en forlovelse, eller hvad det kunne være - med gilde på salen, og undertiden spillede vi også komedie, "Aste-tist Sans" af Høstrup og "Deklarationen" af Richardt; det sidste var med sange, og vi havde ikke andet instrument end Mester Hollivs harmonium, som jo ikke rigtigt egnede sig til de muntre melodier; det var "Deklarationen", vi spillede det år, da jeg var blevet student; da spiste vi i spisestuen og kongestuen nedenunder, medens teatret - hvad der var tilbage af det, nogen farve var der ikke på bagtappet - var stillet op på salen. - Det var det bagtæppe, der var malet til "en kone, der springer ud af vinduet", og som bedstemor skriver om i sit brev til bedstefar af 1850, kan jeg huske, mester sagde. Maleren var Niels Lund i Ulfborg, der var lidt af en kunstner. Senere blev han fotograf.

Når man tænker på, hvormange vi var - 20-24-26 daglig til bordet til alle måltider - og hvor lidt hjælp de egentlig havde - husholderske, jomfru Smidstrup og to piger - kan man forstå, hvilken byrde der blev lagt på mester; at det også var en stor udgift, tænkte vi aldrig på. Og hvor glad og venligt tog hun ikke imod os alle - at alle vi drenge ikke så meget som selv reiste vores senge,

fyldte vore vandkander og barstode vore sko, var en tankeløshed, som man så forandres over, at vore forældre ikke reagerede ind, men det tænkte man dengang ikke så meget på, man var vant til opvartning, og det faldt en ikke ind at gøre den slags ting selv, - ikke drengene; pigebarnene ordnede vist selv deres værelser.

Og hvem var så alle de mennesker, vi mødte - ja, fætrene og kusinerne har jeg jo nævnt, og dertil så jo også regnes onkel Valours børn af 1ste ægteskab; de var meget ældre end vi drenge og kunne aldrig blive kammerater med os som vore jævnaldrende, men de var venlige og rare ind os. - Da vi var børn, var det dem, der spillede komedie, - "Abeketten" og "Hos fotografen"; da var det gamle teater stillet op med ophæjet scenegulv, og dekorationen var helt gennemført, en stue med døre og vinduer, - senere lærte vi selv for det, og gulvet var aldrig havet, men vort komediespil var nu meget primitivt - nogen egentlig indstudering under ledelse af en instruktør var der ikke tale om; vi gjorde det så godt, vi kunne selv og nødte os herligt, - tilskuerne varheller ikke kritiske.

Den ældste af Valours børn, Elisabeth, blev senere gift med Aage Brummer i Vinding - han kaldtes arkitekt, men hvad uddannelse han havde, ved jeg ikke. Poul havde et skattet tilhold hos hende, da han var tømrerlærling i Vinding; han blev tilslidst nervenedbrudt og måtte under kur og pleje; hun havde flere detre, som jeg ikke ved rigtig rede på. Den anden, Sanild, blev gift med pastor Ludvig Ingerslev. Brylluppet stod på Veeborg, og mine søstre var med; der stod et ry af det bryllup bag efter, - festen på salen med sange og taler havde været ud over det almindelige herlig og munter. Det var hende, der, da der var tale om børn, sagde: "Helst 6, men hellere 12 end ingen". - De fik også en del børn, og da vi

blev ældre, måtte vi dem også på Vosborg, og Anna har haft forbindelse med nogle af detrene senere. Gunild var en karakter, "hvad vi vil-kvinde", "venstre kvinde", imod Københavns befæstning - her stødte han sammen med far, som han ellers satte højt - men venlig og rar og god imod os; jeg har engang besøgt hende sammen med mor i deres hjem i Jerna ved Sbierrg, hvor Ingerslev var præst - det var på vej til en sommerferie på Vosborg, - og da Inger og jeg som forlovede var på Vosborg - var Ingerslevs der også og tog overmåde venligt imod os; Ludvig Ingerslev skrev sang for os til en aftenfest, der blev holdt.

Den tredje, Ingeborg, blev gift med en Roepdorff - der vist var ved handelen, - det var et ikke helt harmonisk ægteskab, og de blev senere skilt - hun døde i Norge under visse romantiske forhold, som der ikke blev snakket om; hendes to døtre har vi ingen forbindelse haft med senere.

Hans Valeur - den yngste, den eneste søn - var en munter og livlig fyr, vi morde os altid over ham, og han var venlig imod os. Han var student, men det blev ikke til noget med hans studier. Senere blev han handelsgartner i Odense og døde ugift. Han var også i sine ældre år nerveuøst angrebet - turde ikke sove alene i et værelse.

Hans's ven var Ole Bæver, teologisk student, som var vor herlige kammerat i alle sommerferier, jo nok ældre end vi, men altid parat til at tage os med, når der var noget på færde. Ved hans fødselsdag - 10. august - var der altid fest - særlig en fest kan vi mindes, og kun fordi der var skrevet en sang, der krønkede og bedrovede Smidstrup så meget, da der var gjort betydning til en øveden chokolade ved en tidligere lejlighed. Johanne Smidstrup

var på Vosborg i mange år, hun var god og trofast - "jeg har tjent fruens tro i fruens mere dage", sagde hun i bevægede øjeblikke - men ikke altid let i sindet, følte sig tilsidesat og overset - kæmpede for at være "freken", men vi nægtede at titulere hende andet end "jomfru" - hun var god ind og som små og tog alt besværet med os som store, skønt vi slet ikke var påskønnende over for hende - det var nu synd.

Men det var Ole Rømer, jeg kom fra; han var som sagt altid venlig og god ind og - sad i almindelighed ovre i biblioteket og læste i sine teologiske bøger. Han døde ung, før jeg blev student.

Så var der Walstens. Tante Lucie med den ranke holdning og hendes to børn Dorothea og Ove. Dorothea (1864-1939) ^{var cand. mag og} endte som lektor ved katedralskolen i Ribe - jeg har senere hørt hendes lov synge af tidligere elever, der ikke havde ros nok for hende og hendes undervisning, - hun gik altid eller oftest uden hat og sit hår klippet, dog ikke helt kort, hvilket dengang var et særsyn. På sine ældre år led hun undertiden af nervøse lidelser - grænsende til sindssyge - men hun var venlig og rar, og vi kunne godt lide hende. Broderen Ove (1866-1951) syntes vi var vigtig og undgik ham; han beskæftigede sig ikke meget med os, men var dog med, da vi spillede "Estetisk Sans" og hjalp os dengang. Han var magister art. vistnok i engelsk, men da han led af epileptiske anfald, kunne han ikke være lærer, men sad på et magistratskontor og skrev gasregninger ud etc.; efter tante Lucies død giftede han sig 1936, og han blev meget gammel; han døde først 14. marts 1951, da han var 85 år gammel. Tante Lucie (1839-1935) havde haft en trang skæbne; manden Ferdinand Walsten (1833-1867) var adjunkt ved latinskolen i Flensborg, blev forðrevet efter 1864 og kom til København.

havn, men døde allerede 1867, og derefter sad konen enke i meget trange kår med de to små børn. Hun var en meget statelig dame, altid venlig mod os og indladende, har fortalt Anna mange af de ting, som er omtalt foran om Vosborg og livet der. Hun døde 18. maj 1935, 2 dage før hun ville have fyldt 96 år.

Kavnæs må også tante Lucies søster, Marie Harboe og hendes børn, af hvilke to af døtrene - Marie (Mippe) og Eleonora (Nora) - var hyppige gæster på Vosborg. Jeg har hørt, at der fra den gren af familien var en vis følelse af ret til at komme på Vosborg og blive der: "Det er betalt", sagde de, tankende på de billige betingelser, som bedstefar havde fået, da han overtog godset. Så var der broderen Peter Krarups børn - Thorhild, der senere kom til Amerika og døde der, og Anna - Anna K., som hun kaldtes til forskel fra vores Anna - vor kære ungdomsveninde, som var vor kammerat, særlig i vore studenterår; hun blev senere gift med en tandlæge Kasber i Ringe, og hendes sønner har jeg truffet. Weinertterne havde jo ingen børn, og de gamle søskende kom kun undtagelsesvis til Vosborg, gamle værdige præstemænd og deres værdige koner.

Endelig var der jo Agnete og Nikoline Koch - "Freknerne Kokkerne" sagde Smidstrup - dem kunne jeg egentlig ikke lide; de opholdt sig over, at jeg var krasen og ikke ville spise tykmælk, hvad jeg ikke var vant til hjemme. Nikoline holdt selv skole i Viborg og ville derfor gerne til kontrol prøve, hvoræget vi kunne - disse eksaminer holdt vi ikke af, men jeg brillerede engang med at deklamere "Cirkus Maximus" af Holger Drachmann, som jeg havde læst i en "Ude og Hjemme", for hende, og derfor bestode jeg megen ros.

Når vi kom hjem fra sommerferien, var gulvene nyfjerniserede hjemme, og vi genoptog vore læge i hospitalet, men tidt længtes vi

tilbage til tiden på Vosborg. - Far var aldrig med på Vosborg; i hvert fald kun et par dage i en særlig anledning - mor var ofte med, og faster også; imens førte far hus hjemme med en af pigerne. Da der var mange små børn, havde vi to piger; senere, da børnene blev større, kun een pige, men faster sørgede jo i almindelighed for madlavningen.

Af pigerne husker vi særlig Kristine og Anna, der var hos os i flere år. Anna var datter af Hedaa Lassen, som boede i en lille lejlighed i stueetagen af skolefløjen; hendes søster Madam Mathiesen var gangkone i nordre hus, og selv blev hun senere gangkone i det ny hospital. Hendes mand havde været stenhuggermester og sad vist ret godt i det, men døde tidligt fra konen og 3 små piger, der sad tilbage og intet havde. Hun havde nemlig foruden Anna, der endte som lærerkone i nordsjælland, to andre døtre, Karoline, der først var i lange tider hos Dr. Lorentzen og senere blev sygeplejerske på Frederiks hospital og godt gift, og Else. Else var vor legekammerat i vor barndom; lidt ældre end vi tog hun ivrigt del i alle vore barnlige lege, men særlig tog hun sig kærlig af Andreas, da han var lille, legede med ham, - jeg husker hende gå med den henrykte lille dreng om en grankvist i en flaske som juletræ i tiden før jul. Senere blev hun syg og lå altid i seng, vistnok med en nervøs - hysterisk - lidelse; hun blev gift med en præst, men døde ung.

Efteråret gik med parerne i haven og blomsterne, som faster passede, og så kom julen. Hvor var bagedagen - da dejgen blev ml-tet og alle kagerne rullet og fernet og bagt - en stor dag; hvert af børnene fik en klump dej, særlig lavet til os, og på hvidskurøde bordplader, der blev lagt på spisebordet, rullede vi dejgen

ud med en elflaske og formede alle slags figurer og kager. - Vores plader blev bagt tilsidst, og vi var meget ivrige for ikke at få det blandet sammen; de små drenges dejg havde jo ofte fået et noget gråagtigt udseende, når den var æltet og formet tilstrækkelig mange gange af de ikke altfor omhyggeligt vaskede hænder.

Så var der de andre juleforberedelser - selvfølgelig var vi med til at lave kurve og krammerhuse og net, der jo isvrigt gæmtes fra år til år og kun måtte suppleres op - og julegaverne; vi var altid meget optaget af, hvad vi skulle give hinanden; noget havde vi jo ikke at købe for, og de ting, vi havde miset, viste sig undertiden at ligge i et prislag, som vi slet ikke kunne svinge os op til; jeg husker nogle små nisser i et vindue, som jeg havde takseret til 10 øre, men som hvirvlede op i 50 øre eller mere; - da vi var helt små, blev der indkøbt marcipanfigurer - de kostede dengang 5 øre stykket - til alle, og de blev vist frem, når den lykkelige giver kom hjem fra sine indkøb - først derefter blev det bestemt, hvem der skulle have de enkelte ting, og så blev det øvrige vist frem, idet den ting blev holdt tilbage, som den pågældende skulle have. Pigeberens havde jo travlt med håndarbejder, der skulle være færdige til julen, men drengene havde ikke noget at lave, - jo, engang blev der indkøbt et ark med forskellige ting, der skulle sys med kulørt garn og blive små æsker etc., og som jeg skulle lave og bruge til julegaver; men P.C. vægrede sig energisk mod at anerkende noget sådant som julegave fra mig, og der blev derfor indkøbt en kniv til ham; hvad man kunne få i den branche for den 25 øre, jeg havde råd til at ofre på ham, ved jeg ikke rigtig, men en kniv blev det da. Senere lavede jeg engang en stor borg af pap til Andreas, men da var jeg en stor dreng - det var julen 1891, den jul, Anker var hos os - og det morde mig meget at lave borgen.

som jeg selv tegnede og malede vinduer på, - jeg er tilbøjelig til at tro, at han også fik sine riddersoldater ved den lejlighed; den næste jul lavede jeg hytter til en negerlandsby, malede med farvelade og udklippede og klistrede af karten, også til Andreas; det morsomste var et afgudsbillede, skåret i træ og deromkring 3 pæle med hvide dødningsheveder - lavet af piboler - det var i 1892, da jeg interesserede mig for keramik og havde skaffet mig pibeleret; men mor var misfornøjet med den gave, som kun tog plads op, og som Andreas kun ejfaldent legede med, - det var jo også den jul, vi var i hospitalet efter fars død.

Den selve juleaftensdag scorede vi os først med at danse om det endnu upyntede juletræ, der stod stort og højt under hvælvingen i billedstuen; mor pyntede juletræet, til vi blev store nok til at være med, og rundt langs væggene stod julebordene med alle de ting, vi fik; - pakkerne fra Vosborg blev jo altid mødeset med forventning, en gang kan jeg huske, at en blå slæde stod under juletræet. -

Kl. 3 gik vi alle i kirke i hospitalskirken, der strålede med alle sine levende lys tændt i lysekrone og lampetter, kunstig belysning fandtes ikke; det var liturgisk gudstjeneste, og fra år til år huskede vi epistlerne: "en søn er givet os, og fyrstendømmet skal være på hans skuldre, og hans navn skal være underlig, rådgiver, veldige Gud, evigheds-fader, fredsfyrste" og evangeliet: "men det begav sig i de dage", - vi ville have følt os snydt og bedraget, hvis man havde sagt at holde prædiken for os juleaften - som foretagsomme præster nu gør.

Når vi kom tilbage efter mangen et "Glædelig jul" - "Tak i lige måde" fra alle de kendte folk, der saaledes i hospitalskirken, spiste vi til middag - risengrød med mandel - den, der fik mandelen,

fik en særlig marcipangenstand - og gæsesteg, - vi var lo selv og pigerne og Hansen, der pådsede støvler, var med til bords, men jeg mener dog aldrig, vi havde mere end een gås, - måske blev den undertiden "strakt" med noget svinekad ved siden af.

- Vi huskede altid, hverledes Hansen, der havde fået en vin-ge, men derefter så, at der var bryst på fadet, med et "Tillader fru, at jeg bytter", sikrede sig et stykke bryst.

Så skulle der ventes, til der var taget af bordet og vasket op, - vi måtte ikke komme til juletræet, for også pigerne og faster kunne komme med, - men derefter gik far og mor ind for at tænde træet, og så gik døren op til den lyse, festlige stue, hvor træet strålede og spejlede sig i vinduet, og vi gik rundt om træet og sang de gamle salmer, som vi alle kunne udenad, og først derefter så vi på gaverne; nogle år havde vi numre på gaverne, og hver fik sine numre udløvere for at finde sine gaver. - Jeg husker, hverledes mor gav mig et nummer, og jeg øjeblikkelig dukkede ned og tog en lille søngetorligger, der lå under bordet, frem, med et panter-skind på rød grund. - "Men vidste du det?" sagde mor. "Nej, men jeg så det straks, da jeg kom ind." Jeg var henrykt over panter-skindet, det første tæppe, jeg havde øjet, og jeg har altid haft en svaghed for gulvtæpper, - der var ikke store tæpper hjemme, - jo far havde et fast tæppe i sit kontor - grønt med blade som en efterårsrøskovband, men hos kammeraterne var der jo faste tæpper i stuerne, "tæppe over hele gulvet" var jo i det hele toppunktet af pragt - øgte tæpper synes jeg derimod aldrig forekom i min barndom og ungdom - men pantertæppet opfyldte altså min sjæl med henrykkel-se. - Det må have været en tidligere jul, at mor gav mig to æsker tinsoldater, - "skal jeg have to æsker?", spurgte jeg læmslået. "Ja, Du skal have for en krone", sagde mor, - en æske kostede alt-

så 50 ere.

Bæstordene kan huske, at de gamle, som ikke havde andre steder at gå, kom over, mens lysene endnu brændte på træet, men det er helt gået sig af minde.

Når vi havde set på gaverne og sagt tak og samlet sammen, hvad vi havde fået og set på de andres, - læste før den julehistorie af Budde, der sædvanligt stod i "Juleroser" - de voksnes juleroser. "Børnenes juleroser" var i almindelighed julegave til en eller anden, - og denne oplæsning satte vi stor pris på, og den dannede et udmærket sømlingepunkt, når lysene var slukket på juletræet, og det endnu var for tidligt at gå i seng.

"Juleroser" fik vi aldrig at se før juleaften - derimod måtte "Blækepratten" eller dens forganger "Olfax" ses sidste søndag før jul, så vi kunne få lidt forsmag på glæderne. - Jeg har en hel del gamle "Olfax"-er liggende; jeg synes ærlig talt, de er temmelig kedelige.

1ste juledag var vi alle med i kirke, og derefter gik juledagene med at lege med gaverne, klippe ud, klistre sammen, hvad der var i "Børnenes juleroser", eller hvad vi ellers havde at arbejde med, f.eks. teaterdekorationer. Tidt var der jo også juleselskab enten hjemme eller andetsteds, f.eks. hos grosserer J. Petersen, hvor det altid gik flot til. Mor var aldrig meget påpasselig med at sige: "Hils nu derhenne" o.lign.; det regnede han egentlig ikke for noget, og da en artig dreng havde bukket for fru Petersen og sagt: "Jeg skal hilse fra far og mor", og det blev min tur - uden at jeg fremførte nogen hilsen, spurgte han: "Skal du ikke også hilse fra far og mor?" - "Nej", sagde jeg. - "Jo, det skal du vist." "Nej, jeg skal ikke, mor har ingenting sagt." - Der legede vi disse julelege, hvor man skal gætte, hvad det tænker

på eller "lade ringen gå", eller hvad de nu hed, som man næsten aldrig ser mere - eller vi dansede.

Jeg havde gået i danseskole een vinter, mere blev det ikke til, hos freken Zangenberg i Hotel Danias store sal. Jeg var fortvivlet, da jeg skulle derhen, hangte mig fast i trappegelanderet og hylede og skreg, - en endefuld? nej, slet ikke, - jeg erindrer ikke, jeg nogensinde har fået smæk eller bank, kun een gang, da P.C. og jeg havde griset os usædvanlig rødsomt til i en gruebunke, som murerne havde efterladt, der var gras i skjorte og underbukser, tilmed blev vi truede med, at næste gang, det passerede, ville far give os bank, - en spadserestok, som håndtaget var knækket af, var blevet mærket "H.E." = Hester Erik; den hang på en hylde i kontoret, men var kun en prydggenstand, der aldrig blev brugt.

Nå, men jeg blev altså min protest til trods slået op til freken Zangenberg og gik i danseskole den vinter, - genert som jeg var, var jeg bange for at inklinere og fik derfor altid de dårligste piger, så snart den eneste - gult hår, blå øjne, sløjfe på håret, et onglebarn - som jeg turde danse med, var taget, hvad hun hed, aner jeg ikke.

Jeg husker mig til børnsal hos prokurator Hasselbalchs, hvor jeg også havde holdt mig tilbage, så der tilsidst kun var en ældre pige i brøn kjole tilbage til mig. Jeg husker min arm om dette brune liv; jeg synes, at jeg var så lille - det var i 1889, ser jeg af fars dagbog, så jeg var 11 år - at mit hovede var ud for hendes side. - Det gik ikke godt, jeg husker prokuratøren bøje sig spørgende ned over mig, og hvorledes jeg herte en hvissen af drenge og piger, der samlede sig om parret: "Man siger, han har gået i danseskole". - Det var egentlig underligt, at jeg var så genert - jeg var en ken lille dreng, velbegavet og kunne dog

nek finde på, når jeg var mellem komiserator - men over for fremmede, altid genert og kedelig. - - det har egentlig fulgt mig hele mit liv, til min embedsstilling gav mig den pondus, som jeg selv manglede, og skaffede mig af med alle de mindreværdskomplekser, som jeg har lidt under; men jeg har aldrig været kvik i replikken, aldrig nogen god bordherre; skønt jeg er et hurtigt hovede, for såvidt som jeg er en hurtig arbejder, har jeg altid manglet de rappe svar, kvikhed og morsomhed; lidt kedelig har jeg altid været.

Vi havde jo også undertiden juleselskab hjemme. Jeg husker en gang, vi spillede en scene af "En Sparv i Trædansen". Anna var Havn, P.O. Klint og Holly Bronning Gunild. Julstræet var flyttet lidt til side, det forestillede Dyrehaven, og Holly, der nylig havde brækket sin arm, da hun faldt på skøjter, steg som Bronning Gunild frem bag en skærm, hvid og rød i vinterne og i hvide stivede skorter, der havde holdt deres friskhed i forbausende grad i det mosehal, hvorfra hun antoges at komme. "Ja, hvor det lettet, nattens kælige vind", deklamerede hun, og komedien fortsattes.

Vi dansede i landemodesalen; hjemme var jeg mere frimodig, men nogen stor danser blev jeg ikke, og baller var mig en plage, til jeg i min latinskoletid kom sammen med Lorentzens pigebern, som jeg kom til at kende godt, og som gerne dansede med mig; også deres veninder lærte jeg at kende, så jeg ikke stod helt ukendt i et hjørne. Og jeg blev ivrig efter at få mit balkort fyldt med de pigers navne, som jeg kendte, - jeg begyndte også at få kottillon, og var ikke altid den, der måtte danse med kurven, når damen skulle give 3 herrerne af de 3 ting, hun havde fået overladt, den ene en ring - hun ville hun selv danse med - og den anden en blomst - han måtte inklinere for hvem hun ville - og den tredje den færeste kurv, som den ulykkelige måtte danse rundt med alene.

Vore forældre kom selvfølgelig også endel ud, og vi så dem da i stadsen, når de skulle af sted; i almindelighed var middags-selskaber kl. 5. Far havde aldrig, hverken til daglig eller til fest slips på, en hvid manchetskjorte - kalarte skjorter kendtes overhovedet ikke - og en nedfaldende stivet flip; da han havde det store fuldeskug ned over brystet, så man ikke meget, at slipset manglede, men vi syntes dog undertiden, at det var underligt. Mor bar sit hår, som hun havde haft det siden sin ungdom, en krans af proptrækkerkreller fra øre til øre; der blev sat papillotter i håret om aftenen, og om morgenen blev det krollet med en rund træpind, en krollepind; om varme jærn var der ikke tale, og det behøvedes heller ikke, da mor havde meget naturligt krol i sit smukke hår. Hun havde altid kappe eller hårpynt, der, når hun skulle være fin, var prydet med en stradsfjer ned over de hvide kniplinger. Det klædte hende ubetinget, men i midten af halvfemserne fik vi hende dog til at prøve med opsat hår, og da hendes hår som anført havde meget naturligt krol, klædte også dette hende godt. Mor havde selvfølgelig kun een silkekjole til stads, grå- og sortstribet, husker jeg bedst - dog var der også en sort- og rødstribet, der vist benyttedes, da kong Christian IX besøgte hospitalet under en landmandsudstilling, dyrskue, eller hvad det var. Det var i provisorietiden, og der var demonstrationer imod ham under besøget, og det foresvæver mig, at dette af denne grund blev afkørtet. "Bannebrog" sejlede bort om eftermiddagen, og kongen deltog ikke i festmåltidet, - men jeg husker de røde kuske og tjenere på vognene i gården. Der var selvfølgelig ikke tale om, at mors selskabskjoler var nedringede eller havde korte ærmer; det var vistnok på det tidspunkt utænkeligt for en ældre gift kone.

Vi havde også selskaber hjemme, sædvanligvis aftenelskaber

hvor der gaves en varm ret - kogte hns i en lys sauce og koldt bord, til hvilket fæster havde lavet forskellige anretninger, jeg husker sildesalater anrettet i nogle aflange krystalskåle og pyntet med gule og hvide striber af hakket æggeblomme og æggehvide; de fik rødvin til maden, og der holdtes altid taler - egentlig ventedes det, at enhver herre med agtelse for sig selv skulle holde mindst een tale, og far, der altid bad berdben også ved selskaber, holdt gerne flere taler; der blev også sunget, salmer og sange som det kunne være. - For os børn var disse selskaber en festlighed; vi nød jo maden, spiste så meget pålæg på franskbrød, som vi gad eje, og på engang fik vi toppen af kransekagen - der altid var desserten - en engel af mel og vand eller anden figur, hvad det nu kunne være.

Herrerne trak sig så tilbage til fars kontor for at ryge cigarer - far røg aldrig selv - madens damerne blev i dagligstuen, hvor lyskronens 6 lys lyste op på hvælvingens dekorationer og indskrifter, og mange lamper var anbragt på forskellige steder. At ryge i dagligstuen var utænkeligt, kort blev der aldrig spillet og heller ikke musiceret; far holdt egentlig meget af musik og gik gerne på koncerter, men var ikke selv på nogen måde udevende musiker, han sang heller ikke; mor havde lært at spille som ung, men han dyrkede det ikke videre, og musikalsk kunne man ikke kalde hende. Derfor har vi også hjemme hørt meget lidt musik, og vort are blev ikke øvet - om det havde nyttet noget over for mig, der er positivt amusikalsk, tvivler jeg meget på. Mine sønner har derfor også hørt meget lidt musik herhjemme.

Vor læge var dr. Lorentzen, tandlæge var Andersen, der først boede oppe på Algade. Jeg husker, at jeg var hos ham for at få en kindtand trukket ud - det er den eneste, jeg mangler; jeg har de andre 31, - jeg havde haft tandpine i flere dage, havde haft en

krydderpose på kinden, men der var ingen vej udenom tandlægens tang. Her var med og var glad, da jeg ikke sagde en lyd, da tanden blev trukket ud. "Det var jo godt", sagde han, men da jeg kom ned på gaden og stod og spyttede blod, sagde jeg: "Det vil jeg aldrig mere" - og det er altså lykkedes mig hidindtil.

Senere flyttede Andersen ned på Torvet, og man kom op for at få tænderne plomberet, - jeg mener, at jeg kan huske, da man endnu ikke havde rokken, men den kom snart som tortarinstrument. Det var i et værelse med plydesstole, og jeg synes viftespalmer, og Andersen selv var i jaket og lagde sin cigar fra sig, idet han greb spejlet og børst.

Før herte til dem, der aldrig havde vovt med sine tænder; han børstede aldrig tænder, skyllede kun sin mund, men jeg tror, han havde alle sine tænder i behold, da han døde.

Hospitalet ejede en del kirker, der skulle tilses, og vi kom derfor undertiden med far i landauer ud på landet på kirkesyn; også ellers, når vi skulle besøge nogen i omegnen, kørte vi i lej- et landauer, og jeg kan huske den følelse, hvordan man vågnede op stiv og utilpas, når man på hjemturen var sovnet ind i et hjørne af vognen; og pludselig var man hjemme og skulle klæde sig af og i seng. Vi besøgte bl.a. nogle gange en proprietær Hæle på en gård; den første gang viste drengen sig sin hestestald, indrettet i for- eldrenes servante, og da jeg nogle år efter kom derud, kom jeg ind i sovekammeret - hvordan ved jeg ikke - og blev skuffet, da jeg åbnede servanten og fandt rammet fuldt af støvler.

Jeg kom i skole, da jeg var 5 år - ja en sommeren 1883, som jeg var fyldt 5 år i februar. Det var i en lille trekantet klasse nede i Slottsgade, hvor L. G. Jacobsen havde sin forberedelsesskole. Det var vistnok et rum i hans private lejlighed, thi det forekommer

mig, at man efter morgensangen, der fandt sted kl. 9 af hensyn til de små, der først kom sent i skole, passerede hans dagligstue før at komme til skoleklasserne; jeg kan huske mig siddende på brandekassen en dag, jeg var kommet for sent i skole, og så skaren, der drog forbi. Vi var en 6-7 småirange, der mødtes i denne 1ste klasse - i hvert fald var en af dem Verner Hauboe, som senere blev officer og endte som direktør for rekytriffelsyndikatet, en anden vistnok Erik Valeur - en af Carl Valeurs sønner - som blev handelsmand, men en overgang var knyttet til udenrigsministeriet.

Jeg mener, at det var, mens jeg endnu gik i 1ste klasse, at skolen flyttede til en af Jacobsen opført ny bygning i Niels Købeksstræde; jeg kan i hvert fald huske, at jeg var en af de små drenge, der sad på en række barnestole på første række ved indvielses-højtideligheden; bygningens stueetage var indrettet til klasseværelser, og mellem to af disse var der en sammenfoldelig væg, så de kunne slås sammen og hele skolen samles der; det var der indvielsen foregik og morgensangen og sangen efter det store frikvarter fandt sted. I kælderen var der indrettet et meget primitivt gymnastiklokale. Jacobsens skole var en grundtvigiansk skole; han var selv cand. theol., hans kone underviste i de små klasser, og levrigt havde han lærere, der vistnok var slet betalte og gennemgående ikke var fremragende. Der var som sagt morgensang hver morgen med saltesang, trosbekendelsen og fadervor, men desuden var der efter det store frikvarter sang af Morten Thoresens sangbog: "Hr. Sinclair drog over saltet hav", "Hr. Karl han sidder ved bredden bord", "Når kommer varen vel" - der var da en, der fik lov "at være den, der spurgte" "Må jeg spørge?" - "Må jeg spørge?" - en gang blev jeg som lille dreng uden at have bedt om det udpeget til at "spørge" - men jeg turde ikke, dertil var jeg for genert, og en anden

fik lov. En af sangene var "I vor barndom vi hørte kartovernes brag" - den slutter med "Leve Danmark, leve, leve, leve Danmark, vor moder, den havfrue stolt", hvilket foranledigede Otto Justesen til at kalde Edvard Elmqvists mor "en havfrue", hvilket igen foranledigede, at Edvard Elmqvist sparkede Otto Justesen i maven.

Hvordan jeg lærte at læse, stave og regne - om mor måske allerede havde læst med mig - aner jeg ikke, men vi fik ret tidligt lektier for, som vi måtte læse hjemme, og meget lærte vi som tidligere omtalt udenad. Nogen god skole vil jeg ikke kalde den; dertil var lærerne gennemgående for ringe. Vi havde engang en ældre lærer, Kragh - han havde vist selv haft en skole, som var gået rammands for ham. - Jeg husker ham i hvert fald fortælle, hvordan han, da han havde skole selv, når drengene var uertige, lagde dem over sit knæ "og slog dem på et lille blødt sted, hvor det nok gør ondt, men hvor det ikke gør noget, at læreren slår" - om han bruede os med samme konfekt, ved jeg ikke, men der blev i hvert fald aldrig gjort alvor af det. Der blev i det hele ikke slået meget i Jacobsens skole - i adjunktskolen, hvis drenge egentlig så noget ned på drengene fra Jacobsens skole, havde de spanskrør i klasserne, - vi så det, når vi om søndagen i skoleflojen ved hospitalet fik lov at se den tomme skole ledsaget af den kone, der boede ved skolen. - Her Jacobsen nøjedes med at smække over fingrene - "kom så med djer finger" (han havde en mærkelig udtale af det danske sprog) - det gjorde næppe meget ondt, men der tædtedes pligt-skyldigst. De Kisse Holm havde fået over fingrene, lagde han hovedet ned på armene, men hviskede noget til sidekammeraten: "Hvad siger han"? spurgte Jacobsen. "Han siger, det smager godt" rapporterede denne usling øjeblikkelig. "Så så vi rette os efter djer smag", sagde Jacobsen og slæbte ham ind i kontoret til yderligere -

måske kraftigere - afstraffelse.

Man gav ikke daglige karakterer i den skole, den var jo frisindet og grundtvigiansk, men vi havde en anmærkningsbog, hvori vores udyder blev optegnet, og som skulle bringes tilbage underskrevet af en af forældrene, der så antoges at påtage sig straffen.

"Nå således, må jeg så udbede mig din notisebog", sagde hr. Kragh. - Vi kunne også slide efter. - Jeg kan huske, at jeg lærte - måske eneste - gang sad efter for 16-stykket, som jeg ikke kunne; jeg lærte det let på 5 minutter og ville så hjem, men læreren havde time i en af de ældre klasser, så jeg måtte pent vente en time, til han var færdig der, og det var jo også godt nok til mig.

Vi havde en overgang en lærer Poulsen, der var seminarist, og hvis danske sprog var genstand for vor spot som ikke lydefrit; pådsigt nok, for vort Aalborg jydsk med sine mange bløde "i'er" efter konsonanter - "vorðen", "vorðe" - var det så sandt heller ikke, "ligge og lægge" "sidde og sætte" var vi ikke stive i - "jeg har sat efter", sagde man altid.

Poulsen kunne blive ubændigt hidsig og tampe løs med knyttede næver, når man tirsede ham tilstrækkeligt. "Vil du trods'? Du skal ha' slag, du skal ^{Sandelig} ha' slag", råbte han. En hr. Hansen - en ung fyr, der boede i et tænt værelse i skolen - blev der ikke længe; han var matematiker og udmærkede sig senere ved universitetet. Mine søstre spurgte mig en dag: "Hvem holder du mest af af dine lærere?" - "Jeg holder mest af hr. Jacobsen, for det skal man jo, men derefter holder jeg mest af hr. Poulsen." - Leonie belærte de mig om, at der ikke var noget pligtbud, der nødvendiggjorde, at man holdt mest af bestyreren.

Jeg husker mange af de små drenge, jeg gik i klasse med i denne forberedelsesskole. Foruden Verner Hauboe og Erik Valeur

Peter Velle, Poul Duns, Viggo Støger, Herman og Daniel Rechnitzer. Andreas Bodenhoff, Marius Hansen, - de fleste af dem kom hjemme, undertiden af sig selv om eftermiddagen at lege i haven eller kælderen, eller inviteret til søndag eftermiddag. Rechnitzers, sønner af en konsul og skibsreder eller grosserer, der havde villa ude ved kilden - havde en gang grønt fløjelstøj på, hvilket ikke afholdt os fra at bemale tøjet med kridt - om det var distinktioner som officerer eller kun som korollarere, husker jeg ikke. Vi kom også til kammeraterne til fødselsdagsselskaber, hvor man samledes pyntede - til chokolade, og så legede rover og soldater, "pave" el. lign., før vi mere derangerede kom til aftensbordet. - Det var jo den vilde jagt gennem bus eller græs, til en person, der hed "vicevarien", og som vi ikke kendte sidestykke til hjemme, viste sig og skulde ud; ofte var festlighederne henlagt til kilden eller skovbakken, og jeg husker mig engang løbe hjem fra skovbakken med en stor trekantet flænge i min matrosbluse, hele ryggen var flænget på en torn, før et få skiftet - det var min bedste bluse - den med herkulestændene - så det var virkelig meget kedeligt. Jeg mødte på vejen Erik Valeurs mor, som jeg egentlig ikke kunne lide, men hun hjalp mig venligt til rette med nogle knappenåle, så det dog så nogenlunde manerligt ud, mens jeg løb hjem.

Der var en dreng, der hed Aage Kjar; jeg har senere tænkt, at han da vist var henad de mongoloide børn med de besynderlige øjne, han havde; hans intelligenskvotient var i hvert fald meget ringe, og vi morede os over de ringe resultater, denne stakkel, som altså også blev sat til at læse tysk, kom til. Han var vistnok meget ældre end vi andre, men det gik ikke op for os.

Så var der Kaj Lassen, søn af den Kathrine Lund, som far

en overgang havde sværmet for. Han fortalte, at han fik mange klø
hjemme, endogså tjenestepigen havde lov til at give ham en ende-
fald, når han syntes, det tiltrængtes. Vi kom sammen, selvom der
ikke var selskab - og jeg var der en eftermiddag, da dette passere-
de. Pigen trak ham ud i køkkenet for at søkke ham - om det var
derfor, jeg tissede i bukserne, ved jeg ikke - men den næste dag
var jeg i skolen egentlig ganske glad ved, at når han vidste noget
om mig - pølen på gulvet - så vidste jeg noget om ham - tjenestepi-
gens "endefald" - så det kunne gå lige op; - han var imidlertid for-
nuftig nok til hverken at hentyde til det ene eller det andet, da
vi taltes ved næste dag.

En del af disse kammerater fulgte mig op i latinskolen, blandt
dem også Evenning Rytter, den senere justitsminister, som vi gik i
klasse med i Jacobsons skole; han var nogle år ældre end vi og blev
student et år før. "Evenning Nielsen Kragh Rytter, født i Veddam
pr. Badsund", sagde han, da han kom i skole. Det var i provisorie-
årene, og da hans far var højremand, kunne han ikke begå sig mellem
drenge i landsbyskolen og kom derfor i skole i Aalborg. Jeg har
truffet ham senere, - også da han var justitsminister - og vi var
stadig dus, men nogen forbindelse med ham har jeg ikke haft.

Iøvrigt har jeg senere helt tabt de fleste af de kammerater,
jeg havde fået i skolen af syne. Viggo Steger traf mig en gang på
gaden i København og fulgte mig op i ministeriet - han ville tigge
og gik med 5 kr. - Marius Hansen traf jeg i en sporvogn under
sidste verdenskrig, han var stor vingrosserer da, - som dreng i
skolen var han ikke fremragende. De andre så jeg måske et glimt
af, når jeg som student kom til Aalborg, men ikke senere.

De politiske kæmpe i firserne gav genlyd helt ned i skolen.
Her var ivrig konservativ, stærkt optaget af forsvarssagen - med-

stifter af forsvarsforeningen i Aalborg, - og af den frivillige selvbeskæftning, og vi børn så på venstre som landets kraftskade, - skønt vistnok en del af vor omgangskreds nærmest var venstremænd.

Vi begyndte i skolen med tysk i 4de klasse, altså da jeg var 8 år. - Der var ikke tale om, at man forsøgte at bibringe os en særlig udtale af de tyske ord, det gik altsammen på vort Aalborg-jysk med bløde "d"er og fløde "v"er, men allerede tidligere - i 3^{die} klasse - lærte vi dansk grammatik efter en lille gul lærebog - vi lærte bl.a. prepositionerne udenad på rømme, hvad det nu skulle gøre godt for, - men jeg husker, hvordan vi, da vi i frikvarteret mødte de andre klasser ved pissoiret i hjørnet af gården, over for 1ste og 2^{den} klasse pralede med, at vi lærte grammatik. Det forekommer mig, at hele skolen stimlede sammen om dette pissoir i hvert frikvarter - der var en rødhåret dreng, der, når han rigtig anstrengte sig, kunne sende sin stråle så højt, at den gik over plankeværket.

I et hjørne af gården var Jacobsens hønsehus. Jeg kan huske, at fru Jacobsen sagde, at hvad vi ikke kunne spise af vores skolemad, kunne vi jo give til hønsene, og at jeg ret regelmæssigt afleverede et stykke til dem, indtil mor sagde, at den gode mad med dyrt pålæg, som vi fik med, sandelig var til os selv og ikke til Jacobsens høns. Der var jo megen mad at smøre til alle de skolebørn, der skulle sørges for, - en gang var der i stedet for nogle stykker nogle 2-eres kager, - "blødt brød" med sukker - det var blevet anbefalet som billigere og ligeså godt; det var det jo ikke og blev igen opgivet. Der var en kone med nogle store kurve med sådant "blødt brød", som kom til køkkendøren hjemme, det var meget fristende, skønt hverken konen eller kurvene var videre rene; at snyde næsen i fingrene var meget almindeligt - både for hende og bageren, der bragte rugbrød i en lille vogn.

Men de fremmede sprog begyndte altså med tysk i 4de klasse.-
 Hr. Jacobsen var sproglærer i alle fag, - og fransk i 5te; her
 gjordes dog et forsøg på fransk udtale, hvordan det så faldt ud.
 Der var en 6te klasse for dem, der ikke skulle eller kunne komme
 op i latinskolen, og da jeg med mine 10 år ved adgangen af 5te
 klasse blev anset for at være for ung til at komme i latinskolen,
 kom jeg i stedet i 6te klasse, hvor jeg og en anden dreng - det
 var vist Foul Bang - fik latin med hr. Jacobsen efter Forchammers
 lille blå bog, der begynder med "mensa rotunda, via recta, ripa
 occulta" etc. Så gik vi i gang med alle de forskellige deklinatio-
 ner og conjugationer, som derefter fulgte mig til lode i de 7 år, jeg
 gik i latinskolen; da jeg i de sidste år også læste latin - lektie-
 læsning - med forskellige små drenge, kunne jeg tilsidst "Madvig"
 til fuldkommenhed.

Et af de sidste år, vi gik i Jacobsens skole, var vi en fe-
 rie i Saltum præstegård hos pastor Tønnesen; Saltum kirke udmærkede
 sig ved nogle kalkmalerier, der med stor ligefremhed og uden hæn-
 ninger illustrerede menneskenes syndighed også på det seksuelle
 område, og disse billeder i korets hvalving optog os nok en del.
 Jeg husker, at der var en grøft Ahlefeldt på en gård i nærheden,
 som vi besøgte - imponerede over at være hos en virkelig levende
 greve - og med drengen der og Tønnesens drenge var vi en tur ved
 havet; hvorledes jeg var kommet til at have ansvaret for et par
 af de andres sko, ved jeg ikke; men jeg havde stillet dem i en klit,
 og siden efter snede jeg ikke hvilken; vi søgte rundt - alle klit-
 ter ligner jo hinanden - og der faldt en stor sten fra mit bryst,
 da jeg pludselig faldt over skoene.

Det var, mens jeg gik i Jacobsens skole, at vi fik skarla-
 gensfeber hjemme. Johanne og Molly fik det og vist også P. G.; de

syge blev isolerede i nogle værelser ovenpå, hver lær lukkede sig inde med dem og plejede dem, mens vi andre ikke måtte gå i skole i 6 uger.

Da var det, at Anna og jeg kom til at gå i skole sammen; korpsslægt Schæffers kone, der havde lærerindeeksamen, tilbød at læse med os, og hver dag traskede vi hen til hende - Schæffers boede på torvet - og læste et par timer ved bordet i hendes spisestue. Det var jo i virkeligheden meget opofrende af hende at give de to formiddagstimer til det arbejde hver eneste dag i 6 uger, og han var sed imod os - vi fik frodage en dag, da de havde haft selskab dagen før - og hun læste omhyggeligt og venligt med os. Anna læste engelsk og læste en historie "En halv time i ridderskabets verden"; det var mig meget vanskeligt at holde tankerne ved mine regnestykker, efterhånden som fortællingen skred frem. Det var måske derfor, hun en dag, da hun havde sagt, at hun godt kunne skrive med venstre hånd, og skrev på min tavle: "Du er ikke påpasselig". - "Det gælder dig", sagde hun til mig, - det var egentlig andre tæner end dem, der sædvanligt led i Jacobsens skole, skønt mit vidnesbyrd fra denne ikke altid var strålende; "går an", som var betegnelsen - egentlig en god betegnelse, for karakteren "godt" var den hyppigste karakter på nogle vidnesbyrd, så lige fremragende var det ikke altid. Jeg fik også undertiden et "mindre godt", der svarede til "tg".

Jeg kan huske, at jeg en dag hos fru. Schæffer sad forpint af indre ure. "Skal du ud", spurgte hun. Ja, det skulle jeg da, og hun viste mig til rette. "Hvordan kunne han vide det?" spurgte Anna, da vi gik hjem. "Han kunne måske lagte det", tilføjede hun. Det turde jeg ikke ganske benægte.

Det var også, mens jeg gik i Jacobsens skole, at jeg første gang var i teatret til "Rindern af Randers bro". - Det var en

"Landboforestilling" - "Lampeforestilling", sagde vi, som gaves om eftermiddagen, for at benderne kunne komme hjem i orientlig tid. - Og jeg glædede mig vanvittigt. Jeg kan huske, at jeg tegnede et billede af far, der tog billetter, men P.O., der havde været i teatret engang før, sagde, at sådan var teatret slet ikke.

Vi kom derhen, vi havde den vinter nogle brune, bredskyggede filthatte, som egentlig klædte os godt; da vi var små, og vor påklædning ikke kostede alverden, ville mor gerne pynte os, og da Frenchs drenge gik med etonkraver, fik vi også nogle nedfaldende flipper til stads med små sløjfer, og det klædte os også godt, - nå, men disse filthatte havde vi med i teatret; to børn sad på een voksens plads, vi sad på vores overfrakker, som vi tog med ind, og havde desuden hver et stykke franskbrødsørrerbrød i papir at fortære under forestillingen - hvorfor det egentlig ansås for nødvendigt, at vi indtog fortæring under den tre timers forestilling, ved jeg ikke. Fester var med os, og vi var latter og ører, fra tæppet gik op, til det gik ned. Da munken blev dræbt af Holle under slagsmålet i grev Certs sovekammer - en pæn borgerlig stue med gråt tapetpapir, var faster fornuftig nok til at holde min filthatt for ansigtet af mig, så alle rødslerne på scenen ikke skulde ophidses mig for stærkt.

Næste gang var "Jorden rundt i 80 dage" - da Passerpartout var sprunget op fra hålet - jeg synes, han var i ridderdragt med pafarsær - og havde bortført den skønne kvinde, sagde jeg til faster, der igen var vor ledsager: "nu er det værste overstået". - jeg tænkte ikke på indianerne i sneskooven i Amerika, hvor toget så øjensynligt blev skubbet frem af to mænd, der gik bag det flade sætstykke, - men også det overstod jeg.

Jeg var allerede som lille dreng tilbageholdende og gæmsel-

agtig, - jeg blev derfor i de eldste klasser af Jacobsens skole kaldt "gamle", og derfor hed Poul "unge". Jeg husker en kammerat, der, når vi sang salmelinien "thi evigt nu skinner livets lys for gamle og så for unge", pegede først på mig og så på Poul.

Rudsigt er det, at en kammerat, som jeg for resten ikke kendte videre til, da vi en dag på vejen fra skole mødte "Trommemanden", der ligesom far havde langt fuldstæg, vadede med mig om, at det var min far, - hvordan jeg fik ham overbevist om fejltagelsen, husker jeg ikke, men jeg fik da 5 øre af ham, fordi han havde tabt vaddemålet. Nu var det os forbudt hjemmefra at tage med penge af skolekammeraterne, så jeg blev ganske lettet, da gevinsten eller størstedelen af den blev borte for mig. "Trommemanden" var den mand, der udråbte bekendtgørelser - auktioner o.lign. på gaden efter et have slået en hvirvel på sin tromme. Han skulle også en gang have trommet om Andreas, da han som lille var løbet hjemmefra; han blev imidlertid fundet, for trommemanden fik lejlighed til at bekendtgøre hans forsvinden. Poul var sat til at passe på ham, og ville gøre det så godt, at han ville lave et bur til ham af noget hansenet, men mens han var beskæftiget dermed, forsvandt drengen og begav sig på vandring ud i byen, hvor han havnede hos en rullekone, "damen med mellen", som han senere var meget optaget af.

Da jeg skulle til optagelsesprøve i latinskolen, var det endnu i den gamle bygning i Jensfru Anegade - det gik godt, kun klagede adjunkt Rasmussen over min udtale af présent du subjonctif af "avoir" - men da vi begyndte skolen, var det i den ny fine skoleude i Saxogade. - Vi var den sommer - 1889 - alle 7 på Vosborg, og så, da ferien var ved at slutte, kom der kopper til Aalborg, ikke meget alvorligt, men dog nok til, at ferien blev forlænget,

og alle blev revaccinerede. Jeg husker, at det blev sagt, at nogle børn var truffet legende i den gamle postvogn, som brugtes til at køre koppepatienter i, men jeg ved ikke, om nogen blev smittet eller kunne være blevet smittet deraf. Det er underligt, men jeg kan huske, at jeg egentlig var ked af, at vi skulle blive længere på Vosborg. Jeg længtes hjem.

Men 14 dage efter endte da ferien, og vi gik i latinskolen - den nye fine skole, hvor 30 små drenge fra forskellige skoler i og uden for Aalborg samlede i 1ste klasse, der lå på 1ste sal og var smykket med store kolorerede kulturhistoriske billeder, "en turnering", "en bebyggelse af en middelalderby", "et rokokostykke" etc.

En månedstid efter holdtes indvielsesfesten, hvortil kultusminister Seavenius med sine embedsmænd kom tilstede, og jeg så for første gang en rigtig levende minister ved festen i solemnitets-salen, - en sal øverst oppe i skolen - lidet anende, at sådanne væsener skulle blive min daglige omgang senere i livet. Jeg var med til at synge den pompøse kantate: "Nye hjem for Åndens unge streben, skænske bøn for ungdomsfriske år, med den første hilsens glade jubel ^{trangen} gennem dine sale går.", og herefter alle talerne, biskop Scheusboe og rektor Anklær talte i hvert fald; alle drengene stod op under hele forestillingen, som vi også altid gjorde det ved translocationer senere hen; det kunne nok have, at en enkelt drattede os, men det gjorde intet skår i glæden.

Om aftenen var der skolebal i håndværkerforeningen, hvor far bl.a. talte over et ord af profeten Jeremias - hvad det var, husker jeg ikke, men det gik langt over min forstand; der var intet bord, men vi gik rundt med tallerkener i hånden og to små potestjer til hver; hvad vi ellers fik, husker jeg ikke, men derimod at Seavenius var der - civil med storkersstjernen på kjolen - han

dansede med biskoppens datter; jeg slægte ham med øjnene, da han stod i garderoben, og rektor tog afsked med ham, - ballet har næppe moret ham.

Det var meget spændende med de ny lærere - af ny fag var der kun latin, som jo ikke var nyt for mig. Der var kommet en del ny lærere, der blev budt velkommen den første dag i sanglesalen - vi sang "lovsang", kun en enkelt salme, ingen bøn; mandag morgen og lørdag eftermiddag, hvor der blev taget 10 minutter af henholdsvis første og sidste time - med dette buk for religionen mente latskolen at have tilfredsstillet vor religiøse trang - ja, i de første 4 klasser havde vi jo også undervisning i religion; samtidig blev der givet meddelelser, "uiddelt særlig alvorlige irettesættelser etc. Det var rektor Ankjer, der var skolens leder, en mand, hvis begreb om, hvad vi nu kalder barnpsykologi, vistnok var lig nul. - P.O., der gik i 1ste klasse et år, før jeg kom i skolen, - i Jacobsens skole havde vi gået i klasse sammen i nogle år i hvert fald - havde oplevet en sag med en dreng fra et pønt hjem, der havde stjålet; han fik prygl på skolen og blev derefter smidt ud, - men dette sidste - ikke pryglene - fandt sted for åbent tæppe, mens hele skolen var samlet om synderen: "Du har betrædt forbryderbanen" etc. - vi var rystede, da vi hørte det, ikke over rektors opførsel - han hyldede jo øjensynligt den i strafferetten i det væsentlige forladte "afskrækkelsesteori", men over drengens forderlighed. - Jeg husker også en gang, da en større dreng havde banket en mindre; det var jo således, at man ikke måtte læse lektier i skolegården, og efter det store frikvarter, hvor størsteparten af eleverne gik hjem for at spise, således derfor nogle stykker for at kigge over på den næste times lektier lige uden for skoleporten for at styrte ind, lige når der ringedes. Da dette burde forhindres - hvorfor for resten? - blev der posteret en lille

dreng, der skulle låse døren ud til gaden, lige når det ringede; han gjorde det så prompte, at han slog døren i lige for næsten af den store, og hvad var naturligere, end at denne gjorde op med ham i et følgende frikvarter? Han sladrede, og rektor trak den store ind i den lilles klasse: "Vil du så bede om forladelse og sige, at du har opført dig som en uartig dreng" - Den store tøvede. "Vil du så tage dine bøger og gå hjem, så er du smidt ud af skolen" - Den store gråd, som han var pisket, af forbitrelse og skam, men fik da de fællese ord frem. - men han blev bedre af det?

Ved hver translokation ved skoleårets slutning blev hver enkelt dreng nævnt og fik sit - ofte snertende - videsbyrd, hvis der var noget særligt at bemærke, - man mærede sig over rektors satiriske bemærkninger, når de gik ud over andre, men de, som det gik ud over, skammede af raseri.

Fra 1ste klasse husker jeg en episode; rektors afstraffelses måde for små forseelser var at rykke opad i de små hår ved ørerne, og en dreng - Ravnberg, hvad han hed til fornavn, kan jeg ikke huske, i latinskolen kaldte vi altid hinanden ved efternavn - satte armene op over hovedet, så han ikke kunne komme til; hvad han havde gjort, husker jeg ikke. "Saa henter jeg spanskrøret, det er det allersimpleste", og rektor gik, - vi sad spændte og forfærdede, til han kom op igen, - tog Ravnberg ved armen og slog ham med spanskrøret over ryggen - Ravnberg rændte rundt med fremskudt mave og indadklemt ryg, og rektor fulgte efter rundt og rundt - jeg tror egentlig ikke, det var nogen meget smertelig afstraffelse, men de 29 små drenge sad med stive øjne og spændte miner og så på. - Ravnberg gråd også, om af smerte eller vræde, ved jeg ikke. Der stod i det hele ikke megen skræk af det at komme til rektor om lørdag eftermiddag med en dårlig karakterbog eller en

anmærkning, - det var mest "skammen" mere end frygten for pryglene, som vel heller ikke altid fulgte; - ja, jeg har aldrig været der, men der taltes overlegent om rektors evner i den retning.

Rektor Ankjar indtog en særstilling blandt det iøvrigt slet lønnede lærerpersonale. Han havde rigelige indtægter af "adjunkt-skolen", som han havde fået anbragt i ledige klasselokaler i den ny skolebygning - vel for en billig leje og uden udgift til pedel og opvarmning, og han førte stort hus. Han var enkemand, havde vistnok haft tuberkulose i sin ungdom, men var blevet helbredet med årene; hans kone og 6 børn døde imidlertid fra ham af tuberkulose; jeg kan huske tre, - Christen, Charlotte og Ludvig -; de to førstnævnte døde imidlertid tidligt. Charlotte var veninde med Johanne, og den ældste Ludvig var noget ældre. Han spillede med i dilettant-komedie, og han sagde, at man kunne mærke, at hans mor var en Phister. Han sagde, da han mødte en på kirkegården: "Jeg går og ser på lejlighed." Han døde i 1891. Rektor Ankjar var nær omgangsven af vore forældre, - ikke at mor særlig yndede ham, der var nogen uoverensstemmelse mellem hende og far, da han første gang skulle bedes efter deres ægteskab, men mor bejede sig. - Han kom altså hjemme og var i det hele en søgt og skattet selskabsmand, hvis middage var berømt. "Er det sandt, rektor Ankjar, at De har 12 slags liker?" spurgte en dame. - "Nej, det er ikke", var svaret, "for jeg har 14".

Også hans daglige middag var værd at få del i. To adjunkter, der havde hjulpet med noget eftermiddagsarbejde - forberedelser til et skolebal - og som han bad hjem med til middag, blev stillet over for kaviar og agerhøns, is og champagne. Men han var ikke afholdt af lærerpersonalet; Han og overlærer Herskind, en gammel original, havde drevet "adjunkt-skolen" i fællesskab, men Herskind trak

sig ud af det; de havde imidlertid været venner ved skolen i mange år, og jeg mener at have hørt - men ved det ikke bestemt - at de havde lovet hinanden ikke at søge rektoratet, da det blev ledigt, men Ankjer søgte og fik det - efter den dag hved Perskind helt med Ankjer, og de kom slet ikke sammen, - om de hilste på hinanden på skolen, husker jeg ikke.

Han var også søelig; en ung adjunkt, der var brouilleret med ham, straffede han ved, at han ganske inddrog hans ekstratimer, der var et væsentligt tilleg til den ringe løn.

Personlig havde jeg intet udestående med rektor; jeg harte vel endogså til dem, der så op til ham, morede mig over hans sarkasmer - over for andre - og skattede hans lærerevner, der iøvrigt var ret middelmådige efter mit skøn; vi havde ham i tysk i de første skoleår - her kunne han vistnok alt, hvad der kunne forlanges, han havde jo skrevet en tysk grammatik, - og i græsk i 5te og 6te klasse. Når han skulle oversætte lektionen til næste gang, hændte det, at han kerte fast, så lånte han af en af drengene de små blå tyske oversættelser, som man kunne få, og sagde så "Naa ja, han tager det på den måde, man kunne også tage det lidt anderledes, men lad os nu holde os til dette."

Der Vm var imidlertid ingen af os drenge, der lod os dupere af dette forslag på at komme uden om sin uvidenhed. - Om forberedelse til skoletimerne var der for den tids lærere næppe tale; de havde vistnok for meget aftenarbejde andre steder for at få det hele til at løbe rundt.

I festskriftet ved skolens 400 års jubilæum - Aalborg Kate-
dralskole. 1540 - 1940 - findes (side 280-288) en skildring af skolen under rektor Ankjer og af hans personlighed. Der lægges her ikke skjul på hans stejlehed og hans øjensynlige brist, men der gives ham

dog en vis ros som den faste og bestemte leder af skolen, stående i en overgangstid, hvor han stærkt bekæmpede alt det nye, ubetinget forankret, som han var i forvisningen om den klassiske dannelses nødvendighed for at holde den akademiske uddannelses standard ved lige. Da almen-skoleloven kom med den nysproglige linie, måtte han fortrække; nogle år før havde han måttet gå ned til den matematisk-naturvidenskabelige linies indførelse ved skolen, skønt han så dybt ned på de studenter, som den udklækkede.

Mine bemærkninger ovenfor er derfor kun skoledrengens iagttagelser.

I skolens ordensreglement, der var aftrykt foran i karakterbogen, var der en paragraf: "offentlig tobaksrygning af en discipel anses for usæmnelig og er forbudt," - her var Apkjær ubønhørlig streng; det handte, at han indtog stipendiet for en fattig dreng, som han smølte med cigar på gaden.

Jeg ved, at jeg har røget cigaret nogle gange ud af Anneberg-vejen, men jeg slap godt fra det.

Af andre lærere husker jeg særlig overlærer Ovesen, - en fin gammel mand, hvis hovedfag var matematik, men som også læste historie med os i 1ste klasse, - adtalen af navnene i den gamle historie, som vi jo første gang stilledes overfor, voldte os store vanskeligheder, husker jeg. Jeg var flink i matematik, og jeg kunne vel også i almindelighed min historie. Hver elev blev hørt i historie hver anden time, og derved kunne hele klassen blive hørt hver uge og få sin karakter i karakterbogen. Til vor overraskelse var denne gamle herre en ivrig jæger og kom til klapjagt på St. Restrup; derfor tog han fri en lørdag, hvor vi havde historie, og det gjaldt derfor om at få hele klassen hørt i den anden historietime midt i ugen. Da han kom til mig i protokollen, sagde han: - "Ja, så er der Bar-

fod, jeg ved, han kan det, så det er ug." - "Snyderi" blev der råbt efter mig i frikvarteret, - jeg vidste ikke bedre end at "benægte fakta", men om lørdagen stod "ug"et i karakterbogen. - Overlærer Ovesen kom hjemme; han og far havde været venner fra far kom til Aalborg som redaktør; han havde en - vistnok svagelig kone - og en eneste søn, der gjorde ham megen sorg; det sagdes, at moderen bag faderens ryg havde givet ham lov til alt, hvad faderen havde forbudt. Far var Ovesens fortrolige og blev også sat til at tale med sønnen - Aksel - og søge at påvirke ham, men det hjalp ikke meget - da han som student kom til København, skøjede han voldsomt ud og blev sendt en overgang til Amerika, - dertil exporterede vi jo dengang al mislykket ungdom - men jeg mener dog, at han efter sin hjemkomst blev juridisk kandidat og ansat på et eller andet offentligt kontor i Aalborg; hjemmefra fik han sin frokostpakke med, men lod den gå i papirkurven og spiste frokost på "Phoenix" - pegende for opvarteren på, hvad han ønskede, for at ikke andre gæster skulle høre hans stemme, så det kunne rygtes, at han spiste på "Phoenix". Det forevæver mig, at han blev forfalden, kom på et drukkerrjem tilsidst, men jeg ved det ikke bestemt; han døde ung. Jeg husker ham som en høj, flot ung mand, mærkbart og med en stor mustache, - han kom undertiden hjemme sammen med forældrene.

Jeg mener kun, vi havde Ovesen i matematik i de to første klasser, så jeg har ikke det blændende indtryk af hans evner som lærer, som omtales i det ovennævnte værk om Aalborg Katedralskole. Jeg husker i hvert fald, at de svageste i klassen blev kaldt samledes op til tavlen, og når det hurtigt viste sig, at de ikke kunne svare på noget, fik spørgsmålet: "Vil I gi' ja på et "mådeligt"?". Det ville de alle og tællede sammen ned på deres pladser - de svage elever kunne han altså ikke få med. - Overlærer Abel i Kiel-lands "Gift" har altid mindet mig noget om Ovesen som matematik-

lærer. I det hele er skildringen af skolelivet i "Gift" det litterære billede af en skole, som jeg bedst kan kendes ved efter mine erfaringer, skønt jeg dog nok derved gør Aalborg Katedralskole nogen uret.

Vor matematiklærer i de højere klasser var Asmussen, han som rektor Ankjær i hvert fald i nogle år nægtede ekstratimer; i min skoletid mærkede vi dog intet til fjendskabet imellem dem, jeg havde snarere indtrykket af, at Asmussen var en slags adjutant for rektor. Da han blev min lærer, faldt jeg dybt ned fra den høje vurdering, Ovesen havde af mine matematiske evner, - jeg var ikke noget særligt lys, mente Asmussen. Vi havde ham vistnok kun som lærer i de to år - 3. og 4. klasse - men han var gårdinspektør, så man løb stadig på ham også senere.

Så var der Vendelboe, en stor tyk mand, som docerede religion - med varme og overbevisning - og historie; vi tyrede Blochs verdenshistorie, mange gange, og efterhånden satte mange af dens sprogblomster sig fast i vor hukommelse: "Otte år fulde af skuffelser tilbragte Christian den Anden i Nederlændene" - "Darnley var en smuk, men rå og indbildsk mand", - "da bøjede den gamle konge (Ludvig XIV) sig hoved under skæbnens hårde slag og rakte hånden til Fred" - og Conradin, hvem "folkets smertensskrig nåede", da "den unge helt" levede "ved Comossens bredder", til hans fjende - hvem det var, har jeg glemt - fangede ham og "til Europas forfærdelse led ham offentlig henrette på torvet i Neapel". - Næsten lige så galt var det med Thurges gamle historie, som vi læste med overlærer Hørskind, da vi var kommet i 5te klasse, men heraf husker jeg ikke så meget, kan - afsløkkent - følgende tirade: "15. marts 44 faldt Roms største mand under de mere af? og af privatfjendskab end af kærlighed til republikken ledede mordernes dolke". - men datoen og året for Cæsars drab har jeg da aldrig glemt.

Herskind var en lærer, der havde en vis evne til at bevare sin friskhed, skønt han jo efterhånden blev en gammel mand. Han lagde en del vægt på udtalen i engelsk - selv om fonetik var et for os ukendt begreb - og han indførte ny lærebøger i historie, Ottensens "Verdens historie", ^{Standsen} ~~Worms~~ "Den nyeste tid" ved siden af Thrige og Bloch, men jeg var ikke videre flittig med historie, skønt jeg egentlig ikke var uden interesse derfor. Han havde fået mig lidt galt i halsen og delte ikke andre læreres syn på mig som en af de flinke drenge; jeg husker engang - jeg var duks for dem, der læste engelsk i 5te og 6te klasse, da den rigtige duks læste tysk - jeg skulle derfor ved timens begyndelse overlevere ham bogen og angive ham lektionen; nu havde han glemt at give os for, og jeg mente at gøre det så godt ved at angive forskellige muligheder, med forskellige bøger; men jeg var ikke kommet til den rette: "Her kommer Barfod og siger, at han ved såmænd ikke, hvad vi har for, og han kan såmænd ikke sige mig noget. Selvfølgelig fortsætter vi, hvor vi slap sidst. Vil så Søren Nielsen lægge op." og han sked mine bøger tilside. En anden gang sagde han: "Jeg troede en gang, at Barfod skulle blive en af de flinkeste i engelsk, men nu læser Barfod aldrig på sin engelsk mere." Det var nu ganske uberettiget; jeg tror, jeg læste engelsk sammen med Niels Lorentsen. Han hilste, når vi kom forbi og arbejdede tog kasketten af, med en pegefinger til hatteskyggen.

Af andre ældre lærere, af hvem der går ry, kan nævnes overlærer Henningsen ("Gunn") kaldte vi ham. Gaderne må vide hvorfor). Han var lærer i dansk og i latin ex tempore og latinsk version. Han siges at have været en åndfuld lærer, som mange havde meget ud af at læse med; jeg ved det ikke; undertiden tænker jeg, at jeg nok var en meget udviklet og moden dreng, så lidt som jeg

i dansk fik ud af min skolegang. Han læste godt op, men nogen linie/litteratur trak han da ikke op, og jeg ved ikke, at han egentlig inspirerede os til at læse selv; såmeget ved jeg, at jeg havde aldrig læst *Det. Hans Aftens Spil*", da jeg blev student og kendte ikke mere til det, end hvad der stod i *Rennings* litteraturhistorie. - derimod kan jeg huske, han læste "*Guldhornene*" op. Han tilbragte det meste af sin tid uden for skolen i "Klubben", hvor han var en stor l'hombrespiller, der tjente mange penge derved. Vore danske stile rettede han i frikvarteret før dansktimen og mødte vistnok altid feldstandig uforberedt til sin undervisning. - Vi havde nu også dansk stil een gang hver uge og gjorde derfor heller ikke mere ud af det end de 3 sider sådan en stil helst skulle fylde. Jeg havde en tid længe en del gamle stilebøger liggende, men blev ked af at se det umodne sludder og smed dem bort. - Om vi havde gjort mere ved det, hvis der var stillet os en større opgave een gang om måneden, ved jeg dog ikke, - det var vi egentlig ikke indstillede på. - I fransk havde vi noget, der hed "*månedslæsning*" - et længere stykke, som vi skulle opgive een gang om måneden, og som plagede os meget; man syntes aldrig, man var helt færdig med lektionerne; det var en bog af *Baudet*, hvad den hed, har jeg glemt, men den handlede om *Corsica*.

Ved latinsk version lagde jeg en selvbeherskelse for dagen, som jeg nu ser tilbage på med en vis stolthed. Jeg var i det hele taget havet over snydleri og satte en ære i at være det. Den bog, hvorefter vi skrev de latinske versioner, havde jeg købt antikvarisk, som mange af mine lærebøger; i denne var med blyant oversættelsen af gloserne skrevet ovenover, jeg synes næsten på alle stykker, men jeg, som tilbragte lang tid med at skrive version og slog masser af gloser op, viskede omhyggeligt disse blyantsnotater

ud, før jeg begyndte på versionen; jeg ville ikke stå bedre end de andre. Var det lidt fjoget? Måske - men var det ikke ganske stolt gjort af en 16-17 års dreng?

Henningsen var aldrig glattere, end når vi ligesud sagde: "Det ved jeg ikke", når vi ikke vidste svaret. - "Det er det bedste svar, jeg kan få", sagde han til en kollega. Jeg benyttede det tidt over for ham til falles fornøjelse, men da jeg engang forsøgte mig over for Herskind, fik piben en anden lyd. "Det kan Barfred virkelig ikke sådan sige, så må man søge at få det at vide", og han gik straks til den næste.

Så var der Mathias Petersen; - vi så lidt ned på, at hans uddannelse vist var meget ringe, og videre vel bevandret var han vist ikke; vi havde ham til fysik, og det var gennemgående kridtfysik på den sorte tavle. Det var ikke ofte, vi kom op i vor store og flotte sæmle med mange apparater i store skabe for at se noget elektricitet. Kemi havde vi ikke, og det er lykkedes mig at komme forholdsvis lykkeligt gennem livet uden at have læst en stavelse kemi. - Jeg mindes en enkelt gang, det var i astronomi i 5te klasse, noget om rektascension - jeg var ordensduks og havde derfor lov at blive oppe i frikvarteret og havde læst over på lektion lige før timen - jeg kom op og måtte have forstået noget af det, for jeg gennemgik spørgsmålet, som var ret svært, med legende lethed. - "Det var aldeles udmærket brillant", sagde Petersen, og klassen sad fortumlet, og jeg fik "ug+", der vistnok var en ganske utilstodelig karakter, - og der gik flere dage frsagn om episoden i klassen.

Det havde tidligere været skik, at man kan fik daglige karakterer i de 4 første klasser, medens man i de overste nøjedes med en vidnesbyrdbog, men Ankjar indførte - jeg mener, det var,

da vi kom op i 5te klasse - at vi også skulle have daglige karakterer i denne klasse - det var ikke noget tillidsvotum til os.

Når man kom i 5te klasse, sagde lærerne "De" til een - ja, de gamle - Ankjar og Henningsen - gjorde det ikke, men de yngre. Nathias Petersen foreslog ved klassens begyndelse, at han, der havde haft os lige fra 1ste klasse, skulle blive ved at sige "Du", men det blev pure afvist; om han havde tænkt sig at være særlig afholdt og stå på en særlig fortrolig fod med os, ved jeg ikke, - men jeg hørte iøvrigt til dem, der var meget ilde berørt over klassens holdning over for færespørgslen. - Han blev fars efterfølger som hospitalsforstander senere hen; den umiddelbare efterfølger var prokurator Hasselbalch.

Så var der overlærer Nielsen, der docerede naturhistorie og botanik - samt engelsk for realisterne -; i det ovenfor omtalte værk om Aalborg Katedralskole bliver han fremstillet som den aldeles fremragende lærer, der lærte drengene at se selv og tog dem med på ekskursioner. Det så være fra en tidligere tid, - ganske vist var der hele timer, hvor vi samledes om ham og så på dyr i spiritus eller planter, men når b-klassen kom ned efter en time og sagde: "Han er så gal, han lærer i hele timen", så skulle man sandelig kunne sine ting - hansenes vinger er "korte, butte og hule", størenes hale "spids, bøjet opad og skæv", Muldvarpen har "lunge, brede, flade graveklør, det skal du huske, lige til du dør", bjørnene lever som unge af "myrer, henning, saftige redder, stængler, sød og bær". - Ja, jeg kunne blive ved - 1 fejl ag, 2 fejl g, 3 fejl tg - der var ingen slinger i valsen. Han lavede ofte smårim for at støtte hukommelsen; han havde geografi i de små klasser: "Rosnien og Herzegovina ligger vest for Dvina, øst for det adriatiske hav og syd for floden Sav." Vi kunne vist egent-

lig godt lide ham, men vi havde nogen respekt for ham. Han var ungkarl og rejste en del i udlandet; var på alpetur med Gottesched.

Der var flere andre lærere, som jeg går forbi; de var ikke så fremtrædende.

Var jeg en flink dreng? Ja, nogenlunde; vi fik jo karakterer hver dag i alle fag, hvor vi havde været oppe, og blev sat efter nummer, - den første måned i latinskolen blev jeg nummer 1, men faldt straks i anden måned til nr. 2, og senere opholdt jeg mig altid ved 3, 4, 5, som det kunne falde sig; ved månedens slutning meldte jeg mig med nogle andre drenge til at hjælpe med at tælle sammen; det var underligt, at jeg gad, thi når min egen plads var fastslået, havde det hele jo tabt sin interesse for mig. Jeg havde et hurtigt næppe og læste også på mine ting, men rigtig systematisk flittig i alle ting var jeg ikke; jeg burde kunne have bragt det meget videre. Da jeg kom i latinskolen, kom jeg i klasse med Niels Lorentzen, var lunge, dr. Lorentzens søn, - og han blev min hjertensven og Jonathan i hele min skoletid - senere kom vi mere fra hinanden. Jeg kom meget i hans hjem, og efter at vi i 5te og 6te klasse var begyndt at læse græsk og latin sammen, kom jeg hver eftermiddag til ham, sad for enden af det lille fyrretræs arbejdsbord, og vi slog glosser op og arbejdede os hver dag en lille dagsrejse - "nogle små parasanger" - ind i det guddommelige Helles - som Kjelland skriver om lille Marinus - græsklektionen tog os i almindelighed henved 2 timer, og da vi havde 1 time græsk i skolen de 5 dage om ugen, var det ca. 15 egentlige timer, vi anvendte på dette urimelige fag, - efter min erfaring i de mange år, jeg nu har levet, fuldstændig spildte timer, som jeg ikke har haft ringeste varigt udbytte af; jeg husker nu knap så meget, at jeg kan læse bogstaverne. Vi begyndte med græsk i 3^{die} klasse;

da lærte jeg ikke med Niels, - og arbejdede os igennem en elementar-
bog, som jeg har glemt, og derefter Xenofons Anabasis - de 10.000^s
tog - og hvad lærte vi? vi studerede på, om det var første eller
anden aorist - forskellen er iøvrigt aldrig gået op for mig - og
andre grammatiske petitesseer, vi kunne deklinere de forskellige
ord og bestemme casus etc. - men baggrunden for det hele, hvorfor
de 10.000 drog mod havet, og hvordan de var kommet ind i Lilleasien,
interesserede ingen. Det var det samme med latin: Vi lærte Ciceros
catilinariske taler og Cæsars Gallerkrig uden mindste tanke på,
hvad det var, der foregik, eller hvad Catilina egentlig var for en
mand - om han nu kun var en bandit, eller der dog måske var noget
om det, han ville - nej det var "duo ablativ" og "accusativ med in-
finitiv" etc, vi dykkede ned i; latinsk stil var jeg aldrig god
til, skønt det jo er noget, man ved lidt omtanke burde have kunnet
klare - men omtanken brugte jeg altså ikke.

Jeg har taget næsten hele min skoletid under eet, men imid-
lertid var der hjemme sket store ting.

Johanne var - 17 år gammel - blevet forlovet med Elis Am-
nitzbell, resultatet af et ophold for at lære husholdning hos hans
forældre på Postgård, en milvej fra Aalborg, og da det var blevet
ordnet således, at han kunne blive forpagter af Amnitzbellernes
stamgård Gjetttrup - 4 mil fra Aalborg, blev brylluppet holdt 15.
oktober 1891, med stor steds; vielsen foregik i hospitalskirken,
og da gæsterne samledes i forstanderboligen, gik hele brudetoget
i en samlet procession over i kirken - pyntet var der allevegne med
guirlander og flag. Festmåltidet stod i landskodesalen med over 50 gæ-
ster og fin bevertning; vi nød festen - med alle dens taler og
sange i høj grad - og fik jo senere et landtilholdssted på Gjetttrup,
der lå så meget nærmere end Norre Vosborg. Spændende var det jo, da

Johanne året efter fik en lille pige; men umiddelbart efter at denne var døbt, skete den store omvæltning i vort liv, idet far døde 4. september 1892. Han havde længe følt sig træt og svag; han følte sig tung i hovedet og syntes, at han ikke mere kunne overkomme arbejdet både i hospitalet og på bispekontoret, og det var bestemt, at han ville opgive sin virksomhed på bispekontoret med årets udgang. Denne var nu også efterhånden dårligt aflagt, havde altid været det, men blev det særligt, da biskop Schousboe meddelte ham, at han ikke kunne leve af, hvad han havde, medmindre han nedsatte færs honorar med 250 kr. årlig, - "men jeg da" skriver far i sin dagbog, han havde sandelig meget mindre at undvære end biskoppen. Det var en søndag, vi havde været ude en køretur; en vognmand, hvis datter var skriver for far, havde tilbudt at køre os en tur, og da vi kom hjem derfra, drak vi the, og mens vi sad ved thebordet, blev far syg, ramt af en hjerneblødning, og han døde et par timer efter - heldigvis at han døde med det samme, thi ellers var han vel blevet et vrøg, som ikke kunne hjælpe sig selv. Deltagelsen var stor, og begravelsen, der fandt sted i hospitalsgården den 9. september, havde samlet mange mennesker fra nær og fjern. Det var indrettet således, at kisten stod foran trappen op til vestre hus, og om den var der stillet bænke for de gamle og stole for mor og hendes søstre, men ellers led vi hele det store følge stå op i gården, medens der blev holdt 3 tæler - stiftsprovst Pedersen, hospitalspræsten Clausen og biskop Schousboe - samt 4 salmer blev sunget - det var ubetænksomt, og det undrer mig, at ingen havde tænkt på at få det ordnet, så der dog var nogle siddepladser for andre. Iøvrigt var det en smuk begravelse. 12 præster i ornat bar kisten ud af gården, hvor så ligbærerne overtog den for at bære den den ikke så korte vej til kirkegården - men der

var jo da to hold, der skiftedes, mens kisten blev sat på små sorte skamler. På graven satte de gamle en mindesten, og også mor satte en, da far havde efterladt optegnelse om, hvad der skulle stå på stenen (hele verset "Skriv Dig Jesus på mit hjerte").

Far var på sin måde en fremtrædende mand. Som personlighed og karakter; han havde hele den let vakte begejstring, som vel hører Barfoderne til, begejstret for fædrelandet, for forsvarssagen, for Sønderjylland, og han gik i sin offervillighed længere, end hans midler strengt taget tillod. Godgørende var han også; ham henvendte man sig til, både slægten og fremmede. Hospitalsforstanderstillingen var jo ingen betydelig stilling i Aalborg - jeg kan måske frekventer frekventer ~~frekventer~~ der var i huset hos stiftsprovsten, fortælle om, hvorledes han - stiftsprovstens freken - og far ofte fik hinanden til bords, de passede sammen i rangstigen i de selskaber, hvor biskoppens og stiftamtmandens fruer altid havde sofa-pladserne - men far var selv betydelig nok til at regnes for noget, selv om stillingen ikke gav ham nogen pondus; han var kendt videnom, og man regnede med ham både i Københavnske kredse og rundt i landet. Den sønderjydske sags forkæmpere kom hos os, når de var i Aalborg; ja, redaktør Jessen opsogte endogså mor i hendes enkestand på hendes fødselsdag i 1894. Hjemme var han god og kærlig; en god far, der kun ville lære os det bedste, særlig den Kristendom, der for ham fra barndommen af havde været det alt over-skyggende. At han så ikke egnede sig til at give afkald på alt og spinke og spare, som det egentlig var nødvendigt for ham, må man tilgive ham. Hans beundring for og kærlighed til mor, som havde gjort ham til en så ihærdig bejler, holdt sig hele hans liv, og ægteskabet var lykkeligt, selvom det var to helt forskellige naturer, der her var bragt sammen.

Og så kom den store bekymring. - Gælden var langt større, end mor havde anet. Far havde taget forskud på lønning langt ind i fremtiden, og selvom det - vistnok - var bogført som forskud, kan man jo ikke komme bort fra, at der manglede penge i kassen. Det havde pint far uhyre. Han havde spekuleret meget på, hvorledes han skulle få det dækket; han mente egentlig, at både stiftskassen og bispekontoret skyldte ham penge for kontorhold, som han havde måttet betale selv, men dette førte til intet. Det lykkedes imidlertid at skaffe dækning. Vørs beger blev solgt og indbragte en del; der var en livsforsikring, og det beløb, han havde betalt for forstanderboligens dekorering, blev tilbagebetalt. - Der blev lånt penge både af mester Molly (1200 kr.) og af enkelt Benzon (1000 kr.), og det ene med det andet gjorde, at det lykkedes at få gælden klar og boet udleveret til mor; mor fik hjælp fra mange sider. Overlærer Fabricius hjalp med at katalogisere bøgerne, prokurator Hasselbalch var hendes repræsentant over for skifteretten og tog, så vidt jeg ved, intet honorar. Det var en vanskelig vinter at komme igennem, men efterhånden lyste det dog, og mor kunne indrette sig med lidt over 2000 kr. i indtægt; hendes pension fra hospitalet, som hun ikke havde noget krav på, men som bevilgedes hende, blev 350 kr. årlig samt 75 kr. for hvert barn, til det var fyldt 18 år. Far havde dernæst, med store ofre, holdt en livrente-forsikring vedlige for hende, og disse 800 kr. årlig var sammen med 1000 kr. fra Vosborg hendes hovedindtægt. Mor ejede nemlig en obligation på 25.000 kr. til 4 pCt. med pant i Vosborg, den var vistnok udstedt, da Valeur købte Vosborg, måske først ved bedstemors død - alle detrene på Vosborg fik en sådan obligation - men de 1000 kr., den indbragte årlig havde jo været et nødvendigt supplement til den altid svingende indtægt, som far regnede med;

rent galt var det, når han ingen indtægt fik ved udlån af stiftsmidlerne, thi heraf havde han altid fået et salær, og de terminer, der ingen extra indtægt gav, var meget nedslående tider at komme igennem; det var på disse extra indtægter, han havde taget forskud.

De 1000 kr. årlig fra Vosborg var altså mors væsentlige indtægt og støtte i hendes enkestand, og hvor må vi være glade og taknemmelige for, at dette beløb var sikret hende; denne arv fra Vosborg var det, der økonomisk hjalp mor igennem livet lige til hendes død og gjorde det muligt for hende at føre sine børns uddannelse igennem, skønt hun sad enke med 6 børn, der for så vidt var uforsergede, som ingen af dem helt kunne undvære hjælp.

Lige før fars død var P.C. blevet discipel på Evangelieteket i Aalborg; hans resultater i latinskolen var ikke strålende; han er egentlig et godt hoved - også læsebegavet - men han var kommet galt ind på det, og skolen kædede ham - det, jeg egentlig mest har med Aalborg katedralskole at indvende, er, at selvom vi nok lærte noget og fik en del positive kundskaber, så lykkedes det aldrig nogen af lærerne virkelig at interessere os for, hvad vi behandlede. - P.C. tog den ringest mulige 4de classes hovedeksamen - måtte tage sin latinprøve om, da den ikke var god nok til at tage farmaceutisk medhjælpereksamen på; han var altså begyndt på apoteket, hvad der ellers slet ikke faldt i hans smag, og vi hørte mange klager over forholdene der og de ringe udsigter for fremtiden, men han holdt dog ud. Man fik kost og logi på apoteket, men ingen løn.

Nolly lærte husholdning - uden at få noget eller give noget - på Heinstrup hos en af Ellis søstre; og der var derfor kun mor, Anna, Poul, Andreas og mig, der i marts måned 1893 flyttede ud i

en lille lejlighed i Abaalensgade i Aalborg; 5 små værelser, dagligstue, spisestue og kabinet mod øst, de to soveværelser, et for mor og Anna - meget lille - og et for os tre drenge - noget større - mod vest mod udsigt ud mod Århus og fjorden; vi havde et pigeværelse på loftet og vel også i almindelighed en fast pige - undertiden kun en ukonfirmeret skolepige - men det lykkedes mor at få det hele til at slå til; gælden til mester Molly blev allerede dækket i løbet af de følgende år, og gælden til onkel Benson blev - men først i 1904-05 - afbetalt af årets overskud. En af de ting, som hun måtte søge at gøre i penge, var en broncestatuette af Nyren Kierkegaard, som far havde købt af billedhugger Hasselriis - vistnok for en forholdsvis ringe betaling - og som havde stået hjemme på en sort pæretres sokkel med sølvplade, som far havde ladet lave. Det var ikke så nemt. Frederiksborg museet ville ikke have den; men i 1894 blev den solgt til Glyptoteket for 400 kr - litograf Harald Jørgensen hjalp mor med salget. Mor var, nu som altid, en god økonom, og de vanskelige forhold ved fars død lærte alle os børn aldrig at vove os økonomisk ud, hvor vi ikke kunne bunde; vi har aldrig turdet tage en risiko, for Anna og Andreas tog den store risiko at overtage Vosborg, et foretagende, der da også lå en væsentlig del af deres opejærede penge.

Et år efter fars død indtraf mors selvbryllupsdag. Den kunne selvfølgelig ikke fejres som en egentlig selvbryllupsdag, men lidt ville vi da gerne gøre og havde bedt nogle fremsøde til aften; de kunne imidlertid ikke komme, kun grosserer Petersen havde ikke givet endelig besked, men vi regnede ikke med ham, og vi gik til vort beskedne aftensbord. Da vi havde spist i nogen tid, og det bedste var af bordet, ringede det, og Petersen kom, - straks lidt krænket over, at han kom midt i aftenet. Hvad skulle vi gøre,

det var knapt, hvad der var af mad på bordet; jeg husker Anna, der, da jeg havde taget et stykke sigtebrød, rakte brødbakken hen til mig, betydende mig, at jeg måtte lægge det tilbage, for at det kunne bydes gæsten. - Mor var meget ked af historien med grosserer Petersen; vi børn var nærmest sørede og forgrinte, da han var gået. Det var synd for mor, der i det hele - som det fremgår af hendes dagbog - var lidt skuffet over dagens forløb; hun havde ventet lidt mere opmærksomhed fra venner og bekendte, end der kom.

Mit nære venskab med Niels Lorentzen og det deraf følgende forhold til hans familie, førte også til, at jeg kom i nærmere berøring med en anden skolekammerat Søren Peter Cortsen - søn af en stabssergent - som også kom en del sammen med Niels. Vi blev sammen bedt ud til fra Lorentzens barndomshjem Lanpholt - en herregård 2 mil fra Aalborg - en påskeferie og var der måske også senere. Jeg skattede ikke videre om Cortsen, og dette var gensidigt - men han kom dog hjemme, og jeg blev bedt til hans fødselsdag. Vi blev ved at gå i klasse sammen, til Niels og jeg blev oversiddere i 5te klasse, - han gik videre og blev student et år før vi. . Jeg husker ham særligt, fordi der altid har været et sår i samvittigheden hos mig i anledning af min opførsel over for ham; - i skoleforeningen "Ydan" skulle vi skrive karakteristikker af hinanden, og jeg skulle skrive om Cortsen; jeg, der selv var en køn dreng, kastede mig her over hans udseende, hvor han var ganske forførsles, han var ualmindelig grim - det var simpelt gjort, og han tilgav mig det aldrig. At han selv engang, da vi var mindre, havde opført sig mindre pænt over for mig, kan ikke undskylde mig. - jeg tror også, jeg forlangst havde glemt denne episode, da jeg skrev karakteristikken, og hans opførsel hang måske også sammen med den konkurrencementalitet, som den månedlige sammentalling af

karakterer og omflytning efter numre måtte medføre. - Der var et spørgsmål i matematik, som vi ikke kunne klare og debatterede sammen - der var vist nogle flere, men i hvert fald Cortsen og mig; så kom ind i skolegården en større elev, som læste med Cortsen vistnok bl.a. matematik, og han løb hen for at få spørgsmålet klaret. Da han kom tilbage, spurgte jeg: "Nå, hvordan var det så?" - "Det kan jeg da ikke sige dig, for du er jo over mig," var svaret. Jeg mindes ikke, at nogen af os kom op i det pågældende spørgsmål, så hans ønske om at brillere over mig, lykkedes ikke. - Da han var kommet ud af skolen, skiltes vore veje. Skønt han havde høje mål - en professorpost vistnok i de klassiske sprog, var det, han i skolen tog sigte på - måtte han nøjes med at blive almindelig latin-skolelærer, og han endte som lektor i Helsingør. Da dette var et kommunalt gymnasium, stod han ikke direkte under mig, da jeg var kontorchef i undervisningsministeriet, men han søgte mig engang, uden at jeg husker i hvad anledning, - jeg tror at mindes, at han sagde "De" til mig. Sidste gang, jeg havde noget med ham at gøre, var, da han skrev til mig om at få sin datter - "velbegavet og vel-skabt" skrev han - ansat som skrivekone i undervisningsministeriet. Jeg skrev til ham et halvt år efter, at nu var der en plads; han svarede overraskende venligt, meget påskønnende over, at jeg havde husket ham og ville gøre noget for ham, så vort bekendtskab sluttede i forholdsvis harmoni, - datteren havde fået stilling^{andetsteds}. - Nogle år efter døde han; han var dr. phil på en afhandling om det etruskiske sprog; rektor Ankjærs græskundervisning udtalte han sig meget overlegent om, da han var begyndt studierne ved universitetet.

Niels var en af de meget få drenge i klassen - ja i skolen - der havde cykle, - det var i det hele noget ret ukendt. Jeg husker et stykke på teatret, hvor nogle cyklister skulle optræde, og hvor

man havde fået en ikke-skuespiller til med stive øjne at køre over scenen, medens skuespillerne måtte nøjes med at trække cykler over scenen efter ham. Selv fik jeg først cykle, da jeg var henved 30 år og er derfor aldrig blevet så sikker på cyklen som andre, der har været cyklende fra deres barndom.

Både Niels og jeg blev som sagt oversiddere i 5te klasse. - Det var vistnok et offer på Niels' alter fra min side; jeg ville blive student i en alder af 17½ år, og det var ikke en påfaldende ung student, men man søgte rektor på en dag, da min præstation i græsk netop havde været særlig dårlig; jeg havde haft en lidt sløj periode en tid, og Anker mente, at jeg kunne have godt af at blive oversidder, - ved årseksamen blev jeg imidlertid no. 3, og rektor sagde mig, at det stod mig ganske frit at blive flyttet op, hvis jeg ville, - men alt var nu beredt på, at jeg skulle være oversidder, og jeg blev siddende; nogen skade af det havde jeg heller ikke.

Det var vistnok derefter, at Niels og jeg begyndte at læse sammen hver eftermiddag, jeg gik til ham, når vi havde spist til middag hjemme, og vi læste så sammen i hvert fald græsk og latin; der blev fra hans forældres side holdt over, at vi skulle gå en tur midt i læsningen, og det gjorde vi - derfor trak læsningen ud over deres spisetid - kl. 5 - og jeg spiste i almindelighed med, der var altid dækket til mig, og jeg glædede mig over det glas rødvin, som daglig serveredes til middag, og over retterne, der jo lå i et lidt højere plan end hjemme. - Jeg skylder dette hjem meget tak for overmåde stor imødekommenhed og venlighed, og bernens derfra Niels og hans søstre, Ottillie, senere gift med Vinco Hørlev, der endte som stiftamtmand i Raderslev og kammerherre, og Johanne, senere gift med vor gode ven Aage Steffensen, der døde ung som politilinspektør i København, regnede jeg for nogle af mine allerbedste

venner, og det har været for livet.

Jeg tanker også med megen glæde tilbage på deres morbroder Milthe Ahlmann til Langholt og deres moster Marie Ahlmann; særlig den sidste viste mig overraskende megen venlighed.

Om det for mor var helt let, at jeg levede mit halve liv i Lorentzens meget velstående hjem, ved jeg nu ikke. Jeg kom til deres børnebalier, - først vægnede jeg mig absolut ved at være blandt de drenge, der skulle holde taler - for vært og værtinde, for damerne - men senere holdt jeg min første versificerede tale på Johannes bal, da jeg gik i 6te klasse, og den vakte stort bifald, - jeg kunne altså godt. Johanne var i det hele mit svermeri, og han var til at begynde med også meget optaget af mig, til Aage Helgesen ~~for ham~~ som student ydede hende sin uforbeholdne hyldest og ganske fortrængte mig.

Om sommeren spillede vi meget krocket i deres smukke have. Niels var dygtigst, men jeg kom da til at spille helt haderligt. - Jeg beundrede deres hjemms elegance i høj grad, de tunge, kunstigt draperede gardiner, tæpper over hele gulvet både i dagligstue, kabinet og herreværelse; de overpolstrede møbler med møkkaplyas i herreværelset, - som en senere tid fandt rædselsfulde, men som være børnebørn måske igen vil appreciere - spisestuen med egetræs møbler og en træarmet gaskrone under loftet. I den tids borgerlige hjem var der ikke megen luksus med sølvtoj, - sølvtallerkener ville have været utænkeligt, eller dog vakt stor opsigt og forargelse, - og belysningen var jo, før elektricitet blev almindelig, oftest en hængelampe, der kunne trækkes op og ned, undertiden - som hos Lorentzens - en gaskrone i spisestuen. Hæng hængelampen i dagligstuen, var den undertiden forsynet med seks lysearme, således at der ved festlige lejligheder kunne tændes lys foruden brænderen i

midten, - prismekroner husker jeg kun hjemme i dagligstuen, ja lysekrone var der jo nok nogen, der havde, Lorentzens havde en stor forgyldt krone i dagligstuen.

Så gik mine sidste skoleår, - vi fik Wivel, - der er bekendt som foregangsmænd på den danske grammatiks område - i latin, og han forsøgte dog, da vi læste Horats Ode, at give os lidt begreb og åbne øjet for, hvad der lå i Oderne. - Han kunne blive ubændigt hidsig og slå løs på en dreng med sine svage arme. - Han læste også antikviteter med os, - en lille blå lærebog om senatet, konsulerne, præsterne, ridderne etc., som egentlig krævede en del tid at lære. Vi vidste derfor noget om den romerske statsforfatning, og Henningsen ville en gang give os en stil: "En sammenligning mellem de romerske comitier og den danske rigsdag". - "Den kan vi ikke skrive" - "Ved I da intet om de romerske comitier" - "Jo, men vi ved ingen ting om den danske rigsdag", - så blev stilen opgivet.

Rektor, der havde os i græk, lagde et let sørgmodigt tonefald i stemmen, da vi læste Kriton med Sokrates afskedstale, - måske har han også sagt at give os en baggrund, men jeg er ganske uden erindring derom, så det er i hvert fald gået mig over hovedet.

Vi havde skoleforeningen "Ydun", hvor der skulle holdes foredrag - vi mødtes hver lørdag aften i skolens sygeværrelse - derefter skulle avisen oplæses; bidragene hertil tyngede os noget; jeg leverede mine første kluntede digte dertil - om kong Abale vilde jagt:

"Det var nat, det var mørke
ved Sliens bred,
i jagende rækker skyerne gled
for månens den skinnende kugle."

eller om et elskovsmøde i Hirschholms slotspark:

"Skjult mellem træer, af månen belyst

ligger blandt slotsparkens klippede hækker

Hirschholm i natten så stille og tyst." -

og jeg holdt foredrag: "om boliger i det 16de århundrede" bygget på ret indgående læsning af Troels Lund, eller næste år: "om rokokostilen", bygget på virkelig interesse for stilarterne, som jeg læste om i "Tidsskrift for kunstindustri"; dette var en tid min kæreste læsning - jeg læsedeså som 13-14 års dreng med længsel næste hæftes frænkønst; jeg kan huske, at jeg gik op på fars kontor og spurgte, om det endnu ikke var kommet. Denne interesse for kunstindustri bevirkede også, at jeg tændte med keramik - der var flere artikler i tidsskriftet om de keramiske forsøg, som brødrene Skovgaard og flere andre kunstnere gjorde, og jeg fik fat i ler - jeg gik over til et teglværk ved Uttrup ud for Morre Sundby - dog et stykke vej - og tiggede en sten, og jeg dansede tallerkener og krus med mås på - jeg kunne jo hverken glacere eller brænde det, men jeg fik fat i pibeler til overtræk og tegnede derpå og malede det så med min forvelade - dronning Magnar på dedslejet i midten og kong Valdemar og hans svende ridende rundt i kanten; kong Valdemar langt foran svendene, hans "sæddreng" på en hvid hest lykkedes bedst for mig, - eller på samme måde "Odysseus i underverdenen" som midtbillede og hans skibe rundt i kanten. Jeg havde et relief af en hest, som jeg brændte i kakkelovnens tørveild - det gik helt godt, jeg tror, den blev gennembrændt, og den gik ikke i stykker, men farven var brændt væk; dette keramikraseri grasserede den sidste vinter, vi var i hospitalet efter fars død. Tallerknerne blev stillet op på det bogskab, de gamle forærede mig til min konfirmation; vi var i de sidste år, vi boede i hospitalet, flyttet ind i det store sydvestværelse, som "pensionærerne" tidligere havde haft; det havde været gæstekammer i mellemtiden. De gamle

sparede altid sammen til konfirmationsgaver til os, først hvert af husene for sig til pigebørnene - en nål, en brosche eller hvad det kunne være, - men da Anna skulle konfirmeres, var det en samlet gave - et dameskrivebord - og P.C. fik et herreskrivebord, og da jeg skulle konfirmeres, blev det et bogskab, fordi jeg skulle arve fæstets skrivebord. - Der var folk, der sagde, at vi burde have frædhed os sådanne gaver fra disse fattige mennesker, og det er muligvis rigtigt, men det faldt os ikke ind.

Jeg blev konfirmeret i april 1892, som far døde om efteråret - det var mig vistnok til opbyggelse, da jeg var ubetinget og utvivlsomt troende, som jeg havde lært det hjemme. Jeg gik til præst hos hospitalspræsten pastor Glansen, i hans spisestue - der var en dreng fra kommuneskolen, som undertiden fik epileptiske anfald, og det var vi egentlig bange for, det så uhyggeligt ud. Konfirmationen i Rudolfs kirke var meget højtidelig, jeg fik gaver, da jeg kom hjem, og mor var i en ny lysegrå ulden kjole til middagen - vi havde middag den dag, men en del af dem, der skulle have været hos os, var hos Niels, der blev konfirmeret samme dag; vi sad ved siden af hinanden i kirken, vi var med 17 dages forskellige gamle, han havde fødselsdag 19. februar, jeg den 2den.

Til konfirmationen fik jeg mit første ur med en gylden kæde - guld var det vist ikke - som jeg havde til lange efter, at jeg var blevet kandidat.

I det sidste år, vi var i hospitalet, havde vi i nogle vintermåneder en pensionær Carsten Anker. Han var nordmand og søn af en norsk kammerherre, hvilket imponerede mig voldsomt, men han var næppe videre begavet, klodset og kejtet, og blev hjemme skubbet til side for den yngre og fikserne bror Fetter. Han lærte landvæsen i Danmark og skulle nu gerne være nogle vintermåneder i en pen

familie, hvor han kunne pleje sin ånd og lære noget sprog, - han kom til at læse med en af byens præster Bergsøe. - Han kom, og vi så med forbauselse på denne grove bondekarl, der var en norsk adelig kammerherresen. Første eftermiddag kom han op til P.C. og sig: "Dere får ikke lov at si os til sig". Vi forstod ikke et muk af det rængende norsk: "Er det om et oloset?" spurgte vi. "Nej, Nej." efterhånden gik meningen op for os. - Han var rar og venlig, og vi kunne egentlig godt lide ham, men han vakte opsigt og munterhed, hvor han kom. Han var hos os i julen - "den bedste jul, han nogensinde havde haft" - og gik med os i selskab. Vi var hos grosserer Petersens, og han sagde bagefter: "Jeg dansede med Frk. Schierring, trådte hende på fædderne." - vi havde nok set ^{hans} Inge Schierring blive hjulpet søgneferdig hen på en stol.

Han var meget optaget af Molly, som han tilbød, men hans følelser blev ikke besvarede, og hans efterhængen plagede Molly en del.

Han forlod os til 1ste april og var selv betaget og bedrovet ved afskeden, hvad vi ikke helt kunne svare til. Anna besøgte hans bedstemor, en etatsrådinde Wolff i København og blev meget venligt modtaget, - fik til middag risengrød serveret af livréklædt tjener. Han kom tilbage til Norge og fik vist en landejendom, og vi tabte ham af syne. En dag dukkede han op i ministeriet, meldt af et bredt smilende bud, og kom ind i kort pels, hvorunder jakettens skeder hang ned. - Jeg må igen bekende, at jeg var ikke særlig venlig imod ham, mange berøringspunkter havde vi jo ikke, og efter at have talt med ham og spurgt, hvordan hans liv havde fornet sig - hvad han svarede, har jeg glemt - lod jeg ham gå, uden at invitere ham hjem; min kone og sønnerne, der dengang var voksne, havde jo ingen forbindelse med ham eller forudsætninger

for at kunne tage ham.

Efter fars død flyttede faster fra os, dels kunne mor jo ikke påtage sig også at sørge for hende, dels havde det ikke altid været let for mor at finde sig i, at hun ville blande sig i husstyret også på de områder, hvor hun intet havde at gøre; der skulle stor takt til, for at et sådant forhold skal gå gnidningsløst, og den takt havde faster ikke altid. For mor havde det derfor ikke været latter dans på roser med svigerinden i huset, selvom hun var klar over, at fasters hjælp løttede arbejdet meget med det store hus og de mange børn. At der var et sådant modsætningsforhold mærkede vi børn, der betragtede faster som et ganske selvfølgeligt led i husstanden, ikke noget til.

Men efter fars død tog faster selv sagen i sin hånd - hun søgte og fik fribolig i "Trostens bolig" i Skolegade; en rigtig dårlig bolig - en dagligstue mod nord til gaden, vendende lige ud til porten uden entre eller vindfang - et meget lille sovekammer og de køkken mod syd. Faster blev der ikke så lange, at hun nåede at rykke op i nogle af de bedre boliger. Hun havde et par legater, og det har interesseret mig at se, hvad et gammelt nøjsomt menneske - der havde boligen frit - på denne tid kunne leve for; jeg har set hendes årsregnskaber, og hun klarede sig med mellem 3 og 400 kr.¹⁾ Hertil må siges, at hun var i almindelighed en måned på Yosborg, og at hun ellers gik ud for at hjælpe med at styre hus for enlige ægtefolk, hvis koner skulle rejse bort. Hun havde,

-
- 1) 1902- - 411,67
 1903 - - 382,53
 1904- - 330,78
 1905- - 412,79
 1906- - 399,36

Desværre har hun ikke anført sine indtægter. "Gaver" er altid en post på ca. 50 kr., hvilket er meget for hende.

så lange jeg kan huske tilbage, en sygdom i det venstre øje; se med det kunne hun ikke, og øjenlågene svulmede op, både det øverste og nederste, så det helt dækkede øjet; vi lagde slet ikke mærke dertil - det var nu noget, som hørte med til faster, men andre fandt, at det så uhyggeligt ud, og faster gik i de senere år med en sort klap for øjet, - gøres noget ved det kunne der ikke. Dr. Lorentzen var specialist i øjensygdomme, - han havde en øjenklinik over beboelsesvareiserne i sit hus - og mente ikke, der var noget at gøre.

Faster blev boende i Aalborg, da vi flyttede til København, men hun besøgte os årlig på længere besøg. Hun blev snart ked af "Trøstens bolig" og boede en tid sammen med en frk Niorteberg, der havde - eller da havde haft en "50 øres butik" - men det gik vist ikke så godt. - I Aalborg boede hun, da hun i 1906 blev 70, og vi holdt fest for hende på denne dag med taler og sange; vi forærede hende det lille ur med selvplade, som jeg havde i mange år, og som Sent nu har. Jeg havde hende til berds - jeg boede jo hjemme den gang, mens P.S. var gift og hjemfaren, - og udtalte i min tale - uden egentlig at have tænkt nærmere over det, at vi håbede, at hun kunne flytte til København. - Holly spurgte mig bag efter, hvad jeg egentlig havde tænkt mig, og jeg måtte tilstå, at det var ubetænksomt af mig at vække et håb hos faster, der jo intet ønskede hellere uden egentlig at have noget at bygge på. Hun kom imidlertid til København nogen tid efter, hvornår husker jeg ikke og heller ikke, hvordan det blev ordnet. Jeg tror, at hun boede således, at Elis og Johanne, der dengang boede i København, kunne se efter hende. Hun døde i 1909, - man fandt hende en morgen død liggende hen over sengen, hun så have felt sig utilpas, er stået op, har strøget en tændstik for at tænde lys og er så faldet ind over

sengen, ramt af et hjerteslag. - der var gået ild i dynen, og hun havde fået nogle overfladiske brandsår særlig på hænder og arme, men lægerne mente ikke, at dette på nogen måde havde været årsag eller medvirkende til hendes død. Pastor havde altid været bange for at blive begravet som skinded og havde fået mig til at love, at hun skulle blive skåret i fingeren, før man dekreterede, at hun var død. Hun sagde engang i sine sidste år: "Så husker du, hvad du har lovet mig." - jeg glemte det eller gjorde i hvert fald ikke noget. Jeg tror nok, jeg bagefter trøstede mig med, at der var jo de brandsår, - om det kunne vække skindede op, ved jeg nu ikke. Der kan man se, hvorlidt man kan stole på folk, jeg kunne dog gerne have stukket en knappenål i hånden; det var blot det, at blodet kom til at flyde, det drejede sig om, - jfr. Blichers digt i "A Bindstov" om den skindede, der bliver barberet, da han ligger i kisten, men skåret og så rejser sig op i kisten i al sin ligstade. - Pastor ligger begravet på Solbjerg kirtegård i samme gravsted, hvor mor senere kom til at ligge; hun havde gjort testamente og indsat F.C. og mig til sine universalarvinger, og vi fik dog vist et par hundrede kroner hver efter hende.

Men tilbage til min skoletid i Aalborg. - Da jeg kom op i de højere klasser, begyndte jeg at læse lektier med drenge i de lavere, først med søgner Knud Petersens to drenge, - Knud og Christian - jeg læste hver dag, vist et par timer, latin, fransk og tysk og fik 12 kr. om måneden derfor; af disse beholdt jeg de 4, mens 8 blev sat i sparekassen; jeg ved ikke, hvor godt jeg gjorde det, og det var vist kun een vinter - næste år blev det Povl Thorsen, søn af en købmand i Bispensgade, i hvis fine værelse med en stor panelsofa med møkkaplyds vi sad og læste, - det var lettere og mere overkommeligt, og jeg var gladere for det end for

læsningen med de Petersenske drenge, skent jeg kom godt ud af det med drengene både her og hos Thorsens. Det varede vist også en vinter. Jeg fik 10 kr. om måneden for det, og Thorsen var så splendid, at han ikke trak fra for ferier - medens jeg hos Knud Petersen altid havde måttet regne ud, hvornæst en ferie måtte nedsætte honoraret.

"Idun" - skoleforeningen holdt sold hvert år, hvor rektor var med til aftensmåltidet - gæstesteg med rødvin, - medens soldet, hvor vi blev mere eller mindre fulde af slet punch - var uden tilskuere. Jeg var det sidste år formand i en noget hensygnende forening, men gjorde det så slet, at jeg nedlagde hvervet efter 3 måneder og meldte mig ud; hvad der senere blev af foreningen, husker jeg ikke. Det var egentlig flovt for mig, men jeg havde ikke begreb og at lede en forsamling. - Jeg husker endnu, at far engang sagde ved middagsbordet, at amtsmanden jo skulle lede amtsrådets forhandlinger; - jeg havde sat amtsmandens hvide fjerbusk som målet for mine forhåbninger - men blev vedfærs udtalelse klar over, at det duede jeg ikke til. Den sidste vinter, vi var i skolen, blev der holdt skolebal. - Askjær havde hidtil været sungen deroverfor, men gav sig dette år. Nisla og jeg var i bestyrelsen - vi havde fået vore studenterkjoler til den lejlighed og følte os meget fine. Min var en omsyet kjole, som en købmand Speyers enke havde foræret mor, - der var ikke silke på reverset, men silkefor havde den, helt godt sad den ikke. Man gik med sort vest til kjole den gang, men havde en hvid silkelidse - undervest kaldtes det - syet i kanten af adskæringen; vi havde også kjolerne på ved en "voksen" middag hos Lorentzens, hvor jeg var med. Ved latinerballet var mor med. Jeg holdt tale for rektor og lærerne - talen var ikke videre god, men jeg holdt den flydende og gik ikke i stå.

Hforatet - stiftamtmand og biskop - skulle indbydes, og Niels og jeg gik i deputation derop. Biskop Schousboe kom sikkert med glæde, det husker jeg ikke, men stiftamtmand Wahl undskyldte sig, - jeg husker, at vi stod i hans dagligstue, og at han vævede noget om "ikke tid", "for gammel til den slags" etc. Der var blod mellem ham og rektor; han havde endogså klaget til undervisningsministeriet over skolens behandling af hans i skolen ikke meget fremragende sønner, men klagen blev afvist.

Ved ballet morede jeg mig godt; det var jo i den periode, hvor Niels's søstre og deres veninder var vere baldamer, så jeg havde intet at være genert for, og minny kjole med den røde komite-søjle på skulderen, skulle jo ikke gøre mit mod mindre.

Hvor havde jo altid lige fra sin ungdom taget kold afvaskning om morgenen, og hun ville vænne os til det samme, - i hvert fald tog jeg hver morgen en spand koldt vand ned over kroppen stående i mors store sinkkar, som hun nøjsommelig slæbte ind til mig, når hun selv var færdig, samtidig med at hun kaldte på os og tændte lampen. Vi skulle op kl. 7, og jeg husker en morgen - da var klokken 5 minutter i, men lampen osede, så jeg måtte stå op straks og kunne ikke knibe de 5 minutter, som jeg havde ret til. Det var nu heller ikke med ublandet glæde, jeg hver morgen så karret og spannden stillet til rede for mig, men jeg tog min afskylning og vaskede hænder og fødder i karret; jeg havde vist derfor renere fødder end flertallet af mine kammerater.

Jeg var som dreng langt fra at være sportsmand. Det eneste, hvor jeg drev det til en videre færdighed, var at gå på stylder - gå, danse, hoppe - P.O. fik en gang et par stylder, hvor knægtene sad 2 alen oppe; man måtte op på en trappe for at komme op på dem. På disse stylder gik vi op ad den store stentrappe i hospitals-

gården og ned igen, idet vi, når vi skulle ned, tog trappen i to skridt - at vi fik lov til det, er mig uforståeligt; var styltens gledet ud, havde det været et ikke ufarligt fald; men det gik altså godt. Jeg har aldrig løbet på skøjter, derimod løb jeg på ski en vinter, da dette var blevet moderas. Man stod på ski fra skovbakken ned til Hasserisvejen - det var selvfølgelig Siela, der fik mig med. - Skiene lånte jeg af en skolekammerat, Bruno Levy, som kom en del hos Lorentzens, da han boede hos biskop Kochusboes, der var venner af Lorentzens; han havde to par og lånte mig det ene. Jeg var lidt ude, men dygtig blev jeg aldrig. - Gymnastik var jeg ikke dårlig til. Jeg havde gode armkræfter og sprang pænt, både højdespring og på hesten, men jeg var umulig til smidighedsøvelser. - Den tids gymnastik var jo noget andet end nu, vi havde en underofficer til lærer, men da man ikke kunne byde os vordende herrer i Andernes rige at stå under en sergent, og det heller ikke kunne forventes, at han på passende måde kunne holde disciplin, - var der en afdanket officer - oberstløjtnant Bierberg - til stede i timerne. Vi klædte slet ikke os, vi tog gymnastiksko på og skiftede jakken om til en gymnastiktroje, der var af samme snit som herrens, altså skåret i figur - den passede os nogenlunde, da vi kom ind i 1ste klasse, men vi fornyede den ikke, eftersom vi kom op i klasserne, og i 5te og 6te hang den som en lille pjalt på ryggen og kunne ikke knappes; uret hangte vi fra os på en urtavle med kroge, men vi beholdt fliptøj og vest på. Jeg kan ikke huske, at vi nogensinde arbejdede os op til at blive virkelig varme af gymnastikken, så det gjorde os ikke så meget, at der selvfølgelig ikke var tale om bad.

Vi havde hugning ved gymnastikken med huggerter og masker for ansigtet - det syntes vi egentlig var ganske sjov - og vi havde

skydning på skovbakken i nogle eftermiddagstimer op mod en skydevold; men vingen svingede ofte vildt for en "forbier", når vi havde skudt, skønt vi havde fast anlæg.

Vor påklædning var jo, fra vi nogle år før konfirmationen lagde matrosblusen, jakke, vest og benklæder, altid hvid stivet flip og slips, - i almindelighed en syet genstand, der fæstedes med en lille strop til flipknappen og fylde udskæringen i vesten helt. Da far var død, tog mor timer i fransk strygning for selv at kunne strygge sine herrer sønners hvide flipper pænt nok, - jeg skiftede flip søndag og torsdag morgen. - Manchetterne var jo dengang altid løsmanchetter, og de anlagdes kun, når man skulle i selskab. - Manchetskjorter havde jeg ikke, men løse "kraveklipfisk" - når jeg skulle på bal.

Man var jo i voksenalderen, og hvor kan jeg huske, når armerne krøb længere og længere op mod albuen, og bukserne længere og længere op ad skinnebenene; faster og de lange bukser for neden både een og to gange, men jeg husker, at jeg misundte de voksne, som altid kunne gå med tøj, som de ikke voksede ud af. Tænk, hvor et par plus four og en sweater, som det nu bruges, løser mange vanskeligheder! - men korte bukser, når man een gang for alle havde nået det længselsfuldt imødesete punkt ved det første par lange bukser - ville angribe ens drengeure for hårdt.

Sko fik vi længe hos skomager Jacobsen; han kom hjem i hospitalet, og M tog mål af os, en mand med store whiskers og en guld-nål med en lyre i slipsset, - han var sagtens i en sangforening; hans sko passede aldrig, de var altid for små, og der var ingen forskel på højre og venstre fod. Det var en given sag, at ny sko klæbte, og at det altid var en lidelse at have dem på i den første tid. Anna kunne overhovedet ikke komme i sine konfirmationssko, og

Jeg skylder sikkert Jacobsens skomageri de overliggende tøer, jeg går med. Hvorlænge vi fandt os i det, husker jeg ikke.

Vi havde kun et par nye sko og et par gamle sko - og så et par fedtlæders støvler til vinterbrug; at man kunne tænke sig at anskaffe sko udelukkende til sport eller lakeko til selskab eller brune sko om sommeren, faldt os ikke ind. Brune sko fandtes for resten slet ikke i min barndom; de dukkede vist først op i slutningen af halvfemserne.

Som drenge gik vi med sømandshuer; de blev købt hos en hatte-mager i Grænsesø. Jeg kom ind med mor og skulle have en ny hue. Jeg ville helst have en med et huebånd, hvorpå stod "Tordenskjold". Det fandtes ikke, og jeg måtte gå med een med huebåndet "Ragnar" - var det et bånd for en dreng? - at det var kadetkervetten anede jeg ikke; end ikke Asge Klær ville gå med til, at der stod "Danmark", som jeg sagte at bilde ham ind.

Senere fik vi kasketter, og jeg kan huske, at mit hår, når det blev langt, krollede op over kasketkanten. Det syntes jeg, så pænt ud, og jeg vægrede mig, når fru Lorentzen foreslog mig at blive klippet.

Da jeg gik i 5te - 6te klasse fik F.C. og jeg stiv hat - bevler - at gå med til stads; det var en fin hat med højrodt silkefor, og jeg havde den med på Vesberg i sommerferien.

Når mor eller søstrene var ude, skulle de altid hentes af en mandlig kavalier, og mange aftener er jeg gået ud for at hente mor eller Anna, når de var i selskab. Man fik fastsat en tid, man skulle være der, og selvom man ellers ikke kom særligt tidligt i seng, kunne det på sådanne aftener være ulideligt svært at holde øjnene åbne, fordi man skulle være oppe. Jeg kan huske mig sidde i en stol og lampen efterhånden få de lange stråler fra flammen,

som viser, at øjnene er ved at falde i, - men det gik over, når man kom af sted og ud i det frie.

Min lyst til at tegne og male gjorde skolen ingen ting af. Jeg kom så vidt i tegning i Jacobsens skole, at jeg tegnede et urtepottehylster med lige streger, - i latinskolen havde vi overhovedet ikke tegning, og det at tegne på fri hånd i andre fag var den gang aldrig brugt. Hjemme tegnede jeg derimod stadig, købte små tegnebøger med rigtigt tegnepapir - også rigtige skitsebøger havde jeg, og jeg tegnede efter naturen - interiorer og exteriorer fra hospitalet. - Senere gav min tumlen med "Tidsskrift for Kunstindustri" og de store plancheværker, som far havde med mønstre i forskellige stilarter, "Mønstorornamenter", og hvad de hed, mig lyst til at tegne mønstre til broderi - det blev ikke godt; mønstret til et komodeteppe til møster Christine, som Lilly ville sy, blev tegnet i mine sidste skoleår - det var vaser og urne og kranse med lyseblå sløjfer, som jeg elskede og tegnede mange år frem i tiden, når jeg skulle lave et ornament. - Det var meget sent at sy; varre endnu var en bordløber også til møster Christine, som mor og Anna anvendte mange timer til at sy. Da var jeg optaget af Rokokostilen og sparede ikke på krøller og sving. Misse og Andreas forærede mig den, efter at de var flyttet fra Vesberg. Ligeledes begyndte jeg nu - som efterligninger af foreningen "Fremtiden"s hæfter at tegne illustrationer til folkeviser og andre digte, en del af dem er fra mine sidste skoleår. "Kline af Vildenskov" (1893), "Mr. Peders Runer" (1894), "Fra Ingelills detre" (1895), "Kalundborgs Krenike" (1895). Jeg kan ikke huske, hvornår jeg tegnede dem, om det var om aftenen i mit værelse, eller om det var, når mor læste højt for de små drenge, hvilket hun gjorde hver aften, som faster i hospitalet havde læst for os og far for pige børnene.

Mine kammerater i skolen havde jeg meget lidt at gøre med - jeg havde Niels, og det var nok; - vi var i de senere år ikke mange; da vi blev studenter, var vi kun 13 i klassen; - vi holdt os i urimelig grad afskåret fra de andre, der til en vis grad respekterede os, men også var gale på os for vor storsnudethed. At jeg blandt dem havde et øgenavn "Sir Robert" - de syntes, jeg lignede et billede af Robert Peel i *Starches* "Den nyeste tid" - anede jeg ikke, før en af dem fortalte mig det efter studentereksamen.

At jeg var tilbageholdende og holdt dem 3 skridt fra livet, viser følgende vers fra et af "Ydan's sold" - jeg havde forsøgt at indlede en diskussion om frk. Schimmelmann og prof. Pontoppidan, men kendte intet til den da meget omtalte affære, som drejede sig om tvangsinlæggning af sindssyge, og skilte mig uendelig slet derfra. Verset lød således:

"Barfod siger jeg forsand
er en værdig mand,
det ej nægtes kan,
svært omdiskuterer han
frk. Schimmelmann
og Pontoppidan,
men ellers ej på ord
hr. Barfod ødsler, nej,
han hånligt ler,
men tænker destomer."

- altså en rigtig kedelig vigtigspørgsmål!¹⁾

- 1) I "Svenska Dagbladet" har jeg set en artikel, hvori den engelske forfatter Samuel Butler omtaler sig selv: "Jeg har ikke denne vindende venlighed i min optræden, som umiddelbart vækker sympati. I årenes løb har jeg ganske vist lært mig at virke hjertelig, når jeg tvinges til at omgås fremmede, men jeg har aldrig syntes om nogen ved første blik. Jeg tror ikke, jeg nogensinde har tiltalt en ubekendt i en jernbanekupé eller snakket med en medpassager på et skib, hvis han ikke først har talt med mig. ~~Fæst~~ Fæstligt samvær har altid kedet mig lidt. Når folk sidder i en kro eller begynder at synge, medens de driver langs floden i en båd, så er jeg tavst. - - Jeg synes ikke en, at man rører ved mig og så altid beherske mig for ikke at unddrage mig, når nogen stikker sin arm under min."
- Det passer næsten helt på mig, ikke det om det festlige samvær, jeg har altid møret mig godt ved fester - men det andet, jeg er altid ked af, når fremmede henvender sig til mig.

I mine ferier var jeg ofte på Langholt og ville hellere være der end på Gjettrop. Elis og Johanne vurderede mig ikke højt, hvilket også gav sig udslag i, at jeg aldrig blev bedt til fadder for noget af deres 4 børn - men det tænkte jeg for resten ikke på den gang. Jeg var også engang en fædter med Niels fra Frederikshavn over Saby og Voergård til Langholt, og den tur var jeg meget glad ved.

Og så kom studentereksamen. Alle studenter medte jo dengang i kjole og hvidt slips til hver eksamination, og allerede det at trække i kjolen - som jeg jo dog altså havde haft på nogle gange tidligere - og at se alle sine kammerater i kjole var jo en begivenhed - også lærere og censorer var i kjole - dog undertiden kjole over deres daglige vest og benklæder, og også dette bidrog til at gøre det hele højtideligt.

Det gik meget pænt, jeg fik 161 points, og der krævedes 105 til udmærkelse. - Den sidste eksamensdag var jeg tidligt oppe i fysik; det var meningen, at Niels også skulle have været oppe om formiddagen, men det blev udsat til kl. 3. Mor havde forberedt fin frokost til kl. 1, og vi havde inviteret Lorentzens, som jo ellers ikke kom hos os, efter at mor var blevet enke, og så mange, som kunne komme, foruden andre pastor Olausens, vistnok også dyrlæge Hansens. Da eksamen for Niels nu var blevet udsat, ilde jeg straks derhen og sagde, at så bred de sig da vist ikke om at komme til vor frokost, men det blev mor meget ked af, da jeg kom hjem fra eksamen og fandt hende rorende i grønarterne til skinken, - det var også ubetænksomt gjort. Chr. Wibroe havde givet mig rødvin og champagne, som vi drak til frokosten, og jeg tror nok, at denne gik fornøjeligt, skønt de for mig vigtigste hædersgæster manglede.

Om eftermiddagen skulle hele klassen have været på udflugt,

men dette var aflyst, da eksamen blev udsat. Så var det bestemt, at der skulle holdes en lille festmiddag ~~WMM~~ hos Lorentzens, og da der senere kom opfordring om at deltage i en klasseudflugt om aftenen, undskyldte Niels og jeg os. Det var mindre vel betænkt og understregede igen den isolerede stilling, vi indtog i klassen.

Forskellige kammerater indbød til fester - jeg husker en hos pastor Tomsrup, hvor denne spurgte, hvad jeg ville studere. - "Jura" - "Ja, det kan jeg forstå, jeg ser Dem allerede som embedsmand i et ministerium"; det var vistnok den aften, hvor Andreas Rodenhoff - en af dem, jeg havde fulgt med lige fra Jacobsens skole - spurgte mig, hvorfor vi havde holdt dem alle sådan på afstand, og beklagede, at vi ikke havde villet have noget med dem at gøre; det var ham, der fortalte mig, at de kaldte mig "Sir Robert" - Jeg blev helt skamfuld og talte nogle dage efter med Niels om sagen, men han troede ikke, at vi var gået glip af noget.

Efter translokationen holdtes der stor middag med alle lærere og kammerater hos Lorentzens - og der var dans bagefter. - Jeg havde Johanne til bords - og senere sang lærerne gluntar etc. ved et punchebord i haven - det var en strålende fest.

Derefter tog vi alle til Vosberg, og møster holdt fest for studenten med komedie-"Deklarationen" af Richardt - og middag bagefter. I slutningen af ferien - jeg skulle jo først være i København 1ste september - drog Poul, der havde taget præliminæreksamen og skulle i lærerløse i Vinding ved Vejle, og jeg på tur, vi besøgte Renzons i Herning, - det er den eneste gang, jeg har været der, og jeg har slet intet indtryk af besøget eller af deres hus der. Derefter drog vi til Silkeborg og Himmelbjerg - to store drenge med små penge og liden rejseerfaring - vi gik langt ud i landet om aftenen for igen at finde en restaurant, hvor vi havde

spist frokost om formiddagen, og syntes, vi kunne overkomme prisen; om Poul tog med til København eller tog direkte til Vinding, husker jeg ikke, men jeg tog til København.

Mor havde besluttet sig til at flytte med hele familien til København; der var jo intet, der bandt os til Aalborg. P.O. havde taget medhjælpereksamen og havde plads på et apotek i Faxe, og Andreas kunne ligeså godt gå i skole i København, hvor uddannelsesmulighederne for de andre børn jo var større, og mor flyttede med hele sit behov i en flyttevogn eller læst i dampskibet - med tab af et halvt fag gardiner og en tejsnor, som vist aldrig kom frem; så uvant med flytning var vi, at da flyttefolkene kom om morgenen, stod alle glassene endnu i buffetten og ventede på at blive pakket ind, - det var jo sagt, at de ville sørge for indpakningen, - derfor kneb det også med at blive færdige til aften.

Det var lejligheden i Livisgærgade 10, 4de sal, vi flyttede ind i, en rigtig rar lejlighed, som man havde det den gang, men uden antydning af moderne bekvemmeligheder, udover gas og vand indlagt; 4 værelser, af hvilke mor og Anne fik det ene, Andreas og jeg det andet, og så var der dagligstue og spisestue. Det lå frit med udsigt ind til byen mod Marmorkirkens kuppel - Østbanegården var endnu ikke anlagt, og langs blindelinstituttet gik man ad en træbeplantet spadseresti ned til Østerbrogade, hvor der var en grøft med et rødestensbræt over.

Barndom og skoledage

(pag. 34-35)

Jeg har nu fundet frem til den sag, om hvilken kammager Jensens kone fortalte i mine drengeår.

Rigsarkivet kunne - som rimeligt er - ikke vise mig noget, men henviste til en samling historiske meddelelser fra "Hjørring Amt", hvor jeg muligvis kunne finde sagen. Arkivet ejede samlingen og lod den hente ned i læsesalen til mig. I denne samling var der imidlertid intet om "reverbanden" fra Dronninglund, men i meddelelserne var der en liste over forskellige småskrifter vedrørende Hjørring amt, og herimellem fandtes nævnt: "Tyvebanden på Iyske Aas, historisk Skildring fra Aarene omkring 1840 i Vendsyssel", og i denne, som fandtes på det kgl. bibliotek, var omtalt en omtrent samtidig reverbande i Aalborg, og blandt dens medlemmer var Ane Pernille Andersdatter Storm, som blev dømt til kagstrykning og Tagthusarbejde på Livstid. Her havde jeg altså reverkone Pernille.

Fra Landsarkivet i Viborg fik jeg dommen udlånt til gennemsyn i Rigsarkivets læsesal.

Reverbanden havde vakt skræk rundt om og efter et natten mellem 20. og 21. april 1837 begaaet overfald hos en husmand Christen Sørensen i Byghaven - 2 mil udenfor Norre Sundby blev der nedsat en kommissionsdomstol til undersøgelse af disse sager, - dette roveri lignede meget andre begåede roverier, og det måtte antages at skyldes samme bande. Efterhånden som kommissionen kom nærmere ind i sagen, blev kommissoriet udvidet til at omfatte andre, ialt over 250 personer, der var indviklet i mere eller mindre grove forbrydelser. Kommissionen dømte 74, medens 193 blev henvist til behandling under deres hjemsteds ret, og en del blev hen-

viest til behandling ved en krigskommission, da det drejede sig om soldater af 3^{die} jyske infanteriregiment. Denne krigskommission blev tidligere færdig og kunne afsige dom 31. december 1840, og da den civile kommission afsagde sin dom 11. april 1843, omtales en af banden derfor som "musketer, nuværende fæstningsslave Walsted".

Af denne doms indhold fremgår det, at madam Jensens beretning om de to små børn, der blev hængt op på den varme kakkelovn for at få forældrene til at robe, hvor deres penge var opbevarede, er en skrone; herom findes der intet i sagen, og denne gerning kan derfor ikke begrunde Pernilles kagstrygning.

Den Statske straffelov af 1840 ophævede ikke kagstrygning som straf. Dens § 34 foreskriver vel for roveri strafarbejde 4-8 år, eventuelt på livstid, men den tilføjer: "under særdeles skærpente omstændigheder og navnlig, når enten betydelig mishandling er tilføjet nogen, eller de brugte våben eller andre omstændigheder vidner om, at forbryderen har været beredt på til sin Hensigts fremme at gå til slig yderlighed, bliver kagstrygning at forene med Arbejdsstraffen på Livstid."

Kagstrygning vedblev at bestå som straf lige til straffeloven af 10. februar 1866, men var efterhånden gået helt af brug.

Når der i Pernilles forhold skønnes at foreligge "særdeles skærpente omstændigheder", henvises der i dommen til sagen om roveriet hos Christen Sørensen.

Dette forevies natten mellem 20. og 21. april 1837 på foranledning af den ovenfor omtalte musketer Walsted, der kender Christen Sørensen, har været i hans hus og kan give oplysning om lokaliteterne, hvorledes de skal komme ind, hvor sovekammeret er etc. Han mener, at Chr. Sørensen har 500 Rdl. liggende, og henven-

der sig til Lorentz Meyer, der er hovedmanden for banden; efter to mislykkede forsøg, hvor de ikke kan træffe deres medskyldige, får de også Pernille og en anden kvinde Maren Carlsdatter med. De anskaffer sig masker for ikke at blive genkendt, hvilket er særligt nødvendigt for Maren, der er næseløs.

De sætter over fjorden fra Aalborg kl. 4 om eftermiddagen og kommer ca. kl. 9 til "Byghaven", bryder hul i lervæggen, en af dem kan så stikke en arm ind og åbne døren. De når ind i sovekammeret, hvor manden og konen ligger i een seng, datteren og en halv-voksen søn i en anden. De to mænd farer straks over manden, som de ved er meget stærk; denne springer, nøgen, som han er, ud af sengen og forsvarer sig bravt, får fat i håret på Meyer, så denne ikke kan komme ham ind på livet, men de får ham tilsidst væltet om på stengulvet og bundet - med medbragte reb på hænder og fødder så stramt, at håndleddene svulmer op, så konen, da røverne er gået, og hun søger at rulle sig hen til manden og bide båndene over, ikke kan komme til. Hun, den unge pige og drengen blev også bundne - hårdt, så håndleddene svulmer op, og lagt ind i alkovesengen, hvis skodder lukkes. Foruden mener konen, at en af røverne har truet hende med en kniv, hvis hun ikke ville sige, hvor pengene var, og dette er sikkert rigtigt, men det anses ikke for bevist, hvem der har gjort det. Der kastes et skært over mandens hoved, så han ikke kan se; de tænder et lys og begynder at lede; de finder kun 12 Rdlr., som de tager ⁹ sammen med nogle klæder og fødemidler. De tager Chr. Sorensens hest og søger at få læsset kosterne på den; det lykkes ikke; de tager så selv kosterne på nakken og begiver sig så på hjemvejen og deler kosterne. Om morgenen kl. 7 ser en nabo den løsgående hest, kommer ind og løser de bundne beboere.

Pernille er med til 2 andre røverier; det første udføres om-

trent på samme måde ved at binde beboerne med medbragte reb, - det sidste opgives.

Pernille dømmes ved dommen for de 2 røverier og 1 forsøg på røveri, for 2 tyverier, hæleri, meddelagtighed i tyveri og for at have holdt horehus i Aalborg til tugthusarbejde på livstid samt til forinden at stryges til kagen - hun har altså ikke været et af "Vorherres bedste børn", men det synes lidt mærkeligt at tale om "særdeles skærpende omstændigheder", særlig da Pernille ikke synes at have været virksom ved at binde beboerne, hvilket i dommen anses for at være den særlig grove mishandling.

Hun appellerer til Højesteret, der imidlertid stadfæster dommen.

Maren Carlsdatter må, skulle man synes, have samme dom, det sker også ved kommissionsdommen - hun dømmes for 2 røverier, 1 simpelt tyveri, meddelagtighed og hæleri - men Højesteret fritager hende for kagstrygningen, så det er rigtigt, som madam Jensen fortalte, at Pernille var den eneste kvinde, der blev pisket.

Såvidt jeg kan se, var der i sagen overhovedet intet tilfælde med børn, der blev mishandlede for at tvinge forældrene - i en anden røverisag, som Lorentz Meyer var med til, oplyses det, at et spædbarn og et 3-års barn lå hos moderen i sengen (- "her har vi det nok", tænkte jeg -), men disse børn blev roligt liggende og ikke rørt af reverne.

Man var jo ikke sart, og kagstrygning var før den Ørstedske straffelov en ikke ualmindelig straf, så man har lige efter 1840 ikke været bange for at bruge den; 10 af de anklagede blev dømt til kagstrygning, deriblandt de to kvinder - den ene blev som anført fritaget ved Højesteretsdommen, og en af mændene benådedes

af kongen for kagstrygning. Det blev altså ialt 8, der blev piske-
de ved den pågældende lejlighed ved Kagen på Gammeltorv i Aalborg,
vel udfor rådhuset - alle de 7 mænd får desuden rasphus på livs-
tid, Pernille tugthus på livstid. Hun var da 54 år.

Aalborg Stiftstidende, der omtaler dommen, meddeler (Lørdag
20. maj 1843), at "i onsdags", altså 17. maj - "transporteredes 17
af de i den store tyverisag implicerede forbrydere til Viborg Tugt-
hus på 6 vogne". Dette må enten være de fra denne sag, som ikke
havde ønsket appel, eller måske de, der var dømt i den nedennævnte
sag fra Dronninglund. Da jeg ikke har kunnet finde datoen for
Højesteretsdommen, har jeg ikke kunnet afgøre, hvornår Kagstryg-
ningen har fundet sted, om i 1843 eller 1844, og derfor heller ik-
ke se, om "Stiftstidende" indeholder noget derom.

Pernille sidder arresteret i kælderen under Aalborg slot,
hvor flere af forbryderne er anbragt, andre i Aalborg arrest.

Når denne sag har fået et så stort omfang - 250 implicerede
- viser dette, at retssikkerheden har ladet meget tilbage at ønske.
- Vendsyssel - hvor en del af de heromhandlede roverier har fun-
det sted - var dengang virkelig "landet, norden for lands lov og
ret". Endnu mere indlysende bliver dette, når man beskæftiger sig
med den "Tyveribande fra jyske Aas", der samtidig beskæftigede en
anden kommissionsdomstol, der benyttede kældrene under Voergaard
som arrester.

Tyvebanden i Dronninglund var velkendt¹⁾. Det var to fami-
lier - Klogfolkene og Skovfolkene - der boede i et Hodehus ved
foden af jyske Aas. Da nogle af den havde trængt sig uindbudne

1) Urban Hansen: "Tyvebanden på jyske Aas". Dronninglund 1920.

ind i en legestue på Langholt¹⁾, var de blevet kastet ud og havde fået sådanne prygl, at de måtte gå i seng, da de kom hjem. Da dette rygtedes, sluttede 7 mænd sig sammen med sognefogeden fra Hel-lum i spidsen, og fornummede med svartede ansigter kom de anden natten efter til huset, halede mændene ud af sengene og pryglede 3 af dem så ubarmhjertigt, at arme og ben knustes, og de døde af lemlestelserne, skønt ingen af disse i sig selv var dødelige. Da moderen ville lagge sig imellem, blev også hun pryglet, så hun døde af mishandlingerne.

Denne lynchjustits medførte nedsættelsen af en kommissionsdomstol, der skulle rydde op i den slendrian, som herredsfogeden i Saby - Heiberg - havde ladet tage overhånd. Det fortælles, at da sognefogeden engang havde pågrebet en af banden, der var grebet på fersk gerning i at malke andenmands ko og bragte ham til Saby og senere efter at have forrettet nogle erinder begav sig hjemad med sin vogn, blev han ved en melle, hvor der var smugkro, standset af forbryderen. Heiberg havde ladet ham løbe og havde desuden givet ham 3 mark til et par ny træsko, da han var kommet afsted med kun en træsko på. Et sådant enkeltstående malketyveri havde vel nok ikke været tilstrækkeligt til at arrestere manden, men det anføres, at dette ikke var første gang, men at hele besætninger ofte allerede var malket, når konerne kom ned om morgenen for at malke, så Heiberg havde nok burdet beholde manden.

Da dommen faldt - 13. marts 1843 - var ialt 181 personer tiltalt - 11 var implicerede i drabet på de 4 i Hedehuset; af disse blev 4 dømt til døden, og dette stadfæstedes af Højesteret.

1) Dette er næppe Langholt Hovedgaard i Horsens kommune, 2 mil fra Kalborg, men en anden gård, der var fæstegård under Lyb-vad; den siges at ligge vest for Skæve bro, henad Kærisholt til.

De blev imidlertid benådede, og straffen ændret til tugthus på livstid. Efter 4 års forløb slap de helt fri. - men med de 3 års varretægtsarrest havde deres selvtægt overfor tyvene dog kostet dem 7 års fængsel.

De vendte hjem ærede og agtede, som de tidligere havde været det, og betragtedes som egnens velgerere, der havde friet beboerne for tyvebanden, og man lagde altså ingen vægt på, at drabet var sket på en ualmindelig rå og grusom måde.

Af de 170, der under sagen blev tiltalt i forbindelse med, at banden blev opløst, blev kun 1 frikendt, 169 blev dømt for tyveri, hæleri m.v., ialt 800 forbrydelser blev påkendt.

Heiberg blev forsat til et embede i Aalborg, hvor han intet havde med retsforfølgning at gøre, og erstattet af en herredsfoged H. C. Gad, der kunne holde bedre justits.

En mand, der spiller en stor rolle ved opklaring af begge disse store sager, er en politihetjent Lundbymølle, der var almindelig frygtet for sin hårdhændethed; var først en mand taget af Lundbymølle, slap han ikke let fri igen uden at være dømt for et eller andet. Det fortælles, at når forhørsdommeren slog et smæld med låget på sin snustobaksdåse, var det tegn til, at Lundbymølle skulle træde i funktion, og lussingen faldt øjeblikkelig, selvom dommeren altid bagefter bebrejdede ham det: "Hvad slår De manden for, han er jo så flink, som han kan være," en af fangerne var dem dog for durkdreven; når forhørsdommeren smældede med låget, bøjede han straks hovedet, så Lundbymølle ikke ramte, rettede sig op og sagde: "Gud velsigne Dem, Hr. Kommerseråd" - han var nu justitsråd. -

Lundbymølle blev dannebrogsmænd efter sin tjeneste i disse to store sager, men senere gik han dog for vidt og blev efter en

pryglehistorie i en beværtning straffet med vand og brød samt afskediget som politibetjent. Så fik han plads ved en straffeanstalt, og man må have medlidenhed med de stakkels fanger, der nu kom under hans hårde hånd.

Kan måske interessere dig.

Venlig hilsen fra

Arge

Da Jens Barfoe til Siddig Storaard blev adlet i 1455, var adelskab en mere faktisk end retlig institution; det var knyttet til jordbesiddelse og tilkom de slægter, der økonomisk og socialt var nået til et sådant stade, at de kunne præstere Rostjeneste og derfor opnå skattefrihed for jorden. Disse slægter var uradel, og blandt disse voksede de store slægter frem, der ved udstrakte besiddelser og gammel rigdom var nået frem til højadelen, og blandt hvilke rigtårderne valgtes. Lavadelen var ofte ikke meget forskellig fra bondestanden, og der skete stadig tilgang til og afgang fra lavadelen, eftersom den kunne præstere den kostbare udrustning af mænd og heste til krigstjenesten eller ikke. -

Først under Erik af Pommern begynder brevadelen at opstå, bygget på kongelige adelsbreve, men ret fåtallig; det siges¹⁾ "at af brevadelen kun ganske få opnåede en blivende plads i adelen, og ikke en eneste nåede op i højadelen."

Herefter så man ikke spejle efter særlige bedrifter eller egentlig indsats som grundlag for adelskab på disse tider. Det var vel nærmest en konstatering af, at den pågældende havde nået en sådan økonomisk stilling, at han nu kunne præstere krigstjeneste til hest. Når det fortælles, at Jens Barfoe blev adlet med at kvittere sin gældsfordring mod Kong Christian I, er dette meget rimeligt, da han opnåede skattefrihed for jorden, hvilket vel nok var enhver jordejers drøm på disse tider.

At imidlertid adelskabet ikke kunne hævdes, er givet, og der er kun tvivl om, hvor hurtigt det måtte opgives. Jens Barfoe skriver sig ikke "væbner" (Knape, armiger, famulus) i det eneste brev, der findes fra ham (1482), men forsegler med sit våben.

1) Thiis. Historisk Tidsskrift) I 524 flg.

I den fortegnelse over adelslægterne, der er optaget i den store recess, som 30. oktober 1536 udstedtes i København - efter stændermødet, der vedtog reformationens indførelse - og som nævner de adelslægter, der var indkaldt til stændermødet, er slægten Barfod ikke nævnt. Dr. Albert Fabricius udtaler derfor i sit værk "Danmarks riges adel, dens tilkoms og afgang 1536-1935" (Kbhvn. 1946), at han i sin fortegnelse har udeladt slægten Barfod, og han tilføjer "var før 1536 gaaet over i bondestanden"²⁾.

Thiset³⁾ udtaler, at recessen nævner 173 slægter, men mangler 62, vistnok nærmest fordi disse slægter til det givne tidspunkt ikke talte her i landet hjemmeverende myndige medlemmer af mandken. Af de slægter, som recessen savner, nævner Thiset blandt "de endnu (1536) levende slægter" også slægten Barfod, men i sin opgørelse over senere uddøde slægter opfører han Barfod (1564); hvad grundlaget er for dette årstal, ved jeg ikke, men det kan jo også være ligegyldigt. Det er muligt, at Thiset senere er kommet i tvivl om dette årstals rigtighed; i "Nyt dansk adelsleksikon" af Thiset og Wittrup (1904) skriver han om slægten Barfod: Slægten synes endnu at være til, men var alt før 1660 sunket ned i ufri stand (l.c. pag. 18). I hvert fald er det tvivlsomt, om den Laurits Barfod, der i 1576 lod våbnet skære i Norre Nebel kirkes mandsstol, ikke hørte til den generation, der ikke længere regnedes til adelen, og om adelskabet ikke er bortfaldet allerede under Jens Barfods sønnesen, der i hvert fald levede 1563⁴⁾. Da denne mand nævnes som herredesfoged 1541, synes slægten ikke at høre til den, der, som Thiset anfører, ikke havde myndige medlemmer i 1536,

2) l.c. pag 17.

3) Hist. Tidsskrift 7 I pag. 524 flg.

4) la Cour. Bidrag til Barfod- og la Cour-slægtens historie I pag. 14